

St prp nr 1

(1997-98)

FOR BUDSJETTERMINEN 1998

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

Utgiftskapitler:
0200-0299 og 2410

Inntektskapitler:
3200-3299, 5310 og 5617

St prp nr 1

(1997-98)

FOR BUDSJETTERMINEN 1998

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

*Tilråding fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet av 26. september 1997,
godkjent i statsråd samme dag.*

INNHold

	Side
1. Oversikt over budsjettforslaget for programområde 07, kirke-, utdannings- og forskningsformål	1
1.1 Hovedinnledning	5
1.2 Forskning og utvikling i statsbudsjettet	11
1.3 Nytt økonomiregelverk	15
1.4 Prosjekt om forbedring av budsjettproposisjonen	16
1.5 Tekniske forhold	16
1.6 Bruk av stikkordet «kan overføres»	16
1.7 Oversikt over budsjettforslaget for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet for 1996	18
1.8 Oversikt over årsverk	23
 2. Nærmere om budsjettforslaget for de enkelte programkategorier og kapitler	 24
Kap	Side
Programkategori 07.10 Administrasjon	24
0200 Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet	28
0203 Statens utdanningskontorer	32
0206 Samisk utdanningsråd	34
Programkategori 07.20 Grunnskolen	36
0221 Tilskudd til grunnskolen	48
0222 Statens grunnskoler og grunnskoleinternat	53
0228 Kvalitetsutvikling i grunnskolen	55
0229 Andre formål i grunnskolen	57
Programkategori 07.30 Videregående opplæring	61
0231 Tilskudd til videregående opplæring	68
0232 Statlige skoler med opplæring på videregående nivå	72
0234 Tilskudd til lærebedrifter og lærlinger	75
0235 Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk	77
0238 Kvalitetsutvikling i videregående opplæring	79
0239 Andre formål i videregående opplæring	81
Programkategori 07.40 Andre tiltak i utdanningen	84
0240 Private skoler mv	85
0243 Kompetansesentra for spesialundervisning	89
0244 Nasjonalt læremiddelsenter	93
0249 Andre tiltak i utdanningen	96
Programkategori 07.50 Annen voksenopplæring	101
0250 Statens ressurs- og voksenopplæringscenter og opplæring for fremmedspråklige voksne	104
0251 Voksenopplæring i studieforbundene	108
0252 Fjernundervisning	111
0253 Folkehøgskoler	113
0255 Forskning, utvikling og diverse tilskudd	117

	<i>Programkategori 07.60 Høgre utdanning</i>	121
0260	Universitetet i Oslo.....	134
0261	Universitetet i Bergen.....	139
0262	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.....	144
0263	Universitetet i Tromsø.....	148
0264	Norges handelshøgskole.....	153
0265	Arkitektshøgskolen i Oslo	157
0268	Norges idrettshøgskole.....	159
0269	Norges musikkhøgskole.....	162
0273	Statlige kunsthøgskoler	165
0274	Statlige høgskoler	168
0278	Norges landbrukshøgskole	178
0279	Norges veterinærhøgskole.....	182
0280	Riksbibliotekstjenesten	186
0281	Fellesutgifter for universiteter og høgskoler.....	188
0282	Privat høgskoleutdanning.....	197
0283	Det norske meteorologiske institutt	202
	<i>Programkategori 07.70 Forskning</i>	207
0285	Norges forskningsråd	212
0287	Forskningsinstitutter	220
0288	Internasjonale samarbeidstiltak	225
	<i>Programkategori 07.80 Stipend og sosiale formål</i>	230
0291	Studium i utlandet og sosiale formål for elever og studenter	233
2410	Statens lånekasse for utdanning	236
	<i>Programkategori 07.90 Den norske kirke</i>	245
0294	Kirkelig administrasjon	249
0295	Presteskapet	254
0297	Nidaros domkirke m m.....	257
0299	Opplysningsvesenets fond.....	259
2475	Opplysningsvesenets fonds skoger	263
3.	Tilråding	265
	Forslag til vedtak	266
4.	Stikkordregister	279

1.1 Hovedinnledning

Regjeringens politikk på kirke-, utdannings- og forskningsområdet:

Regjeringens hovedpriori- teringer

Regjeringen legger i budsjettforslaget på kirke-, utdannings- og forskningsområdet (programområde 07) opp til en fortsatt videreføring av et høyt aktivitetsnivå preget av utdanningsreformene. Dette skjer innenfor rammen av et finanspolitisk opplegg som innebærer en realvekst i statsbudsjettets utgifter på om lag 2 pst i forhold til vedtatt budsjett for 1997 (SIII), og en realvekst på om lag 1 pst i forhold til anslag på regnskap for 1997. Regjeringen foreslår en samlet utgiftsbevilgning på departementets område på 34 899 mill kroner. Dette tilsvarer en nominell økning på om lag 3,8 pst i forhold til 1997 (SIII) når det korrigeres for tekniske endringer og lånetransaksjoner. Inntektsbevilgningen øker med 87 pst til 9 624 mill kroner blant annet pga den tekniske omleggingen av renter fra Statens lånekasse for utdanning.

Bevilgningen til grunnskoleformål over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett øker med 8,3 pst til vel 2,1 mrd kroner. Dette har blant annet sammenheng med at Reform 97 får helårs-virkning på budsjettet første gang i 1998. Av denne bevilgningen får kommunene 416 mill kroner i kompensasjon for investeringer i skolebygg for seksåringer. Over Kommunal- og arbeidsdepartementets budsjett får kommunesektoren kompensasjonen for økte driftsutgifter som følge av reformen med ca 2,1 mrd kroner.

Bevilgningene til videregående opplæring øker med 2,4 pst. Korrigert for tekniske endringer er økningen ca 9 pst. Regjeringen fortsetter innsatsen for å opprette tilstrekkelig antall læreplasser og foreslår en videreføring av den særskilte bevilgningen på 250 mill kroner til styrking av lærlingordningen. Det foreslås en delvis omlegging av stimuleringstiltakene for å møte behovet for læreplasser i 1998. Økningen i basistilskuddene til lærebedrifter videreføres. Yrkesveiledningen til elevene og formidlingen av lærekontrakter vil i tillegg bli styrket. 1998 er det første året med utbetaling av kvalitets-sikringstilskudd til lærebedriftene. Tilskuddet summerer seg til 180 mill kroner, og utbetales når lærlingen har bestått fag- eller svenneprøvens praktiske del.

Innen høgre utdanning vil satsingen på prioriterte utdanninger som lærerutdanning, IT-studier, sykepleie og medisin også i år bli videreført med opprettholdelse eller økning av opptakskapasitet. Regjeringen foreslår i denne sammenheng å bevilge 26,5 mill kroner til nye studieplasser og økte opptak som oppfølging av Handlingsplan for helse- og omsorgspersonell. Den målrettede satsingen på høgre utdanning fra Regjeringens side har gitt en kraftig økning i den samlede studiekapasiteten siden 1989. Man ser nå en nedgang i søkningen til høgre utdanning. For bl a å finansiere de nye studieplassene innen de prioriterte utdanningene på de statlige høgskolene, foreslår Regjeringen å omdisponere studieplasser i høgskolesektoren og redusere antall studieplasser ved universitetene. Det foreslås derfor en reell nedgang i de ordinære driftsbevilgningene til universitetene i forhold til 1997. De samlede bevilgningene til høgre utdanning øker til om lag 13 milliarder kroner. Korrigert for tekniske endringer innebærer dette en økning på 5,7 pst.

Innen studentvelferden foreslås bevilgningen til bygging av studentboliger økt med 20 mill kroner i 1998 for å gi rom for bygging av 450 nye boliger neste år. I tillegg har departementet prioritert en rekke tiltak i forbindelse med oppfølgingen av stortingsmeldingen om studier i

utlandet. Rentefastsettelsen i Statens lånekasse for utdanning foreslås lagt om fra 1. januar 1998 til et system med flytende rente.

Forskningsbevilgningene over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett videreføres på om lag samme nivå som i 1997. Innenfor bevilgningene til forskningsformål er miljørettet forskning prioritert.

Det nominelle bevilgningsnivået til Den norske kirke påvirkes i 1998 av at det foreslås å endre tilknytning til statsregnskapet for Opplysningsvesenets fond. Omleggingen fører til at fondet tas ut av statsbudsjettet, og bevilgningene på kategori 07.90 reduseres budsjetteknisk med 88 mill kroner som følge av dette. Tilskuddet til kirkelig virksomhet i kommunene videreføres med 80 mill kroner.

Reform 97

Denne høsten har to årskull, om lag 120 000 barn, hatt sin første skoledag. Barna møter skolen med store forventninger til hva de skal lære og oppleve. Det er en utfordring for alle som har tilknytning til grunnskolen å legge til rette for at motivasjonen og nysgjerrigheten på kunnskap blir opprettholdt gjennom hele skoleløpet.

I inneværende skoleår er det 1. klasse/førskolen, 2., 5., og 8. klasse som tar i bruk det nye læreplanverket. I 1998 blir ytterligere tre klassetrinn innlemmet i reformen. Det nye læreplanverket er fastsatt i forskrift med hjemmel i grunnskoleloven. En betydelig del av lærestoffet er felles, samtidig som det er rom for individuell tilpasning. Opplæringen skal ha en progresjon som sikrer god sammenheng og utvikling i elevens læring. Den skal også være tilpasset elevens forutsetninger på de ulike alderstrinn.

For at elevene skal få opplæring i samsvar med det nye læreplanverket, er det viktig at de som underviser, har god kompetanse. Betydelige ressurser er derfor i løpet av de siste årene brukt til etterutdanning av undervisningspersonalet. Målet for etterutdanningen i 1998 er å styrke den fagspesifikke kompetanseutviklingen, spesielt på ungdomstrinnet, i fagene matematikk, natur- og miljøfag, norsk, engelsk, tilvalgsspråk, kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering og kunst og håndverk.

Nytt læreplanverk krever nye lærebøker. Ved skolestart var det ferdigstilt bøker til alle de klassetrinnene som tar i bruk læreplanverket høsten 1997. Kommunene har per 29. september kjøpt inn lærebøker for 369 mill kroner. I tillegg til de midlene som overføres kommunene til lærebøker gjennom rammetilskuddet, er det lagt opp til å bevilge 50 mill kroner til kjøp av andre læremidler for hvert av årene 1997, 1998 og 1999.

I den tiårige grunnskolen skal elevene vurderes både med og uten karakterer, og skolebasert vurdering er nå forskriftsfestet. Veiledning og muntlig og skriftlig tilbakemelding til elevene er viktige forutsetninger for deres læring. Individuelle veiledninger og vurdering uten karakterer skal brukes på alle trinn i skolen. Den skal sette motivasjon, innsats, læring og utvikling i fokus, og bidra til at elevene stimuleres til å ta i bruk sine evner og anlegg. Individuell vurdering med karakterer skal bare brukes på ungdomstrinnet. Det vil i 1998 bli lagt vekt på arbeidet med vurdering og kvalitetssikring av opplæringen. På bakgrunn av det nye læreplanverket skal det nå utvikles nye former for avgangsprøver som skal tas i bruk fra og med år 2000. Det vil bli utarbeidet en lærerveiledning om elevvurdering og ulike former for støttemateriell til bruk i vurderingsarbeidet.

Kommunene har bygd ut skolefritidsordningene i tråd med det økende behovet for et omsorgs- og fritidstilbud for småskolebarna utenom skoletiden. Tilnærmet alle som søkte om skolefritidsplass denne høsten, har fått et tilbud. I hovedsak synes målsettingen for utbygging av skolefritidsordningen derfor å være nådd. Hovedoppgaven framover er å sikre kvaliteten i skolefritidstilbudet, slik at elevene får det tilbudet om omsorg, hjelp til lekser og leke- og

fritidsaktiviteter som de har behov for. Departementet følger nå opp stortingsbehandlingen av St meld nr 55 (1996-97) Om skolefritidsordningen og vil komme tilbake med forslag om lovfesting av skolefritidstilbud i kommunene.

Som en følge av Reform 97 har mange kommuner foretatt betydelige bygningsmessige investeringer i skolen. Det er ikke bare seksåringene som får nye eller utbedrede lokaler; også flere av de eldre elevene opplever at skolelokalene har fått et bygningsmessig «løft» med positive virkninger for læringsmiljøet.

Reform 94 – læreplasser og kvalitetsutvikling

Lærlingordningen er en integrert del av fag- og yrkesopplæringen i Reform 94. En helt sentral forutsetning for denne opplæringsmodellen er at privat og offentlig sektor skaffer tilstrekkelig med læreplasser. 1997 er det andre året med formidling av søkere til læreplasser.

Formidling av søkere til læreplasser i år ble avsluttet 15. september. Den 1. juli hadde om lag 17 300 elever søkt om læreplass. Per 1. september var det inngått individuelle avtaler om læreplass for om lag 10 300 av disse elevene. Tilsvarende tall på samme tid i fjor var 9 200. Det er fortsatt mangel på læreplasser i fag som elektrofaget, kokkfaget, bilfaget, lette kjøretøy, barne- og ungdomsarbeiderfaget og omsorgsarbeiderfaget. I andre fag er det flere læreplasser til disposisjon enn det er søkere. Særlig gjelder dette de fleste fagene innenfor studieretning byggfag, og innenfor butikkfaget, kontorfaget og platearbeiderfaget. Dette er de samme fagene som det var problemer med i 1996. Departementet vil i løpet av oktober motta rapporter fra fylkeskommunene som viser endelig resultat for årets formidlingsprosess.

Misforholdet mellom søkere og tilgjengelige læreplasser har flere årsaker. Det foreligger f.eks. ikke prognoser for framtidig arbeidskraftsbehov slik at fylkeskommunene kan dimensjonere skoletilbudene i samsvar med tilgjengelige læreplasser. Det er bransjene som har den beste oversikten over behovet for framtidig arbeidskraft. Til nå er det heller ikke lagt tilstrekkelig vekt på yrkesorientering i skolen. Allerede i ungdomsskolen må det gis informasjon slik at elevene får kunnskap om fagene og om hvilke muligheter det er til å få læreplass etter avsluttet skolegang. Bransjene har også en oppgave med å synliggjøre de ulike yrkene slik at elever søker seg til dem.

I St meld nr 22 (1996-97) Om lærlings situasjonen drøftet departementet tiltak for å skaffe tilstrekkelig antall læreplasser. Departementet vil følge opp tiltakene i meldingen gjennom bl.a. å be bransjene i arbeidslivet om å legge fram prognoser som viser hvilke behov arbeidslivet har for arbeidskraft. Departementet vil dessuten be hovedorganisasjonene i arbeidslivet om at en gjennom tariffavtalene innfører en sterkere forpliktelse for arbeidslivet til å ta inn lærlinger. Gjennom et større FoU-prosjekt, *Bevisste utdanningsvalg*, vil departementet iverksette tiltak for forbedring av yrkes- og utdanningsveiledning. I samarbeid med partene i arbeidslivet vil departementet utrede muligheten for å etablere en fondsordning som kan bidra til å dekke utgiftene til lønn til lærlinger.

Stimulerings tiltakene på 250 mill kroner til lærebedrifter videreføres i 1998. Departementet vil fastsette tilskuddssatsene for stimulerings tiltakene på bakgrunn av erfaringene fra formidlingen av lærlinger i 1997.

Evaluerings av Reform 94 viser at det tar tid å omsette læreplanenes intensjoner til praktisk virkelighet. Det må arbeides ytterligere for å sikre at læreplanene i større grad blir lagt til grunn for det pedagogiske arbeidet. Elevene må involveres mer i planleggingen, gjennomføringen og vurderingen av opplæringen. Det er laget en egen veiledning for elevene – *Veiviseren* – for å bidra til utvikling og økt grad av elevmedvirkning. Departementet vil arbeide intensivt med å utvikle og

sikre kvaliteten på videregående opplæring gjennom utprøving av opplæringsboka og andre virkemidler for kvalitetssikring i allmennfaglige studieretninger, gjennom forskning- og utviklingsprosjekter samt ved etterutdanning for lærere, instruktører og medlemmene i prøvenemndene i fagopplæringen.

**Etter- og videre-
utdanning**

Et av Regjeringens mål er «Norge som en lærende nasjon». Gjennomføring av de omfattende utdanningsreformene i grunnskole, videregående opplæring og høgre utdanning vil gi barn og ungdom en god grunnutdanning. I Langtidsprogrammet for 1998-2001 har Regjeringen lagt stor vekt på det neste krevende og nødvendige kompetanseløftet, reformen for etter- og videreutdanning for voksne. Reformen bygger på utdanningsreformene, og inngår i et helhetlig system for livslang læring. Det samfunnsmessige og politiske grunnlaget for reformen er bygd på solidaritetsalternativet. Det krever at reformen blir lagt til rette i nært samarbeid med partene i arbeidslivet.

Det regjeringsnedsatte utvalget (Buer-utvalget) som har utredet sentrale spørsmål knyttet til reformen, la fram sin innstilling 1. oktober. Regjeringen tar sikte på å fremme en stortingsmelding våren 1998 bl a på grunnlag av utvalgets utredning.

**Offentlig utred-
ning om høgre
utdanning**

Stortinget fattet i vår vedtak om at det skal oppnevnes et utvalg for bred utredning av norsk høgre utdanning. Det er tid for en analyse av utviklingen ved universiteter og høgskoler på bakgrunn av utdanningsreformene og i lys av utviklingen i andre land. Strategier og vilkår for omstilling er viktige områder. Det vil bli rettet søkelys på forholdet mellom utdanningssystemet og arbeidslivet i bred betydning, slik at den kompetansen høgre utdanning gir, kommer til nytte i samfunnet. Det norske gradssystemet må vurderes i denne sammenhengen. Utvalget vil også bli bedt om en egen vurdering av rammevilkårene for oppdragsvirksomhet og samarbeid med randsoneinstitusjoner.

**Ny lærer-
utdanning**

De omfattende reformene i skole og opplæring og nye krav fra samfunns- og arbeidsliv har gjort det nødvendig å omforme lærerutdanningen.

En ny studiemodell for allmennlærerutdanningen vil bli innført fra høsten 1998. Med denne modellen kan studentene kvalifisere seg for undervisning på alle trinn i grunnskolen og for voksenopplæring i grunnskolefagene. Innføring i voksenpedagogikk integreres i pedagogisk teori i all grunnutdanning for lærere.

Informasjonsteknologi og realfag er viktige satsingsområder i lærerutdanningen. Det vil bli lagt vekt på å motivere jenter til å ta slike fag.

Det er vedtatt en ny modell for yrkesfaglærerutdanning. Innføringen vil skje ved utbygging av yrkesfagretninger i perioden 2000-2006.

Nye rammeplaner innføres høsten 1998 for allmennlærerutdanning, faglærerutdanning og praktisk pedagogisk utdanning. Rammeplanene skal gi tydelige og klare styringssignaler for å sikre at institusjonenes fagplaner er relevante, og det skal iverksettes tiltak for å vurdere om institusjonene gir utdanning i samsvar med rammeplanene.

**Styrking av mate-
matiske, natur-
vitenskapelige og
teknologiske fag**

Det har i de siste årene vært sviktende rekruttering til de matematiske, naturvitenskapelige og teknologiske fagene. Dette kan ha betydning for framtidig verdiskaping og sysselsetting, og departementet har derfor satt i gang tiltak for å bedre situasjonen. Som en prøveordning innføres det nå ekstrapoeng ved opptak til høgre utdanning for fordypning i realfag i videregående skole. Dessuten innføres det nye natur- og miljøfaget på alle trinn i grunnskolen, og det obligatoriske omfanget av matematikk i allmennlærerutdanningen doubles. Matematikk og natur-

og miljøfag er blant de prioriterte fagene når det gjelder etter- og videreutdanningstiltak for lærere i forbindelse med Reform 97. Våren 97 har en bredt sammensatt arbeidsgruppe vurdert tiltak for ytterligere å styrke matematikk, naturvitenskap og teknologi i norsk utdanning. Arbeidsgruppen la i august 97 fram sin sluttrapport.

Departementet er opptatt av å øke rekrutteringen av jenter til de matematiske, naturvitenskapelige og teknologiske fag, jf NTNUs forsøksordning med en ren jenteklasse på sivilingeniørstudiet i data. Problemene knyttet til disse fagenes stilling i skole og samfunn er sammensatte og av en slik karakter at flere aktører må bidra for å bedre situasjonen. I dette bildet har næringslivet selv et ansvar for å formidle behovet for teknologisk arbeidskraft og hvilke muligheter slik utdanning gir.

Miljørettet forskning

Økt kunnskap om sammenhenger i naturen, om følger av menneskelig atferd for naturens tåleevne og om samfunnssystemers virkning på naturressursene er nødvendig dersom morgendagens miljøutfordringer skal kunne møtes på en bedre måte. Forskning og utdanning er sentrale virkemidler for å utvikle og formidle denne kunnskapen.

Hovedmålet for den miljørettede forskningen er å styrke det kunnskapsmessige grunnlaget for en bærekraftig utvikling og derigjennom grunnlaget for beslutninger i forvaltning, næringsliv og samfunn for øvrig. Departementet legger særlig vekt på behovet for langsiktig og tverrfaglig kompetanseoppbygging innen feltet. Miljørettet forskning, herunder klimaforskning, gis særlig prioritet, og foreslås styrket på budsjettet for 1998.

Opplæring for innvandrere og flyktninger

Som Regjeringen omtalte i St meld nr 17 (1996-97) Om innvandring og det flerkulturelle Norge er det av avgjørende betydning at personer med innvandrerbakgrunn får et språkgrunnlag som setter dem i stand til å delta aktivt i samfunnet. I stortingsmeldingen ble det derfor foreslått flere tiltak for å bedre undervisningen for innvandrere og flyktninger.

Hittil har voksne innvandrere og flyktninger fått tilbud om opplæring i norsk med samfunnskunnskap inntil et fast antall undervisningstimer. Det er imidlertid store variasjoner i behovet for opplæring fra dem som bare trenger noen få timer, til personer uten tidligere skolegang og som således har store opplæringsbehov. For 1998 forelås det at undervisningen legges om slik at opplæring gis opp til et nærmere fastsatt nivå for norskferdigheter. Undervisningen skal følge en moduloppbygd plan og tilrettelegges med utgangspunkt i den enkelte deltakers opplæringsnivå og -behov.

For å stimulere kommunene til å øke omfanget av grunnskoleopplæring for voksne, skal kommunene fra 1. januar få kompensasjon for å gi eksamensrettet grunnskoleopplæring til innvandrerungdom og flyktninger som etter sin alder har rett til videregående opplæring, men som pga manglende eksamen fra norsk grunnskole eller tilsvarende likevel ikke kan begynne slik opplæring. Tilbudet følger læreplan for grunnskoleopplæring for voksne innvandrere og flyktninger.

Handlingsplan for funksjonshemmede

En ny handlingsplan for funksjonshemmede for perioden 1998-2001 avløser planen for perioden 1994-97. Med den nye planen ønsker Regjeringen en ytterligere styrking av innsatsen på dette området.

Et av målene i handlingsplanen er å gi funksjonshemmede likeverdig og reell tilgang til opplæring på alle trinn i utdanningssystemet. Som et ledd i å oppnå dette fortsetter departementet det omfattende arbeidet med tilrettelegging av tilbud til hørselshemmede elever i grunnskolen. I den kommende handlingsplanperioden vil fokus utvides til også å omfatte elever i videregående opplæring. En rekke andre tiltak av betydning for funksjonshemmede er integrert i den ordinære

virksomheten, blant annet når det gjelder utvikling av læremidler, bedring av undervisningspersonalets kompetanse på området, organisering og tilrettelegging av opplæring, samt tiltak knyttet til informasjon og veiledning.

Likestillingsarbeid Regjeringen vil fortsette arbeidet med likestilling innen utdanning og forskning.

Å fremme likestilling gjennom opplæringen er et utdanningspolitisk mål og er ivaretatt i de nye læreplanene.

Det vil nå bli arbeidet med å integrere likestilling i etterutdanningen av lærere og i de metodiske veiledningene, med spesielt fokus på jenters og gutters valg av utdanning og yrke. Departementet vil også sette i gang tiltak for å øke interessen blant kvinner for matematikk, teknologi og naturfag.

Likestillingsloven gjelder ikke for indre forhold i Den norske kirke. Departementet ser det likevel som en vesentlig oppgave å legge forholdene til rette for at kvinner og menn skal ha samme muligheter til å delta og til å ha innflytelse på alle plan innen kirken.

**Jubileet for
unions-
oppløsningen i
1905**

I Regjeringens langtidsprogram for 1998-2001 er hundreårsmarkeringen av unionsoppløsningen nevnt som en av de naturlige milepælene for kulturlivet i årene som kommer. Regjeringen vil sammen med den svenske regjeringen markere jubileet med et svensk-norsk bokverk. Jubileumsverket skal skrives av én norsk og én svensk historiker. Fra norsk side vil det bli foreslått midler over forskningsbevilgningen til prosjektet fra 1999.

1.2 Forskning og utvikling i statsbudsjettet

Innledning

Forskningen har stor betydning for vår kulturelle utvikling; den sier oss noe om hvem vi er og gir oss kunnskaper om naturen og samfunnet rundt oss. Forskningen utgjør et viktig ledd i utdanningen av studenter og doktorgradskandidater ved landets universiteter og høyskoler. Videre vil forskningen gjennom sine bidrag til innovasjon og teknologisk nyskaping lede til økonomisk vekst og nye arbeidsplasser samt bidra til å løse viktige velferds- og miljøproblemer.

I Norge ble det brukt 16 mrd kroner på forskning og utviklingsarbeid i 1995. FoU-utgiftene utgjør dermed 1,7 pst av bruttonasjonalproduktet. Til sammenlikning var OECD-gjennomsnittet på om lag 2,2 pst. Fra og med 1995 er grunnlaget for FoU-statistikken utvidet slik at alle næringer inngår samtidig som utvalgene gir betydelig bedre dekning. Resultatene etter utvidelsen viser at næringslivet finansierer 50 pst av den samlede innsatsen til FoU i Norge, mens offentlige kilder står for 43 pst. Dette gir et bedre bilde av næringslivets forskningsinnsats enn det man tidligere har hatt. Gjennomsnittet for andelen av offentlig finansiering i OECD-området var til sammenlikning 35 pst i 1995. Den offentlige finansierte FoU-innsatsen gikk reelt ned med 5 pst fra 1993 til 1995, men økte noe fra 1995 til 1997. De offentlige bevilgningene ligger nå reelt sett på om lag samme nivå som i 1992.

Forskning er et virkemiddel som kan brukes innenfor alle sektorer, og ansvaret for den offentlig finansierte forskningen er fordelt mellom de ulike departementene. Det vises derfor til departementenes egne budsjettproposisjoner for en mer detaljert gjennomgang av Regjeringens satsing på forskning.

Stortinget har bedt Regjeringen vurdere spørsmålet om etablering av et norsk teknologiråd. Nærings- og handelsdepartementet har ledet en interdepartemental arbeidsgruppe for å utarbeide et beslutningsgrunnlag i saken, jf omtale i Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon.

Regjeringen mener at det er behov for en systematisert og økt innsats innen teknologivurdering. Kirke-, og utdannings- og forskningsdepartementet vil lede det videre arbeidet med organisering av den fremtidige teknologivurderingsfunksjonen. Departementet vil trekke Norges forskningsråd og andre berørte parter inn i drøftingen av fremtidig ansvars- og rollefordeling på området.

Ressurstilgang og faglige prioriteringer i 1998-budsjettet

Vel 140 kapitler i statsbudsjettet blir i større eller mindre grad brukt til å finansiere forskning. Med utgangspunkt i data fra Norsk institutt for studier av forskning og utdanning om hvilken andel av bevilgningene som nyttes til FoU, kan man beregne et anslag over statsbudsjettets samlede FoU-utgifter.

Forslaget til statsbudsjett for 1998 angir et samlet anslag for bevilgning til forskning på om lag 10,2 mrd kroner. Dette tilsvarer en økning på over 6 pst sammenliknet med budsjettet for 1997. Økningen skyldes i hovedsak økt byggeaktivitet og økte oppdragsinntekter innenfor universitets- og høyskolesektoren samt økte bevilgninger til EUs ramme-program for forskning. Den store økningen under kategorien «Forskning ellers» i tabellen nedenfor, skyldes at bevilgningene til bygg i universitets- og høyskolesektoren er overført fra budsjettet til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet til budsjettet til Planleggings- og samordningsdepartementet.

Innenfor rammene har Regjeringen valgt å prioritere bevilgninger til forskning og utviklingsvirksomhet som er rettet mot næringslivet. Gjennom bevilgningene til Norges forskningsråd har Regjeringen prioritert miljørettet forskning med særlig vekt på klimarelaterte problemstillinger.

Tabell: Anslag over bevilgningene til forskning over statsbudsjettet (i mill kroner)

Departement				Korrigert for midler som statlige inst også inntektsfører		
	SIII 1997	Forslag 1998	Endring 97/98	SIII 1997	Forslag 1998	Endring 97/98
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet	4 937	5 013	1,5 %	4 110	4 034	-1,8 %
Miljøverndepartementet	413	412	-0,2 %	393	412	4,8 %
Landbruksdepartementet	328	342	4,3 %	326	342	4,9 %
Fiskeridepartementet	486	454	-6,6 %	387	348	-10,1 %
Nærings- og handelsdepartementet	1 187	1 220	2,8 %	1 183	1 218	3,0 %
Olje- og energidepartementet	239	266	11,3 %	237	263	11,0 %
Forsvarsdepartementet	455	474	4,2 %	455	474	4,2 %
Sosial- og helsedepartementet	487	529	8,6 %	487	529	8,6 %
Forskning ellers	1 058	1 482	40,19 %	1 037	1 467	41,5 %
Sum	9 590	10 192	6,3 %	8 615	9 087	5,5 %

Departementenes bevilgning til forskning i tabellen ovenfor er sammenlignbar med bevilgning til formål i fjorårets tabell.

De årlige statsbudsjettanalysene måler forskningsbevilgningene på statsbudsjettets utgiftsside. For statlige institusjoner som er pålagt bruttobudsjettering, betyr dette at det også inngår utgifter som er finansiert av eksterne kilder - herunder oppdragsinntekter og tilskudd fra Forskningsrådet. Slike midler føres også på institusjonenes inntektskapitler. Mesteparten av de midlene Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet foreslår til Norges forskningsråd til forskningsformål, vil for eksempel bli overført til universiteter og høyskoler. Midlene blir derfor utgiftsført to ganger - én gang over Forskningsrådets budsjett og én gang over universitetenes eller høyskolenes utgiftsbudsjetter. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har tatt forbehold om dette forholdet i tidligere års presentasjoner av de samlede FoU-bevilgningene. For å få fram et mer reelt bilde av de offentlige bevilgningene til forskning og utvikling, inneholder årets tabell imidlertid også tall som er korrigert for dette. Korrigert for bruttobudsjettering er det samlede bevilgningsanslaget 9,09 mrd kroner.

Grunnforskningen finner i første rekke sted ved landets universiteter og vitenskapelige høyskoler, og hoveddelen av denne forskningen finansieres over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett. Departementets særskilte midler til forskning kanaliseres i hovedsak gjennom de ordinære bevilgningene til forskningsinstitusjonene og dels gjennom den faglige bevilgningen til Norges forskningsråd.

Budsjettene til universitets- og høyskolesektoren har økt betydelig de siste årene. Dette henger blant annet sammen med veksten i antall studenter, en økning på om lag 80 prosent for perioden 1987 til 1997. Antall ansatte i virksomhetene har som en følge av dette økt sterkt. Siden de vitenskapelig ansatte nytter deler av tiden til forskning, er denne utviklingen blitt fulgt av en betydelig økning i forskningsaktiviteten ved institusjonene. Det offentlige bevilget i alt 3,7 mrd kroner til forsknings- og utviklingsarbeid ved universiteter og høyskoler i 1995. Universitets- og høyskolesektoren sto dermed for om lag 53 pst av de samlede offentlige utgiftene til FoU.

I alt 602 personer disputerte for doktorgraden ved norske universiteter og vitenskapelige høyskoler i 1996, det samme antallet som året før. Den sterke økningen i antallet disputaser per år ser derfor ut til å ha stoppet opp. Det er for tidlig å avgjøre om dette representerer en midlertidig stans i veksten, eller om det er en ny trend. Kvinnenes andel øker fortsatt. I 1996 var én av tre doktorander kvinner, sammenliknet med en av seks i 1990. Gjennomføringstiden for forskningsrådsfinansierte stipendiater synes å ha gått ned de siste årene, men Regjeringen vil fortsatt arbeide for å bedre gjennomstrømmingen og kvaliteten i forskerutdanningen. I 1997 ble det innført et nytt felles doktorgradssystem som vil gjøre det lettere å holde oversikt over utviklingen på området. Forskningsrådet skal sørge for et bedre kunnskapsgrunnlag når det gjelder framtidige rekrutteringsbehov.

Norsk næringsliv bruker mindre på forskning og utvikling enn sine europeiske konkurrenter. Dette reflekterer den norske nærings- og bedriftsstrukturen, som er dominert av små og mellomstore bedrifter og bransjer som tradisjonelt sett regnes som lite FoU-intensive. Regjeringen legger særlig vekt på å styrke innovasjonsevnen i næringslivet og å stimulere bedriftenes egen innsats innen forskning og utvikling. Videre er det viktig med

tiltak som stimulerer til at forskningsresultater tas i bruk. Regjeringen legger derfor stor vekt på aktiviteter innen teknologispredning.

For å styrke koordineringen og samordningen av klimaforskningen vil Regjeringen gi Norges forskningsråd i oppgave å opprette en nasjonal komité for klimaforskning. Komiteen vil få i oppdrag å utrede og foreslå tiltak for økt samordning og målretting av norsk klimaforskning. I 1998 vil Regjeringen styrke forskningen på klimateknologi ved at midler til forskningsprogrammet KLIMATEK kun nyttes til forskning på ny klimateknologi. Implementering av ny teknologi, som til nå har vært en del av KLIMATEK, støttes gjennom Statens miljøfond, som Regjeringen foreslår å etablere. En strategi for langsiktig styrking av klimaforskningen vil bli presentert i stortingsmeldingen om norsk forskning som Regjeringen vil legge fram i løpet av 1998.

Regjeringen vil fortsatt arbeide for styrket samarbeid og kunnskapsformidling mellom de ulike deltakerne i kunnskapssystemet: mellom bedrifter, offentlige institusjoner, organisasjoner, forskningsinstitutter og universiteter og høyskoler. Norges forskningsråd spiller en sentral rolle i dette arbeidet.

Norge deltar aktivt i internasjonalt forskningssamarbeid, og EUs fjerde rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling står her sentralt. Programmet omfatter en rekke forskningsaktiviteter, der størsteparten gjelder næringsrettet forskning. Regjeringen legger stor vekt på deltakelsen i dette samarbeidet, og ser det som særlig viktig at norske bedrifter stimuleres til å delta.

Norges forskningsråd

Bevilgningene til Forskningsrådet i 1997 lå, etter tekniske korrigeringer, på nominelt samme nivå som i etableringsåret 1993.

Tabell: Fordeling av faglige bevilgninger på 1997-budsjettet til Norges forskningsråd, fordelt på områdene (i mill kroner).

Departement	Totalt	Bioprod /fored- ling	Industri/ energi	Kultur/ samfunn	Medisin /helse	Miljø/ utvikl	Naturv/ tekno- logi	Annet ¹
Kirke-, utdannings- og forskningsdep ²	645,1	19,6		215,8	95,9	37,2	217,8	58,8
Nærings- og handelsdep	809,7	24,5	469,7	19	6,5	2,5	279,5	8
Olje- og energidep	162,7		91	6		6	59,7	
Fiskeridep	177,7	171,8	1			3,2		1,7
Landbruksdep	251	231,5		6,5		11,8		1,3
Miljøverndep	176,4	1,1	12,3	4,7	2	155,7		0,6
Planleggings- og samordningsdep	5,1			5,1				
Barne- og familiedep	16,9			13,4	1,8	1,8		
Finansdep	6			4,9		1,1		
Justisdep	2,3			1,3		1		
Kommunal- og arbeidsdep	68,1		46,9	15,2	6			
Kulturdep	3,5			1,2	1,8	0,5		
Samferdselsdep	44,6		33,1	5,5			6	
Sosial- og helsedep	63,1			11,4	47,1	1,7	3	
Utenriksdep	47,2			0,5		46,7		
Diverse inntekter	68,6		16,5	27,5	4,4	0,4	2,3	17,5
Totalt	2548,0	448,5	670,5	337,9	165,5	269,5	568,3	87,9

Kilde: Norges forskningsråd: Budsjett 1997.

1) Midler til tverrgående strategiarbeid, informasjon, vitenskapelig utstyr og NFRs sentrale disposisjonsfond.

2) I tillegg er det bevilget 158 mill kroner til administrasjon over budsjettet til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Budsjettforslag for 1998

Nærings- og handelsdepartementet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Fiskeridepartementet, Landbruksdepartementet og Miljøvern-

departementet står til sammen for om lag 90 pst av departementenes bevilgninger til forskning gjennom Norges forskningsråd. Tabellen nedenfor viser en oversikt over foreslåtte generelle bevilgninger fra disse departementene i 1998. Korrigert for tekniske endringer vil bevilgningene fra disse seks departementene få en samlet nominell økning på 3,0 pst i forhold til 1997.

Tabell: Generelle bevilgninger til Norges forskningsråd (i 1000 kr)

Kap/post	Departement	SIII 1997	Forslag 1998
0285/52 og 55	Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet	720 281	712 588
0920/50	Nærings- og handelsdepartementet	809 696	840 000
1830/50	Olje- og energidepartementet	162 700	165 800
1023/50	Fiskeridepartementet	170 030	170 000
1137/50	Landbruksdepartementet	101 850	107 706
1410/51 og 70	Miljøverndepartementet	91 797	103 597
Sum		2 056 354	2 099 691

I tillegg får Forskningsrådet øremerkede bevilgninger fra disse og de andre departementene til spesielle forskningsprogrammer og institutter.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets faglige bevilgning til Norges forskningsråd skal sikre kvalitet og fornyelse i grunnforskningen samt tilstrekkelig og effektiv forskerrekuttering av høy kvalitet. Departementets faglige bevilgning til Norges forskningsråd vil i 1998 beløpe seg til 555,7 mill kroner. Dette er en nominell nedgang på 1,1 pst i forhold til året før. I 1998 skal departementets faglige bevilgning konsentreres om frie prosjekter og grunnforskningsprogrammer. Den miljørettede forskningen skal styrkes innenfor rammene, med særlig vekt på klimarettede problemstillinger.

Nærings- og handelsdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd får en nominell vekst på 6,1 pst. Departementets bevilgning til Forskningsrådet ble redusert med 18,5 mill kroner ved behandlingen av St prp nr 34 (1996-97). Disse midlene ble overført til Norsk Romsenter. I beregninger av endring i bevilgning fra 1997 til 1998 er det tatt hensyn til disse overføringene. Nærings- og handelsdepartementet vil i 1998 styrke innsatsen innenfor de strategiske programmene rettet mot institutter og universiteter. Innenfor den brukerstyrte forskningen vil det legges spesiell vekt på FoU-aktiviteter innen IT og kompetanse, den maritime sektoren og bioteknologi/næringsmiddelindustrien. Departementet er svært opptatt av at flere bedrifter må utvikle FoU-kompetanse og ta i bruk resultater fra forskning og utvikling.

Olje- og energidepartementets bevilgning til Norges forskningsråd foreslås økt med 1,9 pst. Olje- og energidepartementet vil i 1998 primært styrke innsatsen på brukerstyrt energi- og vassdragsforskning. Satsingen gjenspeiler departementets øvrige satsing på introduksjon og økt bruk av fornybare energikilder.

Fiskeridepartementets bevilgning til Norges forskningsråd videreføres på om lag samme nominelle nivå som i 1997. Fiskeridepartementet ser forskning rettet mot nyskaping og utvikling i næringen som særlig viktig for å øke verdiskapingen i fiskeri- og havbruksnæringen. Innsatsen skal særlig rettes mot produkt- og prosessutvikling, bedre totalutnyttelse av råstoffet gjennom utvikling av marin bioteknologi og utnyttelse av bi-produkter, samt oppbygging av markedskunnskap.

Landbruksdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd får en økning på 5,7 pst i forhold til 1997. Landbruksdepartementet har trukket opp fem prioriterte områder for landbruksforskningen, jf Langtidsplanen for landbruksforskning 1996-2005; matvarekvalitet og -trygghet, verdiskaping basert på skog, alternativ landbruksbasert næringsutvikling, miljøvennlige driftsformer, produksjonssystem og arealbruk samt samfunnsforskning knyttet til landbruk og bygder i omstilling. Et særlig satsingsområde i 1998 er knyttet til «Trygg mat», som omfatter trygghet og kvalitet, kosthold og helse samt forbrukernes krav og verdier. I tillegg vektlegges forskning i sammenheng med styrking og utvikling av landbruksbaserte SMB og småskalavirksomheter.

Miljøverndepartementets bevilgninger til Norges forskningsråd økes med 12,9 pst i forhold til 1997. Det finansieres forskning innen nesten alle departementets resultatområder med hovedvekt på forskning innen klimaendringer. Forskning om helse- og miljøfarlige kjemikalier blir også prioritert.

For øvrig vises det til omtale av Norges forskningsråd under kategori 07.70.

1.3 Nytt økonomiregelverk

Det nye økonomiregelverket for staten (nytt økonomireglement med funksjonelle krav) trådte i kraft 10. januar 1997.

Departementet redegjorde i St prp nr 1 (1996-97) for oppfølgingen av regelverket. Den videre oppfølging skjer i samsvar med det som der er opplyst. I 1997 og 1998 er det tre områder som særlig blir prioritert fra departementets side:

- fastsettelse av nytt regelverk på departementets ansvarsområde
- innlemming i statens konsernkontoordning og overgang til nye økonomisystemer
- styrking av tilskuddsforvaltningen

Fastsettelse av nytt regelverk på departementets ansvarsområde

Det nye økonomiregelverket innebærer behov for en revisjon av økonomiinstruks m.v. på ulike nivåer. Departementet legger opp til en inndeling av instruksverket i tre nivåer, der nivå 1 gjelder departementet som overordnet organ, nivå 2 gjelder regler fra departementet til virksomhetenes ledelse og nivå 3 gjelder virksomhetsinternt regelverk. Departementet vil fastsette regelverket på nivå 1 og 2. Som hovedregel vil virksomhetsinterne instruks bli fastsatt av ledelsen i den enkelte underliggende virksomhet. For departementet vil det bli fastsatt en hovedinstruks som klarlegger ansvarsfordelingen mellom de ulike deler av departementets organisasjon, bl a når det gjelder etatstyring. På nivå 2 vil departementet gi generelle regler om fullmakter og krav til virksomhetene og eventuelle utfyllende bestemmelser til nytt økonomiregelverk. Nivå 3 gjelder interne regler og rutiner for økonomiforvaltningen i virksomhetene. Noe av regelverket blir fastsatt i inneværende år.

Innlemming i statens konsernkontoordning og overgang til nye økonomisystemer

Under kap 7 om statlig økonomistyring i Gul bok blir det blant annet gitt en omtale av regnskapsføring og regnskapssentraler, samt virksomhetenes arbeid med tilpasning til nye krav. Virksomhetene under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet kan deles i to kategorier når det gjelder valg av løsning for regnskapsførerfunksjonen. For universitets- og høyskolesektoren vil de aller fleste virksomhetene selv ta ansvaret for hele regnskapsføringen, mens for de øvrige virksomhetene vil de aller fleste komme til å benytte skattefogdene som regnskapssentral. Hovedoppgaven fremover blir for departementet å legge til rette for at overgangen til nye systemer og rutiner kan skje på betryggende måte. For universitets- og høyskolesektoren er det en plan for omlegging til nye økonomisystemer og oppkobling til konsernkontoordningen som innebærer at omleggingen skal være gjennomført ved årsskiftet 1998/99. For virksomhetene som skal benytte skattefogdene som regnskapssentral, vil omleggingen skje i samsvar med skattefogdetatens planer. Departementets oppfølging av virksomhetenes implementering av nytt økonomiregelverk vil først og fremst skje gjennom dialog og rapportering.

Styrking av tilskuddsforvaltningen

Kravene til tilskuddsforvaltningen innebærer bl a at det skal foreligge særskilte retningslinjer for den enkelte tilskuddsordning eller grupper av ordninger etter visse kriterier. I denne sammenheng er departementet i gang med en gjennomgang av tilskuddsordningene for bl a å påse at målsettinger, kriterier for tildeling, oppfølgingskriterier (kriterier for vurdering av måloppnåelse) og rapporterings- og kontrollordninger er tilstrekkelig klare. Gjennomgangen vil kunne resultere i endringer i forskrifter, rundskriv og annet regelverk, og dessuten nødvendiggjøre omlegging av rutiner for forvaltningen av ordningene. Med departementets vel 100 tilskuddsordninger er det en omfattende prosess, som også involverer statens utdanningskontorer som tilskuddsforvaltere for mange av ordningene. Det vil nødvendigvis ta noe tid å fullføre dette arbeidet.

Det nye regelverket krever at departementene i budsjettproposisjonen med mellomrom skal redegjøre for sin oppfatning av målsetting, oppfølgingskriterier og kontroll, eventuelt også beregningsregler. En slik særskilt omtale skal også gis i forbindelse med etablering av nye tilskuddsordninger. I årets proposisjon er det gitt en slik særskilt omtale av 19 tilskuddsordninger fordelt på 7 programkategorier. Departementet tar sikte på å omtale de resterende tilskuddsordningene i budsjettproposisjonen for 1999. Omtalen i årets proposisjon er basert på den gjennomgang av tilskuddsordningene som departementet nå er i gang med. For flere av ordningene som nå gis særskilt omtale er det behov for videre arbeid, bl a med rapportering, oppfølgingskriterier og kontrollordninger gjennom den prosessen

som er nevnt ovenfor. I den forbindelse vil departementet i samarbeid med Sosial- og helsedepartementet og Finansdepartementet gjennomføre et prosjekt om målrettet bruk av revisorkontroll i tilskuddsforvaltningen.

1.4 Prosjekt om forbedring av budsjettproposisjonen

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har gjennom de siste årene fokusert på å forbedre budsjettproposisjonen. Dette arbeidet ble startet med budsjettproposisjonen for 1995, og er siden fulgt opp med strukturendringer og forenkling av kapittel- og poststruktur. En ytterligere satsing på dette området har resultert i et prosjekt mellom Finansdepartementet, Statskonsult og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet om forbedring av departementets budsjettproposisjon. I arbeidet legges det vekt på de forslag til forbedringer i fagproposisjonene som er gitt i rapporten fra Stortingets budsjettreformutvalg, jf Innst S nr 243 (1996-97). Prosjektet startet opp i mars 1997 og vil bli avsluttet med budsjettproposisjonen for 1999. I første fase har det vært fokusert på å utvikle en hensiktsmessig struktur for kategoriinnledningene og omtalene på kapitlene. Ett av problemene med tidligere strukturer har vært for mange gjentakelser. For å redusere behovet for gjentakelser, gjøre proposisjonen lettere å finne fram i og samtidig følge opp intensjonen i bl a nytt økonomiregelverk om fokusering på mål og resultatstyring, er det lagt til grunn en inndeling av kategoriinnledningen etter målsettingene for den aktuelle sektor. For kapitlene er det gjort forenklinger ved at det gis en samlet omtale for hver post eller aktuelle tema. I prosjektet har en for årets proposisjon i hovedsak konsentrert arbeidet med struktur og forbedring av proposisjonsteksten til omtalen under programkategori 07.20 Grunnskolen. Det vil fortsatt være forbedringspotensiale på utformingen av kategori 07.20. Departementet legger derfor vekt på å videreutvikle omtalen både i kategoriinnledningen og på de enkelte kapitler. I denne forbindelse vil det også bli vurdert om innrapporteringen til departementet om tilstanden i sektoren bedre kan tilpasses den nye strukturen. Departementet vil vurdere om hele proposisjonen skal legges om til denne strukturen neste år. Som følge av det pågående prosjektarbeid er det under enkelte programkategorier foretatt delvis omlegging til ny struktur.

Årets proposisjon har fått stikkordregister. Det tas forbehold om at stikkordregisteret ikke er fullstendig.

1.5 Tekniske forhold

Regnskaps- og SIII-tall er plassert der de historisk hører hjemme. For de kapitler der strukturen er endret, vil derfor ikke bevilgningsforslaget kunne sammenlignes direkte med SIII-tallet og regnskapsførte beløp. På grunn av omleggingen til en felles post for lønns- og driftsutgifter (post 01) og sammenslåingen av postene 45 og 46 er regnskaps- og SIII-tall for disse postene spesifisert under de enkelte budsjetttabellene.

1.6 Bruk av stikkordet "kan overføres"

Under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett foreslås det at stikkordet "kan overføres" knyttes til følgende poster utenom postgruppe 30-49:

Tabell: Bruk av stikkordet "kan overføres" utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)				
Kap	Post	Benevnelse	Overført 31.12.96	Forslag 1998
0206	70	Produksjon av samiske læremidler	2 463	11 606
0221	60	Tilskudd til virkemiddeltiltak i Nord-Norge	0	29 758
0221	63	Tilskudd til skolefritidsordninger	5 427	446 250
0221	68	Det samiske utdanningsområdet	1 725	23 133
0229	63	Ekstraordinært tilskudd til læremidler	0	50 000
0244	70	Tilskudd til lærebøker mv	19 194	64 997
0252	70	Tilskudd til fjernundervisning	56	26 791
0281	60	Tilskudd RiT 2000	0	36 300
0283	72	Internasjonale samarbeidsprosjekter	3 138	34 840
0285	52	Forskningsformål	0	555 721
0285	55	Administrasjon	0	156 867
0288	73	EUs rammeprogram for forskning ¹⁾	3 118	381 300
0291	75	Tilskudd til bygging av studentboliger	42 773	92 322
0294	79	Til disposisjon for departementet	3 583	750
0299	79	Til disposisjon for felleskirkelige tiltak	0	19 000

1) Ubrukt bevilgning i 1996 ble overført fra kap 0288 post 70 da bevilgningen til EUs rammeprogram for forskning tidligere lå under denne posten.

I forhold til 1997 er det gjort følgende endringer:

- På kap 0229 utgår post 61 Tilskudd til investeringer i skolebygg for 6-åringer
- Ny post kap 0229 post 63 Ekstraordinært tilskudd til læremidler
- Ny post kap 0281 post 60 Tilskudd RiT 2000

1.7 Oversikt over budsjettforslaget for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

Utgifter

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)					
Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
0200	Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (jf kap 3200)	153 615	139 599	155 104	11,1
0203	Statens utdanningskontorer (jf kap 3203)	133 781	131 868	137 071	3,9
0206	Samisk utdanningsråd (jf kap 3206)	18 080	18 665	22 688	21,6
	Sum kategori 07.10	305 476	290 132	314 863	8,5
0221	Tilskudd til grunnskolen (jf kap 3221)	1 101 679	1 270 345	1 483 077	16,7
0222	Statens grunnskoler og grunnskoleinternat (jf kap 3222)	42 802	40 247	45 138	12,2
0228	Kvalitetsutvikling i grunnskolen	308 749	149 955	112 013	-25,3
0229	Andre formål i grunnskolen	23 140	503 357	486 460	-3,4
	Sum kategori 07.20	1 476 370	1 963 904	2 126 688	8,3
0231	Tilskudd til videregående opplæring	381 759	380 968	307 128	-19,4
0232	Statlige skoler med opplæring på videregående nivå (jf kap 3232)	142 517	123 346	127 798	3,6
0234	Tilskudd til lærebedrifter og lærlinger	243 690	447 583	559 299	25,0
0235	Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk (jf kap 3235)	61 919	50 320	29 921	-40,5
0238	Kvalitetsutvikling i videregående opplæring	96 818	81 429	82 776	1,7
0239	Andre formål i videregående opplæring	138 067	144 077	150 594	4,5
	Sum kategori 07.30	1 064 770	1 227 723	1 257 516	2,4
0240	Private skoler mv	743 895	843 449	884 668	4,9
0243	Kompetansesentra for spesialundervisning (jf kap 3243)	710 620	694 853	711 120	2,3
0244	Nasjonalt læremiddelsenter (jf kap 3244)	84 080	100 313	97 231	-3,1
0249	Andre tiltak i utdanningen	52 815	60 348	63 416	5,1
	Sum kategori 07.40	1 591 410	1 698 963	1 756 435	3,4

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
0250	Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for fremmedspråklige voksne (jf kap 3250)	317 381	351 999	407 922	15,9
0251	Voksenopplæring i studieforbundene	211 916	206 317	211 476	2,5
0252	Fjernundervisning (jf kap 3252)	49 567	36 561	37 425	2,4
0253	Folkehøgskoler	352 492	343 367	336 561	-2,0
0255	Forskning, utvikling og diverse tilskudd (jf kap 3255)	28 771	33 814	33 044	-2,3
	Sum kategori 07.50	960 127	972 058	1 026 428	5,6
0260	Universitetet i Oslo (jf kap 3260)	2 355 099	2 171 904	2 286 890	5,3
0261	Universitetet i Bergen (jf kap 3261)	1 340 143	1 229 735	1 297 027	5,5
0262	Norges teknisk -naturvitenskapelige universitet (jf kap 3262)	1 559 071	1 505 917	1 597 473	6,1
0263	Universitetet i Tromsø (jf kap 3263)	748 680	701 389	741 896	5,8
0264	Norges handelshøgskole (jf kap 3264)	150 144	147 607	150 911	2,2
0265	Arkitektthøgskolen i Oslo (jf kap 3265)	33 167	37 431	39 079	4,4
0268	Norges idrettshøgskole (jf kap 3268)	77 423	69 753	72 325	3,7
0269	Norges musikkhøgskole (jf kap 3269)	71 558	78 264	80 942	3,4
0273	Statlige kunsthøgskoler (jf kap 3273)	119 734	115 428	118 249	2,4
0274	Statlige høgskoler (jf kap 3274)	4 588 994	4 642 678	4 817 898	3,8
0278	Norges landbrukshøgskole (jf kap 3278)	0	414 143	423 366	2,2
0279	Norges veterinærhøgskole (jf kap 3279)	0	151 292	160 436	6,0
0280	Riksbibliotekjentesten (jf kap 3280)	14 717	13 478	13 754	2,0
0281	Fellesutgifter for universiteter og høgskoler (jf kap 3281)	755 915	989 169	598 825	-39,5
0282	Privat høgskoleutdanning	278 769	293 771	282 454	-3,9
0283	Det norske meteorologiske institutt (jf kap 3283)	255 510	250 556	270 653	8,0
	Sum kategori 07.60	12 348 924	12 812 515	12 952 178	1,1

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
0285	Norges forskningsråd	782 046	720 281	712 588	-1,1
0287	Forskningsinstitutter (jf kap 3287)	46 826	85 372	81 357	-4,7
0288	Internasjonale samarbeidstiltak	349 598	440 914	464 333	5,3
	Sum kategori 07.70	1 178 470	1 246 567	1 258 278	0,9
0291	Studium i utlandet og sosiale formål for elever og studenter	221 777	249 514	275 687	10,5
2410	Statens lånekaske for utdanning (jf kap 5310)	6 792 537	13 565 990	13 177 425	-2,9
	Sum kategori 07.80	7 014 314	13 815 504	13 453 112	-2,6
0294	Kirkelig administrasjon (jf kap 3294)	123 461	210 273	200 086	-4,8
0295	Presteskaper (jf kap 3295)	475 789	479 200	503 029	5,0
0297	Nidaros domkirke m m (jf kap 3297)	76 790	58 909	24 495	-58,4
0299	Opplysningsvesenets fond (jf kap 3299)	110 977	117 650	25 500	-78,3
2475	Opplysningsvesenets fonds skoger	-7 586	-4 290	0	-100,0
	Sum kategori 07.90	779 431	861 742	753 110	-12,6
	Sum programområde 07	26 719 292	34 889 108	34 898 608	0,0

Utgifter under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
01-29	Driftsutgifter	13 703 870	13 819 297	14 360 218	3,9
30-49	Nybygg, anlegg mv	768 361	1 012 759	539 923	-46,7
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	780 895	790 898	741 108	-6,3
60-69	Overføringer til kommunesektoren	2 061 038	2 538 446	2 739 808	7,9
70-89	Overføringer til private	9 404 928	10 146 500	10 258 343	1,1
90-99	Utlån, avdrag mv	200	6 581 208	6 259 208	-4,9
	Sum programområde 07	26 719 292	34 889 108	34 898 608	0,0

Inntekter*Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fordelt på inntektskapitler*

(i 1 000 kr)					
Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
3200	Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet	3 899	3	0	-100,0
3203	Statens utdanningskontorer (jf kap 0203)	10 693	3 939	3 985	1,2
3206	Samisk utdanningsråd (jf kap 0206)	1 771	618	1 230	99,0
3221	Tilskudd til grunnskolen (jf kap 0221)	0	0	5 914	-0,0
3222	Statens grunnskoler og grunnskoleinternat (jf kap 0222)	2 417	307	313	2,0
3232	Statlige skoler med opplæring på videregående nivå (jf kap 0232)	15 034	9 017	6 197	-31,3
3235	Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk (jf kap 0235)	1 670	563	211	-62,5
3239	Andre formål i videregående opplæring (jf kap 0239)	20	0	0	-0,0
3243	Kompetansesentra for spesialundervisning (jf kap 0243)	49 006	17 062	24 879	45,8
3244	Nasjonalt læremiddelsenter (jf kap 0244)	11 356	6 505	9 086	39,7
3250	Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for fremmedspråklige voksne (jf kap 0250)	12 949	12 107	19 617	62,0
3252	Fjernundervisning (jf kap 0252)	5 227	691	705	2,0
3255	Forskning, utvikling og diverse tilskudd (jf kap 0255)	2 762	892	2 510	181,4
3260	Universitetet i Oslo (jf kap 0260)	560 396	343 964	415 702	20,9
3261	Universitetet i Bergen (jf kap 0261)	323 359	204 622	254 635	24,4
3262	Norges teknisk -naturvitenskapelige universitet (jf kap 0262)	288 738	193 735	224 239	15,7
3263	Universitetet i Tromsø (jf kap 0263)	160 378	100 150	120 386	20,2
3264	Norges handelshøgskole (jf kap 0264)	18 412	13 628	13 661	0,2
3265	Arkitektshøgskolen i Oslo (jf kap 0265)	2 888	1 255	2 056	63,8
3268	Norges idrettshøgskole (jf kap 0268)	8 966	5 566	5 647	1,5
3269	Norges musikkhøgskole (jf kap 0269)	1 974	1 200	1 200	0,0

(i 1 000 kr)					
Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
3273	Statlige kunsthøgskoler (jf kap 0273)	3 860	446	446	0,0
3274	Statlige høyskoler (jf kap 0274)	404 294	253 069	274 397	8,4
3278	Norges landbrukshøgskole (jf kap 0278)	0	125 479	125 941	0,4
3279	Norges veterinærhøgskole (jf kap 0279)	0	35 990	41 362	14,9
3280	Riksbibliotekstjenesten (jf kap 0280)	1 926	52	52	0,0
3281	Fellesutgifter for universiteter og høyskoler (jf kap 0281)	94	0	200	-0,0
3283	Det norske meteorologiske institutt (jf kap 0283)	105 787	94 454	96 898	2,6
3287	Forskningsinstitutter (jf kap 0287)	24 873	34	35	2,9
5310	Statens lånekasse for utdanning (jf kap 2410)	79 341	3 585 943	3 971 200	10,7
5617	Renter fra Statens lånekasse for utdanning (jf 2410)	0	0	3 949 000	-0,0
3294	Kirkelig administrasjon (jf kap 0294)	17 108	5 332	5 539	3,9
3295	Presteskapet (jf kap 0295)	7 643	16 312	16 638	2,0
3297	Nidaros domkirke m m (jf kap 0297)	4 049	4 754	5 101	7,3
3299	Opplysningsvesenets fond (jf kap 0299)	105 362	113 360	25 500	-77,5
Sum programområde 07		2 236 252	5 151 049	9 624 482	86,8

Inntekter under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
01-29	Salg av varer og tjenester mv	1 990 413	1 426 109	1 650 897	15,8
30-49	Inntekter i samband med nybygg, anlegg mv	10 946	0	50	-0,0
50-89	Skatter, avgifter og andre overføringer	234 893	204 940	4 092 335	1 896,8
90-99	Tilbakebetalinger mv	0	3 520 000	3 881 200	10,3
Sum programområde 07		2 236 252	5 151 049	9 624 482	86,8

1.8 Oversikt over årsverk

Årsverk fordelt etter kapittel for statlige virksomheter under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

Årsverk pr 1. oktober 1996

Kap	Betegnelse	Årsverk
0200	Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet	326,08
0203	Statens utdanningskontorer	253,20
0206	Samisk utdanningsråd	23,80
0222	Statens grunnskoler og grunnskoleinternat	75,45
0228	Kvalitetsutvikling i grunnskolen	18,28
0229	Andre formål i grunnskolen	1,00
0232	Statlige skoler med undervisning på videregående nivå	159,07
0235	Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk	55,74
0238	Kvalitetsutvikling i videregående opplæring	9,64
0239	Andre formål i videregående opplæring	2,00
0243	Kompetansesentra for spesialundervisning	1 362,11
0244	Nasjonalt læremiddelsenter	38,50
0249	Andre tiltak i utdanningen	3,80
0250	Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for fremmedspråklige voksne	98,31
0252	Fjernundervisning	8,03
0255	Forskning, utvikling og diverse tilskudd	13,50
0260	Universitetet i Oslo	3 500,88
0261	Universitetet i Bergen	2 275,40
0262	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	2 733,14
0263	Universitetet i Tromsø	1 313,57
0264	Norges handelshøgskole	203,49
0265	Arkitektthøgskolen i Oslo	55,10
0268	Norges idrettshøgskole	120,40
0269	Norges musikkhøgskole	118,61
0273	Statlige kunsthøgskoler	189,98
0274	Statlige høyskoler	7 580,04
0278 ¹⁾	Norges landbrukshøgskole	687,91
0279 ¹⁾	Norges veterinærhøgskole	338,14
0280	Riksbibliotekstjenesten	23,00
0281	Fellesutgifter for universiteter og høyskoler	252,90
0283	Det norske meteorologiske institutt	439,25
0287	Forskningsinstitutter	116,50
2410	Statens lånekasse for utdanning	292,38
0294	Kirkelig administrasjon	152,76
0295	Presteskapet	1 320,88
0297	Nidaros domkirke m m	35,87
0299	Opplysningsvesenets fond	7,00
Sum programområde 07		24 205,71

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister

1) Norges landbrukshøgskole og Norges veterinærhøgskole var pr 1. oktober 1996 underlagt Landbruksdepartementet på henholdsvis kap 1124 og kap 1126.

Tabellen gir en oversikt over bemanningen under kirke-, utdannings- og forskningsområdet pr 1. oktober 1996.

Programkategori 07.10 Administrasjon

Kategori 07.10 omfatter:

- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
- statens utdanningskontorer
- Samisk utdanningsråd.

Programkategori 07.10 Administrasjon fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
0200	Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (jf kap 3200)	153 615	139 599	155 104	11,1
0203	Statens utdanningskontorer (jf kap 3203)	133 781	131 868	137 071	3,9
0206	Samisk utdanningsråd (jf kap 3206)	18 080	18 665	22 688	21,6
	Sum kategori 07.10	305 476	290 132	314 863	8,5

I forhold til 1997 er det gjort følgende endringer under kap 0200:

- Departementet er tildelt 2,1 mill kroner av fellesbevilgningen til gjennomføring av nytt økonomiregelverk i staten, jf kap 1630.
- Det er overført 5,1 mill kroner fra kap 1522 til dekning av driftsutgifter, bl a telefoni, trykning og rekvisita. Dette er utgifter som tidligere ble dekket sentralt gjennom Statens forvaltningstjeneste.
- Det er videreført 5 mill kroner i samsvar med tilleggsbevilgning våren 1997, jf Innst S nr 295 (1996-97).
- Helårsvirkning av planleggingsmidler i forbindelse med nytt regionsykehus i Sør-Trøndelag utgjør 0,4 mill kroner, jf Innst S nr 281 (1996-97).
- I forbindelse med opprettelsen av Planleggings- og samordningsdepartementet er om lag 0,9 mill kroner overført til kap 1500.

I tillegg kommer kompensasjon for lønns- og prisstigning.

I forhold til 1997 er det gjort følgende endringer under kap 0203:

- Statens utdanningskontorer er tildelt om lag 1,7 mill kroner av fellesbevilgningen til gjennomføring av nytt økonomiregelverk i staten, jf kap 1630.
- Helårsvirkning av endret husleie for Statens utdanningskontor i Nord-Trøndelag utgjør 0,2 mill kroner.

I tillegg kommer kompensasjon for lønns- og prisstigning.

I forhold til 1997 er det gjort følgende endringer under kap 0206:

- Tilskuddet til produksjon og utvikling av samiske læremidler er økt med 3 mill kroner.
- Det er foretatt en parallell oppjustering av inntekts- og utgiftssiden med 0,6 mill kroner som følge av økt oppdragsvirksomhet.

I tillegg kommer kompensasjon for lønns- og prisstigning.

Programkategori 07.10 Administrasjon fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
3200	Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet	3 899	3	0	-100,0
3203	Statens utdanningskontorer (jf kap 0203)	10 693	3 939	3 985	1,2
3206	Samisk utdanningsråd (jf kap 0206)	1 771	618	1 230	99,0
Sum kategori 07.10		16 363	4 560	5 215	14,4

I forhold til 1997 er det gjort følgende endring:

- Det er foretatt en parallell oppjustering av inntekts- og utgiftssiden på kapitlene 3206 og 0206 med 0,6 mill kroner som følge av økt oppdragsvirksomhet.

Budsjettforslag 1998 – prioriteringer

Budsjettforslaget innebærer samme aktivitetsnivå for 1998 som i 1997 for departementet og statens utdanningskontorer. Under kap 0206 er tilskuddet til produksjon og utvikling av samiske læremidler økt med 3 mill kroner.

Overordnet mål for kirke-, utdannings- og forskningsadministrasjonen

Den nasjonale utdannings-, forsknings- og kirkepolitikken skal realiseres, i samarbeid med andre statlige og lokale organer i sektoren.

I de siste ti årene har departementet nyttet betydelige ressurser til planlegging og gjennomføring av omfattende reformer og organisatoriske endringer på de fleste sentrale områdene innen departementets ansvarsområde. Det gjelder

- organisering av de statlige høyskolene
- ny lov og annet regelverk for universiteter og høyskoler
- fastsettelse av nye læreplaner innen profesjonsutdanningene i høyskolesystemet
- ny organisering og styring i utdanningssektoren
- endringer i forskningsadministrasjonen og i instituttorganiseringen
- Reform 94
- Reform 97
- nye lover og annet regelverk innen kirkeforvaltningen

For de nærmeste årene vil hovedmålet være oppfølging og evaluering av de store reformene innen utdanningssektoren på en forsvarlig måte og i tråd med de forutsetninger og pålegg Stortinget har lagt for denne gjennomføringen. Også forskningssektoren og Kirken er inne i omstillingsfaser som skal videreføres. Lov- og avtaleverk skal løpende tilpasses utviklingen innenfor departementets ansvarsområde. Arbeid med etter- og videreutdanningstilbud for voksne vil også stå sentralt.

Etter hvert som fokus på ulike saksfelter endrer seg over tid, må departementet ha tilstrekkelige ressurser og et organisatorisk apparat som raskt tilpasser seg en annen vektlegging av arbeidsoppgavene. Når gjennomføringen av ulike endringsprosesser sluttføres, må departementet frigjøre ressurser for å evaluere resultatene av disse prosessene, samtidig som en kan ta hånd om nye oppgaver.

Administrasjonen skal være effektiv og rasjonell samtidig som beslutningsprosesser skal preges av kvalitet i alle ledd. Ressursene i administrasjonen skal være tilpasset situasjonen i sektoren. Ett av målene med reformene er en klarere ansvarsfordeling og mer effektiv ressursutnyttelse.

Som ledd i realiseringen av de nasjonale målene på departementets ansvarsområde er det nødvendig med innsats på flere felter. Det er også nødvendig å ta i bruk ulike virkemidler, og enkelte av disse vil omtales her. For mer detaljert informasjon om framdrift og planer for enkeltområder vises til omtale under de respektive kapitlene i denne og andre kategorier.

Endringer i samfunnsutviklingen generelt og innen teknologiområdet spesielt er en konstant utfordring for departementet når det gjelder tilpasninger av læreplaner og utdanningstilbud for å sikre kvaliteten på de ulike utdanningsnivåer.

Organisasjon og forvaltning

Den statlige styringen av utdanningsadministrasjonen skiller seg fra andre sektorer ved at departementet ikke har underliggende sentraladministrative organer. En konsekvens av dette er at departementet får direkte forvaltningsansvar på flere områder og blir behandlingsinstans for en rekke enkeltsaker. Saksmengden blir særlig omfattende i en reformfase der departementet har en sentral initierende og utførende rolle. Departementet foretar nå en nærmere vurdering av oppgave- og ansvarsfordelingen innad i departementet.

Delegering og desentralisering av enkeltsaker og saksfelter vil ofte kreve revisjon av regelverk. Dette vil departementet komme tilbake til når arbeidet med opplæringslovene er slutført.

En forutsetning for ytterligere overføring av oppgaver er imidlertid at underliggende institusjoner har fått den nødvendige opplæring og kompetanse for å ivareta forvaltningen på en tilfredsstillende måte.

Nåværende struktur på organiseringen av utdanningsadministrasjonen legger visse begrensninger på hvilke effektiviseringsgevinster som kan oppnås ved ytterligere delegering av saksfelter når en samtidig skal oppfylle kravet til likebehandling av saker.

Departementet vil på bakgrunn av erfaringene som er gjort med omorganiseringen av den sentrale utdanningsadministrasjonen som ble iverksatt 1. august 1992, foreta en samlet gjennomgang av oppgave- og ansvarsfordelingen med sikte på å legge fram en melding for Stortinget i løpet av 1998.

Regjeringen vil oppnevne et utvalg for en bred vurdering av høgre utdanning i Norge.

Sektorstyring

Utdanningskontorene i hvert fylke lager en årlig sammenfatning av tilstanden i utdanningssektoren med vekt på grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring.

Rapportene gir informasjon om ressursinnsats og prioriteringer og gir en vurdering av resultater av og kvalitet på tilbudene. De er en del av grunnlaget for departementets videre arbeid overfor sektoren.

Rask, relevant og pålitelig rapportering om tilstanden i sektoren er en forutsetning for å kunne sette inn målrettede tiltak der svakheter er påpekt.

Departementets arbeid med innhenting, bearbeiding og bruk av utdanningsstatistikk blir gjennomgått med sikte på effektivisering og ytterligere kvalitetssikring. Avklaring av ansvar og forbedring av rutiner for informasjonsflyt står sentralt i dette. Departementets formidling til kommunal og fylkeskommunal sektor av nasjonale utdanningsmål og satsinger vil også bli viet særlig oppmerksomhet.

Etatsstyring

Departementet har foretatt en samlet gjennomgang av departementets styring av underliggende institusjoner. Målet har vært å utforme generelle og mer enhetlige prinsipper og retningslinjer for departementets etatsstyring hvor det legges vekt på

- rapportering og resultatoppfølging
- gjennomgang av planer på kort og noe lengre sikt
- hovedprioriteringer i tiden framover

Departementet har regelmessig og systematisk kontakt med og oppfølging av de høgre utdanningsinstitusjonene, kirkelige organer, statlige forvaltnings- og opplæringsinstitusjoner og andre underliggende virksomheter.

De høgre utdanningsinstitusjonene er de største etatene i utdanningssektoren. Det er en utfordring å håndtere den store etterspørselen etter høgre utdanning, samtidig som man skal sikre at kvaliteten på studietilbudene ikke blir redusert. Departementet vil legge økende vekt på å utvikle systemer for kvalitetssikring av institusjonenes rutiner. Det er nødvendig med omprioritering og forskyving av studiekapasitet som følge av søkning og antatt langsiktig kompetansebehov i samfunnet. Det vil bli lagt vekt på samarbeid og arbeidsdeling mellom institusjonene i sektoren. Regjeringen vil legge fram en egen melding om dimensjonering av ulike studier innen høgre utdanning i løpet av høsten 1997.

Økonomiforvaltning

Det gjennomføres periodevis rapportering og oppfølging av forbruk av midler i forhold til gjeldende budsjett. Rapporteringen baseres på data fra departementets økonomistyrings-system og rapportering fra de enkelte underliggende virksomheter. Dette gir et godt grunnlag for å kunne avdekke avvik mellom budsjett og prognoser for forbruk slik at det kan settes i verk tiltak eller foreslås nødvendige budsjettendringer for å sikre at gitte bevilgninger ikke overskrides. Dette har gitt som resultat at departementet de siste årene i det alt vesentlige har unngått overskridelser på poster som er underlagt budsjettstyring.

Nytt økonomiregelverk for staten ble iverksatt fra 10. januar 1997. Dette stiller både departementet og underliggende virksomheter overfor mer presise krav i økonomiforvaltningen enn det som følger av det tidligere regelverket. For å ivareta politiske mål og prioriteringer er det behov for et velfungerende styringssystem. Det stilles omfattende krav til mål- og resultatbeskrivelser, oppfølging, regnskap og evaluering. Et omfattende arbeid vil fortsette i 1998 med sette i verk det nye regelverket. Nye økonomisystemer vil bli tatt i bruk i departementet og underliggende virksomheter for å kunne ivareta tilknytningen til konsernkontoordningen og økonomiregelverket. Det vises for øvrig til nærmere omtale i avsnitt 1.3 om iverksettingen av nytt økonomiregelverk.

Internasjonalt samarbeid

Norge er aktivt med i det internasjonale utdannings- og forskningssamarbeidet gjennom deltakelse i et bredt spekter av organisasjoner.

EØS-avtalen gir muligheter for utstrakt samarbeid mellom Norge og EU gjennom utdannings- og forskningsprogrammer. Departementet er representert i en rekke fora for å sikre Norges interesser i dette samarbeidet. Norge deltar bl a i EUs forskningspolitiske komité (CREST) og medvirker til utformingen av EUs neste rammeprogram for forskning.

Utdanning og forskning har høy prioritet i det nordiske samarbeidet. Samarbeidet har stått særlig sentralt i 1997 på bakgrunn av Norges formannskap i Nordisk Ministerråd.

Norge har gjennom flere år deltatt i OECD-prosjektet INES («Indicators of education systems»). Prosjektets målsetting er å etablere indikatorer for internasjonal sammenlikning av utdanningssystemene i OECD-landene. Resultatene av arbeidet i 1996 og 1997 vil bli publisert i «Education at a glance III» i desember 1997. Denne publikasjonen vil bl a omhandle økonomiske og menneskelige ressurser i utdanningssystemet, deltakelse og gjennomstrømming, læringsmiljø og organisering av læring, samt resultater av utdanning.

Norge er aktivt med i utviklingen av Europeisk skoledatanett, som er etablert i 1997 på grunnlag av et svensk initiativ. Gjennom formannskapet i Nordisk Ministerråds IT-policygruppe har Norge tatt initiativ til videre utvikling av det nordiske Internett-samarbeidet, et NordUnet2, på linje med de amerikanske Internet2-initiativene.

Det utstrakte internasjonale samarbeidet, særlig tilrettelegging av utdannings- og forskningssamarbeidet i EU, skal videreføres. Det er en sentral utfordring å sikre nasjonal innflytelse på utformingen av de internasjonale programmene, bidra til økt norsk deltakelse både i utdannings- og forskningssamarbeidet og sikre best mulig utbytte for Norge når det gjelder norsk deltakelse i internasjonale forskningsorganisasjoner. Informasjonstiltak og bred kontakt med aktuelle norske miljøer vektlegges for å sikre økt aktivitet.

Prioriterte områder i OECDs INES-prosjekt vil være videre utvikling av indikatorer mht elevers utbytte av opplæringen.

Norsk engasjement knyttet til videre utvikling av det nordiske Internett-samarbeidet vil bli videreført.

Kompetanseutvikling og -spredning

Iverksettelsen av Reform 97 var den største enkeltutfordringen i 1997. En forutsetning for vellykket gjennomføring av reformen er oppbygging av kompetanse på alle nivåer. Det er lagt til rette for etterutdanning av lærere bl a i samarbeid med universiteter og høyskoler.

Med inngåtte kontrakter og intensjonsavtaler kan måltallet for inntak av 100 læringer i underliggende institusjoner bli oppnådd høsten 1997.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet tok i 1996 initiativ til et nytt seksårig forskningsprogram om kompetanse, utdanning og verdiskaping. Programmet ble etablert i samarbeid med daværende Nærings- og energidepartementet og administreres av Norges forskningsråd. Det overordnede mål er å frambringe ny kunnskap om forholdet mellom utdanning og samfunn, herunder sammenhengen mellom skole, opplæring og verdiskaping i arbeidslivet. Forskningen skal dekke alle utdanningsnivåer. Aktuelle temaer vil være blant annet studier av innhold i og tilrettelegging av opplæring med vekt på elevenes læringsutbytte, ulike effekter av skolevurdering og sammenhengen mellom ressursinnsats og resultater. Forholdet mellom arbeidslivets behov og utdanningssystemet, bedriftenes satsing på kompetanseutvikling samt teknologi og læring vil inngå i programmet. Andre temaer er organisering og styring av utdanningssystemet, f eks forholdet mellom statlig og kommunal styring i skole og opplæring, og kunnskaper om språklige minoriteter og deres tilgang til og bruk av utdanning.

Satsingen på kompetanseutvikling i forbindelse med Reform 97 vil fortsette.

Kunnskap og kompetanse er under rask endring. Det stilles store krav til samfunnets evne til raskt å formidle relevant kunnskap dit behovene er. En særskilt utfordring blir å legge til rette arbeidet med å heve kompetansenivået i den voksne befolkningen.

Gjennom det nye forskningsprogrammet om kompetanse, utdanning og verdiskaping vil departementet bidra til økte kunnskaper på feltet og bedre koordinering av innsatsen på aktuelle FoU-områder.

Likestilling

Departementet driver en utstrakt informasjonsvirksomhet, bidrar på kurs og konferanser og deltar i nordisk og internasjonalt samarbeid for å fremme likestilling innen sektoren. Det er gitt prosjektstøtte til likestillingsarbeid i skolen.

Evaluering av Reform 94 har bl a vist at gutter og jenter velger mer tradisjonelle fagretninger enn tidligere. Departementet ser det som viktig å motvirke denne utviklingen slik at samfunns- og arbeidsliv kan sikres en bredere kjønnsmessig rekruttering til ulike stillinger og funksjoner. Det er et gjennomgående trekk på flere utdanningsnivåer at realfag og teknologiske fag i langt mindre grad appellerer til jenter enn gutter.

Evaluering av skoler som har deltatt i forskjellige likestillingsprosjekter har vist at aktuelle tiltak har gitt positive resultater, spesielt når det gjelder holdningsendringer hos lærere og andre som påvirker jenters og gutters utdannings- og yrkesvalg.

I 1998 vil en derfor følge opp arbeidet med tiltak spesielt rettet mot utdannings- og yrkesvalg for jenter og gutter med særlig vekt på utdanningsvalg innenfor realfag og teknologiske fag og jenters bruk av IT.

I etatstyringen vil departementet fortsatt fokusere på å øke andelen kvinnelige ledere på ulike nivåer i virksomhetene.

Innenfor kirken er det en utfordring å øke andelen kvinner i kirkelige lederstillinger.

Programkategori 07.10 Administrasjon fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
01-29	Driftsutgifter	285 196	269 037	290 252	7,9
30-49	Nybygg, anlegg mv	2 411	2 210	2 254	2,0
70-89	Overføringer til private	17 869	18 885	22 357	18,4
	Sum kategori 07.10				
	Administrasjon	305 476	290 132	314 863	8,5

KAP 0200 KIRKE-, UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENTET (JF KAP 3200)

Kapitlet finansierer:

- departementets lønns-, drifts- og investeringsutgifter
- Rådet for fagopplæring i arbeidslivet (RFA) og 20 opplæringsråd
- Regjeringens arbeid med forskningspolitikk.

Kap 0200 Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	144 307	130 589	145 931
21	Spesielle driftsutgifter	6 897	6 800	6 919
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	2 411	2 210	2 254
	Sum kap 0200	153 615	139 599	155 104

Regnskap 1996: Post 01: 105 205, post 11: 39 102

SIII 1997: Post 01: 100 664, post 11: 29 925

Resultatrapport for 1996-97*Departementet som sekretariat for politisk ledelse*

Departementet har lagt fram følgende meldinger for Stortinget:

- St meld nr 19 Om studier i utlandet
- St meld nr 21 Finansiering av lærebøker for 2.-10. klassetrinn og status for tilrettelegging av skolelokaler til seksåringer i forbindelse med Reform 97
- St meld nr 22 Om lærlingsituasjonen
- St meld nr 48 Om lærarutdanning
- St meld nr 49 Prinsipp for rangering av søkjarar til studium ved universitet og høyskolar
- St meld nr 52 Om økt førskolelærerdekning
- St meld nr 55 Om skolefritidsordningen

Videre er det lagt fram følgende proposisjoner for Stortinget:

- St prp nr 16 Om endringer på statsbudsjettet for 1996 under kapittel administrerte av Kyrkje-, utdannings- og forskningsdepartementet
- St prp nr 32 Om etablering av Noregsnettrådet
- St prp nr 59 Om regulering av opptaket til studium ved universiteta studieåret 1997-98

Det er også lagt fram følgende tre lovproposisjoner knyttet til utdanningssystemet:

- Ot prp nr 36 Om lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)
- Ot prp nr 38 Om lov om endringer i lov 13. juni 1969 nr 24 om grunnskolen m m
- Ot prp nr 65 Om lov om endring av lov om universiteter og høyskoler av 12. mai 1995 nr 22

30 spørretimespørsmål og fem interpellasjoner har vært besvart i 1996-97. I tillegg ble det gitt en utdanningspolitisk redegjørelse i mai 1997.

Departementet som forvaltningsorgan

Departementet behandler et stort antall enkeltsaker. Disse omfatter saker og henvendelser fra underliggende institusjoner, privatpersoner, organisasjoner, fra private og offentlige institusjoner, inkludert kommunal forvaltning og andre departementer.

I tillegg til forvaltningssaker fra underliggende institusjoner og lokalforvaltningen mottar departementet et betydelig antall enkeltsaker som gjelder individuelle henvendelser og forespørsler. Blant disse sakene er en stor gruppe søknader om billighetserstatning, som departementet får oversendt fra Justisdepartementet for innhenting, sammenfatning og vurdering av tilgjengelig dokumentasjon. Søknadene innebærer et betydelig arbeidsomfang. Hensynet til vanlige prinsipper for rettssikkerhet og departementets forpliktelse til å yte en fullverdig service overfor publikum og lokalforvaltningen krever en utstrakt grad av detaljbehandling og individuell besvarelse i departementet.

Det foregår et omfattende arbeid med tilrettelegging av informasjonssystemer som ledd i en mer effektiv saksbehandling internt i departementet og i forhold til de regionale ledd.

Som ledd i en kartlegging og analyse av ressursbruken i departementene er Statskonsult i ferd med å foreta en gjennomgang av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Hovedmålet med prosjektet er å oppnå bedre styring med og forvaltning av bevilgede midler, blant annet med utgangspunkt i de kravene som er nedfelt i det nye økonomiregelverket for staten.

Omstillings- og utviklingsprosjekter som har vært gjennomført i flere av departementets avdelinger i de senere år, har bidratt til en klargjøring av oppgaver og ansvarsforhold internt, og omorganiseringer er iverksatt for å tilpasse administrasjonen til endringer i sektoren.

En felles administrativ strategisk plan har bidratt til økt bevissthet om arbeidsrutiner og naturlig tverrgående problemstillinger.

Måltrettet intern opplæring samt forbedring av rutiner og arbeidsmåter har vært vektlagt for å sikre kvaliteten i saksbehandlingen.

Reformarbeid og større omstillingsprosjekter

Det vises til nærmere omtale av reformer på ulike områder og større omstillingsprosjekter under de respektive programkategoriene.

Gjennomføringen av reformene, omstillinger og organisatoriske tiltak har krevd en omfattende oppfølging fra departementets side.

Skolestart for seksåringene og innføring av tiårig grunnskole har medført betydelig ressursinnsats når det gjelder læreplaner, veiledninger, lovendringer, evalueringsformer, etterutdanning og kostnadsberegninger.

I arbeidet med det samiske læreplanverket har det vært et nært samarbeid mellom departementet og Samisk utdanningsråd.

Også i 1997 har det vært arbeidet med å fastsette rammeverket for videregående opplæring, herunder utarbeide læreplaner for teknisk fagskole. Hovedinnsatsen innenfor videregående opplæring har imidlertid vært rettet mot gjennomføring av Reform 94 i fylkeskommuner, skoler og lærebedrifter. Det har vært en viktig oppgave å skaffe tilstrekkelig antall læreplasser, utvikling av læremidler og gjennomføring av etterutdanning. Det har også vært lagt stor vekt på resultatoppfølging og evaluering av reformen.

Omorganisering av de tidligere kunstfaglige høyskolene, oppfølging av lovverket for universiteter og høyskoler, Norgesnett for høgre utdanning og etablering av Norgesnett-rådet, regler for opptak til høgre utdanning og endringer i undervisningsopplegget for lærerutdanningen og helsefagutdanning, særlig innen grunn- og videreutdanning av sykepleiere, har vært ressurskrevende for departementet.

Oppfølging av St meld nr 24 (1993-94) – Om informasjonsteknologi i utdanningen – er videreført med en ny årsplan for 1997. Blant annet etableres det i 1997 et forsknings- og kompetansenettverk for pedagogisk bruk av IT i utdanningen.

Departementet har sekretariatsfunksjoner og rådgivende funksjoner i forbindelse med sentrale offentlige utredninger og utvalg knyttet til departementets ansvarsområder.

Departementet som arbeidsgiver

De omfattende reformene i sektoren har krevd og krever fortsatt stor arbeidskapasitet for at de skal kunne iverksettes innen fastsatte tidsfrister. Omfanget av faglige utrednings- og utviklingsoppgaver lagt til departementet har alene krevd en stor innsats. Arbeidspresset har derfor vært og er fortsatt stort, og behovet for spisskompetanse i forbindelse med reformarbeidet medfører et behov for overtid og ekstrahjelp. Reformarbeidet har samtidig ført til økt kompetanse gjennom nye faglige og administrative utfordringer.

Departementet har gjennomført interne opplæringstiltak om offentlighetsloven og forvaltningsloven, anskaffelsesvilkår og kontrakter, budsjett- og økonomibestemmelser, arkivopplæring og prosedyrer for saksbehandling for i alt om lag 100 tjenestemenn.

Departementet er godkjent som lærebedrift og fikk sine to første lærlinger i kontorlag i november 1996, og vil høsten 1997 ha fire lærlinger.

Det er for tiden kvinner i 35 pst av lederstillingene, 61 pst av saksbehandlerstillingene og 90 pst av kontorstillingene.

Resultatmål for 1998

Det er viktig for departementet å møte de løpende oppgavene som skal utføres for Stortinget, for sektoren og for andre departementer, på en rask, smidig og kostnadseffektiv måte.

Resultatmålene for de ulike delene av departementets ansvarsområde er nærmere omtalt under de respektive budsjettkapitlene. Gjennomføring av reformer og omstillingstiltak innen fastsatte tidspunkter og på en kvalitativt god måte vil være et gjennomgående mål for departementet.

Arbeidet med en nasjonal handlingsplan for videre- og etterutdanning for voksne vil stå sentralt i departementets arbeid i 1998.

Høsten 1997 vil det på ny bli lagt fram en Ot prp om ny opplæringslov for grunnskolen og videregående opplæring. Når lovendringene er vedtatt, skal arbeidet med nye forskrifter til loven påbegynnes.

Som ledd i oppfølgingen av Reform 94 vil det være en prioritert oppgave å bidra til å videreutvikle samarbeidet mellom fylkeskommuner, arbeidslivets parter og enkeltbedrifter. Dette arbeidet er en helt nødvendig forutsetning for også i framtiden å skaffe tilstrekkelig antall læreplasser.

Den forskningsmessige evalueringen av Reform 94 vil bli videreført og avsluttet i 1998, og vil fortsatt være et viktig grunnlag for å vurdere behovet for justeringer av rammeverket for reformen.

Handlingsplanen for IT i utdanningen vil bli revidert. Det vises for øvrig til omtale under kap 0249.

Innst S nr 225 (1996-97), jf St meld nr 17 (1996-97) Om innvandring og det flerkulturelle Norge, følges opp gjennom innføring av nivåbasert norskopplæring og tilskudd til grunnskoleopplæring for fremmedspråklige 16-20-åringer. Utvikling av modulstrukturert undervisningsplan og delpøver vil være prioriterte oppgaver.

Det utstrakte samarbeidet med EU om internasjonale utdannings- og forskningsprogrammer videreføres på samme høye nivå som i 1996-97. Departementet vil arbeide videre med forvaltningsrollen overfor Norges forskningsråd, bl a gjennom å utvikle samarbeidet og samordningen mellom departementene. En ny stortingsmelding om forskning vil bli lagt fram høsten 1998.

Regjeringen vil våren 1998 legge fram en proposisjon med forslag til regulering av opptaket til studium ved universitetene studieåret 1997-98.

Oppfølging av den nye kirkelovgivningen vil være et viktig innsatsområde for departementet i 1998. Det samme gjelder forvaltningen av Opplysningsvesenets fond, da fondsforvaltningen fra 1997 er basert på ny lovgivning.

Nytt økonomiregelverk for staten skal iverksettes, jf omtale under pkt 1.3 i hovedinnledningen.

Departementet vil i 1998 fortsette arbeidet med oppfølging av underliggende institusjoner for å sikre en god etatsstyring.

Budsjettforslag for 1998

Post 01 Driftsutgifter

Budsjettforslaget innebærer at aktivitetsnivået i 1997 videreføres uendret i 1998. Dette er en nødvendig forutsetning for å kunne opprettholde kvalitet og framdrift både med forvaltningsoppgaver og reformarbeid. Det vises til omtale av budsjettendringene først i kategoriinnledningen.

Bevilgningen under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3200 post 02, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke utgifter til i alt 20 opplæringsråd, Rådet for fagopplæring i arbeidslivet og utgifter knyttet til tiltak i forbindelse med Regjeringens arbeid med forskningspolitikken.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten vil bli brukt til anskaffelser av maskinvare og programvare for utvikling av departementets IT-systemer.

KAP 3200 KIRKE-, UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENTET (JF KAP 0200)

Kap 3200 Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
02	Salgsinntekter mv	1 860	3	0
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	137	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 902	0	0
	Sum kap 3200	3 899	3	0

Regnskapstallene for 1996 på post 02 gjelder i det vesentligste inntekter fra tidsskriftet Schola, som ble nedlagt 1. januar 1997.

KAP 0203 STATENS UTDANNINGSKONTORER (JF KAP 3203)

Kapitlet omfatter:

- drift av 18 utdanningskontorer
- tilskudd til studieringer på høgre nivå.

Kap 0203 Statens utdanningskontorer fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap 0200 post 01</i>	113 553	113 738	118 679
21	Spesielle driftsutgifter	10 037	7 641	7 641
71	Tilskudd	10 191	10 489	10 751
Sum kap 0203		133 781	131 868	137 071

Regnskap 1996: Post 01: 73 348, post 11: 40 205

SIII 1997: Post 01: 74 962, post 11: 38 776

Utdanningskontorene er bindeledd mellom departementet og den offentlige utdanningssektoren i kommuner og fylkeskommuner. Utdanningskontorene skal bidra til å koordinere offentlig utdanningsvirksomhet på tvers av utdanningsområdene innen regionen. Hovedoppgavene er å utføre statlige regionale forvaltningsoppgaver.

Enkelte utdanningskontorer er blitt tillagt landsdekkende arbeidsoppgaver. Dette gjelder bl a tilskuddsordningen for opplæring innenfor kriminalomsorgen (Hordaland), faglig enhet for PP-tjenesten (Hedmark), tilskuddsordningen for studieopphold i utlandet (Vest-Agder), administrasjon av eksamen og tilsyn med private grunnskoler og videregående skoler i utlandet (Oslo og Akershus) og koordinering av arbeidet med tilstandsrapport vedrørende musikk- og kulturskoler (Sør-Trøndelag).

Resultatrapport for 1996-97*Utdanningskontorene som forvaltningsorgan*

Perioden har vært preget av høyt aktivitetsnivå i forbindelse med oppgaver knyttet til planlegging og gjennomføring av reformene i grunnskolen og i videregående opplæring.

Utstrakt bruk av utdanningskontorene har vært helt nødvendig for departementet i forbindelse med planarbeidet for Reform 97.

Utdanningskontorene er delegert ansvar for fordeling og utbetaling av midler og for å føre tilsyn med flere statlige tilskuddsordninger innenfor departementets ansvarsområde. Delegeringen har ført til at ordningene på flere områder fungerer bedre enn tidligere som følge av større nærhet til der utgiften oppstår/bevilgningen nyttes.

Utdanningskontorene fører generelt tilsyn og lovlighetskontroll med at kommuner og fylkeskommuner overholder regelverk relatert til utdanning og opplæring. Kontorene har tilsynsoppgaver knyttet til private skoler og folkehøgskoler, særlig innenfor økonomiforvaltning.

Utdanningskontorene skal sikre rettighetsoppfyllelse gjennom behandlingen av klagesaker. Det er stor variasjon i antall klagesaker fra kontor til kontor. Flertallet av sakene er knyttet til spesialundervisning, men sakene gjelder også skolested, skyss og disiplinsaker.

Eksamensavviklingen innenfor grunnskolen og videregående opplæring i 1996 har fungert tilfredsstillende. Samarbeidet og gjennomføringen av sentralt gitt eksamen synes å fungere godt. Utdanningskontorene rapporterer at også arbeidet med lokalt gitt eksamen avvikles tilfredsstillende.

Gjennomføringen av eksamen i videregående opplæring avdekket imidlertid at det er et stort behov for å få nytt EDB-system. Arbeidet ble påbegynt i 1997 og vil bli sluttført i 1998, jf også omtale under kap 0239.

Utdanningskontorene har spilt en sentral rolle i arbeidet med gjennomføringen av «IT i norsk utdanning - Plan for 1996-99». I 1996 har utdanningskontorene fått tildelt midler som de i hovedsak har videreformidlet til kommunene og fylkeskommunene. De har gjennom dette bidratt til kompetanseutvikling for lærere og økt kunnskap om pedagogisk bruk av IT i utdanningen.

Utdanningskontorenes øvrige oppgaver

Utdanningskontorene har drevet resultatoppfølging overfor utdanningssektoren, bl a gjennom utarbeiding av tilstandsrapport for sine respektive fylker. Tilstandsrapportene beskriver tilstanden i grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring i forhold til målsettingene. Rapportene er utarbeidet på bakgrunn av kommunebesøk, systematisk innhenting av informasjon og data fra Grunnskolens informasjonssystem og Videregående skoles informasjonssystem (GSI/VSI) og data for opplæring av fremmedspråklige voksne (FRES).

Kontorene har også i denne perioden hatt et utstakt samarbeid med ulike aktører på det lokale plan. Et godt samarbeid er en av forutsetningene for å kunne fungere som et bindeledd mellom departementet og utdanningssektoren på lokalt plan. Utdanningskontorene rapporterer at samarbeidet gir gode resultater selv om det på noen områder er behov for ytterligere formalisering og utbygging av samarbeidet.

Det er faste møter med opplæringssetaten i fylkeskommunene, der samarbeidet er fokusert omkring Reform 94 og fagopplæringen.

Årsrapportene for 1996 viser at utdanningskontorene har formalisert samarbeid med de ulike aktørene i voksenopplæringen. Det gjelder bl a koordinering og samarbeid om bedre ressursutnyttelse og tilgjengelighet til opplæring for voksne. I samtalene med kommunene legger utdanningskontorene vekt på planarbeid og prioritering av voksenopplæring på grunnskolens område sett i sammenheng med behov, norskopplæring for fremmedspråklige voksne og spesialundervisning for voksne som har rett til slik opplæring.

Utdanningskontorene har hatt betydelige oppgaver i forbindelse med Reform 97. Kontorene har vært lokale pådrivere overfor kommunene i framdriften av reformen, der det har vært nødvendig. Kontorene har også bidratt i innhenting av grunnlagsdata for kostnadsberegningene, fulgt med i og rapportert om utviklingen av reformarbeidet i kommunene og gitt informasjon og veiledning lokalt.

Resultatmål for 1998

Resultatmål for de enkelte utdanningsområdene er nærmere omtalt under de respektive fagkapitlene.

Utdanningskontorene skal

- følge opp innføringen av Reform 97 i kommunene ved å påse at lover og forskrifter blir fulgt, gjennom forvaltning av tilskuddsordninger knyttet til reformen og ved å drive informasjon og veiledning lokalt
- legge økt vekt på områder som tilstandsrapporter, resultatrapportering, veiledning til kommunene, tilsyn og kontroll gjennom utvikling og oppfølging lokalt. Det skal legges spesiell vekt på økonomiforvaltningen i forbindelse med gjennomføringen av nytt økonomireglement i staten
- følge opp det spesialpedagogiske tilbudet til barn, unge og voksne med særskilte behov
- følge opp gjennomføringen av «IT i norsk utdanning – Plan for 1996-99», årsplan for 1998, ved å bidra til koordinering av relevante tiltak, og ved å prioritere arbeidet med erfaringsspredning

Budsjettforslag for 1998**Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap 0200 post 01**

Bevilgningen under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3203 postene 02 og 11, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2. Inntil 6 mill kroner stilles til rådighet for Samordningsutvalget for Finnmark utdanningsregion (SUFUR).

Post 71 Tilskudd

Tilskuddet gis til studieringer i regi av studieforbundene, som skal gi innføring i fagstoff, arbeidsmetode og emner på universitets- og høgskolenivå. Forskrifter gjeldende fra 1. april 1994 regulerer godkjenning av studieringer på høgre nivå. I 1996 er det gjennomført slik opplæring i alle fylkene med om lag 33 000 deltakere. Vel 70 pst av deltakerne er kvinner.

Det enkelte studieforbund sender inn søknad om tilskudd til utdanningskontorene. Utdanningskontorene skal foreta en samlet vurdering av de behovene som finnes i regionen, og foreta tildeling av tilskudd på bakgrunn av dette. Ved studieringer på høgre nivå bør det

vurderes spesielt å få dekket de opplæringsbehovene som ikke tilbys av høyskoler og universiteter i regionen.

Det bør tilstrebes å få en rimelig fordeling mellom eksamensrettede og ikke-eksamensrettede studieringer.

KAP 3203 STATENS UTDANNINGSKONTORER (JF KAP 0203)

Kap 3203 Statens utdanningskontorer fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	1 861	1 641	1 641
02	Salgsinntekter mv	2 344	1 798	1 834
11	Kursavgifter	4 677	500	510
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	932	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	879	0	0
	Sum kap 3203	10 693	3 939	3 985

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder oppdragsinntekter og post 02 gjelder salgsinntekter mv ved statens utdanningskontorer.

Post 11 Kursavgifter

Post 11 gjelder inntekter i forbindelse med at utdanningskontorene står som teknisk arrangør av konferanser.

KAP 0206 SAMISK UTDANNINGSRÅD (JF KAP 3206)

Kapitlet finansierer:

- drift av Samisk utdanningsråd (SUR)
- produksjon og utvikling av læremidler for samiske elever.

Kap 0206 Samisk utdanningsråd fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	10 402	8 969	9 159
21	Spesielle driftsutgifter	0	1 300	1 923
70	Tilskudd til produksjon av samiske læremidler, <i>kan overføres</i>	7 678	8 396	11 606
	Sum kap 0206	18 080	18 665	22 688

Regnskap 1996: Post 01: 6 604, post 11: 3 798

SIII 1997: Post 01: 6 627, post 11: 2 342

Resultatrapport for 1996-97

Samisk utdanningsråd har i samarbeid med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet og Sametinget utarbeidet et grunnlagsdokument som omhandler prinsipper og retningslinjer for det samiske læreplanverket for den tiårige grunnskolen (Sami bro). Det er utviklet egne læreplaner som inngår i det samiske læreplanverket for fagene kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering, duodji, heimkunnskap, natur- og miljøfag, samfunnsfag, musikk, engelsk, samisk som førstespråk, samisk som andrespråk, tilvalg samisk fordypning og samisk språk og kultur. Samtidig er det igangsatt ulike informasjonstiltak og arbeid med planer for etterutdanning og veiledninger.

Oppfølging av handlingsplanen for spesialpedagogiske hjelpemidler som Nasjonalt læremiddelsenter står for, gjennomføres i samarbeid med Samisk utdanningsråd når det gjelder samisk del, jf kap 0244.

Resultatmål for 1998

Samisk utdanningsråd skal

- følge opp arbeidet med informasjon, etterutdanning, veiledninger og utviklingstiltak i tilknytning til iverksetting av det samiske læreplanverket
- styrke arbeidet med utvikling og produksjon av samiske læremidler i samsvar med nye læreplaner for grunnskolen og videregående opplæring
- gi råd og støtte til lærere som underviser samiske elever i barnehage, i grunnskole og i videregående opplæring i og utenfor det samiske kjerneområdet
- følge opp handlingsplaner for spesialpedagogiske hjelpemidler, samisk del, i nært samarbeid med Nasjonalt læremiddelsenter

Budsjettforslag for 1998

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke driftsutgifter til Samisk utdanningsråd.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen gjelder utgifter til utvikling av samiske læremidler som skjer i regi av Samisk utdanningsråd, samt oppdragsvirksomhet. Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2. Som følge av økt oppdragsvirksomhet er bevilgningsnivået økt med kr 600 000. Beløpet skal nyttes til å dekke lønnsutgifter for to nye stillinger knyttet til oppdragsvirksomheten. Inntektsbevilgningen er oppjustert tilsvarende.

Post 70 Tilskudd til produksjon av samiske læremidler, *kan overføres*

Posten gjelder tilskudd til produksjon og utvikling av samiske læremidler.

Det omfattende læreplanarbeidet som nå er utført, gjør det nødvendig å styrke bevilgningen for 1998 når det gjelder tilskudd til produksjon av samiske læremidler som ledd i gjennomføringen av Reform 97. Bevilgningen er derfor foreslått økt med 3 mill kroner.

Det fremmes forslag om tilsagnsfullmakt om å utbetale inntil 3 mill kroner i 1999 for avtaler om produksjonsstøtte inngått med forlagene i 1998, jf forslag til vedtak III nr 1.

KAP 3206 SAMISK UTDANNINGSRÅD (JF KAP 0206)

Kap 3206 Samisk utdanningsråd fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	0	500	1 110
02	Salgsinntekter mv	1 264	118	120
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	96	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	411	0	0
Sum kap 3206		1 771	618	1 230

Post 01 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder oppdragsinntekter ved Samisk utdanningsråd. Bevilgningen er oppjustert med 0,6 mill kroner, jf kap 0206 post 21.

Post 02 Salgsinntekter mv

Posten gjelder salg av læremidler til kommunene.

Programkategori 07.20 Grunnskolen

De statlige midlene til finansiering av grunnskolen overføres i hovedsak i rammetilskuddet til kommunene på Kommunal- og arbeidsdepartementets budsjett. Dette gjelder også driftsmidlene til gjennomføring av Reform 97. Kategori 07.20 omfatter statlige bevilgninger til grunnskolen som ikke omfattes av overføringene gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner:

- tilskudd til grunnskolen, bl a tilskudd til skolefritidsordninger, leirskoleopphold, kommunale musikk- og kulturskoler, virkemiddeltiltak i Nord-Norge, undervisning i finsk som andrespråk, det samiske utdanningsområdet og undervisning for fremmedspråklige elever
- statens grunnskoler og grunnskoleinternat
- kvalitetsutvikling i grunnskolen, herunder kompetanseutvikling for det pedagogiske personalet
- andre formål i grunnskolen, bl a utgifter til avgangsprøven, Foreldreutvalget for grunnskolen og tilskudd til læremidler i forbindelse med Reform 97, midlertidige lokaler og kompensasjon for investeringskostnader.

Programkategori 07.20 Grunnskolen fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
0221	Tilskudd til grunnskolen (jf kap 3221)	1 101 679	1 270 345	1 483 077	16,7
0222	Statens grunnskoler og grunnskoleinternat (jf kap 3222)	42 802	40 247	45 138	12,2
0228	Kvalitetsutvikling i grunnskolen	308 749	149 955	112 013	-25,3
0229	Andre formål i grunnskolen	23 140	503 357	486 460	-3,4
	Sum kategori 07.20	1 476 370	1 963 904	2 126 688	8,3

Programkategori 07.20 Grunnskolen fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
3221	Tilskudd til grunnskolen (jf kap 0221)	0	0	5 914	-0,0
3222	Statens grunnskoler og grunnskoleinternat (jf kap 0222)	2 417	307	313	2,0
	Sum kategori 07.20	2 417	307	6 227	1 928,3

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

- Det er opprettet nytt kapittel 3221 i forbindelse med at visse innenlandske utgifter på kap 0221 post 65 i henhold til OECDs statistikkdirektiver kan godkjennes som offisiell utviklingshjelp.

Budsjettforslag 1998 – prioriteringer

I budsjettforslaget for 1998 prioriterer Regjeringen Reform 97. 1998 er det første året hvor kompensasjonen for merkostnader knyttet til reformen får helårsvirkning. Kommunenes økte driftskostnader kompenseres gjennom rammetilskuddet til kommunesektoren, kap 0571 post 60 og kap 0572 post 60 på Kommunal- og arbeidsdepartementets budsjett. Dette utgjør om lag 2 100 mill kroner for 1998. I tillegg foreslås om lag 416 mill

kroner over kap 0229 som kompensasjon for økte investeringskostnader i forbindelse med Reform 97. Dessuten gis det statlige tilskudd i forbindelse med reformen til skolefritidsplasser, kompetanseutvikling og læremidler.

Overordnet mål for grunnskolen

Alle barn og unge har rett og plikt til grunnskoleopplæring. Opplæringen skal være av høy kvalitet og gi kunnskaper, ferdigheter og holdninger som grunnlag for videre utdanning, arbeid og deltakelse i samfunnet. Enhetsskolen skal gi elevene en likeverdig opplæring tilpasset evner, forutsetninger og kulturell og språklig bakgrunn. Skolen skal i samarbeid med hjemmene legge til rette for et godt lærings- og oppvekstmiljø, og bidra til å utvikle elevenes evne til å ta ansvar for seg selv og andre.

Omtalen av grunnskolesektoren er delt inn etter følgende mål:

- I. Alle barn og unge skal få grunnskoleopplæring av høy kvalitet. Opplæringen skal gi kunnskaper, ferdigheter og holdninger som grunnlag for videre utdanning, arbeid og deltakelse i samfunnet.
- II. Elevene skal, uavhengig av kjønn, foreldrenes økonomi og bosted, få en likeverdig opplæring som er tilpasset evner, forutsetninger og kulturell og språklig bakgrunn.
- III. Elevene skal ha et trygt og godt lærings- og oppvekstmiljø, og det skal være et godt samarbeid mellom hjem og skole.

Ved behandlingen av den utdanningspolitiske redegjørelsen 5. juni 1997 fattet Stortinget følgende vedtak: "Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 1998, legge fram en grundig analyse av tilstanden i grunnskolen og den videregående skole, basert på Utdanningsdirektørens tilstandsrapporter for de siste 4 år."

Ved siden av tilstandsrapportene baserer departementet seg også på andre kilder. Informasjon om ressursbruk i grunnskolen hentes årlig fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI) og kommuneregnskapene. Nasjonale og internasjonale undersøkelser av elevenes faglige prestasjoner, eksterne utredninger (feks av IT og realfagenes stilling) og utdanningsforskning er viktige kilder. Tilstandsvurderingene bygger i tillegg på særskilte undersøkelser og rapporter fra kommunene om skolelokaler for seksåringene, skolefritidsordningen, kompetanseutvikling og foreldrebetaling i grunnskolen. De årlige tilstandsrapportene fra utdanningskontorene er en viktig del av grunnlaget for departementets vurderinger. Tilstandsrapportene bygger i stor grad på nasjonal statistikk og informasjon brutt ned på kommunene i det enkelte fylke. Dette gjelder feks ressursinnsatsen i grunnskolen, endringer i skolestrukturen, spesialundervisning, språklige minoriteter, skolefritidsordninger og kommunale musikkskoler. Tilstandsvurderingene nedenfor (jf mål I, II og III) bygger på informasjon fra tilstandsrapportene og den kunnskapen departementet har om grunnskolen fra andre kilder. Departementet vil komme tilbake med en samlet vurdering av tilstanden i grunnskolen i en egen melding til Stortinget, jf Stortingets vedtak av 5. juni 1997, hvor det bes om en analyse av grunnskoletilbudet for å få kartlagt om elevene får et likeverdig skoletilbud i tråd med enhetsskolens prinsipper. Det vises i den forbindelse også til omtale under mål II. I meldingen vil tilstandsrapportene fra den aktuelle fireårsperioden inngå.

I. Alle barn og unge skal få grunnskoleopplæring av høy kvalitet. Opplæringen skal gi kunnskaper, ferdigheter og holdninger som grunnlag for videre utdanning, arbeid og deltakelse i samfunnet

Kommunene har ansvar for å gi alle barn og unge grunnskoleopplæring i samsvar med gjeldende lover og forskrifter. Læreplanverket, kompetanseutvikling for det pedagogiske personalet og vurdering på nasjonalt nivå, skole- og elevnivå er viktige virkemidler for å oppnå opplæring av høy kvalitet. Opplæringen skal legge et felles kunnskaps-, verdi- og kulturgrunnlag for alle barn og unge. Når det gjelder grunnskoleopplæring for voksne, vises det til programkategori 07.50.

TilstandsvurderingRessursutvikling

I perioden 1980 til 1992 gikk antallet elever i grunnskolen ned med 128 000 eller 21,6 pst. Antall klasser gikk i samme periode ned med 16,5 pst. Fra og med skoleåret 1993-94 har elevtallet i grunnskolen økt, og det vil øke betydelig i årene framover. Ifølge prognoser fra Statistisk sentralbyrå vil elevtallet passere 600 000 i år 2010.

Tabell: Elever, klasser, elever per klasse, elever per årsverk og årsverk per klasse

År	Elever	Klasser	Elever per klasse	Elever per årsverk ¹⁾	Årsverk per klasse ¹⁾	Årsverk ¹⁾
1980	591 323	28 574	20,7	13,6	1,5	43 400
1990	471 779	24 692	19,1	10,0	1,9	47 000
1991	467 501	24 302	19,2	9,9	1,9	47 000
1992	463 309	23 852	19,4	9,7	2,0	47 700
1993	468 247	24 062	19,5	9,9	2,0	47 500
1994	471 871	24 045	19,6	9,7	2,0	48 000
1995	478 605	24 288	19,7	9,8	2,0	49 000
1996	486 739	24 529	19,8	9,8	2,0	50 000

Kilde: Grunnskolen informasjonssystem

1) Fra og med 1994 inkluderer tallene for årsverk assistenter, som utgjør om lag 3 pst av totale årsverk.

Tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer for de fire skoleårene 1993-94 til og med 1996-97 viser at ressursinnsats målt i årsverk per elev og årsverk per klasse generelt sett er stabil, til tross for en viss økning i elevtallet. Det framgår av tilstandsrapportene for Telemark, Hordaland og Troms at en økende andel av grunnskolenes ramme går med til å dekke lønnsutgifter. Imidlertid viser kommuneregnskapene at lønnsutgifter som andel av totale driftsutgifter har ligget stabilt på om lag 82 prosent av totale driftsutgifter i perioden 1992-95 landet sett under ett.

Tabell: Lønn og andre driftsutgifter per elev og per klasse, i faste priser og indeks med basisår 1980

År	Sum utg per elev	Lønn per elev	Andre utg ¹⁾ per elev	Sum utg per klasse	Lønn per klasse	Andre utg ¹⁾ per klasse
1980	100	100	100	100	100	100
1990	143	151	111	130	138	101
1991	145	151	122	131	136	110
1992	148	154	126	136	141	115
1993	146	151	129	136	140	120
1994	145	150	129	135	139	120
1995	142	146	125	132	137	117

Kilde: SSB kommuneregnskap kap 1.21 og 1.23 (1.26) og GSI

1) Andre utgifter omfatter post 10-29 i kap 1.21 og kap 1.23 (1.26).

Egenbetaling i grunnskolen

Departementet har, i tråd med Stortingets forutsetninger, gjennomført en undersøkelse vedrørende omfanget av egenbetaling i grunnskolen. Undersøkelsen dekker skoleåret 1996-97, og 97 pst av alle grunnskoler i landet har svart.

Tabell: Egenbetaling i grunnskolen

Formål	Andel skoler som ikke tar egenbetaling (i pst)	Andel kommuner som ikke tar egenbetaling (i pst)	Samlet egenbetaling (1000 kr)
1. Lærebøker	98	91	467
2. Skrive- og tegnesaker, kladdebøker	96	85	933
3. Utstyr til sløydpreget forming, heimkunnskap m m	96	82	427
4. IT-utstyr	99	97	65
5. Ekskursjoner	27	19	30 960
6. Leirskole	34	16	48 191
7. Andre formål	73	52	11 941

Kilde: Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, 1997

Undersøkelsen viser at det er svært få skoler som tar egenbetaling for læremidler og utstyr. Samlet egenbetaling til disse formålene utgjør til sammen om lag 1,9 mill kroner. Selv om flertallet av kommunene og skolene oppgir at egenbetaling ikke forekommer, er det i et lite antall kommuner oppgitt at elever betaler bl a for ordbøker og kalkulatorer. Til ekskursjoner oppgir 81 pst av kommunene at de tar egenbetaling, og 84 pst av kommunene tar egenbetaling i forbindelse med leirskole. Samlet betaling til ekskursjoner og leirskole er 79 mill kroner. Departementet finner det ikke akseptabelt at elevene må betale for læremidler og utstyr som er nødvendig for opplæring etter læreplanverket.

Skolestruktur

Det framgår av Grunnskolens informasjonssystem og tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer at antallet skoler er redusert (netto) med 43 i skoleårene 1993-94 til 1996-97. Fra 1993-94 til 1995-96 var nettoreduksjonen om lag 20 skoler per år. Flertallet av de skolene som ble nedlagt i fireårsperioden, var små skoler med færre enn 50 elever. De fleste nyopprettede skolene har flere enn 100 elever og er i byer eller større kommuner.

Fra skoleåret 1995-96 til skoleåret 1996-97 ble det lagt ned 20 skoler, fordelt på ni fylker. Samme skoleår ble det opprettet 17 nye grunnskoler i 11 fylker. Det framgår av tilstandsrapportene at sviktende elevgrunnlag og kommunale prioriteringer er viktige årsaker til at skoler nedlegges.

Departementet har lagt vekt på å unngå at de yngste elevene må bo på internat. Statens utdanningskontor i Finnmark har gjennomført et prosjekt for å finne alternativ til internatopphold for de yngste elevene. Prosjektet omfatter to kommuner hvor internat for seksåringene ville ha vært aktuelt. Dette skal følges opp ved at det arrangeres en konferanse hvor resultatene fra prosjektet skal legges fram og hvor en drøfter hva som må gjøres for å få til varige ordninger for de yngste elevene, slik at de ikke trenger å bo på internat.

Skolelokaler

Det er i forbindelse med Reform 97 foretatt store investeringer i skolebygg. I tillegg til reformrelaterte investeringer er det skjedd en generell heving av standarden på skolelokaler i mange kommuner. En rekke kommuner bygger dessuten nye skoler for å møte en generell elevtallsvekst. 15 pst av førsteklasse startet skoleåret i godkjente midlertidige skolelokaler.

Nytt læreplanverk, lærebøker, kompetanseutvikling, veiledninger

Det nye læreplanverket er fastsatt i forskrift med hjemmel i grunnskoleloven. Skoleåret 1997-98 får 1., 2., 5. og 8. klasse opplæring etter det nye læreplanverket (L97). I løpet av tre år vil læreplanverket være innført for alle trinn. Det nye læreplanverket krever nye lærebøker. Forlagene har ivaretatt sitt ansvar for nye lærebøker på en meget god måte. Til de klassetrinnene som høsten 1997 har tatt i bruk læreplanverket, var det ved skolestart ferdigstilt lærebøker i alle fag. Per 29. september var det solgt lærebøker til grunnskolen for 369 mill kroner. Forlagene har ansvar for utviklingen av lærebøker for de klassetrinnene som skal ta i bruk nye læreplaner i 1998 og 1999. Noen lærebøker er allerede godkjent for andre klassetrinn enn reformklassene.

Det er lagt stor vekt på kompetanseutvikling av lærere og skoleledere i forbindelse med innføringen av et nytt læreplanverk. For å bidra til at lærere og skoleledere skal få etterutdanning som er tilnærmet likeverdig i innhold og omfang, er det utarbeidet nasjonale

planer for etterutdanning for prioriterte områder og for fagene i L97 og L97 Samisk. Planene skal danne utgangspunkt for konkrete etterutdanningsopplegg i regi av universiteter, høyskoler, kommuner o a.

Med utgangspunkt i departementets plan for kompetanseutvikling for perioden 1996-2000 og handlingsplanen for 1996 hadde tilnærmet alle kommuner i 1996 utarbeidet planer for kompetanseutvikling.

I samsvar med målene i departementets plan ga kommunene i 1996 i hovedsak tilbud om etterutdanning i ledelse, tema- og prosjektarbeid, småskole-, mellom- og ungdomstrinnets fellestrekk og egenart, lek og læring og informasjonsteknologi. De fleste kommuner som hadde tilbud i fagspesifikk etterutdanning, prioriterte kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering, natur- og miljøfag og kunst og håndverk.

Kommunenes tall gir foreløpig grunnlag for å anslå at det i 1996 er brukt om lag 200 mill kroner til kompetanseutvikling, og at forbruket i 1997 vil ligge på samme nivå. Planene for 1997 viser at det legges økende vekt på den fagspesifikke kompetanseutviklingen, i samsvar med departementets plan. Ifølge planene vil det i 1997 bli gjennomført kompetanseutvikling i fagene kunst og håndverk, kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering og natur og miljøfag i vel 90 pst av kommunene og i fagene norsk og matematikk i om lag 70 pst av kommunene. Universiteter og høyskoler har økt sin deltakelse i kompetanseutviklingen fra 1996 til 1997.

Veiledninger til L97 skal styrke lærernes grunnlag for å gi opplæring i samsvar med læreplanverket og inngår som en del av kompetanseutviklingen. I 1997 er det utarbeidet veiledninger i kunst og håndverk, kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering, informasjonsteknologi, natur- og miljøfag, bruk av skolebibliotek, elevvurdering og veiledninger til læreplaner for døve. Det er også utarbeidet en veiledning for skoleledere om organisering av arbeidet i den 10-årige grunnskolen.

Elevresultater

Våren 1997 er det gjennomført landsomfattende undersøkelser i leseferdighet i 2. klasse. Det er tatt i bruk diagnostiske kartleggingsprøver i leseferdighet, og det er også utarbeidet slike prøver for matematikk. Resultatene fra prøvene gir oversikt over ferdighetsnivå og elevens sterke og svake side. Bruken av de diagnostiske kartleggingsprøvene gir grunnlag for iverksetting av tiltak for enkeltelever eller grupper av elever og danner grunnlag for lokal oppfølging.

Det er også foretatt analyse av et representativt utvalg elevsvar i matematikk for å finne fram til hva elevene mestrer bra og hvilke deler som faller vanskelig. Analysen viste bl a at svake elever gjør det spesielt dårlig i algebra og i deler av geometrien. I mekanisk regning (brøkgregning og prosentregning) har svake elever store vanskeligheter og hopper gjerne over slike oppgaver. I mer åpne og virkelighetsnære oppgaver der matematikkunnskaper skal anvendes, gjør svake elever det bedre i den forstand at de i større grad prøver seg på oppgavene.

Rapportene om elevresultater fra Third International Mathematics and Science Study (TIMSS) foreligger nå for niårige elever i 2. og 3. klasse og 13-årige elever i 6. og 7. klasse i grunnskolen. De gir et bilde av utviklingen av norske elevers prestasjoner i og holdninger til matematikk og naturfag. Norske jenter og gutter i 3. klasse ligger på et gjennomsnittlig nivå internasjonalt. Forskjellene mellom jenters og gutters prestasjoner og holdninger er ubetydelige. Fram til 6. og 7. klasse utvikler jenter en negativ holdning til fagene, uten at dette påvirker deres prestasjoner. Norske elever viser en svakere progresjon enn forventet fra 3. til 6. klasse, svakest i naturfag. Fra 6. til 7. klasse skjer det en klar framgang.

Situasjonen er ikke tilfredsstillende. Det nye læreplanverket, kompetanseutviklingen for lærerne og omleggingen av lærerutdanningen er tiltak for å bedre situasjonen.

IT i skolen

Statistisk sentralbyrås kartlegging av IT-situasjonen i grunnskolen viser at det i 1997 er færre elever i gjennomsnitt per datamaskin enn i 1995. Landsgjennomsnittet i 1997 er 18,7 elever per datamaskin mot om lag 25 i 1995. Imidlertid er det stor variasjon mellom kommunene, fra 1,5 til 128,5 elever per datamaskin. I landkommunene er det færre elever per datamaskin enn i bykommunene. Fortsatt er det skoler som rapporterer at de ikke har datamaskiner tilgjengelig for elevene.

Tabell: Datamaskintetthet i grunnskolen

Skoler inndelt etter elevtall per datamaskin	Andel skoler i pst
Skoler med under 5 elever per datamaskin	6,7
Skoler med 5-12,5 elever per datamaskin	26,6
Skoler med 12,5-23 elever per datamaskin	31,7
Skoler med over 23 elever per datamaskin	32,7
Skoler som ikke har datamaskin tilgjengelig for elevene	2,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå, 1997

En tredel av alle grunnskoler, er tilknyttet Internett. Antall datamaskiner til bruk for lærere og administrasjonen har økt siden 1995. Om lag tre fjerdedeler av lærerne i grunnskolen kan benytte en datamaskin til enkel tekstbehandling og hver femte kan benytte Internett. To tredeler av grunnskolene har gitt elevene tilbud om opplæring i tekstbehandling, i hovedsak på ungdomstrinnet. Resultatene av undersøkelsen viser at det i mange kommuner er store utfordringer når det gjelder IT i skolen. Det er utarbeidet plan for etterutdanning i informasjonsteknologi knyttet til L97. Det vises for øvrig til omtale under kap 0249.

*Strategier og tiltak**Egenbetaling i skolen*

Med bakgrunn i kartleggingen av egenbetaling i grunnskolen vil departementet følge opp bestemmelsene i grunnskoleloven om gratis grunnskoleopplæring. Gjennom statens utdanningskontorer skal det føres tilsyn med at all obligatorisk grunnskoleopplæring er gratis, jf grunnskoleloven § 37, og at alle kommuner følger opp sin plikt etter grunnskoleloven § 10 til å «halde elevane med lære- og lesebøker, skrive- og teiknesaker og anna undervisningsmateriell». Videre skal alle skoler ha tilgang til det utstyret som er nødvendig for å oppfylle de kravene læreplanverket setter til opplæringen, jf også § 10.

Kompetanseutvikling og veiledninger

Kompetanseutviklingen for personalet i grunnskolen er knyttet til departementets plan for perioden 1996-2000. Målet for 1998 er å styrke den fagspesifikke kompetanseutviklingen spesielt på ungdomstrinnet i fagene matematikk, natur- og miljøfag, norsk, engelsk, tilvalgsspråk, kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering og kunst og håndverk. Innenfor de statlige og kommunale rammer og retningslinjer bør behovet for kompetanseutvikling i størst mulig grad bygge på kartlegging av den enkelte skoles behov. Det vil fortsatt bli lagt til rette for utvikling av kompetanse gjennom et bredt spekter av aktiviteter, bl a kurs, nettverk og lokalt utviklingsarbeid. For å bidra til at lærere får tilbud om relevant etterutdanning, vil departementet videreføre og utvikle nettverk av høgschooler og universiteter for etterutdanning i fag. Det vil bli utviklet ulike typer fjernundervisning.

I samarbeid med statens utdanningskontorer vil departementet bidra til utvikling av nettverk mellom kommuner, som skal spre god undervisningspraksis gjennom utveksling av erfaringer.

Høgschooler og universiteter skal delta i etterutdanning av skoleledere i samsvar med nasjonale kompetansemål for skoleledelse.

Arbeidet med utviklingen av veiledninger til L97 videreføres. I 1998 utarbeides det veiledninger i bl a norsk, matematikk og skolens valg. I samarbeid med Barne- og familiedepartementet utgis en veiledning om forbrukerkunnskap. Det settes i gang arbeid med veiledninger i engelsk, tilvalgsspråk og kroppsøving.

Elevresultater

En arbeidsgruppe oppnevnt av departementet, jf St prp nr 1 (1996-97), for utredning av kort- og langsiktige tiltak på områdene matematikk, naturvitenskap og teknologi har avlevert sin slutt rapport. Departementet vil utarbeide en samlet plan for oppfølging av disse områdene i grunnskolen, hvor bl a likestillingsperspektivet vil bli vektlagt. Planen vil blant annet bygge på rapporten fra arbeidsgruppen, utvikling og bruk av diagnostiske prøver og fortsatt internasjonalt samarbeid.

Vurdering og evaluering av Reform 97

Elevvurderingen skal tjene flere formål, men hovedformålet er å fremme læring og utvikling hos den enkelte elev. Skolebasert vurdering er nå også forskriftsfestet. For å styrke

motivasjonen hos elevene har departementet i de nye forskriftene lagt til grunn at vurderingen uten karakterer skal systematiseres, struktureres og gjøres mer forpliktende. Vurderingen med karakterer på ungdomstrinnet skal kvalitetssikres bl a gjennom økt satsing på utforming av og felles forståelse av vurderingskriterier. Det skal, i samsvar med L97, utvikles nye former for avgangsprøver som skal tas i bruk fra år 2000. Det skal utvikles ulike former for støttmateriell til bruk i elevvurderingen.

Stortinget har i Innst S nr 96 (1996-97), jf St meld nr 47 (1995-96) Om elevvurdering, skolebasert vurdering og nasjonalt vurderingssystem, bedt Regjeringen om å legge fram sak om evaluering av Reform 97 i sammenheng med utviklingen av nasjonalt vurderingssystem for grunnskolen. Departementet ønsker å legge til rette for en forskningsbasert evaluering av Reform 97 for å kunne følge utviklingen av reformarbeidet. Departementet ser det derfor som hensiktsmessig at dette gis Norges forskningsråd (NFR) som et særskilt oppdrag. Departementet legger vekt på at et slikt oppdrag til NFR vil sikre at evalueringen skjer på et uavhengig og forskningsmessig grunnlag. I oppdraget til NFR vil departementet be om at de juridiske, administrative og pedagogiske sidene ved reformen blir forskningsmessig belyst. I forbindelse med Reform 97 er det tatt i bruk en rekke styringsvirkemidler. Hvilken betydning og hvilke konsekvenser disse virkemidlene har hatt i forberedelsen, gjennomføringen og resultatene av Reform 97, bør stå sentralt i den forskningsbaserte vurderingen. Det bør også grundig belyses gjennom forskning hvilken rolle og betydning de ulike forvaltningsnivåene (stat og kommune) og den enkelte skole har hatt for gjennomføringen av reformen.

Lov- og regelverk

I Ot prp nr 36 (1996-97) ble det lagt fram forslag til ny lovgivning for grunnskolen og videregående opplæring. Denne proposisjonen ble ikke behandlet våren 1997. Forslag til ny opplæringslovgivning vil bli fremmet på ny.

Departementet vil, gjennom statens utdanningskontorer, spesielt legge vekt på å føre tilsyn med kommunenes godkjenning av lokaler til skolefritidsordningene, kravet til lærebøker i forbindelse med innføring av nytt læreplanverk og omfanget av foreldrebetaling i grunnskolen.

II. Elevene skal, uavhengig av kjønn, foreldrenes økonomi og bosted, få en likeverdig opplæring som er tilpasset evner, forutsetninger og kulturell og språklig bakgrunn

Opplæringen i grunnskolen skal sikre den enkelte vekstmuligheter med utgangspunkt i egne forutsetninger. Ved hjelp av ulike virkemidler tilpasses den innsatsen som rettes mot den enkelte elev.

Tilstandsvurdering

Læreplanverket og fag- og timefordelingen

Det nye læreplanverket for grunnskolen skal styrke enhetsskolen. For å bidra til å sikre likeverdig opplæring for alle elever er det i læreplanene for fagene fastsatt mål for hvert av de tre hovedtrinnene småskole-, mellom- og ungdomstrinnet. Målene sier hva opplæringen på trinnet skal sikte mot når det gjelder elevenes kompetanse innenfor hvert fag. Det nye læreplanverket innfører en ny fag- og timefordeling. For å bidra til lokal tilpasning av opplæringen er timene til fagene fordelt som årstimer. Skolene får dermed bedre anledning til fleksibel tidsbruk, blant annet til periodeundervisning, temaorganisering av innholdet og til prosjektarbeid.

I forbindelse med Reform 97 innføres det nye læreplaner for døve elever. De omfatter tegnspråk som førstespråk, tegnspråk fordypning, norsk for døve, engelsk for døve, engelsk fordypning for døve og drama og rytmikk for døve. Det er utarbeidet en veiledning om organisering av tegnspråkopplæringen for døve elever.

Spesialundervisning

Lærerressurser til spesialundervisning og delingstimer skal bidra til å gi den enkelte elev opplæring tilpasset egne evner og forutsetninger. Ressursene til spesialundervisning etter enkeltvedtak bevilges etter en særskilt sakkyndig vurdering. Delingstimer er generelle styrkingstiltak som klassedeling, tolærersystem og gruppeundervisning.

Tabell: Timeressurser til ulike undervisningsformål i skoleåret 1992-93 til 1996-97 (i pst)

	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96	1996-97
Elevtimetall	66,5	66,5	66,0	65,1	65,7
Delingstimer utenom valgfag	13,0	12,4	12,0	12,5	12,6
Delingstimer til valgfag	2,0	2,1	2,0	1,9	1,9
Spesialundervisning etter enkeltvedtak	14,0	14,5	15,2	15,3	14,5
Annen religions- og livssynsundervisning	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
Norsk- og morsmålsundervisning for språklige minoriteter	4,0	4,1	4,4	4,8	4,9
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: GSI - Grunnskolens informasjonssystem (spesialschooler er ikke inkludert)

Timer til spesialundervisning etter enkeltvedtak og delingstimer utenom valgfag utgjør på landsbasis om lag 41 pst av basisressursen elevtimetall. Dette betyr at i tillegg til de obligatoriske undervisningstimene elevene har krav på, ble det i 1996-97 brukt 41 pst lærer-timer til spesialundervisning og delingstimer. Dette nivået har vært stabilt de siste fire årene.

Antall elever som får spesialundervisning etter enkeltvedtak, utgjorde skoleåret 1995-96 noe over seks pst av elevene, dvs vel 30 000 elever. Andelen har økt svakt de siste årene. Blant de elevene som får spesialundervisning, er om lag to tredeler gutter.

Tabell: Elever i grunnskolen som får spesialundervisning. Tildelingsprofil.

Undervisningstimer per elev som får spesialundervisning

Timer	Antall		Fordeling av spesialundervisning i pst	
	1993-94	1995-96	1993-94	1995-96
0-100	9 348	8 977	32	30
101-160	8 007	7 843	28	26
161-360	7 610	8 535	26	28
361>	4 080	4 720	14	16
Sum	29 045	30 075	100	100
Undervisningstimer per elev per år (gj sn)	170	181		
Underv timer per uke (gj sn)	4,5	4,8		

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem

Det er en forholdsvis stabil tildelingsprofil. Mange kommuner arbeider aktivt med en dreining i tildelingsprofilen slik at spesialundervisning etter enkeltvedtak først og fremst anvendes når det foreligger særlige og omfattende behov for spesiell tilrettelegging.

Møreforskning har i «Evaluering av spesialundervisning» konstatert at bruken av to-læreropplegg, enetimer og gruppeundervisning er de dominerende spesialpedagogiske organisasjonsformer. Bruk av enetimer og gruppeundervisning øker.

Utdanningskontorene har i tilstandsrapportene beskrevet kommunale variasjoner i bruken av lærerressurser til spesialundervisning etter enkeltvedtak og til deling av klasser mv. Det er også variasjoner mellom kommunene når det gjelder den andelen av elevene som får spesialundervisning etter enkeltvedtak. I 1996 varierer andelen elever som får spesialundervisning etter enkeltvedtak i det enkelte fylke, fra kommuner med 0-3 pst av elevene til 18-19 pst.

Forskjellene kan ha sammenheng med flere faktorer. En årsak til variasjon i ressurs-innsatsen generelt og i spesialundervisning spesielt er bosettingsmønsteret og skolestrukturen i kommunen. Størrelsen på klassen kan ha betydning for behovet for tilleggsressurser bl a til spesialundervisning. Mange kommuner har relativt få elever i grunnskolen, og andelen elever med store og sammensatte opplæringsbehov kan her variere over tid. Det kan også være slik at skolene i ulik grad lykkes med å tilpasse opplæringen til elevens forutsetninger.

I tilstandsrapporten fra Sogn og Fjordane heter det: «GSI-materialet syner store variasjonar mellom kommunane og mellom fylka med omsyn til kor store ressursar som vert nytta til spesialpedagogiske tiltak. Nokre av skilnadene kan skuldast ulike behov i kommunane. Men ei vel så sannsynleg forklaring er at behova vert oppfatta og handsama ulikt i dei ulike kommunane. Positivt vinkla kan ein sjå på desse skilnadene som effektive

lokale tilpasningar. Den som har skoen på veit best kor han trykkjer. Negativt vinkla kan ein sjå på desse skilnadene som ulikeverd i tenestetilbodet og avvik frå nasjonal standard.»

I tilstandsrapporten fra Rogaland vises det til indikasjoner på at mange elever med moderate vansker får spesialundervisning i stedet for tilpasset opplæring: «Dette kan ha sammenheng med fleire tilhøve, men kommunane si ressursløyving og styringa av desse er ein svært vesentleg faktor. Det kan dessutan være at nokre skolar eller lærarar for raskt definerer elevar som spesialelevar heller enn å sikre dei hjelp og tilrettelegging gjennom den vanlege undervisninga. PP-tenesta si haldning og systemkunnskap om skolen er svært viktig i dette, både som sakkyndig instans og som rettleiar for skolane.»

Lokalt legges det således ulik vekt på generell tilpasning av opplæringen og spesialundervisning. Lærerstaben og skolene har ulike erfaringer, kompetanse og bistand med tilretteleggingen av opplæringstilbudet for elever med særskilte behov. Forskjellene kan også være en konsekvens av kommunale prioriteringer. Tilstandsrapporten fra Sør-Trøndelag kommenterer forskjellene mellom et par kommuner med høyt elevtall som får spesialundervisning (over 10 pst) og et par kommuner med lavt elevtall (under 4 pst), og konstatere: «I hovedsak reflekterer forskjellene ulik tradisjon og ulik forståelse av begrepet spesialundervisning».

Flere rapporter viser til at det i enkelte kommuner har skjedd en dreining i retning av flere timer til spesialundervisning etter enkeltvedtak, mens ressursene til generelle styrkingstiltak går ned. Andre kommuner øker både andelen spesialundervisning og delingstimer fra forrige til inneværende skoleår, mens i like mange kommuner har både andelen spesialundervisning og delingstimer gått ned. Det kan ikke registreres en entydig tendens. Det rapporteres i tilstandsrapportene fra kommuner som er bekymret for presset på spesialundervisning, samtidig som det er manglende ressurser for å imøtekomme behovet. Samtidig understrekes inntrykket av at spesialundervisning og tilpasset opplæring er prioriterte oppgaver, og at mange kommuner arbeider systematisk og målrettet på dette området.

I tillegg til lærerressurser til spesialundervisning er lærertimer til deling av klassen, tolærersystem og gruppeundervisning en betydelig ressurs som skal bidra til å gi opplæring tilpasset den enkeltes forutsetninger. Når de kommunale variasjonene i bruk av ressurser til spesialundervisning skal analyseres, er det derfor nødvendig å se spesialundervisningen i sammenheng med mer generelle styrkingstiltak. Departementet har derfor analysert de kommunale variasjonene når det gjelder bruk av spesialundervisning og delingstimer i perioden 1993-94 til 1996-97. Analysen viser at det på dette området ikke har utviklet seg økende forskjeller mellom kommunene i denne perioden.

Samisk

Det er utarbeidet eget læreplanverk (L97 Samisk) tilpasset bruk i forvaltningsområdet for samisk språk (jf sameloven § 3 nr 1). Læreplanverket skal også nyttes for elever i særskilte samiske kretser opprettet i samsvar med grunnskoleloven § 3 nr 5 tredje ledd. Planene inneholder fem ulike språkalternativ, der også norsk som 1. språk og finsk som 2. språk inngår.

Opplæring for språklige minoriteter

Læreplaner i M87 for språklige minoriteter videreføres for skoleåret 1997-98.

Skoleåret 1996-97 var det 28 281 elever i Norge fra språklige minoriteter. Dette er en økning på 2 069 elever, eller om lag 7 pst, fra skoleåret 1995-96. Antallet elever fra språklige minoriteter er mer enn tredoblet i løpet av de siste ti årene. Elevene utgjør nå 5,8 pst av det samlede elevtallet i grunnskolen. I Oslo er over 27 pst av elevene fra språklige minoriteter, i de andre fylkene er det mellom 1 og 7 pst. I 1996 var de største minoritetsspråkene urdu med 3 850 elever, vietnamesisk med 2 300 elever, engelsk med 2 280 elever, spansk med 1 880 elever og bosnisk med 1 760 elever. En undersøkelse av et utvalg elever – “Skoleprestasjoner på ungdomstrinnet og innvandrerbakgrunn” (Lauglo, UNGforskrappport 6/96) – viser at foreldrenes nasjonale bakgrunn i liten grad forklarer elevenes skoleprestasjoner. Undersøkelsen tyder på at innvandrerungdom med ikke-vestlig bakgrunn får noe lavere karakterer enn annen ungdom. Forskjellene blir imidlertid ubetydelig når det kontrolleres for sentrale ressurser av betydning for skoleprestasjonen (foreldrenes utdanning, tilknytning til arbeidsmarkedet og sosialgruppe).

Lov- og regelverk

Departementet la våren 1997 fram Ot prp nr 38 (1996-97) Om fritak fra faget kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering. Grunnskolelovens tidligere bestemmelser om fritak fra religionsundervisningen, skoleopptak, klassetilhørighet,

utlendingers rett og plikt til opplæring, språklige minoriteter og biskopens tilsynsrett ble endret ved lov 19. juni 1997 nr 83. Lovendringene trådte i kraft 1. juli 1997.

Strategier og tiltak

Likeverdig tilbud i grunnskolen

I forbindelse med behandlingen av utdanningspolitisk redegjørelse 5. juni 1997 fattet Stortinget følgende vedtak: «Stortinget ber Regjeringen foreta en analyse av grunnskoletilbudet for å få kartlagt om elevene får et likeverdig skoletilbud i tråd med enhetsskolens prinsipper. Analysen må inneholde en vurdering av hva årsakene til forskjellene i skoletilbudet skyldes. Økonomiske betingelser og endringer i lovverket for grunnskolen og kommunene er elementer som må vurderes i den sammenheng. Saken legges fram for Stortinget som melding.» Utviklingen av et nasjonalt vurderingssystem for grunnskolen er et virkemiddel både for å heve kvaliteten på opplæringen og for å ivareta enhetsskolens prinsipper. Et nasjonalt vurderingssystem skal være slik innrettet at det gir informasjon til skolene, kommunene og nasjonale utdanningsmyndigheter om utviklingen av skoleverket. Departementet vil derfor se Stortingets vedtak i sammenheng med melding om nasjonalt vurderingssystem, jf Innst S nr 96 (1996-97), og legge dette fram for Stortinget som en samlet melding.

Departementet vil komme tilbake til Stortinget med en vurdering av praktiseringen av fritaksreglene for faget kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering når disse har vært i bruk i en treårsperiode.

Spesialundervisning

Læreplanverket legger vekt på at alle elever, både de med særlige vansker og de med særlige evner på ulike områder, skal få møte utfordringer som svarer til forutsetningene deres. Det skal utarbeides veiledninger for tilpasset opplæring, spesialundervisning og individuelle opplæringsplaner og om lese- og skrivevansker.

Det vil bli foretatt en nærmere analyse og oppfølging av de store kjønnsforskjellene en kan observere på det spesialpedagogiske området. Departementet ønsker en ytterligere kartlegging av hvordan skoler ivaretar prinsippet om tilpasset opplæring og hvordan de organiserer spesialpedagogiske tiltak. Den pedagogisk-psykologiske tjenesten skal styrkes slik at den i enda sterkere grad bistår skolene i arbeidet med tilpasset opplæring og spesialundervisning. Problemstillinger og virkemidler vil bli drøftet i stortingsmeldingen om opplæring for barn, unge og voksne med særlige behov og den spesialpedagogiske tiltaks-kjeden og det statlige støttesystemet. Kunnskap, resultater og erfaringer fra forskningsprogrammet «Spesialpedagogisk kunnskaps- og tiltaksutvikling» i regi av Norges forskningsråd og fra det lokale utviklingsprogrammet på det spesialpedagogiske området vil bli formidlet, jf kap 0243 Kompetansesentra for spesialundervisning.

Tegnspråk og læreplaner for døve

Innføringen av tegnspråk og planer for døve elever i enkelte fag vil skje etter de prinsipper og retningslinjer som er gitt i det nye læreplanverket og forskrift til dette. I innføringen vil det bli lagt vekt på å innhente erfaringer gjennom lokalt utviklingsarbeid. Departementet vil, gjennom statens utdanningskontorer, følge nøye med i hvordan kommunene praktiserer retten til tegnspråkopplæring. I samarbeid med Barne- og familiedepartementet vil departementet vurdere tiltak, i tillegg til de økonomiske og rettslige rammene som allerede gjelder for tegnspråktilbudet til førskolebarn. Arbeidet med veiledninger til læreplaner for døve videreføres.

Opplæring for språklige minoriteter

Som oppfølging av Innst S nr 225 (1996-97), jf St meld nr 17 (1996-97) Om innvandring og det flerkulturelle Norge, utarbeides læreplan i norsk som andrespråk og morsmål som tilvalgsspråk. Det utarbeides også en veiledning for opplæring for språklige minoriteter. Det utarbeides forskrifter om kommunenes plikt til å gi særskilt opplæring for elever fra språklige minoriteter. Tilskuddsordningen til undervisning for fremmedspråklige elever vil bli vurdert. Forskningsprogrammet «Kompetanse, utdanning og verdiskapning» har bevilget midler til en særskilt studie av skoleprestasjoner og holdninger til skole og utdanning hos innvandrerdømt i Oslo.

Virkemiddelordningen for Nord-Norge

Virkemiddelordningen for Nord-Norge skal bidra til å bedre andelen lærere med godkjent utdanning, samt utvikle grunnskoler i utsatte områder i Nord-Norge. Gjeldende

virkemiddelperiode går ut 31. juli 1998. Regjeringen vil komme tilbake til videreføring av en ordning med virkemiddeltiltak i et tillegg til St prp nr 1 (1997-98).

III. Elevene skal ha et trygt og godt lærings- og oppvekstmiljø, og det skal være et godt samarbeid mellom hjem og skole

Grunnskolen har et særlig ansvar for å utvikle et godt læringsmiljø som fremmer elevenes faglige, personlige og sosiale utvikling. Grunnskolen skal også bidra til et trygt og stimulerende oppvekstmiljø. Samarbeid mellom skole, hjem og nærmiljø er en forutsetning for en slik utvikling.

Tilstandsvurdering

Skolefritidsordningen

Det har vært en viktig forutsetning for Reform 97 at det skal gis et skolefritidstilbud til alle elever som har behov for det fra 1. klasse/førskolen til 4. klasse. Skolefritidsordningen skal imøtekomme behovet for en trygg og stabil hverdag for de minste skolebarna. Det øremerkede tilskuddet til skolefritidsordninger (kap 0221 post 63) skal bidra til at kommunene oppretter skolefritidsplasser.

Høsten 1996 hadde 88 pst av alle kommuner et tilbud om skolefritidsordning.

Tabell: Antall elever i gjennomsnitt i skolefritidsordninger de fire siste skoleårene

	1993-94	1994-95	1995-96	1996-97
Gjennomsnittlig antall elever	43 032	48 623	55 051	60 795

Kilde: Statens utdanningskontorer

Ved skolestart høsten 1997 har alle kommuner gitt tilbud om skolefritidsordning. Av 100 330 1.-4. klassinger som hadde søkt om et skolefritidstilbud, var det ifølge rapporter fra kommunene per september 1997 gitt tilbud til om lag 99 800 elever.

Departementet har i samarbeid med Barne- og familiedepartementet gjennomført en kartleggingsundersøkelse av skolefritidsordninger blant brukere, ansatte og eiere. Undersøkelsen viste at alle parter stort sett er fornøyd med skolefritidstilbudet, men undersøkelsen viser også at det er områder som bør videreutvikles. Dette gjelder bl a forhold knyttet til organisering, personell og tilrettelegging av de fysiske rammene. I samarbeid med Norges idrettsforbund og Landsrådet for norske barne- og ungdomsorganisasjoner gav departementet ut et veiledningshefte som beskriver ulike modeller for hvordan frivillige organisasjoner og skolefritidsordninger kan samarbeide om tilbudet til barna i ordningene.

Musikk- og kulturskoler

Ved lov av 19. juni 1997 nr. 83 er det bestemt at alle kommuner, alene eller i samarbeid med andre kommuner, skal ha et musikk-/kulturskoletilbud til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet ellers. Regjeringen vil komme tilbake til tidspunkt for iverksettelse av bestemmelsen, jf omtale under kap 0221.

Ved årsskiftet 1996-97 var det etablert kommunale musikk- og kulturskoler i 347 kommuner.

Tabell: Antall undervisningstimer det er gitt tilskudd til de fire siste skoleårene

	1993-94	1994-95	1995-96	1996-97 ¹⁾
Antall undervisningstimer	1 074 000	1 105 000	1 115 000	1 102 000

Kilde: Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

1) Foreløpige tall

Utviklingsprogrammet «Positivt skolemiljø» er gjennomført for skoleåret 1996-97. Formålet med utviklingsprogrammet er å bedre samarbeidet mellom grunnskolene, musikk- og kulturskolene og skolefritidsordningene. Programmet er sluttført i Rogaland, mens programmene i Møre og Romsdal, Hordaland og Akershus er videreført. I tillegg er det startet et nytt program i Telemark. Kulturskoleprosjektet ble avsluttet skoleåret 1996-97. 15 kommuner i Nordland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag har deltatt. Prosjektet har bidratt til å utvikle kommunale musikkskoler til kulturskoler, som i tillegg til musikk også gir opplæring i andre kunstuttrykk.

Informasjon

Departementet har gjennom ulike tiltak, bl a brosjyremateriell, informert foreldrene om Reform 97 og det nye læreplanverket på flere språk. En informasjonsbrosjyre om det nye faget kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering er distribuert på 13 ulike språk. Gjennom grunnskolenes uke i 1996 ble det lagt opp til en bred orientering om Reform 97 til foreldre og allmennheten. Departementet har i samarbeid med statens utdanningskontorer gjennomført informasjonsopplegg for blant annet ledere av kommunale foreldreutvalg. Det er i samarbeid med Foreldreutvalget for grunnskolen utarbeidet en egen foreldreguide som presenterer det nye læreplanverket.

En undersøkelse foretatt av Feedback Research viser at både foreldre og lærere er fornøyd med måten de har mottatt informasjon på, og typen informasjon de har fått. Rektorer og utdanningsansvarlige er også fornøyd med kvaliteten på informasjonen, men opplever til tider informasjonsmengden som stor. Allmennheten har fått mer detaljert kunnskap om reformen, og holdningene til Reform 97 er jevnt over positive.

Oppvekstmiljø

Departementet deltar i og bidrar til finansieringen av en rekke tverrdepartementale handlingsplaner rettet mot barns og unges oppvekstmiljø, som prosjektet «Helsefremmende skoler» (HEFRES), Regjeringens handlingsplan mot vold, handlingsplan mot vold i bilde-mediene, handlingsplan mot ulykker i hjem, skole og fritid, «Barn i bevegelse» og aksjonsprogrammet «Barn og helse».

Departementet har tatt initiativ til en rekke tiltak mot mobbing i skolen, bl a i form av veiledningsmateriell og kurstilbud for lærere, elever og ressurspersoner. Justisdepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har i samarbeid med lokale konfliktråd gjennomført utprøving av skolemegling. I samarbeid med Det kriminalitetsforebyggende råd er det utarbeidet undervisningsopplegg for grunnskolen.

Departementet har utarbeidet en plan for Entreprenørskap i opplæring og utdanning, jf Budsjett-innst S nr 12 (1995-96). Målet er konstruktive, skapende og aktive elever i hjem, skole, fritid og lokalmiljø. I tillegg er det et mål å legge et grunnlag for å etablere ny virksomhet. Et godt samarbeid mellom arbeidslivet, utdanningssektoren og lokalsamfunnet er en forutsetning for å utvikle entreprenørskap. Prosjektet Distriktsaktiv skole inngår i planen.

Strategier og tiltak

Skolefritidsordningen

Hovedutfordringen er å sikre at det etableres skolefritidsordninger av god kvalitet som dekker behovet i alle kommuner. Det øremerkede tilskuddet er ett av flere virkemidler for å få dette til. Regjeringen vil legge fram et lovforslag om at alle kommuner skal ha et skolefritidstilbud, jf Innst S nr 234 (1996-97) og St meld nr 55 (1996-97). Retningslinjer for finansiering og godkjenning av skolefritidsordningen skal fastsettes i forskrift. For å sikre kvaliteten i tilbudet vil departementet også vurdere krav til bemanning og ledelse i skolefritidsordningen. Departementet vil i samarbeid med statens utdanningskontorer legge til rette for tiltak som skal utvikle personalets kompetanse. Lokalt utviklingsarbeid, innhenting og spredning av erfaringer om hvordan ordningen kan bidra til et godt oppvekstmiljø for elevene, vil bli prioritert.

Musikk- og kulturskoler

Musikk- og kulturskoletilbudet i kommunene bør samarbeide nært med skoleverket og musikk- og kulturlivet. Det øremerkede tilskuddet er et virkemiddel for at alle kommuner skal kunne gi et tilbud. Departementet vil i samarbeid med Kulturdepartementet ta initiativ til et nettverk av musikk-, kultur- og kunsts skoler. Utviklingsprosjekter innenfor dette området videreføres. Departementet vil komme tilbake til konsekvenser av lovfesting av musikk- og kulturskoletilbudet i et tillegg til St prp nr 1 (1997-98).

Informasjon

Departementet vil videreføre informasjonstiltak knyttet til Reform 97, jf omtale under kap 0228 post 21.

Oppvekstmiljø

Departementet vil fortsette arbeidet for trygge og gode skolemiljøer. Tiltak for å motvirke mobbing og vold i skolen vil bli videreført med sikte på å styrke elevenes eget engasjement og ansvar. Arbeidet vil bli knyttet til Regjeringens nye utviklingsprogram «Bli

med». Regjeringen ønsker med dette å styrke oppvekstmiljøet og å stimulere til bred mobilisering og økt medvirkning blant barn og unge. Innsatsen vil bli rettet spesielt inn mot å styrke det forebyggende arbeidet mot vold, mobbing, kriminalitet, rus og rasisme. Å bedre samordningen av barne- og ungdomspolitikken både i kommunene og fra statlig hold er også et viktig mål for programmet, jf omtale i Barne- og familiedepartementets budsjettproposisjon. Programmet skal gå over flere år.

I samarbeid med Justisdepartementet skal «Utviklingsprogram om skolemegling» videreføres. Det skal iverksettes en plan for videreføring av programmet på nye skoler. Opplæringsmaterieill til bruk for skolene vil bli utviklet.

Departementet vil følge opp planen for Entreprenørskap i opplæring og utdanning og videreføre prosjektet Distriktsaktiv skole. Planen inneholder strategier for gjennomføring og spredning. Statens utdanningskontorer vil få en rolle i dette arbeidet.

Som grunnlag for videreutvikling av samarbeidet mellom hjem og skole vil det bli lagt fram en stortingsmelding som behandler foreldrenes medvirkning i skolen i Norge sammenliknet med Norden og enkelte andre europeiske land. I denne meldingen vil også den organisatoriske tilknytningen til Foreldreutvalget for grunnskolen bli vurdert, jf Innst S nr 96 (1996-97) til St meld nr 47 (1996-97) Om elevvurdering, skolebasert vurdering og nasjonalt vurderingssystem.

Departementet deltar i arbeidet med å realisere handlingsprogrammet for Oslo indre øst, jf omtale i Kommunal- og arbeidsdepartementets budsjettproposisjon.

Programkategori 07.20 Grunnskolen fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
01-29	Driftsutgifter	174 502	205 409	181 032	-11,9
60-69	Overføringer til kommunesektoren	1 294 642	1 755 440	1 942 525	10,7
70-89	Overføringer til private	7 226	3 055	3 131	2,5
	Sum kategori 07.20				
	Grunnskolen	1 476 370	1 963 904	2 126 688	8,3

KAP 0221 TILSKUDD TIL GRUNNSKOLEN (JF KAP 3221)

Kapitlet omfatter tilskudd til:

- virkemiddeltiltak i Nord-Norge
- undervisning i finsk som andrespråk
- grunnskoleopplæring i landsdekkende institusjoner
- Fjellheimen leirskole
- skolefritidsordninger
- undervisning for fremmedspråklige elever
- leirskoleopphold
- kommunale musikk- og kulturskoler
- det samiske utdanningsområdet
- Statens pensjonskasse.

Kap 0221 Tilskudd til grunnskolen fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	0	0	6 300
60	Tilskudd til virkemiddeltiltak i Nord-Norge, <i>kan overføres</i>	37 714	39 059	29 758
61	Tilskudd til institusjoner	29 929	31 568	32 734
62	Tilskudd til Fjellheimen leirskole	3 609	3 682	3 682
63	Tilskudd til skolefritidsordninger, <i>kan overføres</i>	243 392	341 400	446 250
64	Tilskudd til undervisning i finsk	0	0	2 495
65	Tilskudd til undervisning for fremmedspråklige elever	492 731	540 581	640 291
66	Tilskudd til leirskoleopphold	21 063	23 200	21 700
67	Tilskudd til kommunale musikk- og kulturskoler, <i>overslagsbevilgning</i>	83 573	91 661	89 261
68	Det samiske utdanningsområdet, <i>kan overføres</i>	20 995	22 721	23 133
69	Pensjonsinnskudd i Statens Pensjonskasse	168 673	176 473	187 473
Sum kap 0221		1 101 679	1 270 345	1 483 077

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Det er overført 6,3 mill kroner fra post 60 til ny post 01. Dette gjelder midler innen virkemiddelordningen for Nord-Norge som i hovedsak går til andre enn kommunene.
- Midler til undervisning i finsk som andrespråk i områder i Troms og Finnmark med kvensk/finsk befolkning er skilt ut fra virkemiddelordningen (post 60) og lagt på ny post 64 i forbindelse med at ordningen er gjort permanent fra skoleåret 1997-98.
- Post 67 har endret navn fra Tilskudd til kommunale musikkskoler.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal bidra til å utvikle grunnskolen i utsatte områder i Nord-Norge, og er en del av virkemiddelordningen, jf post 60. På grunn av at store deler av bevilgningen til pedagogiske styrkingstiltak går til andre enn kommuner, foreslås det å bevilge midler til disse tiltakene over ny post 01. Forslaget for 1998 svarer til det beløpet som ble foreslått på underpost 60.2 i St prp nr 1 (1996-97).

Post 60 Tilskudd til virkemiddeltiltak i Nord-Norge, *kan overføres*

Tilskuddet skal gjennom personrettede tiltak bidra til å redusere tallet på skoler med stor andel lærere uten godkjent utdanning, og utvikle grunnskolen i de områdene der den er særlig utsatt.

Nåværende virkemiddelperiode går ut 31. juli 1998. Tiltak som er igangsatt på grunnlag av gjeldende ordning, vil ha økonomiske konsekvenser utover denne datoen.

Regjeringen vil komme tilbake til videreføring av en ordning med virkemiddeltiltak i et tillegg til St prp nr 1 (1997-98). Budsjettforslaget for 1998 på postene 01 og 60 dekker de økonomiske konsekvensene av den nåværende ordningen og av forslag til nye tiltak.

Post 61 Tilskudd til institusjoner*Målsetting*

Tilskuddsordningen skal bidra til at elever som er på institusjoner med hele landet som opptaksområde, får grunnskoleopplæring uten at dette medfører arbeidskrevende gjesteelev-oppgjør for vertskommunene. Institusjoner som omfattes av tilskuddsordningen, er sykehus, helsesportssenter, behandlingshjem for unge med atferdsvansker og rehabiliteringssenter for narkomane.

Tildelingskriterier

Statens utdanningskontor i det fylket hvor institusjonen ligger, gjennomgår og godkjenner budsjettforslag fra institusjonene innenfor en fastlagt totalramme.

Oppfølging og kontroll

I forbindelse med utbetalingen av tilskuddet innhentes det opplysninger om antall årsverk for pedagogisk og annet personale, samt hvilken type undervisning som gis i de enkelte institusjonene. Fra 1998 forutsettes det at institusjonene skal sende godkjent regnskap til utdanningskontorene, som så kontrollerer at tilskuddet blir brukt i tråd med forutsetningene.

Rapport for 1996-97

Skoleåret 1996-97 ble det gitt tilskudd til undervisning i ti institusjoner fordelt på fem fylker. Fem av institusjonene var statlig eid, to var kommunalt eller fylkeskommunalt eid og tre var eid av stiftelser. Dette skoleåret var det 99 helårselever, 32 halvårselever og 2 234 korttidselever ved institusjonene. I forhold til skoleåret 1995-96 er antall helårselever redusert, mens antall korttidselever og halvårselever har økt noe.

Budsjettforslag for 1998

I forhold til godkjent budsjett vil det bli gitt 100 pst tilskudd til opplæring i de institusjonene tilskuddet omfatter. Noen av institusjonene har seksåringer og vil fra og med skoleåret 1997-98 få økte kostnader som følge av Reform 97. I budsjettforslaget for 1998 er det tatt hensyn til dette.

Post 62 Tilskudd til Fjellheimen leirskole

Tilskuddsordningen skal bidra til å gi flest mulig elever i den aktuelle elevgruppen et opphold ved Fjellheimen leirskole for funksjonshemmede.

Deltakertallet ved leirskolen er relativt stabilt. I 1996 var det totalt 933 deltakere. Dette tilsvarer en utnyttelse på 93 pst av kapasiteten ved skolen.

Budsjettforslaget for 1998 er basert på uendret aktivitetsnivå og omfatter et grunntilskudd og et tilskudd per deltaker. Deltakertilskuddet per person er foreslått til kr 1 250 begrenset oppad til 1 000 elever.

Post 63 Tilskudd til skolefritidsordninger, kan overføres

Tilskuddsordningen skal stimulere til å etablere skolefritidsordninger i alle kommuner, slik at de småskolebarna som har behov for det, kan få et omsorgs- og aktivitetstilbud utover den obligatoriske skoletiden. Departementet vil utarbeide forskrifter knyttet til finansiering og godkjenning av ordningen.

Budsjettforslaget for 1998 gir rom for 105 000 skolefritidsplasser våren og høsten 1998. Dette er basert på en forutsetning om at 60 pst av alle førsteklassingene, 50 pst av alle andreklassingene, 40 pst av alle tredjeklassingene og 20 pst av alle fjerdeklassingene får skolefritidsplasser.

For nærmere omtale av skolefritidsordningen vises det til kategoriinnledningen.

Post 64 Tilskudd til undervisning i finsk

Tilskuddet skal gå til å gi opplæring i finsk for elever i områder i Troms og Finnmark med kvensk/finsk befolkning, samt til å styrke det faglige miljøet. Tilskuddsordningen dekker tilskudd til opplæring i finsk som andrespråk i henhold til det nye læreplanverket, samt tilskudd til studiepermisjon for videreutdanning i finsk.

Høsten 1996 ble det gitt tilskudd til om lag 154 uketimer. For våren 1997 er det utbetalt tilskudd for om lag 200 uketimer. Det forventes at antall uketimer vil øke høsten 1997. Økningen i antall uketimer skyldes at tilskuddsordningen er gjort permanent fra og med skoleåret 1997-98, og at opplæring i finsk som andrespråk inngår i det nye læreplanverket.

Fra og med budsjetterminen 1998 vil tilskuddet bli utbetalt etterskuddsvis, og budsjettforslaget for 1998 dekker derfor bare tilskudd for våren 1998. Budsjettet for 1999 vil dekke utbetaling av tilskudd for høsten 1998 og våren 1999. Budsjettforslaget gir rom for å gi tilskudd til 430 uketimer til en timepris på kr 239 og økonomisk støtte til videreutdanning i finsk. Ved tilskudd til studiepermisjon dekkes grunnlønn til læreren, mens vedkommende kommune dekker alderstillegget. Det er i 1998 behov for å gi tilsagn om utbetaling av tilskuddet for skoleåret 1998-99, jf forslag til vedtak III nr 2 og 3.

Post 65 Tilskudd til undervisning for fremmedspråklige elever

Tilskuddsordningen bidrar til å gi fremmedspråklige elever et opplæringstilbud tilpasset deres forutsetninger, slik at de får muligheter til videre utdanning og deltakelse i arbeids- og samfunnsliv på lik linje med andre elever.

Andelen elever fra språklige minoriteter i grunnskolen har økt. Skoleåret 1996-97 var 5,8 pst av elevene i grunnskolen fra språklige minoriteter. Andelen er størst i de store byene. Antall barn i asylmottakene er redusert de tre siste årene.

Forslaget til bevilgning for 1998 dekker tilskudd til ekstra norskopplæring, morsmålsopplæring, grunnskoleopplæring for barn i asylmottak og tilskudd til undervisning av barn som omfattes av integreringstilskuddet på Kommunal- og arbeidsdepartementets budsjett. Som en følge av Reform 97 vil antall elever som mottar denne typen opplæring, øke. Det er i budsjettforslaget for 1998 tatt hensyn til dette.

Tilskuddet til ekstra norskopplæring og morsmålsopplæring utgjør for skoleåret 1997-98 kr 218,70 per time. Tilskuddet utbetales til kommunene i henhold til regelverk gitt i rundskriv fra departementet. Det er forutsatt en kommunal egenandel på om lag 10 pst.

Tilskuddet som gis til opplæring av barn i asylmottak, utgjør for skoleåret 1997-98 kr 48 480 per barn. Tilskuddet omfatter all grunnskoleopplæring, også ekstra norskopplæring og morsmålsopplæring.

Tilskuddene utbetales etterskuddsvis, dvs at i 1998 vil det bli utbetalt tilskudd for skoleåret 1997-98. I 1998 er det derfor nødvendig å gi tilsagn om utbetaling for skoleåret 1998-99, jf forslag til vedtak III nr 4.

Integreringstilskuddet dekker utbetalinger for våren og høsten 1998 og utgjør kr 7 650 per barn.

Post 66 Tilskudd til leirskoleopphold

Tilskuddet skal stimulere kommunene til å gi elever i grunnskolen ett leirskoleopphold i løpet av grunnskolen. For skoleåret 1997-98 er det en målsetting at 1/10 av alle klassene i grunnskolen får et opphold på en leirskole. Tilskuddet bidrar til å dekke lønnsutgifter til en lærer ved leirskoleoppholdet.

Det mest vanlige er at leirskoleoppholdet varer 4-5 dager, inkludert reise. Tall fra kommunene viser at 3 228 klasser og 45 165 elever hadde planlagt å reise på leirskole skoleåret 1996-97. Dette utgjør mer enn 1/9 av alle klassene dette skoleåret.

Forslaget til bevilgning gir rom for å utbetale tilskudd for inntil 37 timer per klasse for 1/10 av klassene i grunnskolen. Tilskuddet per time er i 1998 på kr 239.

Post 67 Tilskudd til kommunale musikk- og kulturskoler, *overslagsbevilgning*

Målsetting

Målet med tilskuddsordningen er å stimulere alle kommuner til å gi barn og unge et tilbud om opplæring i en musikk- og kulturskole. Samtidig er det en målsetting å stimulere til en økning i antall elever ved disse skolene i de kommunene der mindre enn 30 pst av grunnskoleelevene har et tilbud.

Stortinget har ved lov 19. juni 1997 nr 83 vedtatt at alle kommuner, alene eller i samarbeid med andre kommuner, skal ha et musikk/kulturskoletilbud til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet ellers. Konsekvenser av lovfestingen vil bli lagt fram i et tillegg til St prp nr 1 (1997-98). En vil da komme tilbake til tidspunktet for iverksettelse av lovbestemmelsen.

Posten omfatter også finansiering av forsøks- og utviklingsprosjekter.

Tildelingskriterier

Statens utdanningskontorer er tillagt ansvar for å utbetale tilskudd til kommunene. Tilskuddet gis til undervisning innenfor den kommunale musikkskolens aktivitetsområde, som også kan omfatte andre kunstuttrykk som dans, drama og bilde. Tilskuddet beregnes ut fra antall godkjente timer etter en fast sats per time. Tildelingskriteriene stiller krav om bl a foreldrebetaling, kommunal medfinansiering, samt lengden på undervisningsåret. Det stilles også betingelser for utbetaling av tilskudd til timer som selges til det øvrige musikklivet.

Noen kommuner har etablert interkommunalt samarbeid om drift av musikk- og kulturskoler. Det gis tilskudd til denne driften etter de samme reglene som gjelder for de øvrige musikk- og kulturskolene.

Statens utdanningskontor i Sør-Trøndelag er tildelt oppgaven med å administrere og fordele utviklingsmidler. Midler til forsøks- og utviklingsprosjekter tildeles i henhold til søknad.

Oppfølging og kontroll

Utdanningskontorene har ansvaret for å kontrollere søknadsskjemaene fra kommunene. En av forutsetningene for å få utbetalt tilskudd er at opplysninger gitt i søknaden er bekreftet av kommunerevisor.

Opplysninger fra kommuner danner grunnlag for landsdekkende statistikk og rapporter.

Det innhentes bl a opplysninger om antall elever i de kommunale musikk- og kulturskolene og antall elever som skolen selger timer til.

Rapport for 1996-97

Skoleåret 1996-97 var det 347 kommuner som gav et musikk- og kulturskoletilbud. Totalt deltok 53 394 elever i grunnskolealderen i dette tilbudet. Sammenliknet med skoleåret 1995-96 har antall kommuner som gav et slikt tilbud, økt.

Statens utdanningskontor i Sør-Trøndelag rapporterer at utviklingsmidlene som ble bevilget i 1997, er benyttet til videreføring av utviklingsprogrammet «Positivt skolemiljø», arbeidet med oppstart av nye musikk- og kulturskoler, samt til å evaluere «Kulturskoleprosjektet».

Budsjettforslag for 1998

Statstilskuddet utgjør kr 69,30 per time. Tilskuddet utbetales etterskuddsvis, dvs at det i 1998 vil bli utbetalt tilskudd for skoleåret 1997-98. I 1998 er det derfor nødvendig å gi tilsagn om utbetaling av tilskudd for skoleåret 1998-99, jf forslag til vedtak III nr 5.

Det er foreslått avsatt 4 mill kroner til utviklingsprosjekt.

Post 68 Det samiske utdanningsområdet, kan overføres

Tilskuddsordningen bidrar til å dekke merutgiftene i grunnskolen på grunn av samisk-norsk tospråklighet og til å styrke og utvikle det faglige miljøet. Tabellen nedenfor viser antall elever som har fått opplæring i og på samisk i skoleåret 1996-97. I tillegg er det bevilget midler til styrking av norsk i språkblandingsområder.

Tabell: Språklige tiltak skoleåret 1996-97

Undervisning i	Antall elever
Samisk som førstespråk	709
Samisk som andrespråk	167
Samisk som andrespråk (for ikke-samisktalende elever)	672
Nordsamisk	1 446
Lulesamisk	55
Sørsamisk	47

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem

For skoleåret 1996-97 fikk Finnmark tildelt fem studiepermisjoner for etterutdanning i samisk, Troms tre studiepermisjoner og Nordland fire studiepermisjoner.

Tilskuddet som gis til undervisningsformål i omstillingsprogrammet for reindriften, var i 1996 på 3 mill kroner. Tilskuddet administreres av Samordningsutvalget for Finnmark som utdanningsregion (SUFUR). Årsrapporten for 1996 fra SUFUR viser at tilskuddet bl a ble benyttet til kompetansegivende kurs og forkurs til høgre utdanning i Karasjok, Kautokeino, Tana og Porsanger.

Tilskuddsordningen dekker merutgifter til opplæring i og på samisk i grunnskolen, styrking av norsk i språkblandingsområdene, økonomisk støtte til videreutdanning i samisk, nedsatt og konvertert leseplikt og tilskudd til undervisningsformål i omstillingsprogrammet for reindriften. Ved studiepermisjon dekkes grunnlønn til lærerne, mens vedkommende kommune dekker alderstillegget.

Satsen for 1998 er kr 239 per time. Som en følge av Reform 97 er antall tilskuddsberettigede timer økt. I budsjettforslaget for 1998 er det tatt hensyn til dette.

Det har fra enkelte kommuner vært reist spørsmål om fordelingen av tilskudd i forbindelse med samisk i grunnskolen. Departementet vil vurdere dette spørsmålet nærmere.

Post 69 Pensjonsinnskudd i Statens Pensjonskasse

I St prp nr 61 (1996-97) Om kommuneøkonomien 1998 mv foreslo Regjeringen at kommunene fra og med 1. januar 1998 selv skal betale pensjonsinnskuddet for lærere i grunnskolen til Statens Pensjonskasse. Stortinget gav sin tilslutning til dette.

Omleggingen krever en endring i grunnskoleloven. En slik endring var tatt inn i Regjeringens forslag til ny opplæringslov, jf Ot prp nr 36 (1996-97). Siden dette lovforslaget ikke ble behandlet våren 1997, vil det bli fremmet forslag om endring i grunnskolelovens § 38 punkt 3 når det gjelder innbetaling til Statens Pensjonskasse.

Regjeringen vil komme tilbake til saken.

KAP 3221 TILSKUDD TIL GRUNNSKOLEN (JF KAP 0221)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
04	Tilskudd til undervisning for fremmedspråklige elever	0	0	5 914
	Sum kap 3221	0	0	5 914

Post 04 Tilskudd til undervisning for fremmedspråklige elever

Visse innenlandske utgifter til flyktninger kan i henhold til OECDs statistikkdirektiver defineres som offisiell utviklingshjelp. Det legges til grunn at kr 5 914 000 på kap 0221 post 65 innrapporteres som utviklingshjelp. Nytt kapittel 3221 post 04 foreslås i den forbindelse bevilget med tilsvarende beløp.

KAP 0222 STATENS GRUNNSKOLER OG GRUNNSKOLEINTERNAT (JF KAP 3222)

Kapitlet finansierer:

- drift av grunnskoleinternatene i Finnmark
- ventelønn ved statsinternat som er avviklet
- drift av skole og internat ved sameskolen i Midt-Norge, Hattfjelldal
- drift av Longyearbyen skole, Svalbard
- utgifter til kjøp av undervisnings- og internattjenester fra Snåsa og Målselv kommuner

Kap 0222 Statens grunnskoler og grunnskoleinternat fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	42 802	40 247	45 138
	Sum kap 0222	42 802	40 247	45 138

Regnskap 1996: Post 01: 18 377, post 11: 24 425

SIII 1997: Post 01: 21 593, post 11: 18 654

Statens grunnskoleinternat i Finnmark

Både antall elever som bor på internat og gjennomsnittlig oppholdstid per elev har gått ned fra 1995 til 1996. Gjennomsnittlig oppholdstid var 103 internatdøgn i 1995 og 94 i 1996.

Tabell: Antall elever og antall internatdøgn ved statens grunnskoleinternat i Finnmark

Internat	Elever 1995	Internatdøgn 1995	Elever 1996	Internatdøgn 1996
Kautokeino	45	4401	30	2900
Karasjok	12	870	13	910
Skjånes	7	1304	4	608
Sum	64	6575	47	4418

Kilde: Statens utdanningskontor i Finnmark

Statlig drift av Skjånes internat opphører i løpet av høsten 1997. Det forhandles med Gamvik kommune om overtakelse. Målet for 1998 er å overføre internatdelen av grunnskoleinternatene i Karasjok og Kautokeino kommuner fra statlig til kommunalt forvaltningsnivå. Det er startet forhandlinger om dette.

Bevilgningsforslaget skal dekke utgifter til drift av de statlige grunnskoleinternatene samt ventelønn for tidligere tilsatte ved statlige internat som er nedlagt.

Grunnskoler for samiske elever*Tabell: Elevtall ved skoler for samiske elever*

	1993-94	1994-95	1995-96	1996-97
Sameskolen i Midt-Norge, Hattfjelldal	7	8	11	10
Sameskolen i Målselv	25	25	24	22
Sameskolen i Snåsa	25	25	21	34 ¹⁾

1) Tallene for tidligere år omfatter bare elever på internat. I 1996-97 var det 20 elever som bodde på internat.

Tabell: Ressursinnsats (kostnad per elev i 1 000 kroner)

	Elever per årsverk 1994-95	Elever per årsverk 1996-97	Kostnad per elev 1995 ¹⁾	Kostnad per elev 1996 ¹⁾	Kostnad per elev 1997 ¹⁾
Sameskolen i Midt-Norge, Hattfjelldal	2,1	1,1	385	355	358
Sameskolen i Målselv	4,2	2,6	221	235	264
Sameskolen i Snåsa	4,5	4,9	200	239	285 ²⁾

1) Skolene har også internat. Internatutgiftene er inkludert i beløpene.

2) Kostnader knyttet til Reform 97 er ikke tatt med.

Det tas sikte på en ombygging av Sameskolen i Snåsa med ferdigstillelse til skolestart 1998-99.

Departementet følger nå opp rapporten fra en arbeidsgruppe nedsatt av departementet som har vurdert hvordan en på best mulig måte kan nytte ressursene slik at undervisningen ivaretar sørsamenes kulturelle og språklige egenart. Rapporten er sendt på høring, og høringsfristen for Sametinget er 1. desember 1997. Opplæringstilbudet i sørsamisk skal vurderes på bakgrunn av rapporten og høringsuttalelsene. I den forbindelse vil en også vurdere pedagogiske opplegg slik at seksåringer ikke trenger å flytte på internat.

Arbeidet med bygging av nytt samisk skolesenter i Målselv er fullført, og bygningsmassen er tatt i bruk ved skolestart 1997-98.

Bevilgningsforslaget skal dekke utgifter til drift av sameskolen i Midt-Norge og kjøp av undervisningstjenester fra Målselv og Snåsa kommuner. Det er lagt inn midler til inntak av seksåringer i sameskolene, samt midler til dekning av økte leieutgifter og driftsutgifter ved Sameskolen i Midt-Norge.

Longyearbyen skole, Svalbard

Skolen hadde 197 elever i skoleåret 1996-97, mens elevtallet i de foregående årene var om lag 170 elever. Tallene inkluderer elever i videregående opplæring.

Antallet elever per årsverk ved skolen i 1994-95 og i 1995-96 var henholdsvis 7,2 og 6,7. Kostnadene per elev i perioden 1995 til 1997 har økt fra om lag kr 60 000 til om lag 64 000, noe som bl a skyldes økte utgifter ved leie av Svalbardhallen.

Ombyggingen av gymnastikksalen ved skolen til lokaler for seks-åringer og arbeidsrom for lærere er fullført og lokalene ble tatt i bruk ved skolestart 1997-96.

Bevilgningsforslaget skal dekke driftsutgifter ved Longyearbyen skole. Det er lagt inn midler til inntak av seksåringer ved skolen samt helårsvirkning av leie av Svalbardhallen.

KAP 3222 STATENS GRUNNSKOLER OG GRUNNSKOLEINTERNAT (JF KAP 0222)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
02	Salgsinntekter mv	53	307	313
03	Diverse inntekter	2 236	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	128	0	0
	Sum kap 3222	2 417	307	313

Post 02 Salgsinntekter mv

Posten gjelder inntekter ved utleie av hybler til elever i videregående skole og utleie til skolefritidsordninger.

KAP 0228 KVALITETSUTVIKLING I GRUNNSKOLEN

Kapitlet finansierer:

- kompetanseutvikling og veiledninger
- oppfølging av nytt læreplanverk
- vurdering og evaluering
- forskning og utviklingsarbeid
- internasjonalt samarbeid
- oppvekstmiljø
- informasjon.

Kap 0228 Kvalitetsutvikling i grunnskolen fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	5	0	0
21	Spesielle driftsutgifter	115 781	149 955	112 013
61	Tilskudd til investeringer i skolebygg for 6-åringer, <i>kan overføres</i>	192 963	0	0
	Sum kap 0228	308 749	149 955	112 013

Regnskap 1996: Post 11: 5

Bevilgningen over kap 0228 skal bidra til å nå de målene for grunnskolen som er omtalt i kategoriinnledningen. Omtalen av kap 0228 og kategoriinnledningen henger derfor nøye sammen.

Kompetanseutvikling og veiledninger

Kompetanseutvikling for personale i grunnskolen og utarbeiding av veiledninger er finansiert over kap 0228 post 21. Dette omtales under programkategori 07.20.

Læreplanverket

Målet for 1998 er å følge opp innføringen av det nye læreplanverket (L97 og L97 Samisk). Oppfølgingen overfor kommunene vil skje i samarbeid med de statlige utdanningskontorene. Det vil bli lagt særlig vekt på informasjon og idé- og erfaringsformidling fra det praktiske arbeidet med gjennomføringen av læreplanverket. Prioriterte områder i 1998 vil være organisering og arbeidsmåter på de ulike trinn.

Innføringen av læreplaner for døve skal følges opp og evalueres.

Vurdering og evaluering

Bruk av diagnostiske kartleggingsprøver, det internasjonale prosjektet «Third International Mathematics and Science Study» (TIMMS), den videre utviklingen av elevvurdering, skolebasert vurdering, nasjonalt vurderingssystem og evaluering av Reform 97 er omtalt i kategoriinnledningen.

Forskning og utvikling

Forskningsprogrammet «Kompetanse, utdanning og verdiskapning» i regi av Norges forskningsråd (NFR), finansiert av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet, har en varighet på seks år. Programmets prioriterte områder er organisering, etterspørsel, kompetanse og verdiskaping i arbeidslivet og teknologi og læring.

Departementet har gjennom Fulbright-stiftelsen støttet forskerrekuttering knyttet til strategisk viktige områder som utdanningsøkonomi, evaluering, lærerutdanning og undervisning for språklige minoriteter. Fulbright-stipendene skal videreføres.

Prosjekter knyttet til IT i utdanningen vil bli videreført.

Prosjektene knyttet til den nye småskolen i et flerkulturelt samfunn ferdigstilles høsten 1997. Prosjekter som videreføres, er blant annet knyttet til samspill og støtte i flerkulturelle klasser samt videreutvikling av migrasjonspedagogikk. I regi av Nordisk Ministerråd samles og systematiseres nordisk forskning som gjelder opplæring for språklige minoriteter.

Ansvar for de sentrale miljøprogrammene er i hovedsak delegert til Nasjonalt læremiddelsenter. Strategien for miljø og utvikling blir evaluert. Evaluering og omorganisering av de sentrale miljøprogrammene følges opp.

Internasjonalt samarbeid

Departementet har deltatt i samarbeidet innenfor OECD, bl a i prosjektet som utvikler indikatorer for å sammenlikne utdanningssystemer (INES). Resultater fra arbeidet i 1996-97 vil bli publisert i «Education at a Glance III» i desember 1997.

Departementet har deltatt i nordisk skolesamarbeid på de nordiske prioriterte områdene. Innenfor EØS-avtalen deltar grunnskoler i EUs utdanningsprogram (Comenius).

Mål for 1998 er å delta i prosjekter med relevans for grunnskolen, særlig i regi av OECD, Nordisk Ministerråd og under EØS-avtalen (Comenius).

Oppvekstmiljø

Departementet vil arbeide med å videreutvikle skolefritidsordningene, jf omtale av skolefritidsordningen i kategoriinnledningen og under kap 0221 post 63.

For å bidra til et trygt miljø på skolen og et godt oppvekstmiljø lokalt har departementet satt i verk en rekke tiltak, bl a skolering av ressurspersoner over hele landet. Senter for atferdsforskning (SAF) har vært faglig ansvarlig. Det er også laget veiledningsmateriell til elevrådene, lærerne og foreldrene bl a gjennom Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG). Samarbeidet mellom hjem og skole vil bli behandlet i egen stortingsmelding, jf omtale i kategoriinnledningen.

I samarbeid med Sosial- og helsedepartementet og Statens helsetilsyn er det gjennomført et prosjekt for å fremme gode strategier for helse og trivsel for alle i skolemiljøet. Prosjektet, som er internasjonalt forankret i WHO, EU og Europarådet, vil bli videreført som et tilbud til flere skoler.

Tiltak knyttet til Distriktsaktiv skole er økende, og flere skoler i om lag 200 kommuner er med. En del av prosjektet er et 10 vekttalls desentralisert høgskolestudium i arbeidslivskunnskap. Studiet er skoleåret 1996-97 startet opp 15 steder i landet og går som et etter- og videreutdanningstilbud.

Norge er med i et prosjekt i Nordisk Ministerråd om Entreprenørskap som utdanningsmål for ungdom. Prosjektet skal gå over fire år.

Målet for 1998 er å videreføre arbeidet med oppvekst- og læringsmiljøet slik det framgår av det nye læreplanverket, og følge opp sentrale handlingsplaner for å bedre skole- og oppvekstmiljøet.

Informasjon

Informasjonsarbeidet i tilknytning til Reform 97 er et viktig virkemiddel for å skape interesse og forståelse for den nye grunnskolen i kommuner, hos skoleledere, lærere, elever og foreldre. Statens utdanningskontor i fylkene spiller en sentral rolle i informasjonsarbeidet. Følgende tiltak vil bli videreført i 1998: oppdatering av grunnlagsinformasjon og brosjyremateriell, læreplanguide for foreldre, nyhetsbrevet Reform 97, grønt telefonnummer, annonsering og tiltak for nye lærer- og elevgrupper.

Budsjettforslag for 1998

Bevilgningen skal dekke forsknings- og utviklingstiltak på de områder som er omtalt samt en bred kompetanseutvikling av personalet i grunnskolen, jf også kategoriinnledningen for fylligere omtale.

I forslaget for 1998 er det avsatt 50 mill kroner til kompetanseutvikling knyttet til Reform 97. Dette er en videreføring av Regjeringens forslag i St prp nr 1 (1996-97). Av hensyn til kommunenes planlegging foreslås det en tilsagnsfullmakt på 50 mill kroner til kompetanseutvikling utover bevilgningen for 1998, jf forslag til vedtak III nr 6.

KAP 0229 ANDRE FORMÅL I GRUNNSKOLEN

Kapitlet omfatter:

- utgifter til avgangsprøven i grunnskolen
- Foreldreutvalget for grunnskolen
- tilskudd i forbindelse med Reform 97: investeringskompensasjon, kompensasjon for midlertidige lokaler, samt ekstraordinært tilskudd til læremidler
- andre tiltak på grunnskolens område, bl a tilskudd til organisasjoner.

Kap 0229 Andre formål i grunnskolen fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap 0239 post 01</i>	1 473	1 539	15 431
21	Spesielle driftsutgifter	14 441	13 668	2 150
60	Kompensasjon for investeringskostnader ved grunnskolereformen	0	195 716	415 748
61	Tilskudd til investeringer i skolebygg for 6-åringer, <i>kan overføres</i>	0	289 379	0
63	Ekstraordinært tilskudd til læremidler, <i>kan overføres</i>	0	0	50 000
70	Tilskudd	7 226	3 055	3 131
Sum kap 0229		23 140	503 357	486 460

Regnskap 1996: Post 01: 249, post 11: 1 224

SIII 1997: Post 01: 780, post 11: 759

Det er i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 1997 bevilget 100 mill kroner på ny post 62 Kompensasjon for merutgifter i forbindelse med midlertidige lokaler, jf St prp nr 63 (1996-97) og Innst S nr 295 (1996-97).

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Bevilgningen til Foreldreutvalget for grunnskolen på postene 01 og 11 er flyttet til post 21, mens bevilgningen til gjennomføring av avgangsprøven i grunnskolen på post 21 er flyttet til post 01.
- Post 61 er avviklet i og med at det toårige investeringstilskuddet til nybygg i forbindelse med Reform 97 er opphørt.

Avgangsprøve i grunnskolen, jf post 01

Avgangsprøvene og de karakternormerende prøvene skal fremme kvalitet og utvikling i opplæringen.

Våren 1996 var ca 53 000 elever på 9. klassetrinn oppe til skriftlig avgangsprøve. Dette utgjør om lag en tredel av kullet i hvert av de tre skriftlige fagene. Det har vært utprøvd nye oppgavesett og prøvetyper i flere fag. Alle avgangselever var oppe til muntlig prøve i 1996, unntatt noen klasser i Oslo og Akershus. Mangel på sensorer var årsaken til at disse klassene ikke kom opp i muntlig prøve. Det er relativt stor økning i antall skoler som avviklet prøven etter ny modell med forberedelsestid.

Det er utarbeidet morsmålsprøver for elever fra språklige minoriteter. Prøvene forelås på 39 språk.

2 513 voksne avla våreksamen og 45 desembereksamen i 1996. Det er utarbeidet egne oppgavesett for voksne og avholdt egen sensur.

I 1996 fikk skolene tilbud om normerte prøver i matematikk og engelsk for 7. og 9. klasse og temaoppgaver i norsk for 7., 8. og 9. klasse. På grunnlag av resultatene til om lag 2 500 elever ble det for hvert av fagene utarbeidet veiledende normer for karaktersetting. Vel 70 pst av skolene bestilte normerte prøver for 7. klasse og over 90 pst for 9. klasse

Det er utarbeidet sensorveiledninger og avholdt forhåndssensur i alle fag i grunnskolen og i voksenopplæringen. Det er innhentet og bearbeidet sensorrapporter og karakterstatistikk.

Veiledningshefter om vurdering i praktisk-estetiske fag og veiledning i vurdering, grunnskoleopplæring for voksne og fremmedspråklige voksne er utarbeidet.

Det pågår et kontinuerlig arbeid med å finne fram til oppgavetyper, prøve- og vurderingsformer som er i samsvar med gjeldende læreplan og samtidig er mest mulig i pakt med utviklingen på de ulike fagområdene.

Aktiviteten i 1998 vil bli videreført på om lag samme nivå som i 1997. For å sikre fleksibilitet i de samlede bevilgninger til eksamensavvikling i grunnskolen og videregående opplæring gis posten stikkordsfullmakten «kan nyttes under kap 0239 post 01».

Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG), jf post 21

Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG) skal arbeide for å styrke foreldrenes engasjement i grunnskolen gjennom informasjon, veiledning og Grunnskolens uke. Utvalget skal medvirke til en vellykket innføring av Reform 97 og styrke samspillet mellom hjem og skole. FUG skal arbeide for økt deltakelse i hjem-skole-samarbeid blant minoritetsspråklige foreldre og medvirke til å bedre forholdene for funksjonshemmede barn gjennom informasjon.

I samarbeid med departementet har FUG utarbeidet «Læreplanguide for foreldre». Den er sendt til samtlige foreldre som berøres av reformen i 1997. Dette arbeidet videreføres i skoleåret 1997-98.

Tema for Grunnskolens uke 1997 er *Den gode oppvekst*. Utgangspunktet er det nye læreplanverket og det ansvaret som der legges på skole, hjem og nærmiljø når det gjelder å samarbeide om et trygt og stimulerende læringsmiljø. Forslag til opplegg er utarbeidet i samarbeid med Barneombudet og Det kriminalitetsforebyggende råd.

Det er foretatt en spørreundersøkelse for å kartlegge virksomheten i foreldrerådenes arbeidsutvalg (FAU). Svarprosenten var lav (51 pst). 87 pst av dem som har svart, opplever samarbeidet med skolen som godt eller svært godt og 13 pst oppgir at det arrangeres kurs for FAU-representantene. De viktigste sakene FAU har arbeidet med, er: Grunnskolens uke, skoleskyss, helsespørsmål og skolestart.

Det planlegges å undersøke nærmere hvordan integrering av funksjonshemmede fungerer i praksis, med sikte på eventuelt å utarbeide materiell om temaet.

Det er laget en fjernsynsserie på fem programmer om «Hjem, skole og Reform 97». Serien sendes i NRK TO i høst.

FUGs viktigste satsingsområder for 1998 vil være å bidra til en god innføring av Reform 97 gjennom bl a informasjonsmateriell og kurstilbud til foreldrene. Videre vil FUG øke samarbeidet med statens utdanningskontorer og stimulere til vekst i antallet kommunale foreldreutvalg. FUG vil intensivere samarbeidet på det nordiske og internasjonale området, gjennom Nordisk Komité og European Parents' Association.

Den organisatoriske tilknytningen til FUG vil bli vurdert i stortingsmeldingen om foreldres medvirkning i skolen, jf omtale i kategoriinnledningen.

Budsjettforslaget for 1998 skal dekke alle honorarer og driftsutgifter for FUG.

Post 60 Kompensasjon for investeringskostnader ved grunnskolereformen

Tilskuddet går til å kompensere kommunene for merutgifter til investeringer i skolebygg i forbindelse med skolestart for seksåringer.

I St prp nr 39 (1995-96) Om investeringskostnadene ved grunnskolereformen ble det presentert beregninger av en total investeringsramme som skulle dekke kommunenes samlede investeringsbehov i forbindelse med Reform 97. Beregningene er siden oppdatert, jf Innst S nr 184 (1995-96), St prp nr 55 (1995-96), St prp nr 1 (1996-97), Budsjett-innst S nr II (1996-97), St prp nr 63 (1996-97) og Innst S nr 295 (1996-97).

Med utgangspunkt i investeringsrammen beregnes det en årlig investeringskompensasjon til kommunene. Denne kompensasjonen dekker årlige utgifter til nedbetaling av et lån på tilsvarende størrelse som kommunenes investeringsramme. Før investeringskompensasjonen beregnes, trekkes investeringstilskudd for 1995 og 1996 og stimuleringstilskudd for 1996 fra, jf kap 0229 post 61. Investeringskompensasjonen baseres på en rente som fastsettes årlig i forhold til utviklingen på lånemarkedet.

Det uavhengige kostnadsberegningsutvalget (Hervik-utvalget) har i tillegg til å etterberegne kommunenes investeringskostnader også fått i oppgave å følge opp og kontrollere investeringsrammen, jf Budsjett-innst S nr 12 (1996-97). Resultatet av både etterberegning og oppfølging og kontroll vil bli lagt fram i kommuneøkonomiproposisjonen for 1999.

Nødvendig kontroll av investeringskompensasjonen dekkes gjennom kontroll av investeringsrammen, jf St prp nr 1 (1996-97) og St prp nr 1 Tillegg nr 7 (1996-97).

Bevilgningsforslaget for 1998 er på kr 415 748 000. Forslaget er basert på en investeringsramme på 4 888,8 mill kroner, et investerings- og stimuleringstilskudd på til sammen 514,4 mill kroner og en avdragstid på bygg og inventar på henholdsvis 20 og 10 år. Investeringskompensasjonen for 1998 er basert på en rente på 4,1 pst. Dette tilsvarer renten på 9-12 måneders statssertifikater per 1. juli 1997 tillagt en margin på 0,4 prosentpoeng. Renten tilsvarer nivået på lang PT-rente i Kommunalbanken per 1. juli 1997.

Investeringskompensasjonen for 1998 vil bli justert når regnskapstall for utbetalt investeringstilskudd foreligger. Regjeringen vil komme tilbake til dette i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 1998.

Post 61 Tilskudd til investeringer i skolebygg for seksåringer

Investeringstilskuddet var et forskudd på investeringskompensasjonen som skulle kompensere kommunenes merutgifter til skolebygg i forbindelse med skolestart for seksåringer, jf kap 0229 post 60.

Etter reglene vil det ikke bli utbetalt fullt investeringstilskudd til bygg som ikke ferdigstilles høsten 1997. De kommunene som av den grunn får redusert investeringstilskudd i forhold til det de har fått tilsagn om, vil få en tilsvarende økning i investeringskompensasjonen.

Det er ikke behov for bevilgning på denne posten i 1998.

Post 62 Kompensasjon for merutgifter i forbindelse med midlertidige lokaler, *kan overføres*

En del kommuner må ved skolestart høsten 1997 benytte midlertidige lokaler i forbindelse med innføring av Reform 97. I forbindelse med behandlingen av St meld nr 21 (1996-97) vedtok Stortinget at kommuner som måtte benytte midlertidige lokaler i forbindelse med Reform 97 og dermed får en dokumentert merutgift utover investeringsrammen, kan søke om dekning for disse merutgiftene etter nærmere kriterier fastsatt av departementet, jf Innst S nr 183 (1996-97), vedtak II.

Målsetting

Målet med denne tilskuddsordningen er å gi ovennevnte kommuner kompensasjon for merutgifter til midlertidige skolelokaler, og å stimulere kommunene til å erstatte de midlertidige lokalene med permanente.

Tildelingskriterier

Kommuner som tar i bruk midlertidige lokaler ved skolestart høsten 1997 som følge av skolestart for seksåringer, kan søke om å få dekket sine merutgifter til dette.

Den beregnede investeringsrammen skal dekke kommunenes merutgifter til permanente skolelokaler som følge av skolestart for seksåringer. I St prp nr 1 (1996-97) heter det bl a: "Departementet oppfatter både areal- og prisforutsetningen som beregningstekniske størrelser. Dette innebærer at det ikke kan forutsettes at den enkelte kommune bygger og tilpasser nøyaktig det antallet kvadratmeter som ligger til grunn for det beregnede investeringsbehovet, og til den kvadratmeterpris som er forutsatt. Det følger av dette at departementet ikke vil legge opp til en oppfølging og kontroll av om kommunenes faktiske investeringskostnader tilsvarer den kompensasjon som utbetales gjennom tilskuddet." Dersom enkelte kommuner kan dokumentere utgifter til midlertidige lokaler, vil disse anses å utgjøre en merutgift i forhold til beregnet investeringsramme.

Det er en forutsetning for å få kompensasjon at de midlertidige lokalene blir erstattet med permanente løsninger i løpet av 1997-98. Tilskuddet vil derfor bli utbetalt etterskuddsvis, dvs at kommunene kan søke om kompensasjon til midlertidige lokaler når de midlertidige lokalene er erstattet av permanente lokaler.

Kommunene må kunne dokumentere at bruk av midlertidige lokaler har medført ekstra kostnader, f eks til leie av paviljonger eller til istandsetting av lokaler. Dersom det f eks er kjøpt en paviljong, vil det bli tatt hensyn til at denne har en avhendelsesverdi ved fastsettelse av kompensasjonen for merutgifter. Tilskuddet dekker ikke kjøp av inventar som kan anvendes etter at de permanente lokalene er ferdigstilt. Utgifter til midlertidige lokaler må dokumenteres og bekreftes av revisor.

Oppfølging og kontroll

Departementet vil motta informasjon om ferdigstillelse og godkjenning av permanente lokaler gjennom søknadene om tilskudd. Det er ikke lagt opp til ytterligere oppfølging av tilskuddet.

Budsjettforslag for 1998

Det samlede bevilgningsbehovet på denne posten vil ikke kunne avklares før etter 1. januar 1999. Regjeringen vil komme tilbake til saken i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 1998.

Post 63 Ekstraordinært tilskudd til læremidler, kan overføres*Målsetting*

Ekstraordinært tilskudd til læremidler skal bidra til at kommunene skaffer læremidler utover godkjente lærebøker i forbindelse med innføringen av det nye læreplanverket i grunnskolen. Dette omfatter elektroniske læremidler, tilleggslitteratur og andre læremidler.

Tildelingskriterier

Midlene tildeles etter søknad fra kommunene. Søknaden skal sendes statens utdanningskontor i fylket.

For 1997 er det avsatt en ramme til hver kommune. Rammen er fastsatt på grunnlag av kommunens andel av aldersgruppene som tilsvare 2., 5., og 8. klasse. Departementet tar sikte på at tilsvarende ramme vil gjelde også for årene 1998 og 1999. Kommunen kan søke om å få refundert dokumenterte utgifter for inntil 100 pst av den fastsatte rammen per år til slike ekstra læremidler som er anskaffet. Bevilgningen er overførbar, slik at kommunene kan tilpasse innkjøp av læremidler innenfor perioden 1997-99.

I søknaden må det bekreftes spesielt at det er anskaffet godkjente lærebøker til de klassene som tar i bruk det nye læreplanverket.

Oppfølging og kontroll

Kommunene skal spesifisere anskaffelsene innenfor følgende kategorier:

A: Kjøp av elektroniske læremidler

B: Kjøp av tilleggslitteratur

C: Kjøp av andre læremidler

Søknad om tilskudd skal for beløp over kr 50 000 følges av en revisorattestasjon, som har til formål å bekrefte at søknadsbeløpet har grunnlag i dokumenterte anskaffelser slik at søknaden kan legges til grunn for utbetaling av tilskuddet.

Statens utdanningskontorer og Riksrevisjonen vil kunne kontrollere at det ekstraordinære tilskuddet til læremidler er brukt i henhold til intensjonene for tilskuddet, jf Bevilgningsreglementet § 17. I tillegg vil statens utdanningskontorer, jf grunnskoleloven § 34, kontrollere at gjeldende lover og forskrifter er oppfylt med hensyn til bruk av godkjente lærebøker.

Budsjettforslag for 1998

Posten foreslås bevilget med 50 mill kroner.

Post 70 Tilskudd

Det gis driftstilskudd over posten til organisasjoner som gjennom sitt arbeid bidrar til kunnskaper og holdninger i skolen, samt tilskudd til diverse enkeltprosjekter på grunnskolens område.

Organisasjonene blir bedt om å rapportere om virksomheten, f eks i årsrapport. Følgende er gitt tilskudd i 1997: Norsk Musikk- og kulturskoleråd, Det norske hageselskap, Landslaget for Udelte og Fådelte Skoler, Måtta-Norgga ja Oslo Sámid-Searvi (samisk kultur i skole og barnehage), Noregs Mållag og ordboksprosjektet Lexin (fremmedspråklige elever).

Budsjettforslaget for 1998 vil dekke tilskudd til Norsk Musikk- og kulturskoleråd, Det norske hageselskap, Noregs Mållag, læremidler for fremmedspråklige elever, tilskudd til konferanser og andre engangstiltak.

Programkategori 07.30 Videregående opplæring

Fra og med 1994 er det statlige tilskuddet til videregående opplæring i fylkeskommunene lagt inn i rammetilskuddet på Kommunal- og arbeidsdepartementets budsjett. Kategori 07.30 omfatter statlige øremerkede tilskudd til videregående opplæring. Tilskuddene gjelder:

- landslinjer
- opplæring innenfor kriminalomsorgen
- ekstra språkopplæring for fremmedspråklige og samiske elever og lærlinger
- teknisk undervisningsutstyr og tilpasning av lokaler
- statlige skoler med opplæring på videregående nivå, herunder statens samiske videregående skoler
- lærebedrifter
- statlige skoler i landbruksfag og naturbruk
- kvalitetsutvikling i videregående opplæring
- eksamen i videregående opplæring
- internasjonale utdanningsprogrammer
- Røde Kors Nordisk United World College.

Programkategori 07.30 Videregående opplæring fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
0231	Tilskudd til videregående opplæring	381 759	380 968	307 128	-19,4
0232	Statlige skoler med opplæring på videregående nivå (jf kap 3232)	142 517	123 346	127 798	3,6
0234	Tilskudd til lærebedrifter og lærlinger	243 690	447 583	559 299	25,0
0235	Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk (jf kap 3235)	61 919	50 320	29 921	-40,5
0238	Kvalitetsutvikling i videregående opplæring	96 818	81 429	82 776	1,7
0239	Andre formål i videregående opplæring	138 067	144 077	150 594	4,5
	Sum kategori 07.30	1 064 770	1 227 723	1 257 516	2,4

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Kap 0232 har endret navn fra Statlige skoler med undervisning på videregående nivå.
- Kap 0232 er redusert med 3 mill kroner mot tilsvarende reduksjon i inntektene, jf kap 3232.
- 64 mill kroner er overført fra kap 0234 til rammetilskuddet til fylkeskommunene i forbindelse med økning i basistilskuddet til lærebedrifter.
- 17,5 mill kroner er overført fra kap 0235 til rammetilskuddet til kommunenesektoren i forbindelse med overføring av skoler til fylkeskommunene.
- Kap 0235 er redusert med 0,36 mill kroner mot tilsvarende reduksjon av inntektene, jf kap 3235.

Programkategori 07.30 Videregående opplæring fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
3232	Statlige skoler med opplæring på videregående nivå (jf kap 0232)	15 034	9 017	6 197	-31,3
3235	Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk (jf kap 0235)	1 670	563	211	-62,5
3239	Andre formål i videregående opplæring (jf kap 0239)	20	0	0	-0,0
Sum kategori 07.30		16 724	9 580	6 408	-33,1

Inntektsreduksjonen skyldes i hovedsak lavere inntekter ved Norges brannskole. I tillegg er inntektene redusert som følge av at statlige skoler er overført til fylkeskommuner eller nedlagt. Det er foretatt en parallell nedjustering av inntekter og utgifter, jf kap 0232 og kap 0235. Kap 3232 har endret navn fra Statlige skoler med undervisning på videregående nivå.

Budsjettforslag 1998 – prioriteringer

Aktiviteten under kategori 07.30 vil i 1998 bli opprettholdt på om lag samme nivå som i 1997.

Det første kullet med lærlinger i Reform 94 avlegger fagprøve i 1998. Følgelig kommer kvalitetssikringstilskuddet til lærebedrifter til utbetaling for første gang. Styrkingstiltak på 250 mill kroner til lærebedrifter videreføres.

Det andre kullet med reformelever med treårig videregående opplæring går ut i 1998. Behovet for nye investeringer og ombygginger som følge av Reform 94 vil derfor være redusert. På bakgrunn av dette reduseres bevilgningen til teknisk undervisningsutstyr og tilpasning av lokaler.

Mål for videregående opplæring

Omtalen av videregående opplæring er knyttet til følgende mål:

- I. Gjennomføring av Reform 94
- II. Videregående opplæring skal utbygges, tilpasses og tilbys i tråd med søkerens ønsker og samfunnets og arbeidslivets behov. Det skal skaffes tilstrekkelig med læreplaner
- III. Elever og lærlinger skal få videregående opplæring av høy kvalitet
- IV. Elever og lærlinger som har behov for det, skal få tilbud om tilrettelagt opplæring

Ved behandlingen av den utdanningspolitiske redegjørelsen 5. juni 1997 fattet Stortinget følgende vedtak: «Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 1998, legge fram en grundig analyse av tilstanden i grunnskolen og den videregående skole, basert på Utdanningsdirektørens tilstandsrapporter for de siste 4 år.»

Utdanningsdirektørens rapporter har etter innføringen av Reform 94 vektlagt noe ulike temaer fra år til år. Rapportene gir derfor ikke noe heldekkende bilde av utviklingen innenfor videregående opplæring i løpet av fireårsperioden. Departementets analyse og rapportering i kategoriinnledningen nedenfor bygger derfor på en rekke andre kilder i tillegg til utdanningsdirektørens tilstandsrapporter. Blant annet er statistikk fra Statistisk sentralbyrå (SSB), statistikk utarbeidet på grunnlag av rapporter fra fylkeskommunene og rapporter utarbeidet innenfor evalueringen av Reform 94, lagt til grunn.

I. Gjennomføring av Reform 94

Fylkeskommunene har ansvar for drift og utvikling av videregående opplæring. Rammebetingelsene for fylkeskommunene er lagt bl a gjennom lov om videregående opplæring og lov om fagopplæring i arbeidslivet. I lys av bl a resultatene fra evalueringen av Reform 94 følger departementet reformen og initierer forbedring og tiltak for kvalitetsutvikling. Reform 94 er nå inne i sitt fjerde år. Den delen av det første reformkullet som har tatt opplæring i skole, avsluttet opplæringen sommeren 1997. De som fikk læreplass, avslutter med fagprøve i 1998. Hovedmålsettingene med reformen er i ferd med å bli innfridd. Rettighetslevnene har fått et tilbud om treårig opplæring som fører fram til studiekompetanse, fagbrev eller dokumentert delkompetanse. Det er fastsatt en ny tilbudsstruktur. Antallet omvalg er gått vesentlig ned, og gjennomstrømmingen er betydelig forbedret. Nye og oppdaterte læreplaner og lærebøker, et stort antall metodiske veiledninger, etterutdanning for lærere og instruktører, investeringer i ombygginger og utstyr har lagt grunnlaget for et betydelig kompetanseløft. Mulighetene for differensierte opplæringsopplegg for forskjellige elevgrupper er bedret. Tilretteleggingen for voksne, gjennom privatistordninger og tilpassede opplegg, er i ferd med å skyte fart. Karakterresultatene i skoleløpet er gjennomgående gode.

Tabellen nedenfor viser at fylkeskommunenes utgifter til videregående opplæring sammenliknet med 1992 ligger innenfor den rammen som ble lagt før innføringen av reformen. Dette er i samsvar med Stortingets forutsetning om at det skal være mulig å gjennomføre Reform 94 innenfor samme utgiftsnivå som i 1992.

Tabell: Totale fylkeskommunale driftsutgifter til videregående opplæring og utgifter per elev (beløpene er i 1996-kroner)

	1992	1994	1995	1996
Driftsutgifter i mill kroner	11 381	10 783	10 735	10 908
Driftsutgifter per elev	57 443	61 882	63 145	65 038
Antall elever per lærer	8,11	8,11	8,60	8,31

Kilde: Driftsutgiftene er beregnet på grunnlag av fylkeskommunale regnskapstall fra Statistisk Sentralbyrå (SSB). Indeksen for kommunalt konsum er benyttet for å deflatere til 1996-kroner. Det er brukt fordelingsnøkler for hver utgiftsart, og det er tatt hensyn til klassestørrelser. Elevtallene er fra Videregående skoles informasjonssystem (VSI).

En del utfordringer gjenstår. Det nødvendige antallet læreplasser er ikke framskaffet innen en god del fagområder. Resultatene til fagprøven etter alternativt videregående kurs II i skole er meget varierte. Gutter og jenter velger fremdeles utdanning etter tradisjonelle kjønnsrollemønstre. Opplæringsopplegg godt tilpasset voksnes bakgrunn, livssituasjon og erfaringer er fremdeles ikke godt nok utbygd. Arbeidet med å få omsatt læreplanenes intensjoner til praktisk virkelighet i alle skoler og bedrifter må styrkes. Departementet vil gi arbeidet med kvalitetssikringen av opplæringen stor oppmerksomhet.

II. Videregående opplæring skal utbygges, tilpasses og tilbys i tråd med søkeres ønsker og samfunnets og arbeidslivets behov. Det skal skaffes tilstrekkelig med læreplasser

Tilstandsvurdering

Fagopplæring i Reform 94 bygger på hovedmodellen som innebærer at elever som ønsker fagutdanning, får to års grunnleggende opplæring i skole og to års spesialisering i bedrift hvorav et år med opplæring og et år med verdiskaping. En forutsetning for at hovedmodellen skal fungere etter intensjonene, er at det finnes tilgjengelige læreplasser. Partene i offentlig og privat sektor har forpliktet seg til å stille 17 000 læreplasser til disposisjon hvert år. I år er det andre året med formidling av søkere til læreplasser. Formidling av søkere til læreplasser i år ble avsluttet 15. september. Departementet vil i løpet av oktober motta rapporter fra fylkeskommunene som viser endelig resultat for årets formidlingsprosess. Den 1. juli hadde om lag 17 300 elever søkt om læreplass. Per 1. september er det inngått individuelle avtaler om læreplass for om lag 10 300 av disse elevene. Tilsvarende tall på samme tid i fjor var 9 200. Det er fortsatt mangel på læreplasser i fag som elektrofaget, kokkfaget, bilfaget lette kjøretøy, barne- og ungdomsarbeiderfaget og omsorgsarbeiderfaget. I andre fag er det flere læreplasser til disposisjon enn det er søkere. Særlig gjelder dette de fleste fagene innenfor studieretning byggfag og innenfor butikkfaget, kontorfaget og platearbeiderfaget. Dette er de samme fagene som det var problemer med i 1996.

Misforholdet mellom søkere og tilgjengelige læreplasser har flere årsaker. Det foreligger f.eks. ikke prognoser for framtidig arbeidskraftbehov slik at fylkeskommunene kan dimensjonere skoletilbudene i samsvar med tilgjengelige læreplasser. Det er bransjene som har den beste oversikten over behovet for framtidig arbeidskraft. Noen av fagene med mangel på læreplasser er nye som lærefag. I tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer rapporterer fylkeskommunene at arbeidet med å skaffe læreplasser i offentlig sektor er en tidkrevende prosess. Det må forventes at det vil ta noe tid før de nye lærefagene er etablert som lærefag med tilstrekkelig antall læreplasser. Et annet forhold er at det til nå ikke er lagt tilstrekkelig vekt på yrkesorientering i skolen. Allerede i ungdomsskolen må det gis informasjon slik at elevene får kunnskap om fagene og om hvilke muligheter det er til å få læreplass etter avsluttet skolegang. Bransjene har også en oppgave med å synliggjøre de ulike yrkene slik at elever søker seg til dem.

I forbindelse med behandlingen av St meld nr 22 (1996-97) Om lærlings situasjonen ba Stortinget Regjeringen vurdere å etablere en rådgiver-/veiledningstjeneste for bedrifter som vurderer lærlinginntak av innvandrere. Fylkeskommunene har ansvar for å tilby videregående opplæring til personer med og uten lovfestet rett, herunder formidling av lærlinger som er innvandrere. Etter initiativ fra departementet foretar fylkeskommunene en kartlegging og vurdering av behovet for en slik rådgivnings-/veiledningstjeneste.

Som en oppfølging av St meld nr 22 (1996-97) Om lærlings situasjonen vurderer departementet, i samråd med partene i arbeidslivet, å fastsette enkelte kryssløp. Med kryssløp menes at det skal være mulig for en elev å tegne lærekontrakt i et lærefag som ikke bygger på det videregående kurs I som eleven har gjennomført. Læretiden skal ikke forlenges og det skal ikke stilles krav om ekstra teori.

Det har vært en nedgang i totalt elevtall de siste årene. Dette skyldes bl.a. en reduksjon i ungdomskullene.

Tabell: Totalt elevtall fordelt på nivå¹

	Grunnkurs	Videregående kurs I	Videregående kurs II	Sum
Antall elever 1994-95	67 065	62 134	57 451	191 427 ²
Antall elever 1995-96	65 494	57 430	54 944	177 868
Antall elever 1996-97	65 498	56 404	49 218	171 120

Kilde: VSI 1994-95, 1995-96, 1996-97.

¹ Elever på kurs utenfor ordinære studieretninger er inkludert på nivå.

² Inkluderer 4 777 elever på diverse kurs utenfor nivå.

Omfangsforskriften pålegger den enkelte fylkeskommune, når reformen er gjennomført, å ha et omfang av elever og lærlinger innen videregående opplæring, inkludert private og statlige skoler, tilsvarende minimum 375 pst av et gjennomsnittlig avgangskull fra grunnskolen. Fylkeskommunene har nå, innenfor rammen av omfangsbestemmelsene, også tilskuddsansvaret for voksne lærlinger.

Ved innføringen av Reform 94 hadde de fleste fylkeskommunene et omfang av videregående opplæring som tilfredstilte kravene i omfangsforskriften. Skoleåret 1993-94 var omfanget for landet som helhet 391 pst. Fylkeskommunen reduserte omfanget til 377 pst i skoleåret 1994-95 og ytterligere til 366 pst i skoleåret 1995-96. Skoleåret 1996-97 var det 12 fylkeskommuner som ikke hadde oppfylt forskriftens minimumskrav. På landsbasis var omfanget av elever og lærlinger under opplæring 369 pst. Dette er en svak økning i forhold til foregående år.

Departementet ba fylkeskommunene rapportere hvordan omfangsforskriftens krav er nedfelt i fylkeskommunenes økonomiplan og årsbudsjett for skoleåret 1997-98. For noen fylkeskommuner kan innsendt budsjettmateriale ikke sies å dokumentere og redegjøre for om omfangsforskriftens krav vil bli oppfylt.

Tabellen under viser en nedgang i andelen voksne søkere til grunnkurs ved de fylkeskommunale fellesinntakene.

Tabell: Andel voksne søkere (20 år og eldre) til grunnkurs ved de fylkeskommunale fellesinntakene. Tall i prosent av totalt antall søkere til grunnkurs.

1994-95	1995-96	1996-97	1997-98
15	13	11	10

Kilde: Rapporteringer fra fylkeskommunenes administrative inntakssystem; Linda-inntak til departementet, 1994-97.

Dette kan ha sammenheng med situasjonen på arbeidsmarkedet. Samtidig viser evalueringen av reformen at mange voksne ikke går videre etter grunnkurs. Voksne søker i stor grad til helse- og sosialfag, hvor det er en oversøkning i forhold til tilgjengelige skoleplasser. Disse søkerne takker oftest nei til tilbud som ikke er deres første ønske. Dette er tendenser som også statens utdanningskontorer rapporterer om i tilstandsrapportene. Det er en utfordring for fylkeskommunene å utforme tilbud innenfor videregående opplæring som bedre er tilpasset voksnes behov, både når det gjelder pedagogisk opplegg og arbeids- og livssituasjon.

Av dem som gikk yrkesfaglige videregående kurs I skoleåret 1996-97, har om lag 4 400 søkt seg til et allmennfaglig påbyggingskurs som gir studiekompetanse. Dette er dobbelt så mange som i fjor. Dette viser at mange av dem som i første omgang valgte yrkesfaglige studieretninger, benytter seg av den muligheten Reform 94 gir til å oppnå studiekompetanse gjennom et påbyggingskurs.

Fylkeskommunale rapporter fra fellesinntakene 1997-98 viser at ved skolestart har om lag 140 000 søkere fra eget fylke fått tilbud om skoleplass. Om lag 93 pst av disse har fått sitt første ønske oppfylt. Dette er en liten reduksjon fra skoleåret 1996-97 hvor 94 pst av søkerne fra egen fylkeskommune som fikk et tilbud ved skolestart, fikk sitt første ønske oppfylt. Det er rapportert om lag 4 900 søkere uten tilbud ved skolestart. Dette er en betydelig forbedring fra tidligere år; i 1996 var det 6 700 søkere uten tilbud og i 1995 var det 13 200. Det er størst mangel på elevplasser innen studieretningene helse- og sosialfag, formgivingsfag og hotell- og næringsmiddelfag. Dette gjelder grunnkurs og videregående kurs I. Disse kursene er svært populære blant jenter.

Erfaringsmessig vil det skje store endringer i inntakstallene de første ukene etter skolestart. Endelige inntakstall vil foreligge i november.

Tabell: Antall elever i grunnkurs fordelt på studieretning og kjønn

Studieretning	Elever 1995-96	Andel jenter 1995-96	Elever 1996-97	Andel jenter 1996-97
Allmenne og øk/adm fag	27 820	54 %	26 540	54 %
Byggfag	2 446	2 %	2 456	3 %
Elektrofag	3 906	3 %	3 996	3 %
Formgivingsfag	4 443	79 %	4 975	80 %
Helse- og sosialfag	8 344	89 %	7 662	90 %
Hotell- og næringsmiddelfag	3 817	52 %	3 658	53 %
Idrettsfag	2 095	36 %	2 140	41 %
Kjemi- og prosessfag	437	32 %	465	32 %
Mekaniske fag	6 122	3 %	5 952	5 %
Musikk, dans og drama	1 411	62 %	1 465	65 %
Naturbruk	1 920	36 %	1 793	35 %
Trearbeidsfag	646	20 %	634	21 %
Tekniske byggfag	752	7 %	847	9 %
Sum grunnkurs	64 159	48 %	62 583	49 %

Kilde: VSI

Et betydelig antall voksne tar fag- eller svennebrev etter § 20 i lov om fagopplæring i arbeidslivet. Det vil si at de ikke har vært lærlinger, men har ervervet kunnskap gjennom flere års allsidig praksis i faget før de går opp til fagprøven.

Strategier og tiltak

For å skaffe tilstrekkelig med læreplasser vil departementet

- iverksette tiltak for forbedring av yrkes- og utdanningsveiledning, bl a gjennom et større FoU-prosjekt, «Bevisste utdanningsvalg», som også skal bidra til at ungdom får hjelp til å ta bevisste og informerte utdanningsvalg uavhengig av tradisjonelle kjønnsroller
- fortsatt arbeide for at bransjene skal legge fram prognoser som viser hvilke behov arbeidslivet har for arbeidskraft
- be hovedorganisasjonene om at en gjennom tariffavtalene innfører en sterkere forpliktelse for arbeidslivet til å ta inn lærlinger

- fortsatt stimulere fylkeskommunene til å bedre samarbeidet om utveksling av læreplasser og lærlinger for å minske misforholdet i de enkelte fag
- videreføre styrkingstiltak overfor lærebedriftene innen en ramme på 250 mill kroner, jf omtale under kap 0234
- evaluere formidlingsprosessen og ulike aktørers arbeid med å skaffe læreplasser, med tanke på forbedringer og endringer for kommende år.

Omfangsforskriften vil fortsatt være et viktig styringsvirkemiddel. Følgende tiltak er aktuelle for å bidra til at forskriften følges:

- I samarbeid med statens utdanningskontorer følger departementet opp planleggingsprosessene i fylkeskommunene.
- Kommuneloven, som gir Kommunal- og arbeidsdepartementet hjemmel til å oppheve et fylkeskommunalt budsjett, vil fortsatt bli vurdert brukt som tiltak overfor fylkeskommuner som bryter omfangsforskriften.

III. Elever og lærlinger skal få videregående opplæring av høy kvalitet

Tilstandsvurdering

Den forskningsbaserte evalueringen av Reform 94 har hittil ikke avdekket behov for grunnleggende endringer - verken av tilbudsstrukturen eller andre grunnleggende sider ved videregående opplæring. Det er gjort mindre tilpasninger. Blant annet er det lagt til rette for at elevene kan velge et mer praktisk rettet fag, handels- og kontorarbeid innenfor grunnkurs i studieretning allmenne, økonomiske og administrative fag som alternativ for elever som ønsker å ta fagbrev. Det er opprettet nye videregående kurs I og særløpstilbud. Evalueringsresultater som vedrører fylkeskommunene, er oversendt disse i eget brev.

I samsvar med de opplysninger som ble gitt under debatten om Dokument 8:41 (1996-97), vil departementet komme tilbake med vurderingene i tilknytning til evalueringen av Reform 94 etter at de forskningsbaserte gjennomgangene er mottatt i departementet våren 1999.

Forskningsresultater viser at andelen elever som følger normal progresjon, har økt med nærmere 10 pst etter innføringen av Reform 94. Reformen gir en klart positiv effekt på gjennomstrømmingen fra annet til tredje opplæringsår. Effekten er særlig sterk innen yrkesfagene, der 58 pst nå følger normal progresjon, mens andelen var 30 pst før Reform 94. Det er imidlertid variasjoner mellom de yrkesfaglige studieretningene, der mekaniske fag kommer dårligst ut. Innenfor denne og noen få andre studieretninger registrerer forskerne dessuten at en del av dem som følger normal progresjon, har en eller flere stryk-karakterer. For denne målgruppen er det blant annet lagt til rette for individuelle opplæringsløp med delkompetanse som mål. Fylkeskommunene er spesielt bedt om å følge opp studieretning for mekaniske fag.

Skoleåret 1996-97 var i overkant av 97 pst av de med rett til videregående opplæring i opplæring eller arbeid. På grunnkurs har 90 pst av elevene bestått alle fag. På videregående kurs I er det 93 pst som har bestått alle fag. Dette er om lag de samme resultatene som for skoleåret 1995-96.

Evalueringen viser at det tar tid å omsette læreplanenes intensjoner til praktisk virkelighet. Læreplanene som beskriver hva elevene skal lære, skal ligge til grunn for opplæringen. Arbeidet for å sikre dette må styrkes. Elevene må involveres mer i planleggingen, gjennomføringen og vurderingen av opplæringen. Det er laget en egen veiledning for elevene/lærlingene – Veiviseren – for å bidra til god faglig utvikling og økt grad av elevmedvirkning.

Tilstandsrapporteringen fra statens utdanningskontorer viser at bruken av «Veiviseren» og de metodiske veiledninger har økt noe siden det første året med Reform 94, men det er fortsatt store variasjoner fra skole til skole. Arbeidet med systematisk skolebasert vurdering må vektlegges. Rapportering fra statens utdanningskontorer viser videre at det er variasjoner mellom fylkeskommunene i arbeidet med skole- og bedriftsbasert vurdering. Noen fylkeskommuner har bedt skolene fokusere på bestemte emner i den skolebaserte vurderingen. Flere fylkeskommuner har gjennomført ulike skoleringsopplegg for skoleledere og lærere når det gjelder arbeidet med skolebasert vurdering. Når det gjelder bedriftsbasert vurdering, viser tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer at mye står ugjort.

Rapporteringen fra fylkeskommunene viser at staten og fylkeskommunene samlet har brukt 436 mill kroner til etterutdanning for lærere og instruktører i tiden 1993-96. Målet med etterutdanningen er at lærerne og instruktørene skal være best mulig faglig-pedagogisk i stand til å gjennomføre opplæringen i tråd med intensjonene i de nye læreplanene. Departementet har gjennom egen rapportering fulgt utviklingen i fylkeskommunene. Resultatet av rapporteringen viser at det er store variasjoner mellom fylkeskommunene i hva

som er gjennomført av etterutdanning. Fortsatt er yrkesretting av allmennfagene, tiltak for lærere som underviser fremmedspråklige elever, fagspesifikk etterutdanning og arbeid med å realisere intensjonene i læreplanene viktige satsingsområder. Skolens innsats innen utvikling av etterutdanningsplaner for lærerne er et viktig grunnlag for dette arbeidet. Denne innsatsen må intensiveres i fylkeskommunene. Tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer bekrefter at etterutdanning har vært et prioritert område i fylkeskommunene.

Etterutdanning for lærere i videregående kurs I og II i studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag starter høsten 1997 og vil fortsette i 1998.

Kvaliteten på etterutdanningen er vurdert på grunnlag av skriftlig evaluering fra kursdeltakerne, skriftlig rapport fra foreleser eller kursarrangør og tilbakemelding fra lærerorganisasjonene. Kvaliteten på kursene ser ut til å ha vært jevnt over god.

Statistisk sentralbyrå gjennomførte en kartlegging av IT-situasjonen i grunnskolen og videregående opplæring våren 1997. Kartleggingen viser at utstyrssituasjonen er relativt tilfredsstillende i de videregående skolene. Det er i gjennomsnitt 5,7 elever og 4,4 lærere per tilgjengelig PC, og utstyrsparken er moderne.

Det er utarbeidet to utgaver av opplæringsboka for videregående opplæring, én for opplæring i bedrift og én for skole. Opplæringsboka for skole er utarbeidet bl a på grunnlag av erfaringer fra et prosjekt hvor i alt 11 skoler har vært involvert og der partene i arbeidslivet og elev- og lærerorganisasjonene har vært trukket aktivt med. Fylkeskommunene er bedt om å ta opplæringsboka i bruk på de yrkesfaglige studieretningene fra og med skoleåret 1997-98.

Læreplanverket for Reform 94 er på det nærmeste slutført. Fra 1. august 1997 er det innført nye læreplaner i alle fag og kurs innen videregående opplæring, med unntak av teknisk fagskole. Nye læreplaner i biologi, fysikk og kjemi er innført fra og med skoleåret 1997-98. Departementet forventer at dette vil bidra til å bedre rekrutteringen til disse fagene.

Departementet mottok i 1997 rapport fra en arbeidsgruppe som ble nedsatt for å vurdere ordninger som kunne redusere utgiftene til lærebøker for elevene i videregående skoler. I tråd med det som ble sagt i langtidsprogrammet for 1998-2001, St meld nr 4 (1996-97), arbeider departementet videre med denne saken.

Strategier og tiltak

Departementet vil

- arbeide for å utvikle kvaliteten på opplæringen ved å fortsette utprøvingen med bruk av opplæringsboka og andre kvalitetssikrede tiltak, og gjennomføre sentralstyrte forsknings- og utviklingsprosjekter, jf kap 0238
- følge opp etterutdanningen for lærere og instruktører og medlemmer av prøvenemndene i fagopplæringen slik at de får et best mulig tilbud om etterutdanning i tråd med intensjonene i reformen. Det vil bli lagt vekt på å utvikle tilbud om etterutdanning tilpasset eldre læreres behov
- videreføre lederopplæringsprogrammet (LUIS)
- slutføre evalueringen av Reform 94
- slutføre arbeidet med metodiske veiledninger
- iverksette tiltak for å stimulere til bedre søkning til realfagene i videregående opplæring
- fastsette læreplanene for teknisk fagskole

IV. Elever og lærlinger som har behov for det, skal få tilbud om tilrettelagt opplæring

Tilstandsvurdering

Reform 94 gir mange muligheter for å legge til rette opplæringen for den enkelte elev og lærling, inkludert dem som har behov for særskilt tilrettelagt opplæring. Departementet har utarbeidet en egen veiledning om tilpasset opplæring, og en veiledning om særskilt tilrettelegging av opplæring i bedrift. Gjennom etterutdanning for lærere i videregående opplæring og for instruktørene i fagopplæringen er det også fokusert spesielt på tilrettelagt opplæring for elever og lærlinger.

I samarbeid med fem fylkeskommuner arbeider departementet for å vinne erfaring med tilrettelegging av delkompetansetilbud, jf kap 0238.

Ifølge tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer har fylkeskommunene valgt noe ulike organisasjonsmodeller for oppfølgingstjenesten. Det meldes om et utstrakt samarbeid med andre instanser og da særskilt med pedagogisk-psykologisk tjeneste, rådgivnings-tjenesten på skolene, arbeidsmarkedsetaten og sosial- og helsetaten. Av nesten 160 000

ungdommer i aldersgruppen 16-18 år som skoleåret 1996-97 hadde rett til videregående opplæring, var i overkant av 97 pst i opplæring eller arbeid. Dette er om lag det samme som for skoleåret 1995-96. I løpet av skoleåret registrerte oppfølgingstjenesten at 7 pst av rettighetselevene hadde hatt behov for hjelp og oppfølging. Dette er en svak økning fra skoleårene 1994-95 og 1995-96 hvor andelen som var registrert med behov for oppfølging holdt seg stabil på om lag 6 pst. Elever tatt inn på særskilt grunnlag, og som har fått karakterer, ligger i gjennomsnitt én karaktergrad lavere enn gjennomsnittet for ordinært inntratte elever.

Dette viser at målet om å øke andelen av ungdomskullet som gjennomfører videregående opplæring, langt på vei er nådd. Videre viser dette at oppfølgingstjenesten framstår seg som et egnet virkemiddel når det gjelder å hjelpe dem som avbryter opplæringen.

Strategier og tiltak

Departementet vil

- utarbeide veiledningsmateriell om overgangen fra grunnskole til videregående opplæring for ungdom med særskilte tilretteleggingsbehov, beregnet på rådgivningstjenesten og pedagogisk-psykologisk tjeneste i grunnskolen og videregående opplæring
- arbeide for å sikre at elever som sikter mot delkompetanse, gis en reell, likeverdig opplæring, og at deres oppnådde kompetanse kan formaliseres og dermed brukes i en arbeidssituasjon etter endt opplæring
- legge til rette for at hørselshemmet ungdom kan velge videregående opplæring i tegnspråk i et tegnspråklig miljø eller videregående opplæring med bruk av tolk i et norskspråklig miljø.

Programkategori 07.30 Videregående opplæring fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
01-29	Driftsutgifter	322 547	310 995	311 644	0,2
30-49	Nybygg, anlegg mv	10 765	3 918	3 996	2,0
60-69	Overføringer til kommunesektoren	424 479	407 589	328 249	-19,5
70-89	Overføringer til private	306 979	505 221	613 627	21,5
Sum kategori 07.30					
Videregående opplæring		1 064 770	1 227 723	1 257 516	2,4

KAP 0231 TILSKUDD TIL VIDEREgåENDE OPPLÆRING

Kapitlet omfatter tilskudd til:

- landslinjer mv
- opplæring innenfor kriminalomsorgen
- ekstra språkopplæring for fremmedspråklige og samiske elever og læringer
- teknisk undervisningsutstyr og tilpasning av lokaler.

Kap 0231 Tilskudd til videregående opplæring fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998
60	Tilskudd til landslinjer mv	97 587	131 817	131 977
61	Tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen	72 904	76 704	77 704
62	Ekstratilskudd til økt elevtall i fylkeskommunale videregående skoler, <i>kan overføres</i>	20 000	0	0
64	Særskilt driftstilskudd	1 210	0	0
65	Tilskudd til ekstra språkopplæring for fremmedspråklige elever/lærlinger	35 421	41 000	38 000
66	Tilskudd til teknisk undervisningsutstyr og tilpasning av lokaler	154 637	131 447	59 447
Sum kap 0231		381 759	380 968	307 128

Post 60 Tilskudd til landslinjer mv

Tilskuddet går til å opprettholde et nasjonalt tilbud i utvalgte små/kostbare kurs.

Staten gir øremerket tilskudd til fylkeskommunene til drift av landslinjene. Ved inntak til landslinjene skal søkere fra hele landet stilles likt. De fylkeskommunene som driver tilbud godkjent som landslinjer, skal ikke kreve gjesteelevsoppgjør for elever fra andre fylker.

For skoleåret 1997-98 har følgende kurstilbud status som landslinje:

Tabell: Kurstilbud landslinjer skoleåret 1997-98

Kurs	Nivå	Skoler
Anleggsmaskinfører	VK I	6 skoler
Anleggsmaskinreparatør	VK II	6 skoler
Yrkessjåfør	VK II, halvårskurs for voksne	11 skoler
Flyfag	VK I	5 skoler
Flytekniske fag	VK II	4 skoler
Avionikk	VK II	3 skoler
Romteknologi	VK II	1 skole
Studieretning		
Musikk, dans og drama	GK, VK I, VK II (Fordypning innen folkemusikk)	Valle vg skole
	GK (Fordypning innen folkemusikk)	Vinstra vg skole
Idrettsfag	GK, VK I, VK II (Fordypning innen langrenn)	Meråker vg skole
	GK, VK I, VK II (Fordypning innen alpint)	Oppdal/Frydenlund vg skole
	GK, VK I, VK II (Fordypning innen kombinert)	Steinkjer vg skole
	GK, VK I, VK II (Fordypning innen hopp og kombinert)	Heimdal vg skole
Allmenne, økonomiske og administrative fag	GK, VK I, VK II (Fordypning innen langrenn)	Nordreisa vg skole
	GK, VK I, VK II (Fordypning innen alpint og langrenn)	Hovden vg skole
Naturbruk	Økologisk landbruk VK I, VK II	Sogn jord- og hagebruksskule

For skoleåret 1996-97 er godkjent kapasitet ved landslinjetilbudene 1 460 helårselevplasser. Det gis ikke tilskudd til godkjente klasser innenfor kapasiteten, som ikke blir opprettet. Våren 1997 gikk det 958 elever og lærlinger ved landslinjene. Av disse var 527 fra vertsfylkeskommunen mens 431 kom fra andre fylkeskommuner. Fra høsten 1997 gis

det tilskudd til halvårig kurs for voksne i yrkessjåførfaget ved de yrkessjåførskolene som har status som landslinjer.

Budsjettforslaget for 1998 omfatter drifts- og utstyrsmidler til de kurstilbudene som har status som landslinje. Det er lagt inn midler til landslinje innen studieretning for musikk, dans og drama i Oppland fylkeskommune. Departementet vil videreføre tilskuddet til halvårig kurs i yrkessjåførfaget. I lys av den samlede kapasitetsutnyttelsen ved landslinjene i 1997-98 vil departementet komme tilbake til eventuelle budsjettmessige konsekvenser av videreføringen av halvårskurset for voksne i yrkessjåførfaget.

Post 61 Tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen

Målsetting

Straffedømte skal, så langt som råd er, ha tilgang til samfunnets ordinære tjenester. Dette gjelder også opplæring, jf bl a St meld nr 23 (1991-92) om bekjempelse av kriminalitet.

Formålet med tilskuddsordningen er å gi undervisning på grunnskolenivå til innsatte som ikke har fullført grunnskolen, og videregående opplæring og kurs som ikke gir formell kompetanse til innsatte som ønsker det.

Ifølge en norsk undersøkelse (Fridhov 1991) har en sjettedel av de straffedømte ikke fullført grunnskolen, og kun tolv pst har fullført videregående skole. Mange har kort soningstid, eller sitter i varetekt. For disse er ofte formalkompetansegivende kurs i henhold til læreplaner ikke et reelt tilbud. For å motivere flest mulig til å ta opplæring, og for at slike fangegrupper skal ha et opplæringstilbud, gis det også kurs som ikke er formelt kompetansegivende.

Tildelingskriterier

Utbygging av opplæringstilbudene innenfor kriminalomsorgen har skjedd gradvis. Det ble først etablert grunnskoleundervisning, og etter hvert videregående opplæring. For å følge opp undervisningen som ble gitt i fengslene, ble det utover i syttiårene også satt i gang oppfølgingsklasser utenfor anstalt. Fylkeskommunene organiserer og driver opplæring innenfor kriminalomsorgen etter avtale med staten, og i samarbeid med fengselsvesenet. Forslag til budsjett utarbeides av fylkeskommunene. Fordeling av tilskuddet mellom fylkeskommunene er i hovedsak betinget av utbygging av tilbudet. Høsten 1995 nedsatte Justisdepartementet, i samarbeid med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, en arbeidsgruppe som bl a skal gjennomgå ressursbruken ved anstalter og i oppfølgingsklasser, legge fram forslag til prioritering av opplæringstiltak, og vurdere kriterier for ressurstildeling. Departementet tar sikte på å utarbeide nye kriterier for fordeling av ressurser mellom fylkeskommunene når innstillingen fra ovennevnte arbeidsgruppe foreligger.

Oppfølging og kontroll

For å få bedre oversikt over aktiviteten er et nytt rapporteringsskjema tatt i bruk i full skala fra og med 1996. Dette gir informasjon om anstaltene, tilbudet, fangebefolkningen, opplæring og gjennomføringen. Rapporten utarbeides hvert år og gjør det mulig å vurdere utviklingen i aktiviteten og resultatene over tid. Det tas sikte på å vurdere oppfølgingskriteriene sammen med fastsetting av tildelingskriterier. Oppfølgingen skal danne basis for vurdering og justering av aktiviteten i forhold til målformuleringen.

Statens utdanningskontor i Hordaland er tillagt den statlige administrasjonen av opplæringen innenfor kriminalomsorgen.

Utdanningskontoret mottar reviderte regnskaper fra fylkeskommunene som gjennomgås med særlig henblikk på om den tildelte rammen er overholdt. I de få tilfellene der en fylkeskommune overskrider rammen, må dette dekkes over eget budsjett.

Rapport for 1996

I dag blir det gitt opplæring i 33 av landets 43 anstalter, og det er etablert oppfølgingsklasser 11 steder i landet. I 1996 var det 810 elevplasser, 638 i fengsel og 172 i oppfølgingsklassene. Videregående opplæring utgjør litt over halvparten (51 pst) av tilbudet, og den andre halvparten er noenlunde likt fordelt på grunnskoleundervisning (25 pst) og andre kurs (24 pst).

I 1996 tok til sammen 3400 innsatte/løslatte del i en eller annen form for opplæring. I alt 405 elever tok én eller flere eksamener, mens 731 tok ikke-formalkompetansegivende kurs. De fleste eksamener blir tatt i landsfengslene og i oppfølgingsklassene. Innsatte i krets-fengslene har ofte kort soningstid, og mange sitter i varetekt. Opplæringssituasjonen preges derfor av hyppige avbrudd. På bakgrunn av dette tar de innsatte i krets-fengslene i hovedsak

kurs som ikke er formelt kompetansegivende. Dette kan være botreningskurs, EDB-kurs m.m. Det er litt over 1 100 avbrudd i opplæringen. Det kan være avbrudd i opplæringen på grunn av løslatelse eller av fengselsfaglige disposisjoner som overføringer til andre anstalter og iverksettelse av disiplinære tiltak. I en del tilfeller blir avbruddene i anstalten fulgt opp med undervisning i oppfølgingsklasser, eller ordinær videregående opplæring i den anstalten vedkommende blir overført til.

Med full utnyttelse av kapasiteten kan om lag en tredel av dem som til enhver tid sitter i fengsel, få opplæring. Samlet er kapasitetsutnyttelsen litt i underkant av 80 pst. Kapasitetsutnyttelsen er noe høyere i fengslene enn i oppfølgingsklassene. Utnyttelsen av kapasiteten varierer også anstaltene imellom.

I dag er det flest voksne elever i undervisningen. Tre firedeler av elevene er i alderen 23-40 år. Det er en utfordring for skolen å møte de voksne elevene med de rette pedagogiske metodene. Nesten halvparten (48 pst) av undervisningstilbudene innenfor videregående opplæring er å finne innenfor studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag.

Gjennomsnittskostnaden per elevplass er kr 111 000, men varierer betydelig fra skole til skole. Nærmere 280 lærere på hel- og deltid er engasjerte i opplæring innenfor kriminalomsorgen.

Budsjettforslag for 1998

Ringerike kretsfengsel ble tatt i bruk i februar 1997. I denne anstalten vil 1998 være det første året med fullt undervisningstilbud. Dette er det tatt hensyn til i budsjettforslaget. For øvrig er bevilgningen ført videre på samme nivå som i 1997.

Som en oppfølging av Regjeringens handlingsplan «Trygghet og nærhet i hverdagen» er det gitt tilskudd over denne posten til forsøksprosjekter innenfor rehabiliteringsarbeid. Under forutsetning av en positiv evaluering tar departementet sikte på å videreføre prosjektene.

Post 65 Tilskudd til ekstra språkopplæring for fremmedspråklige elever/lærlinger

Tilskuddet skal gå til ekstra språkopplæring i videregående skoler i og på norsk eller morsmål for fremmedspråklige og samiske elever og lærlinger.

For skoleåret 1996-97 var det om lag 3 300 helårselever som utløste tilskudd over denne posten. Det representerer en liten økning sammenliknet med foregående skoleår.

Innhentet statistikk fra fylkeskommunene viser at det aller meste av støtteundervisningen til fremmedspråklige heltidselever gjelder støtteundervisning i norsk.

I lys av antatt behov foreslås det å redusere bevilgningen noe.

Post 66 Tilskudd til teknisk undervisningsutstyr og tilpasning av lokaler

Det ble forutsatt at nye og endrede læreplaner i Reform 94 ville kreve ekstra utstyr og ombygging av lokaler. Tilskuddet skal bidra til investeringer i utstyr og nødvendige tilpasninger av lokaler innen samtlige studieretninger. Fylkeskommunene oppfordres til å benytte tilskuddet slik at tilbudsstrukturen best mulig tilpasses tilgangen på læreplasser.

Med tilskuddet for 1997 er det over kap 0231 post 66 bevilget om lag 707 mill kroner til utstyr og tilpasning av lokaler i forbindelse med Reform 94. Regnskapsrapporter fra fylkeskommunene viser at tilskuddet er benyttet på samtlige studieretninger. En betydelig andel av tilskuddet benyttes til datautstyr. Departementet fordeler tilskuddet etter objektive kriterier. For 1997 er tilskuddet fordelt etter følgende kriterier:

- 80 pst etter planlagte klasser i videregående kurs I yrkesfag for skoleåret 1997-98
- 20 pst etter planlagt elevtall skoleåret 1997-98

På bakgrunn av at det andre kullet med reformelever med treårig videregående opplæring vil gå ut i 1998, vil behovet for nye investeringer og ombygginger som følge av Reform 94 være redusert. Det foreslås følgelig å redusere bevilgningen med 72 mill kroner.

KAP 0232 STATLIGE SKOLER MED OPPLÆRING PÅ VIDEREGÅENDE NIVÅ (JF KAP 3232)

Kapitlet omfatter driftsbevilgninger og tilskudd til:

- Statens navigasjonsskolefartøy M/S «Sjøveien»
- Norges brannskole
- sikkerhetsopplæring for fiskere
- Statens dykkerskole, Bergen
- Statens trafikk lærerskole, Stjørdal
- Samisk videregående skole, Karasjok
- Samisk videregående skole og reindriftsskole, Kautokeino.

De fem førstnevnte tiltakene er utenfor lov om videregående opplæring.

Kap 0232 Statlige skoler med opplæring på videregående nivå fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	99 161	98 097	100 417
21	Sikkerhetsopplæring for fiskere	22 875	20 579	22 614
31	Statens fagskole for fiskeindustri, ombygging, <i>kan overføres</i>	74	0	0
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	10 691	3 918	3 996
60	Overføring til Finnmark fylkeskommune	9 700	0	0
75	Til disposisjon for departementet	16	752	771
Sum kap 0232		142 517	123 346	127 798

Regnskap 1996: Post 01: 52 214, post 11: 46 947

SIH 1997: Post 01: 49 439, post 11: 48 658

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

- Post 01 er redusert med 3 mill kroner mot en parallell reduksjon i inntektene, jf kap 3232.

Statlige skoler med opplæring på videregående nivå, jf post 01

Felles for skolene under dette kapitlet er at de har et nasjonalt og landsdekkende ansvar for å gi opplæring på sitt område. I skoleåret 1996-97 har skolene gjennomført den kurs- og opplæringsvirksomheten som var forutsatt i planene. På noen av kursene har det imidlertid ikke vært full kapasitetsutnyttelse i denne perioden. Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap 3232 post 02, jf forslag til vedtak II nr 1.

Statens navigasjonsskolefartøy M/S «Sjøveien»

Skoleåret 1996-97 ble det gitt opplæring til 31 klasser med i alt 378 elever. I læreplanen for videregående kurs II er det lagt inn instrumentopplæring på skip. Denne opplæringen har foregått om bord på M/S «Sjøveien». Departementet hadde tatt sikte på å avvikle videregående kurs II nautisk linje fra og med skoleåret 1997-98 som følge av Reform 94. Imidlertid viste det seg at det som en overgangsordning er behov for å gi tilbudet ett år til. Dette fører til at det tilbys instrumentopplæring om bord på M/S «Sjøveien» også i skoleåret 1997-98, samt at M/S «Sjøveien» blir drevet av staten ut dette skoleåret. I samsvar med dette sluttet Stortinget seg til at staten skal drive båten ut skoleåret 1997-98, jf Innst S nr 295 (1996-97).

Starttidspunktet for maritim teknisk fagskole er satt til høsten 1998. Læreplanen fastsettes i løpet av høsten 1997. Det er usikkert om det fortsatt er behov for navigasjonsskip i opplæringen. Når læreplanen for teknisk maritim fagskole er fastsatt, tar departementet sikte på å komme tilbake til Stortinget med spørsmålet om å overføre fartøyet vederlagsfritt til interesserte fylkeskommuner for videreføring av utdanningstilbud, alternativt kan båten selges til private.

Bevilgningen videreføres på om lag samme nivå som for 1997.

Norges brannskole

Etter flytting 1. mai 1993 til Tjeldsund i Nordland har Brannskolens virksomhet økt betraktelig. Den selvfinansierende markedsavdelingen er fra 1. januar 1997 innlemmet i skoleavdelingen.

Antall elever på de kvalifiserende kursene som gjennomføres ved Norges brannskole, har økt med 69 pst fra 520 i 1994 til 880 i 1997.

I tillegg til disse kursene kommer ulike spesialkurs, brevkurs i brannvern og kurs for feiere.

En arbeidsgruppe nedsatt i samarbeid med Kommunal- og arbeidsdepartementet har utredet utdanningstilbud for deltidsbrannpersonell. Arbeidsgruppens forslag til tiltak er nå sendt på høring til berørte instanser, med frist for uttalelse 1. desember 1997.

Den tekniske utbyggingen av skoleanlegget i Tjeldsund, med hovedvekt på forpleiningsanlegget, ble fullført sommeren 1997.

Aktiviteten ved Brannskolen omfatter en rekke kurs av varierende lengde, fra ukeskurs til 5-9 ukers kurs og brevkurs. I 1996 omfattet virksomheten i alt 2 282 deltakere fordelt på 106 kurs, inkludert brevkursene.

Norges brannskole vil som følge av bedret kapasitet øke omfanget av utdanningsvirksomheten for heltidsbrannpersonell. En arbeidsgruppe vurderer behovet for utbygging av anleggene for brannvernutdanning i Borre og Haugesund. Dette arbeidet vil være sluttført i løpet av høsten 1997. Departementet vil komme tilbake til spørsmålet om dimensjonering og framtidig utbygging og lokalisering av regionale anlegg for brannvern-utdanning.

Norges brannskole vil i inneværende periode ta opp nye oppgaver i tilknytning til utdanningen av deltidsbrannpersonell. Denne opplæringen vil skje lokalt i eget brannvesen og på regionale anlegg, men vil faglig og administrativt være underlagt Norges brannskole.

Bevilgningen videreføres på om lag samme nivå som for 1997.

Statens dykkerskole

Ved Statens dykkerskole kan aktiviteten deles inn i tre hovedkategorier, samt noen kortere kurs. I 1996 omfattet virksomheten klokkekykkerskurs, anleggsdykkerskurs, grunnkurs samt diverse kortere kurs. I alt var det 104 deltakere ved de ulike kursene.

Statens dykkerskole vil gjennomføre kurs etter det samme opplegget som tidligere år, både når det gjelder grunnutdanning og spesialkurs; klokkekykkerutdanning vil imidlertid ikke bli igangsatt. Det er de senere år registrert en viss svikt i etterspørselen etter skolens tradisjonelle tjenester, hovedsakelig på grunn av endringene i behovet for dykkertjenester offshore.

Departementet vil i samarbeid med styret for skolen og andre berørte parter avklare skolens framtidige oppgaver og organisasjonstilknytning.

Bevilgningen videreføres på om lag samme nivå som for 1997.

Statens trafikklærerskole

Ved skolen er det disse tre hovedkategoriene av kurs:

- ettårig grunnutdanning for trafikklærere – 72 deltakere
- ettårig faglærerutdanning i transportfag – 10 elever
- seksukerskurs – faglig leder – 40 deltakere.

Det er full kapasitetsutnyttelse ved kursene.

Det har i noen tid vært arbeidet med å skaffe skolen nye, hensiktsmessige lokaler. Avtale om leie av nye lokaler til skolen vil ventelig være ferdig behandlet i løpet av høsten 1997.

Statens trafikklærerskole har som hovedoppgave å gi landsdekkende tilbud til kjøreskoler, Statens vegvesen og det offentlige skoleverk om lærer- og sensorutdanning. Statens trafikklærerskole vil gjennomføre samme kursvirksomhet som foregående år. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere inntakskravene ved skolen, innholdet i utdanningene samt skolens organisasjonstilknytning.

Det er lagt opp til å videreføre samme aktivitetsnivå som for 1997.

Statens samiske videregående skoler

I forbindelse med omstillingen av reindriftsnæringen i indre Finnmark har de to samiske videregående skolene tatt opp nye oppgaver når det gjelder opplæring og kompetanseutvikling, både blant voksne og ungdom. Skolene spiller dessuten en aktiv rolle som ressurscenter overfor selve reindriftsnæringen og i utviklingen og styrkingen av det lokale samfunns- og næringsliv for øvrig.

De to skolene for samisk ungdom har merket nedgangen i elevtallet det siste året, og det er satt i gang tiltak for å bedre rekrutteringen særlig til de yrkesfaglige studietilbudene ved

skolene. I skoleåret 1996-97 har Samisk videregående skole i Karasjok 91 ordinære elever og Samisk videregående skole og reindriftsskole i alt 114 ordinære elever.

Ved årsskiftet 1996-97 ble nye og mer hensiktsmessige undervisningslokaler tatt i bruk ved skolen i Karasjok.

De samiske videregående skolene står fortsatt overfor store oppgaver og utfordringer i forbindelse med omstilling og rasjonalisering av reindriftsnæringen. De ombygde og utvidede skoleanleggene skulle gi grunnlag for en aktiv deltakelse på opplæringssiden i forbindelse med omstillingsarbeidet.

Bevilgningen videreføres på om lag samme nivå som for 1997.

Post 21 Sikkerhetsopplæring for fiskere

Sjøfartsdirektoratet har gitt forskrifter om obligatorisk sikkerhetsopplæring for fiskere. For yrkesfiskere gikk fristen for å ta grunnleggende sikkerhetskurs ut 31. desember 1995, og for øvrige fiskere gikk fristen ut 31. desember 1996. Sikkerhetsopplæringen administreres av Tromsø maritime skole og drives på grunnlag av avtale mellom departementet og Troms fylkeskommune.

Totalt deltok 1 783 fiskere på grunnleggende sikkerhetskurs og 139 fiskere på repetisjonskurs i 1996. Gjennomsnittskostnaden per deltaker på kursfartøy har ligget ganske stabilt de siste årene på rundt kr 7 500. Denne kan variere noe avhengig av oppfylingsgrad på de enkelte kursene.

MARINTEK i Trondheim har utarbeidet ulykkesstatistikk over alvorlige ulykker blant norske fiskere fra 1970 og fram til i dag. Statistikken viser en synkende tendens. For perioden 1970-94 omkom i gjennomsnitt 45 yrkesfiskere hvert år, og i gjennomsnitt 18,7 fiskere ble uføreskadet etter fiskeulykker hvert år. De siste to årene, 1995 og 1996, har hhv ni og ti yrkesfiskere omkommet og hhv fem og fire yrkesfiskere er registrert som uføreskadet etter fiskeulykker.

Bevilgningen skal dekke kostnaden ved å gi fiskere med behov et tilbud om grunnleggende sikkerhetsopplæring og repetisjonskurs. Antall fiskere med behov for grunnleggende sikkerhetskurs i 1998 er antatt å være noe høyere enn i 1997. Det er gitt generell dispensasjon fra kravet om å ta repetisjonskurs fram til 1. januar 1999 for yrkesfiskere. Det regnes derfor med at det vil bli en opptrapping av antall fiskere med behov for repetisjonskurs i 1998. På bakgrunn av dette foreslås bevilgningen økt med om lag 2 mill kroner.

Post 45 Større nyanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen på denne posten skal i all hovedsak gå til anskaffelse av nødvendig utstyr ved de statlige skolene.

Post 75 Til disposisjon for departementet

Midlene på denne posten brukes til ulike prosjekt og utredninger som det kan være behov for i forbindelse med driften av skolene. Noe midler går til stipend og kurs som fordeles etter søknad fra skolene.

KAP 3232 STATLIGE SKOLER MED OPPLÆRING PÅ VIDEREGÅENDE NIVÅ (JF KAP 0232)

Kap 3232 Statlige skoler med opplæring på videregående nivå fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
02	Salgsinntekter mv	14 324	9 017	6 197
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	187	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	523	0	0
	Sum kap 3232	15 034	9 017	6 197

Post 02 Salgsinntekter mv

Posten er redusert i forhold til 1997, vesentlig på grunn av lavere kursvirksomhet ved Norges brannskole.

KAP 0234 TILSKUDD TIL LÆREBEDRIFTER OG LÆRLINGER

Kapitlet omfatter tilskudd til:

- lærebedrifter, herunder opplæringsringer og opplæringskontor
- formidling av reformlæringer
- lærlinger som staten har ansvaret for
- opplæringsråd.

Kap 0234 Tilskudd til lærebedrifter og lærlinger fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	2 707	2 821	2 867
60	Tilskudd til formidling av reformlæringer	0	10 000	15 000
70	Tilskudd til bedrifter som tar inn lærlinger	215 388	408 000	514 000
71	Tilskudd til drift av opplæringsråd	6 795	6 942	7 116
73	Tilskudd til lærlinger	14 639	15 076	15 453
74	Tilskudd til andre opplæringstiltak	3 661	4 244	4 350
75	Sekretariat for små og verneverdige fag	500	500	513
Sum kap 0234		243 690	447 583	559 299

Regnskap 1996: Post 11: 2 707

SIII 1997: Post 11: 2 821

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

- 64 mill kroner er overført fra post 70 til rammetilskuddet til fylkeskommunene i forbindelse med økning i basistilskuddet til lærebedrifter.

Post 01 Driftsutgifter

Departementets system for administrasjon av fagopplæringen ble nedlagt i 1996. Fra og med 1997 innhenter departementet data om lærlingordningen fra LINDA-fagopplæring. LINDA-fagopplæring er et fylkeskommunalt EDB-basert administrasjonssystem.

Departementet arbeider med å utvikle et innsamlings- og beregningsprogram for behandling av statistiske data om fagopplæring.

Post 60 Tilskudd til formidling av reformlæringer

I en overgangsperiode har fylkeskommunene behov for økt innsats for å kunne utvikle arbeidet med å formidle lærekontrakter. Det kan være tiltak som etablering av kontakt- og informasjonskanaler mellom fylkeskommunene, bedrifter og skoler, og økt kapasitet og kompetanseheving i fylkeskommunene. Samtlige fylkeskommuner har i 1997 etter søknad fått tilskudd for å styrke arbeidet med formidling av lærlinger.

Det har også høsten 1997 vært vanskelig å skaffe det antall læreplasser som var målsettingen. Det er behov for ytterligere innsats i arbeidet med å formidle lærlinger i 1998. Bevilgningen foreslås derfor økt med 5 mill kroner.

Post 70 Tilskudd til bedrifter som tar inn lærlinger

Tilskuddet går til bedrifter som tar inn voksne lærlinger, og til å stimulere nye og etablerte lærebedrifter til å ta inn flere lærlinger.

I 1996 gikk bevilgningen i hovedsak til utbetaling av tilskudd for lærlinger som staten har ansvar for.

En del av bevilgningen dekker utgifter staten har for lærlinger som ligger innenfor fylkeskommunenes ansvar, dvs etableringstilskudd til opplæringsringer og opplæringskontor, ekstra tilskudd for lærlinger med behov for særskilt tilrettelagt opplæring og ekstra tilskudd for lærlinger i verneverdige fag.

I 1997 ble tilskuddene til lærebedrifter styrket med til sammen 250 mill kroner. Dette gav rom for å øke basistilskuddet fra kr 53 000 til kr 60 000, samt å øke driftstilskuddet til opplæringskontorer og -ringer med i gjennomsnitt 25 pst. Dette innebærer en årlig merutgift for fylkeskommunene på 128 mill kroner når ordningen er fullt utbygd i 1999. For å kompensere fylkeskommunene for merutgiftene i 1997 ble 32 mill kroner lagt inn i

rammetilskuddet. I 1998 legges ytterligere 64 mill kroner inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene.

Av stimuleringspakken på 250 mill kroner ble 208 mill kroner bevilget over kap 0234 post 70. Dette ga rom for å utforme tilskuddsordninger for å stimulere nye og etablerte lærebedrifter til å ta inn flere lærlinger. Nye lærebedrifter får i 1997 et ekstra tilskudd på kr 25 000, og etablerte bedrifter får et ekstra tilskudd på kr 18 000 for hver reformlærling de tar inn ut over forrige år. Telletidspunkt for de nye tilskuddsordningene er 1. oktober 1997. Fram til nå har lærlinger i opplæringskontor vært registrert på det opplæringskontoret som de har tegnet kontrakt med og ikke på den enkelte bedrift i opplæringskontoret. I forbindelse med den utdanningspolitiske redegjørelsen i mai vedtok Stortinget følgende: «Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at stimuleringstilskuddene for å ta inn nye lærlinger beregnes bedriftsvis, uavhengig av om bedriften er tilsluttet et opplæringskontor. Endringen gjøres gjeldende for stimuleringstilskuddene i 1997.» Et slikt forslag vil bli fremmet i forbindelse med en stortingsproposisjon om omgrupperinger og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 1997. Departementet har, med forbehold om Stortingets tilslutning, bedt fylkeskommunene starte registreringen av lærlinger på den enkelte medlemsbedrift i opplæringskontorene.

Tabell: Post 70 Tilskudd til bedrifter som tar inn lærlinger

Tilskudd	(i 1 000 kroner)	
	1995	1996
Lærlingstilskudd – enkelt (inkl ekstra tilskudd)	130 500	131 500
Driftstilskudd til opplæringsringer	4 500	4 500
Etableringstilskudd til opplæringsringer og -kontorer	17 500	30 000
Tilskudd til fag- og svenneprøver	16 000	16 500
Instruktørtilskudd	30 000	33 000
Sum post 70	198 500	215 500

Staten gir et kvalitetssikringstilskudd til lærebedrifter når reformlærlingen har bestått fag- eller svenneprøvens praktiske del. Tilskuddet skal stimulere til å heve kvaliteten og sikre gjennomføringen av opplæringen. Tilskuddet er på kr 7 500 per lærling per år i bedrift, men maksimum kr 15 000 per lærling. Kvalitetssikringstilskuddet vil komme til utbetaling for første gang i 1998. Utgiftene er anslått til 180 mill kroner.

Stimuleringspakken på 250 mill kroner videreføres i 1998. Til sammen 96 mill kroner er overført til rammetilskuddet til fylkeskommunene som kompensasjon for merutgiftene i 1998 knyttet til bl a økning i basistilskuddet. Det er overført 5 mill kroner til kap 0234 post 60 Tilskudd til formidling av lærlinger, jf omtale under denne posten. Den resterende delen av stimuleringspakken, det vil si 139 mill kroner, foreslås videreført over kap 0234 post 70 på følgende måte:

- For å etablere seg som lærebedrift eller for å øke antall læreplasser i eksisterende lærebedrifter, kreves det ekstra innsats og ressurser fra den enkelte bedrift. Departementet foreslår derfor å videreføre ordningen med tilskudd til lærebedrifter som tegner lærekontrakt for første gang og til bedrifter som øker antall lærekontrakter i 1998. Departementet vil vurdere satsene med tanke på forenkling.
- I 1998 vil det første kullet med reformlærlinger avlegge fag-/svenneprøve. For å stimulere lærebedrifter til å fylle opp frigjorte læreplasser etter lærlinger som har avlagt fag-/svenneprøve, foreslår departementet at det gis et ekstra tilskudd per erstattet kontrakt.
- Fagopplæring skal være et reelt tilbud for alle grupper. For å medvirke til at bedriftene også tar inn søkere som har stort fravær og svake karakterer, vil departementet som et prøveprosjekt gi fylkeskommunene anledning til å søke om midler til bruk i arbeidslivet for å skaffe disse elevene lære plass. Midlene skal gå til tiltak i bedriftene.

Departementet vil fastsette tilskuddssatsene i lys av erfaringene fra formidlingen av lærlinger i 1997 innenfor den rammen som er fastsatt for styrkingstiltak.

Bevilgningen til de øvrige tilskuddene på denne posten foreslås redusert med 5 mill kroner som følge av en nedgang i antall voksne lærlinger som staten har ansvar for.

Samlet foreslås bevilgningen for 1998 økt med 106 mill kroner i forhold til i 1997.

I St meld nr 22 (1996-97) Om lærings situasjonen har departementet drøftet tiltak på lengre sikt for å skaffe et tilstrekkelig antall læreplasser. Ett av tiltakene er en fondsordning. I Innst S nr 174 (1996-97) sier flertallet i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen følgende: «Ordningen vil være et effektivt tiltak for å øke inntaket av lærlinger både i privat

og offentlig sektor. Flertallet ber om at departementet snarest må utrede en fondsordning i samarbeid med partene i arbeidslivet og så legge det fram for Stortinget til behandling.» Departementet vil følge opp ved å utrede mulighetene for å etablere en fondsordning som nevnt over.

Post 71 Tilskudd til drift av opplæringsråd

Opplæringsrådene er partssammensatte faglige råd som er oppnevnt av departementet for fireårsperioder. Sentrale oppgaver for opplæringsrådene i 1996 har vært knyttet til å utvikle forslag til læreplaner for den delen av opplæringen som foregår i bedrift. I tillegg har opplæringsrådene gitt forslag til retningslinjer for den praktiske delen av fag-/svenneprøver.

Opplæringsrådene vil også i 1998 bidra med å gi innspill om erfaringer med bruk av opplæringsboka i bedrift. Bevilgningen foreslås videreført. Departementet og arbeidsgiver-/arbeidstakerpartene finansierer driftsdelen med om lag 50 pst hver.

Post 73 Tilskudd til lærlinger

Lærlinger som staten har ansvar for, og som må reise bort for å ta opplæring, gis tilskudd til reise- og oppholdsutgifter. Bevilgningen foreslås videreført på samme nivå som for 1997.

Post 74 Tilskudd til andre opplæringstiltak

Tilskuddet gjelder spesielle opplæringstiltak, bl a det nordiske samarbeidet og utveksling av lærlinger, samt utvikling av læremidler og andre tiltak og prosjekter som kan bedre fag-opplæringen i arbeidslivet.

Post 75 Sekretariat for små og verneverdige fag

For 1997 bevilget Stortinget kr 500 000 til etablering av et Sekretariat for små og verneverdige fag i videregående opplæring.

Sekretariatet er lagt til Håndverksregisteret ved de Sandvigske samlinger – Maihaugen – på Lillehammer. Oppgavene som er tillagt sekretariatet, er av initierende og koordinerende art med hensyn til å opprette opplæringskontor/-ringer, holde oversikt over fagmiljøene, kartlegge behov for nordisk samarbeid om små fag, samt informasjon og markedsføring av fagutdanningene.

Bevilgningen foreslås videreført.

KAP 0235 STATLIGE VIDEREGÅENDE SKOLER I LANDBRUKSFAG OG NATURBRUK (JF KAP 3235)

Kapitlet omfatter:

- drift av statlige skoler med kurstilbud i landbruksfag og naturbruk
- utstyr ved landbruksfagskoler
- tilskudd til fylkeskommuner som har overtatt driften av tidligere statsskoler innen fagområdet, i en 2-4-årsperiode etter overtakelsen
- andre opplæringstiltak, som kursvirksomhet mv for rektorer og lærere.

Kap 0235 Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk fordelt på poster (i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 60</i>	28 703	33 471	23 566
60	Tilskudd til fylkeskommuner	33 020	16 621	6 121
72	Tilskudd til andre opplæringstiltak	196	228	234
Sum kap 0235		61 919	50 320	29 921

Regnskap 1996: Post 01: 19 797, post 11: 8 906

SIII 1997: Post 01: 19 118, post 11: 14 353

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- 7 mill kroner fra post 01 og 10,5 mill kroner fra post 60 er overført til rammetilskuddet til fylkeskommunene over Kommunal- og arbeidsdepartementets budsjett i forbindelse med overføring av tidligere statlige skoler til fylkeskommuner.
- Post 01 er redusert med 0,36 mill kroner mot tilsvarende reduksjon av inntektene, jf kap 3235.

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 60

I 1990 ble 13 statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk overført fra Landbruksdepartementet til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. I samsvar med Innst S nr 161 (1987-88) har det pågått forhandlinger med berørte fylkeskommuner om overdragelse av skolene fra statlig til fylkeskommunal drift.

Antall helårselever ved de gjenværende tre statlige skolene fordeler seg slik på de ulike skoler og fylker per 1. oktober 1996:

Tabell: Antall helårselever fordelt på skoler og fylker

Skole	Fylke	Antall helårs- elever totalt i 1996	Antall helårs- elever fra hjemfylket i 1996
Statens gartner- og blomsterdekoratørskole Veia	Hedmark	81,5	20
Ørland meieriskole	Sør-Trøndelag	24,5	5,5
Maskinførerskolen for landbruk Vikeid	Nordland	23	10

I 1996 var gjennomsnittlig kostnad per elev hhv kr 110 000 ved Statens gartner- og blomsterdekoratørskole, kr 137 000 ved Ørland meieriskole og kr 187 000 ved Maskinførerskolen for landbruk.

I Hedmark fortsetter Statens gartner- og blomsterdekoratørskole Veia som statlig skole. Forhandlinger om fylkeskommunal drift for Maskinførerskolen Vikeid har gitt som resultat at Nordland fylkeskommune har overtatt skolen per 1. august 1997.

Det forhandles fortsatt med Sør-Trøndelag fylkeskommune om fylkeskommunal overtakelse av Ørland meieriskole.

Bevilgningen på post 01 er redusert sammenliknet med 1997 som følge av fylkeskommunal overtakelse av skoler i landbruksfag og naturbruk. Midler knyttet til drift av disse skolene er for 1998 flyttet til post 60 Tilskudd til fylkeskommuner.

Post 60 Tilskudd til fylkeskommuner

Det er overført 7 mill kroner fra post 01 til denne posten som følge av fylkeskommunal overtakelse av statlige skoler. Om lag 17,5 mill kroner av det statlige driftstilskuddet som gis i en overgangsfase til en del fylkeskommuner i forbindelse med overføring av landbrukskoler, er for 1998 lagt inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene.

Post 72 Tilskudd til andre opplæringstiltak

Tilskuddet går til opplæringstiltak, bl a kursvirksomhet mv for rektorer og lærere. Bevilgningen foreslås videreført på samme nivå som i 1997.

KAP 3235 STATLIGE VIDEREGÅENDE SKOLER I LANDBRUKSFAG OG NATURBRUK (JF KAP 0235)**Kap 3235 Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk fordelt på poster (i 1 000 kr)**

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998
02	Salgsinntekter mv	0	563	211
03	Diverse inntekter	1 598	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	72	0	0
	Sum kap 3235	1 670	563	211

Post 02 Salgsinntekter mv

Inntektene er redusert delvis som følge av at statsskoler er overført til fylkeskommuner eller nedlagt, og delvis grunnet redusert kursvirksomhet, jf tilsvarende reduksjon av utgiftene på kap 0235.

KAP 0238 KVALITETSUTVIKLING I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING (JF KAP 3238)

Kapitlet omfatter bl a:

- etterutdanning for lærere instruktører og medlemmer av prøvenemndene i fagopplæringen
- evaluering av Reform 94
- utvikling av læreplaner
- lærlingkampanje
- metodisk støtteapparat
- ledelsesutvikling
- sentralstyrt FoU-arbeid
- utprøving av opplæringsbok, elev- og lærlingvurdering.

Kap 0238 Kvalitetsutvikling i videregående opplæring fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	96 818	81 429	82 776
	Sum kap 0238	96 818	81 429	82 776

Regnskap 1996: Post 01: 6 547, post 11: 90 271

SIII 1997: Post 01: 2 020, post 11: 79 409

Kap 0238 er i hovedsak knyttet til tiltak som har sammenheng med gjennomføringen av Reform 94. Det er gitt en samlet rapportering om gjennomføringen i innledningen til programkategorien. Nedenfor rapporteres særskilt om planlagte utgifter som blir dekket over kap 0238. Hoveddelen av bevilgningen på kapitlet går til etterutdanning. For 1997 er det satt av 47 mill kroner til dette formålet. Det er også satt av midler til evaluering av Reform 94, læreplanarbeid, lærlingkampanje, metodisk støtteapparat, ledelsesutvikling (LUIS), sentralstyrede FoU-prosjekter og andre prosjekter og informasjon om Reform 94. Et mindre beløp er satt av til utprøving av opplæringsboken som del av elev- og lærlingvurdering.

Etterutdanning og ledelsesutvikling

I 1996 har i underkant av 12 000 deltakere deltatt i ulike etterutdanningsopplegg for lærere, og om lag 8 700 har deltatt i etterutdanning for instruktører i fagopplæringen. Staten og fylkeskommunene har i 1996 totalt brukt 140 mill kroner på etterutdanning for lærere i skole og instruktører i bedrift. De statlige midlene er i hovedsak brukt til å utvikle og gjennomføre etterutdanning for lærere som underviser i ordinære VK II-klasser i skolen. Dette dreier seg til dels om små målgrupper innenfor yrkesfagene. Staten har også bidratt med midler til kompetanseutviklingstiltak for lærere som underviser på VK II alternative løp. Det er i tillegg utviklet materiell og gjennomført etterutdanning i fagopplæringen.

Departementet har introdusert «Skuleleing mot år 2000» (LUIS lederopplæringsprogrammet) for fylkeskommunene, statens utdanningskontorer, Kommunenes Sentralforbund, lærerorganisasjonene, universiteter og høyskoler. Tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer peker på at fylkeskommunenes, har betydelig aktivitet på området.

Departementet vil i 1998 følge opp gjennom:

- videreføring av etterutdanning for lærere og instruktører på samme høye nivå. Det vil bli lagt vekt på å utvikle tilbud om etterutdanning tilpasset eldre læreres behov
- etterutdanning for lærere i studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag
- etterutdanning i fagopplæringen med særlig vekt på å stimulere lærebedrifter til å delta i etterutdanningen
- etterutdanning av prøvenemndsmedlemmer i fagopplæringen
- utarbeiding av tiltak for kompetanseutvikling for lærere som underviser på alternative VK II i skolen
- integrering av kompetansemålene i «Skuleleing mot år 2000» i den fylkeskommunale/kommunale lederopplæringen

Evaluering av Reform 94

Midlene er benyttet til finansiering av åtte forskningsprosjekter som ivaretas av sju ulike forskningsinstitusjoner, jf kategoriinnledningen.

Læreplaner, elev- og lærlingvurdering og opplæringsbok

Midlene er brukt til å utarbeide læreplaner for opplæring i bedrift, nye lærefag og nye nasjonale valgfag. I tilknytning til læreplanene for opplæring i bedrift er det i samarbeid med opplæringsrådene utarbeidet retningslinjer for den praktiske delen av fag- eller svenneprøven, totalt for 180 fag. Videre er det stilt midler til disposisjon for Nasjonalt læremiddelsenter til trykking og distribusjon av læreplaner og opplæringsbok.

Departementet vil i løpet av 1998

- ha fastsatt læreplaner for teknisk fagskole og nye nasjonale valgfag
- ha utarbeidet læreplaner for nye lærefag
- ha startet prosjekt for vurdering av innhold og organisering av lokalt gitt eksamen og fag- og svenneprøver
- ha gjennomført utprøving og erfaringsinnhenting med bruk av opplæringsbok i skole og i bedrift
- ha vurdert andre instrumenter for kvalitetssikring av innholdet av opplæringen

Metodisk støtteapparat

Midlene har gått til å utvikle veiledninger for opplæring i bedrift og revisjon av flere metodiske veiledninger. Det er utviklet veiledningsmaterieell og en video knyttet til utdannings- og yrkesvalg og jobbsøking.

Departementet vil i 1998

- utvikle metodisk veiledning for teknisk fagskole
- revidere veiledningsmaterieell knyttet til utdannings- og yrkesveiledning og jobbsøking
- ferdigstille resterende metodiske veiledninger

Sentraltstyrte FoU-prosjekter

Departementet har fulgt opp «Prosjekt Delkompetanse», som drives i fem fylkeskommuner. Prosjektfylkene har i perioden løftet sentrale problemstillinger fram for departementet for avklaring, bl a retten til å oppnå delkompetanse under lov om fagopplæring.

Målsettingene for 1998 vil være å

- iverksette tiltak for forbedring av yrkes- og utdanningsveiledning, bl a gjennom et større FoU-prosjekt, «Bevisste utdanningsvalg», som også skal bidra til at ungdom får hjelp til å ta bevisste og informerte utdanningsvalg uavhengig av tradisjonelle kjønnsroller
- sette i gang et prosjekt der søkelyset blir satt på både organisering, tilrettelegging og gjennomføring av ulike differensieringstiltak i skolen
- sette i gang et prosjekt «Skole- og bedriftsbasert vurdering», som skal bidra til systematisk kvalitetsvurdering
- følge opp «IT i norsk utdanning - Plan for 1996-99» innenfor videregående opplæring

Lærlingkampanjen

For å bidra til å skaffe flere læreplasser er det gjennomført informasjonskampanjer i bl a aviser og fjernsyn, jf omtale i kategoriinnledningen.

Andre prosjekter og informasjon om Reform 94

Flere videregående skoler har deltatt i «The Globe Program», «Solis» og andre miljøprogrammer, «Vanda», «Kystprogrammet» og «Bekkis». Dette er programmer hvor elever samler inn miljøinformasjon og legger disse inn i databaser. I løpet av 1996 er databasene lagt inn på Internett og gjort lettere tilgjengelig for skolene. De tre miljøprogrammene er videreutviklet og samlet til et felles vannprogram. Til dette er det utviklet nye og mer brukervennlige dataprogrammer.

I forbindelse med handlingsplanen «IT i norsk utdanning - Plan for 1996-99» er det fordelt prosjektmidler via statens utdanningskontorer til IT-prosjekter i fylkeskommuner og kommuner. Det har også vært stor satsing på økt bruk av Internett i opplæringen, bl a ved å bygge ut Skolenettet.

Departementet vil i 1998

- evaluere strategi for miljø og utvikling i utdanningssektoren
- følge opp tverrdepartementalt samarbeid gjennom de landsomfattende miljønettverkene og følge opp internasjonalt miljøsamarbeid gjennom OECD-programmet «Environment and School Initiatives» og det verdensomspennende programmet «The Globe program»

KAP 0239 ANDRE FORMÅL I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING (JF KAP 3239)

Kapitlet omfatter bl a:

- forberedelse og gjennomføring av eksamen i videregående opplæring
- studieopphold i utlandet for elever og lærere
- deltakelse i internasjonale utdanningsprogrammer
- Røde Kors Nordisk United World College
- Skolefilmutvalget
- forebyggende arbeid mot rusmisbruk.

Kap 0239 Andre formål i videregående skole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap 0229 post 01</i>	1 362	1 623	79 404
21	Spesielle driftsutgifter	70 921	72 975	0
70	Tilskudd til internatdriften ved Krokeide yrkesskole	12 996	13 272	13 604
71	Tilskudd til studieopphold i utlandet	5 443	6 083	6 235
72	Tilskudd til internasjonale utdanningsprogrammer (LEONARDO m fl)	27 957	27 220	27 875
73	Tilskudd til Røde Kors Nordisk United World College	13 804	16 855	17 276
75	Tilskudd	5 584	6 049	6 200
	Sum kap 0239	138 067	144 077	150 594

Regnskap 1996: Post 01: 213, post 11: 1 149

SIII 1997: Post 01: 234, post 11: 1 389

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Bevilgningen til gjennomføring av eksamen i videregående opplæring er flyttet fra post 21 Spesielle driftsutgifter til post 01 Driftsutgifter.

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap 0229 post 01*Eksamen i videregående opplæring*

Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus har ansvaret for eksamensavviklingen i videregående opplæring. Dette omfatter også utarbeiding av oppgaver for den teoretiske delen av fag-/svenneprøver for § 20-kandidater i lov om fagopplæring i arbeidslivet (jf i den forbindelse forslag til vedtak V nr 1) og andre lærlinger som ikke følger hovedmodellen. Eksamensprøvene er tilrettelagt for elever med særskilte behov.

Tabell: Antall avlagte prøver, eksamensoppgaver og klager

	1992	1993	1994	1995	1996
Antall avlagte prøver	242 795	244 346	227 000	200 000	200 000
Antall eksamensoppgaver	689	661	693	622	590
Antall klager	7 710	7 421	7 750	7 000	7 000

Kilde: Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus

Tabellen omfatter sentralt gitte prøver. Det foreligger ikke statistikk over lokalt gitte prøver.

Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus har til vår- og høsteksamen utarbeidet eksamensoppgaver i alle fag på videregående kurs II, samt til våreksamen på videregående kurs I i gammel struktur. For Reform 94 er det utarbeidet eksamensoppgaver for grunnkurs og videregående kurs I til både vår- og høsteksamen. Videre er det utarbeidet eksempeloppgaver for alle fag med sentralt gitt eksamen og et utvalg av fag med lokalt gitt eksamen på videregående kurs II i Reform 94. I tillegg er det utarbeidet privatistprøver for alle fag og kurs i Reform 94. I de fleste fag er det utarbeidet sensorveiledninger.

Det har vært arbeidet med å utvikle vurderings- og prøveformer som gir et mer helhetlig bilde av elevers prestasjoner i forhold til mål i læreplanene. Det er også utarbeidet et eget veiledningshefte for vurdering i videregående opplæring - bedrift.

Nåværende EDB-system som Statens utdanningskontor for Oslo og Akershus nytter ved eksamensavviklingen, er gammelt og ikke tilpasset dagens behov. Departementet ser det derfor som absolutt nødvendig at nåværende system avløses av et nytt. Innføringen av det nye systemet vil skje i tre faser, første fase i 1997 og de to neste i 1998. Til å dekke anskaffelsesutgifter i 1997 er det nyttet innsparte driftsmidler under kap 0239, post 21. Bevilgningen foreslås økt med 5 mill kroner for å dekke utgifter til anskaffelse av nytt EDB-system ved Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus for gjennomføring av eksamener. For å sikre fleksibilitet i de samlede bevilgninger til eksamensavvikling i grunnskolen og videregående opplæring gis posten stikkordfullmakten «kan nyttes under kap 0229 post 01».

Eksamens- og vurderingsordninger er et viktig styringsinstrument for å sikre kvalitet og utvikling i videregående opplæring. Det skal arbeides videre med å

- lage eksamensoppgaver som reflekterer mål og innhold i Reform 94 og som er i pakt med utviklingen innen de ulike fagområdene
- kvalifisere oppgavenemnder og sensorer, slik at intensjonene i Reform 94 best mulig blir ivarettatt i vurderingsarbeidet
- utvikle prøveoppgaver og alternative prøve- og vurderingsformer, både for sluttvurdering og vurdering underveis
- bidra i kvalifisering av prøvenemnder og klagenemnder slik at fag- og svenneprøver blir gjennomført etter reformens intensjoner

Skolefilmutvalget

Skolefilmutvalget utarbeider bla studiefilmark og veiledninger. Utvalget tar også initiativ til og arrangerer kurs og seminarer i medie- og filmkunnskap for lærere. Evalueringen av Skolefilmutvalgets virksomhet, som ble varslet i budsjettproposisjonen for 1997, er gjennomført.

Bevilgningen til Skolefilmutvalget foreslår videreført.

Post 70 Tilskudd til internatdriften ved Krokeide yrkesskole

Posten dekker bevilgninger til internatdriften ved Krokeide yrkesskole, som er en skole tilrettelagt for funksjonshemmede. Departementet legger til grunn samme bevilgningsnivå som i 1997.

Post 71 Tilskudd til studieopphold i utlandet

Tilskuddsordningen skal bidra til å gi elever og lærere mulighet til å få kunnskap om andre lands kultur og språk, bidra til kultursamarbeidet med Frankrike og styrke franskfaget i norsk skole på lengre sikt.

Midlene tildeles lærere og elever i videregående opplæring og på ungdomstrinnet i grunnskolen til studieopphold i utlandet. Tilbudene administreres gjennom Statens utdanningskontor i Vest-Agder.

Fra 1988 og til og med våren 1997 har i alt 340 lærere og 4 272 elever og 373 ledsagende lærere for klasser og grupper fått midler til studieopphold i Frankrike. I 1997 kom det inn 46 søknader (36 fra jenter og ti fra gutter) til de 22 skoleplassene i Frankrike. Til de 26 skoleplassene ved United World Colleges i utlandet og ti skoleplasser ved Røde Kors Nordisk United World College i Fjaler i Sogn og Fjordane kom det i alt inn 141 søknader (fra 101 jenter og 40 gutter).

Bevilgningen videreføres på samme nivå som for 1997.

Post 72 Tilskudd til internasjonale utdanningsprogrammer (LEONARDO m fl)

Tilskuddet skal gå til deltakelse i programmer og aktiviteter med sikte på å

- opprettholde et høyt nivå på utplassering/utveksling av lærlinger, unge arbeidstakere og arbeidssøkende
- støtte opp om en mer internasjonal orientering i fagmiljøer som gir yrkes- og profesjonsutdanning
- arbeide for å fremme utdanningssamarbeid med øst- og sentraleuropeiske land, med særlig fokus på de baltiske stater

Gjennom EØS-avtalen deltar Norge i utdanningsprogrammene LEONARDO da Vinci og CEDEFOP.

LEONARDO gjelder yrkesopplæring og dekker følgende områder: grunnleggende yrkesopplæring, etter- og videreutdanning, voksenopplæring, høgre utdanning og opplæring i bedrift. Prosjektene sikter mot forbedring av yrkesutdanningen, fornying av opplæringstilbudet, samarbeid mellom næringsliv og utdanningssektoren, utvikling av språkkunnskaper, utvikling av kunnskap om yrkesutdanning og spredning av resultater. Etter

avtale med departementet har Teknologisk Institutt operativt ansvar for tilrettelegging og gjennomføring av programmet i Norge. I tilknytning til LEONARDO-programmet er det opprettet et yrkesveiledningssenter som er lagt til Arbeidsdirektoratet.

I 1996 fikk Norge om lag 17,5 mill kroner i støtte fra EU-kommisjonen til 15 utdanningsprosjekter. Norge er dessuten deltaker i flere andre lands prosjekter. I tillegg mottok Norge om lag 3,6 mill kroner til utplasseringer og utvekslingsprosjekter for unge under grunnleggende utdanning, unge arbeidstakere, kursinstruktører, planleggere og administratorer. Dette omfattet i alt 266 personer med opphold fra to uker til seks måneder.

CEDEFOP, det europeiske senter for utvikling av yrkesopplæring, er en institusjon som finansieres separat. Fra første juli 1996 deltok Norge i CEDEFOPs virksomhet på lik linje med EU-landene. I 1996 deltok 25 norske eksperter i utvekslingsdelen av programmet, som gjelder utdanningseksperter innen yrkesopplæring, og Norge mottok 15 eksperter på studiebesøk her.

For deltakelse i utdanningsprogrammene LEONARDO og CEDEFOP betaler Norge kontingent og administrasjonstilskudd til EU. Norges bidrag beregnes på bakgrunn av størrelsen på bruttonasjonalprodukt. I tillegg kommer de nasjonale utgiftene til administrering av prosjektene i Norge.

EUs budsjettforslag for 1998 innebærer en liten økning i bevilgningsbehovet til kontingent og administrasjonstilskudd. Utgiftene til den nasjonale administreringen videreføres på samme nivå.

Post 72 kan også brukes til andre internasjonale prosjekter departementet medvirker i.

Post 73 Tilskudd til Røde Kors Nordisk United World College

I 1996 hadde Røde Kors Nordisk United World College i Fjaler 200 elever fra 76 land. Andre nordiske land bidro i 1996 med om lag 4 mill kroner til driften av skolen.

Staten gir driftstilskudd, og for 1998 er nivået basert på at driften omfatter 200 elever.

Post 75 Tilskudd

Det gis tilskudd over posten rettet mot elever i grunnskolen og videregående opplæring til informasjonstiltak, prosjektarbeid og ulike andre opplæringstiltak som kan forebygge rusgiftbruk. Tilskuddet fordeles av utdanningskontorene, etter søknad fra kommuner og fylkeskommuner. Videre gis det tilskudd til dokumentasjon om og vern av gamle håndverk, samt tilskudd til diverse andre tiltak – møter, konferanser eller andre engangstiltak.

Bevilgningen foreslås videreført på samme nivå som for 1997.

Kategori 07.40 Andre tiltak i utdanningen

Kategori 07.40 omfatter:

- tilskudd til private skoler
- kompetansesentra for spesialundervisning
- Nasjonalt læremiddelsenter
- tilskudd til utvikling og produksjon av lærebøker
- diverse andre tilskudd.

Programkategori 07.40 Andre tiltak i utdanningen fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
0240	Private skoler mv	743 895	843 449	884 668	4,9
0243	Kompetansesentra for spesialundervisning (jf kap 3243)	710 620	694 853	711 120	2,3
0244	Nasjonalt læremiddelsenter (jf kap 3244)	84 080	100 313	97 231	-3,1
0249	Andre tiltak i utdanningen	52 815	60 348	63 416	5,1
	Sum kategori 07.40	1 591 410	1 698 963	1 756 435	3,4

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Det er foretatt en parallell justering av inntekts- og utgiftssiden på kapitlene 3243 og 0243 med om lag 7,5 mill kroner, og av kapitlene 3244 og 0244 med om lag 2,5 mill kroner bl a som følge av økt oppdragsvirksomhet.

Programkategori 07.40 Andre tiltak i utdanningen fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
3243	Kompetansesentra for spesialundervisning (jf kap 0243)	49 006	17 062	24 879	45,8
3244	Nasjonalt læremiddelsenter (jf kap 0244)	11 356	6 505	9 086	39,7
	Sum kategori 07.40	60 362	23 567	33 965	44,1

Programkategori 07.40 Andre tiltak i utdanningen fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
01-29	Driftsutgifter	748 447	728 466	747 852	2,7
30-49	Nybygg, anlegg mv	6 879	5 893	6 011	2,0
60-69	Overføringer til kommunesektoren	0	5 000	6 500	30,0
70-89	Overføringer til private	836 084	959 604	996 072	3,8
	Sum kategori 07.40 Andre tiltak i utdanningen	1 591 410	1 698 963	1 756 435	3,4

På grunn av budsjettkapitlenes ulike karakter er det ikke funnet hensiktsmessig med en felles programkategoriinnledning under kategori 07.40.

KAP 0240 PRIVATE SKOLER MV

Kapitlet omfatter tilskudd til:

- private grunnskoler i Norge og utlandet
- private videregående skoler i Norge og utlandet
- norske statsborgere som er elever ved utenlandske eller internasjonale grunnskoler og videregående skoler i Norge eller utlandet
- arbeidsgiverandel av pensjonsinnskuddet for undervisningspersonale i de private grunnskolene
- privatskoleorganisasjoner.

Kap 0240 Private skoler mv fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	743 490	843 044	884 253
75	Tilskudd til friskoleorganisasjoner	405	405	415
	Sum kap 0240	743 895	843 449	884 668

Målsetting

Formålet med privatskoleloven er i henhold til § 1 å «medverka til å sikra at det kan skipast og drivast private skular». Gjennom internasjonale konvensjoner har Norge akseptert retten til å etablere private skoler og til å bruke disse skolene. Denne retten må særlig ses i sammenheng med den førsteretten foreldrene har til å velge hva for skolegang barna deres skal få. Retten til å etablere og drive privatskoler er en generell forutsetning i FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, artikkel 13.4, og i FNs barnekonvensjon, artikkel 29 paragraf 2. Norges menneskerettighetsforpliktelser innebærer ikke at staten er forpliktet til å yte tilskudd til privatskoler, men tilskuddsordningen skal bidra til at det blir mulig å opprette og drive privateskoler i henhold til privatskoleloven.

Tildelingskriterier

De tilskuddssatsene som omtales i det følgende, vil gjelde for våren 1998. Når utredningen fra utvalget som har vurdert tilskuddsordningen for private skoler og høringsuttalelsene til denne er behandlet, vil en komme tilbake til eventuelle endringer i satsene fra skoleåret 1998-99 og andre spørsmål utredningen tar opp.

Skoler for funksjonshemmede (tilskuddsregel 1 og 2)

Skoler for funksjonshemmede mottar 100 pst statstilskudd etter et fastlagt tilskuddsgrunnlag. Det er fastsatt tre satsgrupper, gradert etter elevenes ressursbehov. Skolens elevgrunnlag avgjør i hvilken satsgruppe skolen blir plassert. Skoler under tilskuddsregel 2 kan i tillegg til driftstilskudd etter gjeldende tilskuddssats få husleiestøtte. For skoler under tilskuddsregel 1 vil elevenes hjemkommuner dekke husleie.

Tabell: Satser for tilskuddsregel 1 og 2 (kr per elev)

Satsgruppe	1997	1998
Særlig ressurskrevende elever	238 000	244 000
Noe ressurskrevende elever	147 400	151 100
Mindre ressurskrevende elever	96 300	98 700

Andre private skoler (tilskuddsregel 3 og 6)

Skoler med paralleller i statlige skoler (tilskuddsregel 3) får dekket 85 pst av godkjente driftsutgifter. Bedriftsskoler får tilskudd etter en classesats på kr 65 200. Videregående skoler uten paralleller i det offentlige skoleverket (tilskuddsregel 6) får 75 pst av et beregnet tilskuddsgrunnlag etter følgende satser:

Tabell: Satser for tilskudsregel 6 for 1997 (kr per elev)

Tilbud	1997	1998
Bibelstudium		
Under 35 elever	Tilskudd som for 35 elever	Tilskudd som for 35 elever
35 til 120 elever	37 740	38 680
Over 120 elever	30 230	30 990
Studietilbud utover videregående nivå		
Under 120 elever	41 370	42 400
Over 120 elever	30 230	30 990
Reklameutdanning		
Under 15 elever	Tilskudd som for 15 elever	Tilskudd som for 15 elever
15 til 75 elever	48 180	49 380
Over 75 elever	38 590	39 550
Kunst-, medie- og musikkutdanning		
Under 15 elever	Tilskudd som for 15 elever	Tilskudd som for 15 elever
15 til 30 elever	57 870	59 320
Over 30 elever	46 340	47 500

Videregående skoler (tilskudsregel 4)

Skoler med paralleller i den offentlige videregående skolen får 85 pst statstilskudd etter følgende satser:

Tabell: Satser for tilskudsregel 4 (kr per elev)

Tilbud	1997	1998
Studiekompetansegivende kurs, vanlige	40 070	41 070
Studiekompetansegivende kurs, spesielle	46 830	48 000
Yrkesfaglige studieretninger	62 770	64 340
Landbruksskoler	79 290	81 270
Gartnerskole	82 930	85 000

Grunnskoler i Norge (tilskudsregel 7)

Private grunnskoler i Norge får 85 pst statstilskudd etter følgende satser:

Tabell: Satser for tilskudsregel 7 (kr per elev)

Trinn	1997	1998
Barnetrinnet		
Under 30 elever	54 770	56 140
30 til 90 elever	23 380	23 960
Over 90 elever	17 020	17 450
Ungdomstrinnet		
Under 100 elever	45 890	47 040
Over 100 elever	22 760	23 330

Det blir gitt et tillegg på 85 pst av kr 169 100 per klasse med seksåringer som har flere enn 18 elever. Til private grunnskoler gis det tilskudd til flyttegodtgjøring med 85 pst av de utgiftene skolen har etter lov om grunnskolen av 13. juni 1969 nr 4, § 19 og «Regulativ for offentlige tjenestemenns flyttegodtgjørelse».

Grunnskoler i utlandet (tilskudsregel 8)

Private norske grunnskoler i utlandet får tilskudd etter godkjent timetall, med en timesats på kr 255. Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus fører tilsyn med utenlandsskolene, godkjenner undervisningsopplegget og fastsetter timetallet innenfor gitt regelverk.

Videregående opplæring i utlandet (tilskudsregel 9)

Private videregående skoler i utlandet får 85 pst statstilskudd etter sats per elev for studiekompetansegivende kurs, vanlige.

Kompletterende undervisning for norske barn i utlandet (tilskudsregel 10)

Norske elever ved utenlandske skoler eller internasjonale skoler i Norge eller i utlandet får statsstøtte til kompletterende undervisning i norsk, samfunnskunnskap og kristendoms-

kunnskap. Norge har en samarbeidsavtale med Sverige om dekning av utgifter for barn som får opplæring i skoler i utlandet drevet av det annet land.

Elever ved utenlandske eller internasjonale videregående skoler kan få tilskudd til delvis dekning av skolepenger. Tilskuddet gis etter sats for studiekompetansegivende kurs, vanlige under tilskuddsregel 4, men slik at satsen for tilskudd til skolepenger etter tilskuddsregel 10 fastsettes per skoleår. Skoleåret 1997-98 er tilskuddssatsen kr 40 070 per elev. Endringer i satsene for tilskuddsregel 4 per 1. januar 1998 innarbeides i tilskuddssatsen for skoleåret 1998-99. Tilskuddssats for skoleåret 1998-99 er kr 41 570 per elev, jf forslag til vedtak III nr 10. Statens lånekasse for utdanning administrerer søknadsbehandling og utbetaling av tilskudd.

Undervisningsutstyr

Det gis tilskudd til investeringer i forbindelse med Reform 97 som utgjør 15 mill kroner, og investeringstilskudd til skoler som får tilskudd etter tilskuddsreglene 1, 2 og 4.

Pensjonsinnskudd i Statens Pensjonskasse

Staten dekker arbeidsgiverandelen av pensjonsinnskudd i Statens Pensjonskasse for private grunnskoler i Norge og i utlandet.

Oppfølging og kontroll

I henhold til privatskolelovens § 29 står privatskolene under tilsyn av statens utdanningskontorer. Utdanningskontorenes tilsynsoppgaver omfatter både faglig og økonomisk tilsyn.

Departementet fastsatte i 1996 «Forskrift om budsjett, rekneskap, kontroll og revisjon for private skular som får statstilskot etter privatskulelova». I henhold til denne forskriften skal skolene hvert år sende årsoppgjør med årsberetning til departementet. Departementet har delegert til statens utdanningskontorer å føre tilsyn med skolene på grunnlag av forskriftens bestemmelser, og nevnte rapporter skal derfor sendes til utdanningskontoret i det fylket skolen er lokalisert. I tilknytning til tilsynsbesøk vil utdanningskontorene også kreve framlagt annen informasjon fra skolene, så som oversikt over lærere og deres kompetanse, statistikk over eksamensresultater med videre.

Elevtallsoppgaver som gir grunnlag for fastsettelse av statstilskudd, skal være bekreftet av registrert eller statsautorisert revisor. Det er videre fastsatt som rutine at kontroll av elevtall skal inngå ved alle tilsynsbesøk som utdanningskontorene gjennomfører ved private skoler. På grunnlag av innsendte regnskaper skal utdanningskontorene også føre kontroll med om midlene er brukt etter forutsetningene.

Rapport for 1996-97

Av tabellen nedenfor framgår det hvordan elevtall og antall skoler har endret seg i perioden 1990-96.

Tabell: Fordeling av elever i tilskuddsberettigede private skoler

Tilskuddsregel		Antall skoler 1990	Antall skoler 1996	Antall skoler 1997	Elevtall 1990	Elevtall 1996	Elevtall 1997
1 og 2	Skoler for funksjonshemmede	14	10	10	380	289	316
3, 5 og 6	Andre private skoler	50	54	55	2 343	2 594	2 564
4	Videregående skoler	38	43	51	6 054	6 531	7 114
7	Grunnskoler i Norge	49	64	67	5 636	7 490	7 495
8	Grunnskoler i utlandet	25	20	20	647	619	591
9	Videregående opplæring i utlandet	3	3	3	31	75	57
Sum		179	194	206	15 091	17 598	18 137

Tabellen viser antall skoler som fikk tilskudd og elevtall for henholdsvis skoleårene 1989-90, 1995-96 og 1996-97. Noen av de institusjonene som i 1990 fikk tilskudd etter tilskuddsregel 1 og 2, ble fra 1995 overført til kap 0243 Kompetansesentra for spesialundervisning. Økningen i antallet private videregående skoler skyldes at åtte private landbruksskoler som tidligere fikk tilskudd over post 72, fra 1996 får tilskudd over post 70.

Regjeringen oppnevnte våren 1996 et offentlig utvalg som fikk i oppdrag å vurdere tilskuddsordningen for private skoler. Utvalget la fram sin utredning i NOU 1997: 16 Tilskuddssystemet for private skoler, avgitt til departementet 28. april 1997. Utredningen

har vært ute på en omfattende høring med frist 20. august. Departementet vil komme tilbake til eventuelle endringer i tilskuddssystemet når saken er ferdigbehandlet.

Det er fastsatt en ramme på 45 mill kroner for tilskudd til investeringer i forbindelse med Reform 97 fordelt over budsjettårene 1997, 1998 og 1999. Skoler som har fått tilsagn om tilskudd, vil få utbetalt 1/3 av tilsagnsbeløpet i 1997, etter at den dokumentasjonen departementet krever, er framlagt.

Dersom en skole som har mottatt investeringstilskudd opphører som tilskuddsberettiget skole, forutsettes tilskuddet tilbakebetalt til staten. I tilfeller der tilbakebetalingskrav blir aktuelt, legges det til grunn at bygningene avskrives over 15 år, med 1/15 av verdien hvert år. Det beløpet som skal tilbakebetales, reduseres tilsvarende hvert år med 1/15 av innvilget tilskudd. Det blir ikke reist tilbakebetalingskrav mot skoler som nedlegges etter at det har gått over 15 år siden de bygningene det er gitt tilskudd til, er ferdigstilt.

I forbindelse med behandlingen av St prp nr 1 (1996-97) bevilget Stortinget 2 mill kroner til de private skolenes virksomhet. Formålet med bevilgningen var å gi skolene mulighet til å utvikle det særpreget og den pedagogikken de ønsker. Bevilgningen ble delt mellom organisasjonene etter en nøkkel der hver organisasjon fikk et grunnbeløp på 150 000 kroner, og resten av midlene ble delt mellom organisasjonene i forhold til elevtallet i medlemskolene. Den enkelte organisasjons ramme ble fordelt på ulike prosjekter etter forslag fra vedkommende organisasjon.

Departementet har hatt som mål at saksbehandlingstiden vedrørende søknader om godkjenning av nye skoler og undervisningstilbud kortes ned, jf St prp nr 1 (1996-97) for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. I den sammenhengen er målsettingen at saksbehandlingen ved godkjenning av nye skoler ikke skal ta særlig lengre tid enn ett år hvis søknaden tilfredsstillende fastsatte kvalitetskrav og inneholder alle nødvendige opplysninger. Saker om endring i eller utviding av eksisterende opplæringstilbud skal i de fleste tilfeller ta kortere tid.

I perioden juli 1996 til juli 1997 ferdigbehandlet departementet 43 saker om godkjenning etter privatskoleloven. Saker om endring i eller utviding av eksisterende opplæringstilbud hadde en gjennomsnittlig behandlingstid på åtte måneder. Behandlingstiden for saker om godkjenning av nye skoler lå i hovedsak på mellom et halvt år og rundt et år. Enkelte gamle søknader ble imidlertid også avsluttet i perioden, slik at gjennomsnittlig behandlingstid for slike saker var 16 måneder.

Budsjettforslag for 1998

Post 70 Tilskudd, *overslagsbevilgning*

Økningen i utgiftsnivå fra 1997 til 1998 skyldes hovedsakelig elevtallsutvidelser innen eksisterende skoler og tilskudd til nye skoler fra høsten 1997 og høsten 1998, samt helårsvirkning av økte driftstilskudd til private grunnskoler på grunn av at grunnskolen utvides med ett årskull i forbindelse med Reform 97. Bevilgningen til de private skolenes virksomhet for å utvikle sin egenart og den pedagogiske virksomheten foreslås ikke videreført i 1998.

Nye skoler

Som varslet i St prp nr 1 (1996-97) for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har departementet endret praksis for tidspunkt for når en godkjent skole kan få statstilskudd første gang. Godkjente skoler vil få tilskudd fra det påfølgende skoleåret, så sant det er budsjettmessig dekning under tilskuddsposten. Regjeringen vil om nødvendig fremme forslag om tilleggsbevilgning i forbindelse med framleggelse av revidert nasjonalbudsjett. Følgende nye skoler er tilskuddsberettigede fra høsten 1997, utover de som er nevnt i St prp nr 1 (1996-97) for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet:

Tabell: Nye skoler med rett til tilskudd fra høsten 1997, men som ikke er nevnt i St prp nr 1 (1996-97) for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

Skole	Tilskuddsregel
Kristiansand Bibelsenter Kristne skole	7
Levende Ord videregående skole	4
Nord-Lenangen Privatskole	7
Sandnes Lutherske skole	7
Rudolf Steinerskolen Oslo Øst	7
Namsos kristne grunnskole	7
Norsk musikkteater og Ballettakademi	6

Oslo Vineyard skole er godkjent med rett til statstilskudd fra høsten 1998 etter tilskuddsregel 7.

Post 75 Tilskudd til friskoleorganisasjoner

Forslaget gjelder tilskudd til organisasjoner som organiserer private skoler. Fordelingen på organisasjonene baseres på andel godkjente skoler tilsluttet den enkelte organisasjon.

Disse organisasjonene får tilskudd:

- Steinerskolene i Norge
- Norske Privatskolers Landsforbund
- Kristne Friskolers forbund
- Private handelsskolers landsforbund
- Norsk Montessori Forbund

KAP 0243 KOMPETANSESENTRA FOR SPESIALUNDERVISNING (JF KAP 3243)

Kapitlet finansierer:

- drift av statlige spesialpedagogiske kompetansesentra og to private sentre
- opplæring og kompetansesenterfunksjoner for sosiale og medisinske institusjoner
- Programmet for Nord-Norge (PNN)
- nasjonalt opplæringsprogram i tegnspråk for lærere og tegnspråkopplæring for foreldre
- den statlige syns- og audiopedagogtjenesten i fylkene
- forsknings- og utviklingsprogram
- diverse andre tiltak.

Tiltakene ovenfor gjelder førskolen, grunnskolen, videregående opplæring og voksenopplæring.

Kap 0243 Kompetansesentra for spesialundervisning fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 21</i>	666 679	673 777	679 577
21	Spesielle driftsutgifter	26 206	4 093	14 165
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	6 879	5 893	6 011
75	Til disposisjon for departementet	10 856	11 090	11 367
	Sum kap 0243	710 620	694 853	711 120

Regnskap 1996: Post 01: 367 319, post 11: 299 360

SIII 1997: Post 01: 427 283, post 11: 246 494

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Post 01 er redusert med om lag 2,5 mill kroner mot tilsvarende reduksjon i inntektene, jf kap 3243.
- Post 21 er økt med 10 mill kroner mot tilsvarende økning av inntektene, jf kap 3243.

Resultatrapport for 1996-97

Spesialpedagogiske kompetansesentra

De til sammen 18 landsdekkende og regionale spesialpedagogiske kompetansesentrene består av to sentra for syn, sju sentra for hørsel, ett senter for språk/tale/kommunikasjon, to sentra for sosiale og emosjonelle vansker og seks sentra for sammensatte lærevansker (ekskl Sandfallet under PNN). I samarbeid med Sosial- og helsedepartementet er det etablert fire regionsentra for døvblinde. Videre finansieres virksomheten ved Logopedisk senter i Sømna over dette kapitlet.

Ett av hovedmålene med omstruktureringen av kompetansesentrene fra 1992 har vært å endre virksomheten fra tradisjonell spesialskoledrift til utadrettet bistand til kommuner og fylkeskommuner. Styrene for de landsdekkende og regionale kompetansesentrene foretok i 1996 en bred evaluering av virksomheten i 1992-95. Av evalueringsrapportene samt styrenes årsmeldinger for 1996 framgår at det i perioden er skjedd en endring i sentrenes

tjenesteprofil med større vekt på utadrettede tjenester enn før. Samtidig er antall helårselever gått ned, i det vesentlige innenfor gruppen sammensatte lærevansker/psykisk utviklingshemning. Ved skoleavdelingene for hørselshemmede har elevtallet vært relativt stabilt.

Av de samlede midlene til de spesialpedagogiske kompetansesentrene går omkring 1/3 av ressursene til de regionale sentrene og 2/3 til de landsdekkende. Ved de landsdekkende sentrene går om lag 60 pst til hørselssentrene. Innenfor hørselssektoren går 2/3 av midlene til skole- og internatdrift og 1/3 til mer utadrettet kompetansesentervirksomhet.

I stortingsmeldingen om spesialundervisningen og det statlige støttesystemet – som etter planen vil bli framlagt høsten 1997 – vil det bli gitt en omfattende oversikt over ressursbruken innenfor spesialpedagogisk sektor for alle tre forvaltningsnivåer.

Statlige bevilgninger til kommunale sosialmedisinske institusjoner og private kompetansesentra ble til og med 1994 ført opp under henholdsvis kap 0221, post 60 og kap 0240, post 70. Fra 1995 er midlene ført over til kap 0243, post 11. Riksrevisjonen har tatt opp denne budsjetteringsmåten. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med saken etter at Stortinget har behandlet meldingen om spesialundervisning og det statlige støttesystemet.

Ved samtlige kompetansesentre er det opprettet samarbeidsforum med representasjon fra brukerne.

Skoler ved sosiale og medisinske institusjoner

Det regionale styret for de spesialpedagogiske kompetansesentra har fra 1995 hatt økonomisk og faglig ansvar for skolevirksomheten ved seks sosiale og medisinske institusjoner med landsdekkende oppgaver, mens vertskommunene har arbeidsgiveransvaret (Geilomo skole, Berg gårds skoleavdeling, Frambu barnehage og skole, Voksentoppen skole, Solberg skole og Sunnaas sykehus skole). Skolene gir undervisning ved elevenes institusjonsopphold, og har spisskompetanse på sine respektive områder utviklet gjennom samarbeid med institusjonenes medisinske og tverrfaglige miljøer. De fleste skolene driver også utadrettet virksomhet mot hjemmeskolen og lokalmiljøet.

Programmet for Nord-Norge

Styret for Programmet for Nord-Norge har i samsvar med overordnede mål lagt vekt på kompetanseheving av PP-tjenesten og faglig nettverkssamarbeid med utgangspunkt i enkelte faglige tyngdepunkt i landsdelen. Det arbeides nå bl a med modellforsøk for utvikling av knutepunkter med spisskompetanse knyttet til enkelte PPT-kontorer i landsdelen.

Tiltakene har bidratt til høyere kompetanse og større stabilitet ved de 40 PPT-kontorene i landsdelen, som for øvrig har en høyere dekningsgrad i PP-tjenesten i forhold til befolkningsunderlaget enn andre landsdeler.

Nasjonalt opplæringsprogram i tegnspråk for lærere og tegnspråkopplæring for foreldre

Nasjonalt kompetansehevingsprogram i tegnspråk for lærere som skal undervise etter § 2-4 i reviderte forskrifter for grunnskolen, gjennomføres etter planen. Hovedtyngden av deltakerne har vært kommunale lærere. I St meld nr 48 (1996-97) Om lærarutdanning viser departementet til betydningen av permanente studietilbud i tegnspråk både for hørende og døve lærerstudenter.

Foreldre med døve barn får nå tilbud om tegnspråkopplæring innenfor en fast ramme på inntil 40 uker. Departementet følger opp tilbudet med en evaluering som avsluttes høsten 1998.

Den statlige syns- og audiopedagogtjenesten

Tjenesten er etablert i alle fylker og administreres av statens utdanningskontorer. Arbeidsoppgavene utføres i tråd med de foreløpige retningslinjene for syns- og audiopedagogtjenesten. Samarbeid med andre faggrupper og etater samt nettverkssamarbeid med aktuelle kompetansesentre er utviklet. Det er gjennomført skolerings- og opplæringstiltak for brukere, barnehager, skoler og andre samarbeidspartnere. Styret for de landsdekkende kompetansesentrene ivaretar en faglig samordningsfunksjon for syns- og audiopedagogtjenesten på landbasis.

Den organisatoriske tilknytningsformen og faglige forankringen i fylkene varierer betydelig. Spørsmålet om framtidig organisering og tilknytning vil bli tatt opp i stortingsmeldingen om spesialundervisning.

Sentralt forskningsprogram 1993-98

Forskningsprogrammet «Spesialpedagogisk kunnskaps- og tiltaksutvikling» administreres av Norges forskningsråd (NFR). Hoveddelen av bevilgningen under post 75 nyttes til dette programmet. Per 1996 er det tildelt midler til 23 omfattende prosjekter. Disse følger framdriftsplanen mot programslett i 1998. NFR har utarbeidet en formidlingsplan for programmet.

Styrkingstiltak for PP-tjenesten

Gjennom lokale utviklingsprogrammer har det vært iverksatt styrkingstiltak og etterutdanning for PP-tjenesten. Evaluering viser at programmet har bidratt til økte kunnskaper om og til PP-tjenesten.

Faglig Enhet for PP-tjenesten har utarbeidet en foreløpig håndbok for PP-tjenesten. Enheten har bistått departementet med planlegging av etterutdanningstiltak for PP-tjenesten og ansatte ved kompetansesentrene vedrørende Reform 94.

Kompetansesystem for små grupper funksjonshemmede

I samarbeid med Sosial- og helsedepartementet er det iverksatt prosjekter for utprøving og oppbygging av kompetansesystem for små grupper funksjonshemmede:

- Autisneprogrammet administreres gjennom Institutt for spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo og er fra 1994 lokalisert til Torshov kompetansesenter. Programmet finansieres hovedsakelig av Sosial- og helsedepartementet, og med et mindre tilskudd fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Total årlig budsjettamme er ca 10 mill kroner. En rapport med forslag til videre drift har vært ute til høring.
- Nasjonal kompetanseenhet for MBD/ADHD, Tourettes Syndrom og Narkolepsi, også lokalisert til Torshov kompetansesenter, har arbeidet med kompetanseoppbygging for fagpersoner og brukere. Total årlig budsjettamme er vel 2 mill kroner med delt finansiering mellom Sosial- og helsedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med 50 pst hver.

Internasjonalt samarbeid

Norge deltar i nettverksprosjekter omkring små grupper funksjonshemmede i regi av Nordisk Ministerråd, et prosjekt om integrering i regi av OECD og EU-programmet HELIOS samt i European Agency on Special Education.

Resultatmål for 1998

I 1998 vil det satses videre på å sikre brukerne riktig tilbud til rett tid. Kompetansesentrenes utadrettede virksomhet skal videreføres, og balansen i tilbudet geografisk og aldersmessig skal vies særskilt oppmerksomhet. Samtidig må det arbeides for å klargjøre og avgrense ansvars- og oppgavefordeling i forhold til andre tjenesteleverandører innenfor og utenfor utdanningssystemet. Utvikling og produksjon av spesialpedagogiske læremidler skal skje i samarbeid med Nasjonalt læremiddelsenter, som har et overordnet koordineringsansvar på feltet, jf kap 0244.

Kompetansesentrene må i samarbeid med lokale etater og aktuelle brukerorganisasjoner fortsatt tilrettelegge for tiltak som gir mulighet for sosiale nettverk og samvær for brukerne, særlig for små grupper funksjonshemmede.

Hørselshemmede tegnspråkbrukere skal fortsatt få helårstilbud i skoleavdelingene ved de aktuelle kompetansesentrene. For de tegnspråkbrukerne som ønsker det, skal det tilrettelegges for lokale undervisningstilbud i elevens hjemkommune og i knutepunktskoler innenfor videregående opplæring. Nasjonalt kompetansehevingsprogram i tegnspråk for lærere i grunnskolen gjennomføres og evalueres. Kompetansehevingstiltak i tegnspråk for ansatte ved hørselssentrene skal fortsette. Organisering og gjennomføring av foreldreopplæring i tegnspråk videreføres. Som en oppfølging av Stortingets vedtak, jf Innst S nr 275 (1996-97), om å sikre hørselshemmedes rett til å velge enten videregående opplæring på tegnspråk i et tegnspråkmiljø eller med bruk av tolk i et norskspråklig miljø, vil departementet iverksette kompetansehevingstiltak i tegnspråk for lærere i videregående opplæring ved kompetansesentrene og knutepunktskolene.

Skolene ved de seks sosiale og medisinske institusjonene skal ytterligere legge vekt på å videreutvikle samarbeidet med lokalmiljøene og hjemskolen i oppfølgingen etter institusjonsoppholdet.

Statens utdanningskontorer skal sørge for oppfølging av det spesialpedagogiske tilbudet til barn, unge og voksne med særskilte behov i de respektive fylker, herunder oppfølging av

resultater fra det lokale utviklingsprogrammet for perioden 1993-95, og knytte dette opp mot gjennomføringen av Reform 97 og videreføring av Reform 94.

Faglig Enhet for PP-tjenesten videreføres. Enheten skal blant annet videreutvikle og fullføre Håndbok for PP-tjenesten.

Internasjonalt samarbeid og utvikling av nasjonale og internasjonale prosjekter videreføres.

Arbeidet i Sentralt brukerforum videreføres, og kompetansesentrene og PNN skal fortsatt legge til rette for brukermedvirkning i planlegging og gjennomføring av tiltak.

Budsjettforslag for 1998

Post 01 Driftsutgifter, *kan nyttes under post 21*

Forslag til bevilgning skal hovedsakelig dekke lønns- og driftsutgifter ved kompetansesentrene, utgifter til Programmet for Nord-Norge og kjøp av tjenester i sosiale og medisinske institusjoner. Posten er redusert med 6,8 mill kroner i forbindelse med at hoveddelen av det nasjonale handlingsprogrammet for opplæring i tegnspråk for lærere i grunnskolen er fullført. Det er også foretatt en parallell nedjustering av bevilgningen med 2,5 mill kroner som følge av at omfanget av kommunalt og fylkeskommunalt kjøp av barnehageplasser er gått ned, jf kap 3243 post 60.

Post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3243 postene 02, 11 og 60, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Forslaget gjelder midler til lønn og drift knyttet til oppdrag av ulik art ved sentrene. Bevilgningen er foreslått økt med 10 mill kroner, tilsvarende økningen på kap 3243 post 01, som følge av økt oppdragsvirksomhet ved kompetansesentrene. Post 21 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Forslaget gjelder midler til kjøp av utstyr, bl a EDB-utstyr i forbindelse med gjennomføringen av EDB-programmet.

Post 75 Til disposisjon for departementet

Forslaget vil i hovedsak gå til kompetanseoppbygging, sentralstyrt forskningsprogram, evaluering, drift av ulike prosjekter og tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner.

KAP 3243 KOMPETANSESENTRA FOR SPESIALUNDERVISNING (JF KAP 0243)

Kap 3243 Kompetansesentra for spesialundervisning fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	26 798	4 093	14 175
02	Salgsinntekter mv	3 804	4 794	6 225
03	Diverse inntekter	2 428	1 309	0
11	Kursavgift ved voksenopplæring og etterutdanning	1 805	1 091	1 113
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	4 878	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	4 440	0	0
60	Betaling fra kommuner og fylkeskommuner	4 853	5 775	3 366
	Sum kap 3243	49 006	17 062	24 879

Post 01 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder oppdrag som kompetansesentra utfører for kommuner, fylkeskommuner og andre. Bevilgningen er oppjustert med 10 mill kroner mot en parallell økning i utgiftsbevilgningen, jf kap 0243.

Post 02 Salgsinntekter mv

Posten gjelder salg fra gårdsbruk og gartneri, salg av læremidler, salg av elevprodukter, salg fra kantine, utleie av lokaler og inntekter fra hjelpemiddeltilpasning. Post 02 og post 03 er foreslått slått sammen.

Post 11 Kursavgift ved voksenopplæring og etterutdanning

Posten gjelder kursavgifter, salg av kursmateriell til kursene, salg fra kantine og oppholdsutgifter i forbindelse med kurs.

Post 60 Betaling fra kommuner og fylkeskommuner

Posten gjelder betaling fra kommuner og fylkeskommuner for tjenester som ikke faller inn under post 01. Omfanget av kommunalt og fylkeskommunalt kjøp av barnehageplasser er gått ned, og bevilgningsforslaget er som følge av dette redusert med om lag 2,5 mill kroner. Kap 0243 post 01 er redusert tilsvarende.

KAP 0244 NASJONALT LÆREMIDDELSENTER (JF KAP 3244)

Kapitlet omfatter:

- drift av Nasjonalt læremiddelsenter (NLS)
- læremiddelutvikling
- bibliotek/læremiddelsamlinger
- informasjonsvirksomhet

Kap 0244 Nasjonalt læremiddelsenter fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	26 556	27 577	29 734
21	Spesielle driftsutgifter	6 682	1 519	2 500
70	Tilskudd til lærebøker mv, <i>kan overføres</i>	50 541	71 217	64 997
71	Tilskudd til utviklingsarbeid	301	0	0
Sum kap 0244		84 080	100 313	97 231

Regnskap 1996: Post 01: 11 079, post 11: 15 477

SIII 1997: Post 01: 10 589, post 11: 16 988

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Det er foretatt en parallell oppjustering av post 01 med 1,5 mill kroner som følge av økte salgsinntekter, jf kap 3244 post 02.
- Det er også foretatt en parallell oppjustering av post 21 med om lag 1 mill kroner som følge av økte oppdragsinntekter, jf kap 3244 post 01.

Nasjonalt læremiddelsenter ble etablert 1. august 1992 for å samle forvaltningsoppgaver knyttet til læremidler mv på nasjonalt nivå til ett operativt forvaltningsorgan. Tiltaket var et ledd i omorganiseringen av den statlige utdanningsadministrasjonen, jf St meld nr 37 (1990-91) og Innst S nr 186 (1990-91), samt St prp nr 75 (1991-92) og Innst S nr 185 (1991-92).

I en flertallsmerknad i Budsjett-innst S nr 12 (1996-97) ble departementet bedt om å «vurdere en fristilling av Nasjonalt læremiddelsenter slik at det blir departementsuavhengig, men kan utføre tjenester på oppdrag fra departementet».

Departementet mener at en vurdering av oppgaver og tilknytningsform for Nasjonalt læremiddelsenter må skje i lys av en samlet gjennomgang av oppgave- og ansvarsfordelingen i den statlige utdanningsadministrasjonen. Departementet vil arbeide videre med dette og tar sikte på å legge fram en melding for Stortinget i løpet av 1998.

Resultatrapport for 1996-97**Læremidler for særskilte grupper**

Handlingsplan for spesialpedagogiske læremidler er godkjent av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, og NLS har ansvaret for å koordinere de forskjellige aktørenes innsats for å realisere planen. NLS har ansvar for å ivareta handlingsplanens samiske del i nært samarbeid med Samisk utdanningsråd.

I 1996-97 har NLS fullført flere prosjekter for å utvikle spesialpedagogiske læremidler.

NLS har inngått avtale med Møller kompetansesenter om utvikling og produksjon av læremidler for døve grunnskoleelever i perioden 1997-2000, herunder lærebøker i tegnspråk. Det har blitt utviklet læremidler i tegnspråk, norsk, engelsk og rytmisk drama for første, andre, femte og åttende klasse.

Nasjonalt læremiddelsenter har i samarbeid med Styret for de landsdekkende statlige spesialpedagogiske kompetansesentrene utarbeidet «Straksplan for utvikling av læremidler for blinde og sterkt svaksynte elever som har punktskrift som skriftspråk».

Kravet om lærebøker på begge målformer gjelder både grunnskolen og videregående opplæring. Blinde og svaksynte elever har etter gjeldende lov og forskrift de samme språklige rettighetene som andre elever.

Blinde og svaksynte elever trenger lærebøker i punktskrift, som lydbok eller som elektronisk bok tilrettelagt på leselist. Det er de statlige kompetansesentrene for spesialundervisning som tilrettelegger lærebøker for blinde og svaksynte. Ifølge «Straksplan for utvikling av læremidler for blinde og sterkt svaksynte elever» vil punktskriftbrukere på barnetrinnet få den aktuelle læreboka i den målformen de ønsker til skolestart 1997. Det samme tilstreber en for elever på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

I 1996 ble det utlyst midler til produksjon av lydbøker for VK I og VK II innenfor prioriterte fag. Av 93 søknader har 27 fått støtte i 1997.

Det er satt i gang et prosjekt med ny organisering av produksjon og distribusjon av lydbøker for lesesvake elever i grunnskolen.

Åtte læremiddelprosjekter for språklige minoriteter er ført fram til sluttprodukt, hvorav to er beregnet på voksne. Det er importert morsmålsliteratur på tyrkisk og bosnisk.

Godkjenning av lærebøker

I 1996-97 mottok NLS 250 søknader om godkjenning for videregående opplæring og 175 søknader ble godkjent. Søknadene gjaldt både grunnkurs, VK I og VK II.

Fra det tidspunktet det nye læreplanverket for grunnskolen forelå i 1996, har Nasjonalt læremiddelsenter mottatt 141 søknader om godkjenning. Av disse er 120 søknader ferdigbehandlet og godkjent.

Støtte til utvikling av lærebøker og utgivelse av basisutgaver, parallellutgaver og fellesutgaver

Formålet med tilskuddet er å gi produksjonsstøtte slik at en kan sikre tilgang på lærebøker for fagområder som har så lave elevtall at lærebøker ikke ville bli utgitt fordi det ville være ulønnsomt, det vil si lærebøker i små fag (basisutgaver) og parallellutgaver og fellesutgaver på bokmål og nynorsk.

I 1996 ble søknader som gjaldt produksjonsstøtte til lærebøker innen VK I og VK II i videregående opplæring prioritert. Målsettingen var å dekke hvert studieretningsfag med minst én ny lærebok.

Dekningsgraden er ifølge forlagenes produksjonsplaner og NLS' oversikter:

- 90 av 103 VK I-kurs vil være dekket eller ha stor grad av dekning med lærebøker i løpet av høsten 1997
- 17 av 51 VK II-kurs vil være dekket eller ha stor grad av dekning med lærebøker i løpet av høsten 1997. De fleste lærebokprosjekter innen VK II er planlagt ferdig vår/sommer 98.
- Det er full dekning på tre av de nasjonale valgfagene. De resterende fire valgfagene vil foreligge høsten 97/våren 98.

Det er ikke gitt støtte til basisutgaver eller språklige parallellutgaver/fellesutgaver rettet mot grunnskolen.

Informasjonsteknologi

Nasjonalt læremiddelsenter er tildelt betydelige oppgaver knyttet til oppfølging av «IT i norsk utdanning. Plan for 1996-99».

Skolenettet ble lansert 15. oktober 1996 og er en tjeneste på Internett for lærere, elever, foreldre og andre interesserte. Tilbudet omfatter informasjon, artikler, annet fagstoff og nye interaktive tjenester rettet inn mot grunnskolen og videregående opplæring, bl a på det spesialpedagogiske området. NLS arbeider med holdningsskapende arbeid knyttet til elevers bruk av Internett og juridiske og etiske retningslinjer for bruk av Internett.

Det er inngått programvareavtaler som medfører at skoleverket får tilgang til standard programvare og datautrustning til betydelig reduserte priser.

NLS samarbeider med andre land om skoledatanettet. NLS deltar i en nordisk utvekslingsordning for programvare.

Resultatmål for 1998*Læremidler for særskilte grupper*

Hovedoppgaven i 1998 blir å realisere den flerårige handlingsplanen for spesialpedagogiske læremidler med særlig vekt på å utvikle læremidler for døve og blinde elever. Innsatsen med å skaffe til veie læremidler for språklige minoriteter vil bli videreført.

Godkjenning av lærebøker

Nasjonalt læremiddelsenter skal sørge for at godkjenningsordningen ivaretas i henhold til forskrift slik at nye lærebøker kan foreligge til rett tid i forhold til behovene i videregående opplæring, teknisk fagskole og framdriften i Reform 97.

Støtte til utvikling av lærebøker og utgivelse av basisutgaver, parallellutgaver og fellesutgaver

Målsettingen er at til skolestart 1998 skal alle studieretninger, fag og områder i videregående opplæring ha lærebokdekning. Det vil også være behov for å gi støtte til lærebøker i tilvalgsfag med få elever i grunnskolen, lærebøker på og i finsk, tilrettelegging, utvikling og produksjon av lærebøker for synshemmede og døve grunnskoleelever. NLS skal bidra til utvikling av elektroniske læremidler og støttemateriell basert på målene og prinsippene i gjeldende læreplan på områder der det er dokumentert et særlig behov. NLS skal videre sørge for at læremidler for voksne blir utviklet.

Informasjonsteknologi

NLS skal bidra til å realisere «IT i norsk utdanning - Plan for 1996-99» og legge til rette for at flere skoler kan realisere læreplanenes IT-mål. Det legges særlig vekt på å

- videreutvikle Skolenettet faglig og pedagogisk til å bli en læreplanrelatert Internettjeneste for hele skoleverket
- videreutvikle støtte- og veiledningstjenester for skoleverket som skal bidra til at flere skoler tar i bruk IT i læring og undervisning
- bidra til at utstyrssituasjonen i skolen forbedres gjennom å forhandle og reforhandle avtaler om basis datautrustning og programvare til reduserte priser
- bidra til at tilbudet om pedagogisk programvare øker gjennom å stimulere og støtte utvikling av læreplanrelaterte, elektroniske læremidler
- bidra til likeverdige opplæringstilbud gjennom utvikling og tilrettelegging av IT for funksjonshemmede brukere

Budsjettforslag for 1998**Post 01 Driftsutgifter**

Forslaget skal dekke NLS' driftsutgifter, bl a utgifter til godkjenning av lærebøker.

Bevilgningen under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap 3244, post 02, jf forslag til vedtak II nr 1. Bevilgningen er foreslått økt med 1,5 mill kroner mot tilsvarende inntektsøkning, jf kap 3244 post 02.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten er foreslått økt med 1 mill kroner på grunn av observert vekst i oppdragsvirksomheten, jf kap 3244 post 01. Denne posten gjelder fra 1997 bare oppdragsvirksomhet. Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 70 Tilskudd til lærebøker mv, kan overføres

Det foreslås at bevilgningen under denne posten reduseres med ca 6,2 mill kroner i forhold til bevilgningsnivået for 1997 som følge av mindre behov for tilskudd til lærebøker mv til oppfølging av Reform 94. Det foreslås omfordeling av midler slik at bevilgningsnivået til tilskudd til utvikling og produksjon av samiske læremidler under kap 0206, post 70, kan styrkes med 3 mill kroner i 1998. Videre foreslås det en intern omfordeling under tilskuddsposten slik at bevilgningsnivået til oppfølging av handlingsplanen for spesialpedagogiske læremidler styrkes med 9,2 mill kroner. Bevilgningen skal også dekke samisk del av handlingsplanen og disponeres i nært samarbeid med Samisk utdanningsråd.

Tilskuddsposten for øvrig nyttes til å utvikle basisutgaver, i første rekke for små elevgrupper, som hovedsakelig finnes i videregående kurs innen yrkesfagene, til språklige

parallellutgaver, tilskudd til fellesutgaver, lærebøker i finsk samt tilskudd til læremidler for fremmedspråklige elever.

Det fremmes forslag om tilsagnsfullmakt om å utbetale inntil 20 mill kroner i 1999 for avtaler om produksjonsstøtte inngått med forslagene i 1998, jf forslag til vedtak III nr 7.

KAP 3244 NASJONALT LÆREMIDDELSENTER (JF KAP 0244)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	3 880	1 519	2 500
02	Salgsinntekter mv	7 476	4 986	6 586
	Sum kap 3244	11 356	6 505	9 086

Post 01 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder inntekter fra oppdragsvirksomhet ved NLS. Posten er foreslått økt med 1 mill kroner på grunn av vekst i oppdragsvirksomheten, jf kap 0244 post 21.

Post 02 Salgsinntekter mv

Posten er foreslått økt med 1,5 mill kroner, jf kap 0244 post 01.

KAP 0249 ANDRE TILTAK I UTDANNINGEN

Kapitlet omfatter:

- IT i utdanningen
- tilskudd til Nordland kunst- og filmskole
- fotokopiering i skoleverket
- tilskudd til privateide skole- og kirkebygg.

Kap 0249 Andre tiltak i utdanningen fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under postene 60 og 70</i>	22 324	21 500	21 876
60	Tilskudd til IT-tiltak, <i>kan nyttes under post 21</i>	0	5 000	5 000
61	Tilskudd til Nordland kunst- og filmskole	0	0	1 500
70	Tilskudd til IT-tiltak, <i>kan nyttes under post 21</i>	0	2 500	2 563
71	Fotokopiering i skoleverket	20 156	21 013	22 142
73	Tilskudd til privateide skole- og kirkebygg	10 335	10 335	10 335
	Sum kap 0249	52 815	60 348	63 416

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

- Det er opprettet ny post 61 Tilskudd til Nordland kunst- og filmskole.

IT i utdanningen, jf postene 21, 60 og 70

Resultatrapport for 1996-97

Departementet la i august 1995 fram «IT i norsk utdanning. Plan for 1996-99» som er en oppfølging av St meld nr 24 (1993-94) Om IT i utdanningen. IT-planen er et veiledende dokument for hele utdanningssektoren. Planen blir fulgt opp med årsplaner, til nå for 1996 og 97. IT-planen omtales i denne proposisjonen også under kapitlene 0200, 0203, 0228, 0238, 0244, 0252 og 0281.

Arbeidet i 1996 og våren 1997 har vært konsentrert om følgende hovedområder:

Det er gitt støtte til omkring 150 FoU-prosjekter i regi av kommuner, fylkeskommuner, høyskoler, universiteter og andre innen

- kompetanseutvikling for lærere, IT-veiledere og andre ansatte
- pedagogisk bruk av IT, også for særskilte målgrupper
- jenter og IT
- nye måter å organisere etterutdanning på
- utvikling av elektroniske læremidler, jf kap 0244
- utvikling av elektroniske informasjonsbrønner og møteplasser, jf kap 0244

Innenfor rammen av prosjektene arbeides det blant annet med problemstillinger knyttet til bruk av IT i fagene, begynneropplæring i IT, bruk av skolebibliotek som ressurs for IT-opplæringen, IT som hjelpemiddel for differensiering og bruk av elevene som ressurs. I regi av høyskoler og universiteter arbeides det blant annet med problemstillinger rettet inn mot etter- og videreutdanning i IT, og klasseromsforskning knyttet til bruk av IT.

Departementet får rapporter fra utdanningskontorene og enkeltprosjekter med tilbakemelding om bruken av tildelte midler. Det er for tidlig å gi en samlet vurdering av innsatsen. Flere prosjekter retter seg mot jenters bruk av IT, og en er nå i ferd med å få betydelig erfaring med hvordan bruk av IT i undervisningen kan legges til rette for å ivareta jenters interesser og behov. Det rapporteres om positive ringvirkninger av prosjektene i form av økt kommunal satsing og støtte til utvikling av lokale og regionale ressursentra som kan bistå skolene i prosjektarbeid og kompetanseutvikling knyttet til bruk av IT i utdanningen. Fra utdanningkontorer og enkeltprosjekter rapporteres det om positive erfaringer med erfaringsspredning og kollegaveiledning. Ved tre utdanningskontorer er det etablert et samarbeid om systematisk utprøving av modeller for utviklingsarbeid og spredning av kompetanse innen bruk av IT i ulike fag og på ulike alderstrinn. Det er også gitt støtte til prosjekter hvor en er i ferd med å bygge opp erfaring med hvordan Internett kan utnyttes i etter- og videreutdanning.

I tillegg til å initiere og støtte FoU-prosjekter i regi av kommuner og fylkeskommuner, universiteter og høyskoler, jf bl a kap 0203, har departementet i 1997 etablert et tverrfaglig forsknings- og kompetansenettverk for IT i utdanningen. Etter utlysning og vurdering av søknader er det faglige og administrative koordineringsansvaret for nettverket lagt til Universitetet i Oslo. Målet med nettverket er, gjennom samarbeid på tvers av institusjoner og fagområder, å styrke kunnskapsutviklingen innen bruk av IT i utdanningen. Konkrete prosjekter vil komme i gang høsten 1997.

Gjennom skolenettet satses det på Internet-tjenester for skoleverket, jf kap 0244. I tillegg er det gitt støtte til en rekke andre informasjonsbrønner og elektroniske møteplasser, bl a et NRK-prosjekt om Hamsun og en Internett-tjeneste for ungdom i forbindelse med Stortingsvalget, for å stimulere ungdoms interesse for samfunnsspørsmål og politikk.

Norge deltar i en rekke internasjonale IT-prosjekter gjennom Nordisk Ministerråd (NMR) og EU. I NMR er målsettingen bl a å styrke nordiske IT-initiativ, f eks samarbeidet om videreutvikling av nordisk tilknytning til Internett. I EU har Norge bl a gått inn i et arbeid initiert fra Sverige med å etablere et europeisk skoledatanett etter mønster av det nordiske skolenettet.

Departementet har gitt Statistisk sentralbyrå (SSB) i oppdrag å foreta en kartlegging av tilstanden mht IT i utdanningen. Undersøkelsen er en oppfølging av en liknende undersøkelse som SSB utførte våren 1995. Ulike sider ved skolenes situasjon ble kartlagt når det gjelder utstyr, tilknytning til Internett, lærernes brukerkompetanse, skolenes planer og tilbud til elevene.

Undersøkelsen viser at det totale antall PCer til disposisjon for elevene er økt fra om lag 20 000 i 1995 til 25 000 i 1997. I tillegg har det foregått en betydelig fornyelse av utstyret. I grunnskolen er det nå i gjennomsnitt 18,7 elever per PC, med 21,9 på barnetrinnet og 15,6 på ungdomstrinnet. Det er en bedring fra ca 25 elever per PC i grunnskolen som helhet i 1995. I 1995 var PC-tettheten på barnetrinnet 29,7 og på ungdomstrinnet 19,9. I videregående skole er PC-tettheten nå 5,7 elever per PC, opp fra 7,8. Om lag en tredel av det totale utstyret i grunnskolen er plassert hos lærere og administrasjon. I videregående skole er om lag en firedel av det totale utstyret plassert hos lærere og i administrasjonen.

Det er store forskjeller mellom fylkene, mellom kommunene og mellom skolene. På barnetrinnet har Vest-Agder og Østfold lavest dekning med en tetthet på henholdsvis 33,1 og 31,9, mens Sogn og Fjordane har den høyeste dekningen med 13,0 elever per datamaskiner. I bykommunene er tettheten i snitt 24,6, mens den i landkommunene er 20,0.

Det er blant de små barneskolene, skoler med 1-49 og 50-99, elever at en finner skoler med høyest PC-dekning, og motsatt, de store skolene har ofte lav dekning. To tredeler av barneskoler med mer enn 200 elever har en PC-dekning som er lavere enn 23 elever per PC.

Totalt sett har 24 pst av barneskolene, 57 pst av ungdomsskolene, 44 pst av kombinerte barne- og ungdomsskoler og 90 pst av de videregående skolene tilknytning til Internett, og henholdsvis 15 pst, 45 pst og 82 pst av skolene har sørget for at elevene har adgang til Internett.

74 pst av lærerne i grunnskolen kan bruke enkel tekstbehandling, men 19 pst kan bruke et regneark og 19 pst kan bruke Internett. 45 pst av lærerne i grunnskolen kan bruke IT som pedagogisk hjelpemiddel, dvs utnytte spesielt utviklet pedagogisk programvare og 35 pst kan bruke IT til spesialundervisning. I videregående skole kan 77 pst av lærerne bruke tekstbehandling, 32 pst kan bruke regneark og 36 pst kan bruke Internett, 37 pst kan bruke IT som pedagogisk hjelpemiddel og 15 pst bruker IT i spesialundervisning.

Halvparten av grunnskolene og 60 pst av de videregående skolene har laget lokale IT-planer, og i de fleste IT-planene er det lagt inn både mål for kompetanseutvikling for lærerne og for maskintetthet.

Samlet sett har det de siste årene vært en betydelig økning både av utstyrsparken og den pedagogiske bruken av IT i skolen. I videregående skole er situasjonen ganske tilfredsstillende når det gjelder utstyr. I grunnskolen er det samlet sett en dekningsgrad når det gjelder IT-utstyr som ikke er god nok, og med til dels store variasjoner.

Resultatmål for 1998

I samsvar med omtalen i Regjeringens langtidsprogram for perioden 1998 til 2001 vil Regjeringen på bakgrunn av den kartleggingen det er redegjort for ovenfor, utarbeide planer for kompetanseutvikling og bruk av IT i utdanningen. Dette vil kreve en innføringsperiode som må gå over noe tid.

I første omgang vil undersøkelsen fra Statistisk sentralbyrå bli fulgt opp med ytterligere kartlegging når det gjelder elevers og læreres faktiske bruk av IT.

På bakgrunn av de kartlegginger som gjøres i 1997 og de erfaringer som er gjort fram til nå, vil «IT i norsk utdanning. Plan for 1996-99» bli revidert i 1998. I den nye planen vil en bl a legge stor vekt på gjennomføring av IT-målene i de nye læreplanene for grunnskolen, arbeidet med bruk av IT i ulike deler av videregående opplæring, bruk av nye digitale læremidler i fjernundervisning, i høgre utdanning og i voksenopplæring og forskning innen pedagogisk bruk av IT. Det vil også bli lagt vekt på sammenhengen i arbeidet med IT på de ulike utdanningsnivåene.

For øvrig vil departementet følge opp tiltak som er igangsatt under IT-planen for 1996-99. Nasjonalt læremiddelsenter vil arbeide med utvikling av tilbudet om norsk pedagogisk innhold på Internett i samarbeid med nordiske og europeiske initiativ. Nasjonalt læremiddelsenter vil også følge opp arbeidet med initiativ i forhold til ulike aktører når det gjelder utvikling og tilrettelegging av pedagogisk programvare. Som nevnt vil Nasjonalt læremiddelsenter fortsatt videreutvikle tilbudene til skolene når det gjelder rammeavtaler for programvare, maskinvare mv. De statlige utdanningskontorene vil fortsatt få oppgaver med informasjon, veiledning og oppfølging av regionale og lokale prosjekter.

Det nye nettverket for forskning og utvikling når det gjelder pedagogisk bruk av IT vil ha sitt første hele driftsår, og det vil bli satt i gang målrettet forskning for å få bedre kunnskap om bruk av IT i undervisning og læring.

Arbeidet med tilrettelegging av elektronisk basert fjernundervisning for å øke lærernes kompetanse når det gjelder bruk av IT, vil bli fulgt opp.

Post 61 Tilskudd til Nordland kunst- og filmskole

I en flertallsmerknad i Budsjett-innst S nr 12 (1996-97) forutsatte kirke-, utdannings- og forskningskomiteen at departementet medvirket til å sikre drift av Nordland kunst- og filmskole fra høsten 1997.

Ved kongelig resolusjon av 21. mars 1997 ble det fattet vedtak om at det skulle gis et øremerket tilskudd til Nordland fylkeskommune til drift av skolen fra høsten 1997 under kap 0249, ny post 61. Tilskuddet for høsten 1997 utgjør kr 521 000. Skolen er toårig og er det eneste tilbudet i sitt salg i Nord-Norge og det eneste innenfor det offentlige skoleverk.

Beregning av statstilskudd til skolen tar utgangspunkt i tilskuddssatsene per elev som gjelder for private skoler innen kunst-, medie- og musikkutdanning (tilskuddsregel 6). Det gis statstilskudd for inntil 24 elever per årskull. Stortingets behandling av utkast til ny opplæringslov, samt resultatet av en pågående utredning om kunstutdanningen, vil kunne få betydning for hvorledes spørsmålet om statstilskudd til drift av skolen skal vurderes i framtiden.

For å få utbetalt statstilskuddet må skoleeier sende inn til departementet revisor-bekreftede oppgaver over elevtall per 1. oktober og 1. april.

Forutsatt at skolen har 24 elever våren 1988 og 48 elever høsten 1998, vil statstilskuddet til drift av skolen utgjøre 1,55 mill kroner i 1998.

Post 71 Fotokopiering i skoleverket

Målsetting

Alle skoleeiere plikter å betale for fotokopiering mv av opphavsrettslig beskyttede verk til bruk i undervisningsvirksomhet. Det ble i 1985 inngått en avtale mellom staten og interesseorganisasjonen for rettighetshaverne til åndsverk. Kopinor, der staten frikjøper et samlet kopieringsvolum til en pris per enhet som årlig avtales. Det frikjøpte volum fordeles på kommunale, fylkeskommunale, statlige og private skoleeiere. Vederlaget til Kopinor fastsettes på grunnlag av periodiske undersøkelser. Dersom omfanget av fotokopieringen overstiger det avtalte frikjøp, dekkes det overskytende av de respektive skoleeiere.

Tilskuddsordningen har som formål å redusere skoleeierens utgifter ved kopiering av vederlagspliktig materiale.

Oppfølging og kontroll

Bevilgningen overføres til Kopinor i henhold til den avtale som inngår om det årlige omfang av det statlige frikjøp av kopier og de enhetspriser per kopi som inngår i avtalen.

Rapport for 1997

Av tilskuddet går hoveddelen til frikjøp av kopier og transparenter, mens en mindre del går til informasjonsarbeid og til undersøkelse av kopieringsvolum. Den avtale som er inngått med Kopinor for 1997, innebærer et statlig frikjøp som dekker et kopieringsvolum tilsvarende om lag 1/3 av den samlede kopieringen. Undersøkelser viser at kopieringsomfanget i skoleverket øker både når det gjelder papirkopier og transparenter.

Budsjettforslag for 1998

Bevilgningen foreslås videreført på samme nivå som i 1997.

Post 73 Tilskudd til privateide skole- og kirkebygg

Målsetting

Formålet med tilskuddet er å gi trossamfunn utenfor Den norske kirke, samt frivillige organisasjoner innenfor Den norske kirke, mulighet til å bygge skole- og kirkebygg til lavere egenfinansiering. Tilskuddet gis innenfor bevilgningsnivået og etter en fastsatt sats per kvm. Satsen for 1997 var kr 825 per kvm for kirkebygg og kr 285 per kvm for skolebygg. For kirkebygg er det arealbegrensning på 5 kvm per medlem. Tilskuddet til skole- og kirkebygg til trossamfunn utenfor Den norske kirke blir gitt uavkortet. Tilskuddet til kirkebygg til frivillige organisasjoner innenfor Den norske kirke blir fastsatt slik at en tar hensyn til annen offentlig støtte og størrelsen på egenkapitalen i byggeprosjektet. Finansiering med høy låneandel gir ut fra dette lavere tilskudd.

Rapport for 1995-97

Omfanget av søknader som gir grunnlag for tilskudd, er økende. I 1995 ble det utbetalt tilskudd til i alt 26 prosjekter, hvorav ett privateid skolebygg. I 1996 økte antall tilskuddsmottakere til 32, hvorav åtte prosjekter var skoler. Bevilgningen for 1997 gikk i sin helhet med til å dekke utbetaling av tilskudd for søknader fra 1996.

Ordningen ble i 1995 utvidet til å omfatte lokale forsamlingshus som eies av frivillige organisasjoner innen Den norske kirke. I 1996 ble ordningen utvidet slik at også kjøp av lokaler gir grunnlag for tilskudd.

Oppfølging og kontroll

Departementet setter som betingelse for tilskudd å få tilsendt revidert regnskap fra tilskuddsmottaker for årets virksomhet, hvor bruk av tilskuddsmidlene skal framgå. Departementet har god kontakt med Norges Frikirkeråd og mange av søkerne.

Departementet foretar en generell formalia- og rimelighetskontroll av tilskuddsmottakernes bruk av midlene.

Budsjettforslag 1998

Forslag til bevilgning er videreført på samme nivå som for 1997. Innenfor rammen av bevilgningen foreslås det uendrede tilskuddssatser i forhold til 1997 og som er:

- kirkebygg: kr 825 per kvm
- skolebygg: kr 285 per kvm.

Det er fortsatt slik at bevilgningen vil måtte medgå til å dekke opp for søknader som innkom i løpet av 1997. Per 15. august 1997 var det innkommet søknader som gir grunnlag for tilskudd på i alt 10 mill kroner.

Programkategori 07.50 Annen voksenopplæring

Kategori 07.50 omfatter:

- tilskudd til studiearbeid i regi av studieforbundene
- tilskudd til fjernundervisning i regi av de frittstående fjernundervisningsinstitusjonene
- tilskudd til hovedkurs og kortkurs i folkehøgskolen
- tilskudd til opplæring for særlige målgrupper (personer med ulike opplæringshindringer)
- tilskudd til opplæring i norsk med samfunnskunnskap for fremmedspråklige voksne
- tilskudd til kurs for tillitsvalgte i arbeidslivet
- drift av Norsk Fjernundervisning (NFU), Statens ressurs- og voksenopplæringssenter (SRV) og Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitutt (NVI)
- utviklingsrettet arbeid.

Programkategori 07.50 Annen voksenopplæring fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
0250	Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for fremmedspråklige voksne (jf kap 3250)	317 381	351 999	407 922	15,9
0251	Voksenopplæring i studieforbundene	211 916	206 317	211 476	2,5
0252	Fjernundervisning (jf kap 3252)	49 567	36 561	37 425	2,4
0253	Folkehøgskoler	352 492	343 367	336 561	-2,0
0255	Forskning, utvikling og diverse tilskudd (jf kap 3255)	28 771	33 814	33 044	-2,3
	Sum kategori 07.50	960 127	972 058	1 026 428	5,6

I forhold til 1997 er det foretatt følgende tekniske endring:

- Kap 0250 har endret navn fra Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og norskopplæring for fremmedspråklige voksne.
- Kap 0255 er oppjustert med 1,6 mill kroner mot tilsvarende økning av inntektene, jf kap 3255.

Programkategori 07.50 Annen voksenopplæring fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
3250	Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for fremmedspråklige voksne (jf kap 0250)	12 949	12 107	19 617	62,0
3252	Fjernundervisning (jf kap 0252)	5 227	691	705	2,0
3255	Forskning, utvikling og diverse tilskudd (jf kap 0255)	2 762	892	2 510	181,4
	Sum kategori 07.50	20 938	13 690	22 832	66,8

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

- Kap 3250 har endret navn fra Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og norskopplæring for fremmedspråklige voksne.

Voksenopplæring omfatter grunnutdanning på alle utdanningsnivåer, etter- og videreutdanning på de ulike nivåene, folkeopplysning og opplæring knyttet til arbeid og deltakelse i samfunnslivet.

Se også omtale under:

- programkategori 07.10 Administrasjon
- programkategori 07.20 Grunnskolen
- programkategori 07.30 Videregående opplæring
- programkategori 07.40 Andre tiltak i utdanningen
- programkategori 07.60 Høgre utdanning
- programområde 19 Arbeidsmarkedet i Kommunal- og arbeidsdepartementets budsjettproposisjon.

Budsjettforslag 1998 - prioriteringer

Aktiviteten i hovedområdene i voksenopplæringen foreslås videreført på omtrent samme nivå som for inneværende år.

Det er lagt inn midler til innføring av nivåbasert opplæring i norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere og flyktninger.

For å bidra til at innvandrerdøtre uten 9-årig grunnskole eller tilsvarende gis mulighet til videregående opplæring, foreslås 30 mill kroner til grunnskoleopplæring for 16-20-åringer fra språklige minoriteter.

Utviklingsarbeid og forskning i relasjon til etter- og videreutdanning og voksenopplæring prioriteres som ledd i arbeidet med en nasjonal handlingsplan.

Tilskudd til drift av folkehøgskoler foreslås noe redusert.

Mål

Voksenopplæring og etter- og videreutdanning skal legge til rette for

- økt verdiskaping,
- større fleksibilitet i arbeidsstyrken,
- bedre likestilling i arbeidsliv og utdanning
- personlig utvikling og deltakelse i arbeids- og samfunnsliv.

Tilstandsvurdering

Voksnes behov for opplæring og kompetanseutvikling øker og endres i takt med samfunnsutviklingen.

Tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer de siste fire årene gir grunnlag for en vurdering av aktiviteten på de fleste områder innen voksenopplæringen. I tilstandsrapportene ser en følgende hovedtrekk:

Samarbeidsfora hvor aktuelle aktører i voksenopplæringen deltar, fungerer i hovedsak på fylkesnivå i form av arbeidsmarkedsråd eller tilsvarende fora. Samarbeidet varierer fra informasjonsutveksling til forpliktende samarbeid om behovskartlegging, utvikling av måltall, utvikling av helhetlige handlingsplaner og gjennomføring av opplæringstilbud. Få kommuner har etablert samarbeidsfora med sikte på å utvikle en mer helhetlig tilnærming til voksenopplæring.

Kommunene har etter § 5 i lov om voksenopplæring bl a ansvar for utvikling av helhetlige planer for voksenopplæring. Ifølge tilstandsrapportene hadde 62 kommuner plan for voksenopplæring i 1996. 26 av disse hadde en samlet plan som omfatter alle områder som kommunen har ansvar for. De øvrige kommunenes planer omfattet spesialundervisning, som er en lovpålagt oppgave, og/eller norskopplæring for voksne innvandrere og flyktninger, der kommunene må dokumentere bruk av øremerkede midler.

Eksamensrettet grunnskoleopplæring for voksne har et relativt beskjedent omfang. Gjennom oppsøkende virksomhet og motivasjonsarbeid er det registrert ønske om å fullføre opplæringen hos voksne som har mangelfull grunnskole eller mangelfull eksamen.

Tildeling av timer til spesialundervisning for voksne har holdt seg nokså konstant de siste fire årene. I samme periode er det på landsbasis registrert en svak oppgang i antall søknader om timetildeling. Disse faktorene gir grunnlag for å anta at gjennomsnittlig timetildeling til den enkelte har gått noe ned. Det betyr ikke nødvendigvis et dårligere totaltilbud til den enkelte, men at et økende antall kommuner gir helhetlige tilbud som omfatter grunnskoleopplæring og hverdags- og arbeidslivstrening. I 1996 tildelte flere kommuner timer til afasirammede og trafikkskadde i tillegg til psykisk utviklingshemmede. Tilstandsrapportene viser varierende praksis i kommunene både når det gjelder opplæringstilbud og målgruppe.

Kommunenes opplæring for voksne innvandrere og flyktninger fungerer ifølge rapportene etter intensjonene. Tilbud som kombinerer språkopplæring med kultur- og arbeidslivsopplæring, oppgis å gi best resultat for den enkelte og kan gi økte muligheter for arbeid.

Videregående opplæring for voksne er etter § 4 i lov om voksenopplæring et fylkeskommunalt ansvar.

Antall voksne søkere til videregående opplæring har gått ned etter innføringen av Reform 94.

Voksne søker først og fremst om opptak til helse- og sosialfag, formgivningsfag og handels- og kontorlag. Det er registrert en svak økning i søkningen til linjer som gir allmenn studiekompetanse. Antall voksne som avlegger fagprøve etter § 20 i lov om fagopplæring i arbeidslivet, har økt etter innføring av Reform 94. Voksne søkere som ikke kommer inn på de fagene de søker, avstår ofte fra tilbud om opptak ved andre linjer.

Tilstandsrapportene gir uttrykk for at fylkeskommunene er lite orientert mot å tilpasse tilbudene til de voksne brukerne. Det registreres i mange fylker ledige plasser på kurstilbud som de voksne ikke søker. Rapportene peker på at virkemidlene for tilpasning for voksne elever i reformen ikke er godt nok tatt i bruk.

Studieforbundene gir kurstilbud i videregående opplæring på områder som ikke i tilstrekkelig omfang dekkes av fylkeskommunale tilbud. Det var ca 20 000 voksne som deltok i slik opplæring i 1996. Det gis tilbud innen allmennfaglig studieretning og enkelte yrkesfag. Ca 5 400 gjennomførte teorikurs for fagbrev etter § 20 i lov om fagopplæring i regi av studieforbundene.

Arbeidsmarkedsetaten finansierer fortsatt tilbud innen videregående opplæring. Oppfølgingen skjer etter en lokal tilpasning av de ordinære læreplanene.

For studieforbund, folkehøgskoler og fjernundervisningsinstitusjoner omfatter rapporteringen nedenfor også informasjon innhentet av departementet.

Studieforbundene har et stabilt aktivitetsnivå. Tilbudene omfatter ikke-eksamensrettede kurs så vel som eksamensrettede kurs på ulike nivåer. Det ble totalt gjennomført 67 643 kurs i regi av studieforbundene i 1996 med 743 808 deltakere. Studieringer på høgre nivå har noe ulik rekruttering i de enkelte fylkene. Der det registreres nedgang, forklares dette med god tilgang på studieplasser ved ordinære institusjoner de siste årene. 33 198 voksne deltok i slik opplæring i 1996. 72 pst av deltakerne var kvinner.

Fjernundervisningsinstitusjonene hadde i 1996 ca 58 000 fullføringer, omregnet til ca 5 900 helårsstudenter. Aktiviteten totalt har gått noe ned, mens det har vært en økning for kurs i videregående opplæring og på høgskole- og universitetsnivå.

Folkehøgskolene er en del av det totale opplærings- og utdanningstilbudet på det lokale og regionale plan. Generelt rapporteres det om en svak nedgang i søkningen til hovedkursene i perioden 1994-96. Men det er registrert en markert økning etter behandlingen i januar i år av St meld nr 51 (1996-97) Om folkehøgskolen og utdanningssamfunnet.

Hovedutfordringer og strategier

Som et resultat av en forsterket innsats for livslang læring er det nasjonalt og internasjonalt en økende interesse for og engasjement i voksenopplæring og etter- og videreutdanning.

Langtidsprogrammet slår fast at den videre utviklingen av utdanningssystemet og den nasjonale kompetansepolitikken skal ha livslang læring som overordnet perspektiv.

Norsk voksenopplæring har mange kvaliteter som kan utvikles videre. Ansvaret er fordelt på ulike forvaltningsnivåer og instanser, og det er et mangfold av aktører på tilbydersiden. Mangfoldet bidrar til en bred rekruttering til opplæring og et bredt spekter av tilbud. Samtidig gir dette behov for en mer helhetlig tilrettelegging og for samarbeid om planlegging og gjennomføring av opplæring. Dette er ønskelig både av hensyn til brukerne og for å sikre en rasjonell utnyttelse av ressursene. Det er behov for bedre kunnskap om behov og tilbud i voksenopplæring. Dette utvikles ved målrettet forsknings- og utviklingsarbeid, evalueringer og utvikling av relevant statistikk. Arbeid med organisering og tilrettelegging, voksenpedagogikk og metodeutvikling i voksenopplæring videreføres med utgangspunkt i voksnes behov for opplæring.

De store og krevende reformene som er gjennomført i grunnskolen, videregående opplæring og høgre utdanning, er en vesentlig del av fundamentet for livslang læring.

Voksenopplæring og etter- og videreutdanning er de neste områdene for reformarbeid. Regjeringen sikter mot en kompetanseheving i den voksne del av befolkningen, noe som vil legge til rette for økt verdiskaping, større fleksibilitet i arbeidsstyrken, bedre likestilling i arbeidslivet og et bredere sosialt og samfunnsmessig engasjement. Dette er problemstillinger som er i samsvar med internasjonal debatt om voksenopplæring og livslang læring i UNESCO, OECD og EU.

Et offentlig utvalg (Buer-utvalget) har vært i arbeid for å utrede grunnlaget for et målrettet og helhetlig system for etter- og videreutdanning og kompetanseheving i arbeids- og samfunnsliv.

Sentrale punkter i utvalgets mandat var

- behovet for kunnskap og kompetanse i samfunn, næringsliv og offentlig virksomhet
- spørsmålet om permisjon til etter- og videreutdanning
- ordninger for dokumentasjon og verdsetting av realkompetanse
- organisering og tilrettelegging av voksenopplæring.

Utvalgets innstilling er i oktober 1997 sendt på høring. Innstillingen vil danne et sentralt grunnlag for Regjeringens stortingsmelding våren 1998 om voksenopplæringsreformen.

Programkategori 07.50 Annen voksenopplæring fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
01-29	Driftsutgifter	67 402	68 847	69 184	0,5
60-69	Overføringer til kommunesektoren	311 293	343 210	399 027	16,3
70-89	Overføringer til private	581 432	560 001	558 217	-0,3
Sum kategori 07.50 Annen voksenopplæring		960 127	972 058	1 026 428	5,6

KAP 0250 STATENS RESSURS- OG VOKSENOPPLÆRINGSSENTER OG OPPLÆRING FOR FREMMEDSPRÅKLIGE VOKSNE (JF KAP 3250)

Kapitlet omfatter:

- drift av Statens ressurs- og voksenopplæringssenter (SRV)
- tilskudd til opplæring for fremmedspråklige voksne.

Kap 0250 Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og voksenopplæring for fremmedspråklige fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	35 034	33 526	34 310
21	Spesielle driftsutgifter	6 754	7 939	8 078
60	Opplæring i norsk med samfunnskunnskap for fremmedspråklige voksne	275 593	297 534	322 534
61	Andre tiltak for fremmedspråklige voksne	0	13 000	13 000
62	Grunnskoleopplæring for fremmedspråklige 16-20-åringer	0	0	30 000
Sum kap 0250		317 381	351 999	407 922

Regnskap 1996: Post 01: 25 274, post 11: 9 760

S III 1997: Post 01: 24 631, post 11: 8 895

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

- Det er opprettet ny post 62 Grunnskoleopplæring for fremmedspråklige 16-20-åringer.

Resultatrapport for 1996-97

Statens ressurs- og voksenopplæringssenter (SRV)

Det åpne undervisningstilbudet hadde i 1996 samme omfang som i 1995, 870 uketimer, inkludert sosialpedagogiske tjenester. Søkere med svak utdanningsbakgrunn er prioritert ved inntak.

Andelen innvandrere og flyktninger er 23 pst. Om lag halvparten av søkerne er fra språklige minoriteter.

Statistikken som gjelder andelen deltakere som gjennomfører opplæringen, er forbedret. Videre er det i samarbeid med Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitutt (NVI) gjennomført en større spørreundersøkelse om deltakernes bakgrunn og motivasjon for å ta opplæring.

Våren 1996 avsluttet SRV et samarbeidsprosjekt med Postens personalsenter, som gjaldt opplæring mot studiekompetanse. Høsten 1996 ble det gjennomført et samarbeidsprosjekt med Norges statsbaner om kontorutdanning for deltakere i en attføringssituasjon.

Kvalitetssikring av oppdragsundervisningen foregår løpende gjennom skriftlige evalueringer av undervisningen på alle kurs.

I 1996 er det innledet nye samarbeidsprosjekter med NVI, Nasjonalt læremiddelsenter, Norsk Fjernundervisning, Arbeidernes Opplysningsforbund og Norsk Rikskringkasting. Tilknytning til EU-programmer for voksenopplæring har vært et satsingsområde med fem nye prosjekter. Ytterligere to prosjekter har støtte fra Nordisk Ministerråd.

IT for voksne er et eget satsingsområde. I den forbindelse har en samarbeidet med Nordens folkliga akademi om en konferanse om ny teknologi i arbeid og utdanning.

Kirke-, utdannings- og forskningskomiteens flertall ba i Budsjett-innst S nr 12 (1996-97) om en vurdering av om Gerhard Schønnings skole burde bli en statlig voksenopplæringsinstitusjon. Departementet vil i denne sammenheng vise til at fylkeskommunen har et lov-pålagt ansvar for videregående opplæring for voksne, jf voksenopplæringsloven og lov om videregående opplæring. Departementet mener det ville være uheldig å se bort fra dette ansvaret ved å opprette ytterligere en statlig voksenopplæringsinstitusjon ved siden av SRV.

Opplæring i norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere og flyktninger

Tilbud om opplæring i norsk med samfunnskunnskap gis voksne innvandrere og flyktninger, dvs personer med et annet morsmål enn norsk, dansk, svensk eller samisk. Fra august 1996 har asylsøkere fått samme opplæringstilbud som flyktninger.

Undervisningen er et kommunalt ansvar, og gjennom statens utdanningskontorer gis tilskudd til undervisningen ut fra faste satser for undervisnings- og deltakertimer.

Tabell: Voksenopplæring for innvandrere og flyktninger i 1996

	Innvandrere	Flyktninger ²
Deltakere ¹	11 183	11 085
Undervisningstimer	233 705	339 010
Statlige utgifter (i 1 000 kr)	109 864	151 211
Tilskudd per undervisningstime	470	446

Kilde: KUF FRES-statistikk for 1996

¹ Siden deltakerne kan ta flere kurs per år, kan det ha skjedd en viss dobbelttelling.

² Asylsøkere regnes inn her.

Tabellen viser omfanget av innvandrers- og flyktningundervisningen i 1996. I tillegg nyttes midler til fagundervisning i matematikk og naturfag for enslige mindreårige, til «Språkprøven for fremmedspråklige voksne» og til utviklingsarbeid.

Antall søkere til fagundervisning i matematikk og naturfag viser en fortsatt nedgang. Dette tyder på at mye av behovet for denne typen undervisning er dekket ved at flere kommer inn i videregående opplæring. For å imøtekomme innvandreres, og særlig innvandrerkvinner, spesielle opplæringsbehov ble det fra januar 1996 innført en ordning med fleksibel bruk av timerammen. Statens utdanningskontorer har innhentet opplysninger om erfaringer med ordningen. De fleste kommuner vurderer ordningen som positiv til tross for at den innebærer merarbeid, og at timerammen er for lav til å gi vesentlige utslag i undervisningsresultatene. Bruk av ordningen varierer i kommunene. Innvandrerkvinner har blitt prioritert, men andre med svak utdanning har også fått undervisning ut over den ordinære timerammen.

Fra 1996 er det forutsatt at alle som har gjennomgått den statsfinansierte språkopplæringen, skal avslutte med «Språkprøven i norsk for fremmedspråklige voksne». «Språkprøven» ble avholdt tre ganger i 1996. Undervisningsinstitusjonene har meddelt at 982 personer ikke ble meldt opp til prøven pga manglende eller dårlig skolebakgrunn fra hjemlandet, psykiske og psykososiale problemer og/eller høy alder. Totalt tok 3 433 kandidater «Språkprøven for fremmedspråklige voksne» i 1996. Ca 50 pst av kandidatene fikk 200 eller mer av maksimalt 300 poeng. Evaluering viser bl a at de med høy utdanningsbakgrunn fikk de beste resultatene, og de hadde også færrest timer norskundervisning. Kvinnene hadde gjennomsnittlig noe høyere poengsum enn mennene.

Beregningsutvalgets kartlegging av kommunenes utgifter i 1996 til bosetting og integrering av flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag viser at tilskuddet til voksenopplæring i utvalgskommunene samsvarer forholdsvis bra med utgiftene.

Tabell: Kommunenes gjennomsnittlige utgifter og deltakertall per undervisningstime

Innbyggertall	Utgift (i kr)		Deltakere	
	1995	1996	1995	1996
< 9 999	454	500	9,6	3,7
10 000-19 999	436	443	7,6	5,5
20 000-49 999	429	431	7,9	9,3
> 50 000	513	514	11,1	10,0
Hele utvalget	497	502	10,2	9,5

Kilde: Sluttrapport fra Beregningsutvalget for kartlegging av kommunale utgifter til bosetting og integrering av flyktninger og personer med oppholdstillatelse på humanitært grunnlag i juni 1996 og juni 1997.

Tabellen viser at det også for 1996 er en reduksjon i gjennomsnittlig gruppestørrelse. Dette er fortsatte virkninger av nedlegging av asylmottak, samtidig som det har vært forholdsvis få nyankomne. Kommuner med få innvandrere og flyktninger har små muligheter for å gi tilpasset undervisning i store grupper. Det er ingen entydig forklaring på hvorfor gruppestørrelsen i de nest største kommunene har økt fra 1995 til 1996, men det kan skyldes ensartet minoritetsspråklig befolkning i de kommunene som var med i utvalget i 1996.

Resultatmål for 1998

Statens ressurs- og voksenopplæringscenter (SRV)

Undervisningstilbudet ved SRV er åpent for søkere fra hele Norge. Gjennom dette tilbudet og oppdragsundervisning skal SRV sørge for relevante opplæringstilbud for voksne. Ved sitt utviklingsarbeid skal SRV, i takt med samfunnsutviklingen, sørge for nyutvikling og spredning av kunnskaper innenfor voksenpedagogikk og metodeutvikling. Det åpne undervisningstilbudet skal ha samme volum som i 1997.

Opplæring for voksne innvandrere og flyktninger

- Gjennom iverksetting av nivåbasert norskopplæring skal deltakerne få styrket sine muligheter til å oppnå kunnskaper og ferdigheter som setter dem i stand til å komme videre i utdanning og arbeid.
- Gjennom nivåbasert norskopplæring skal deltakerne gis undervisning tilpasset deres behov og forutsetninger.
- Ny moduloppbygd rammeplan og delprøver skal foreligge til bruk fra skoleåret 1998-99.
- Det skal satses på tiltak for å øke samarbeid mellom utdannings- og arbeidsmarkedsmyndigheter for å kombinere teoretisk og praktisk opplæring.
- Det skal settes i gang tiltak for å motivere og rekruttere innvandrere og flyktninger til opplæring.
- Det skal legges til rette for grunnskoleopplæring for innvandrere og flyktninger i alderen 16-20 år som mangler slik opplæring.
- Retningslinjene for rapportering og kontroll av tilskuddssystemet skal revideres, og begrepsbruken skal gjennomgås og presiseres.

Budsjettforslag for 1998

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene går til drift av den ordinære undervisningen ved SRV og ligger på samme nivå som i 1997.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Post 21 gjelder utgifter til oppdragsundervisningen ved SRV. Bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 60 Opplæring i norsk med samfunnskunnskap for fremmedspråklige voksne

Fra 1998 skal innvandrere og flyktninger få samme tilbud om opplæring i norsk med samfunnskunnskap.

Bevilgningen omfatter tilskudd til opplæring i norsk med samfunnskunnskap for innvandrere og flyktninger gitt etter faste satser for undervisnings- og deltakertimer.

Ved behandling av St meld nr 17 (1996-97) Om innvandring og det flerkulturelle Norge ble det bl a vedtatt at undervisningen i norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere og flyktninger legges om fra en timebasert til en nivåbasert modell. Undervisningen skal ta utgangspunkt i den enkeltes opplæringsbehov og starte senest tre måneder etter ankomst. Ordningen iverksettes som en overgangsordning fra 1. januar 1998, da undervisningen fram til skoleåret 1998-99 må gis etter nåværende rammeplan. Departementet arbeider med retningslinjer for tilrettelegging og rapportering av nivåbasert norskopplæring.

På bakgrunn av Beregningsutvalgets kartlegging av kommunenes utgifter til bosetting og integrering av flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag blir tilskuddsatsene for undervisningen i 1998 kr 335 per undervisningstime og kr 16 per deltakertime. Dette er de samme satsene som for 1997.

Kommunene har ansvar for å legge til rette for og sette i gang undervisningen, men kan overlate ansvaret til godkjente studieforbund eller andre godkjente undervisningsinstitusjoner.

Post 61 Andre tiltak for fremmedspråklige voksne

Av den foreslåtte bevilgningen er 10 mill kroner budsjettert til utgifter i forbindelse med «Språkprøven i norsk for fremmedspråklige voksne», inkludert utarbeiding av delprøver og utvikling av moduloppbygd rammeplan for undervisningen. 3 mill kroner skal dekke utgifter til regionalt og lokalt utviklingsarbeid.

Post 62 Grunnskoleopplæring for fremmedspråklige 16-20-åringer

Under Stortingets behandling av St meld nr 17 (1996-97) Om innvandring og det flerkulturelle Norge ble det vedtatt at kommunene skal få full kompensasjon for å gi eksamensrettet grunnskoleopplæring til innvandrere og flyktninger i alderen 16-20 år som ikke har 9-årig grunnskole eller tilsvarende. Fagundervisning i matematikk og naturfag for enslige mindreårige flyktninger bortfaller fra 1998, da behovet for denne undervisningen dekkes gjennom tilbudet om grunnskoleopplæring for aldersgruppen.

Det foreslås bevilget 30 mill kroner til grunnskoleopplæring for målgruppen. Tilskudd til undervisningen tildeles fra statens utdanningskontorer.

KAP 3250 STATENS RESSURS- OG VOKSENOPPLÆRINGSSENTER OG OPPLÆRING FOR FREMMEDSPRÅKLIGE VOKSNE (JF KAP 0250)

Kap 3250 Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for fremmedspråklige voksne fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	7 304	8 149	8 312
02	Salgsinntekter mv	4 653	3 958	4 037
04	Opplæring i norsk med samfunnskunnskap for fremmedspråklige voksne	0	0	7 268
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	704	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	288	0	0
Sum kap 3250		12 949	12 107	19 617

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

- Det er opprettet ny post 04 Opplæring i norsk med samfunnskunnskap for fremmedspråklige voksne.

Post 01 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder inntekter fra oppdragsvirksomhet ved SRV.

Post 02 Salgsinntekter mv

Posten gjelder refusjon av utgifter for undervisning av elever fra språklige minoriteter, inntekter fra elevservice og kantine, samt privatisteksamen.

Post 04 Opplæring i norsk med samfunnskunnskap for fremmedspråklige voksne

Visse innenlandske utgifter til flyktninger kan i henhold til OECDs statistikkdirektiver defineres som offisiell utviklingshjelp. Det legges til grunn at kr 7 268 000 på kap 0250 post 60 innrapporteres som utviklingshjelp. Post 04 foreslås i den forbindelse bevilget med kr 7 268 000.

KAP 0251 VOKSENOPPLÆRING I STUDIEFORBUNDENE

Kapitlet omfatter tilskudd til:

- opplæring arrangert av godkjente studieforbund
- administrasjon av studieforbundene
- pedagogisk utviklingsarbeid i studieforbundene
- tiltak for særlige målgrupper
- Voksenopplæringsforbundet (Vofo).

Kap 0251 Voksenopplæring i studieforbundene fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
70	Studiearbeid	144 898	139 141	142 620
71	Administrasjon, utviklingsarbeid og pedagogiske tiltak i studieforbundene	44 496	44 500	45 613
72	Tiltak for særlige målgrupper	22 522	22 676	23 243
Sum kap 0251		211 916	206 317	211 476

I nedenstående omtale av tilskuddsordningen er det gitt en felles beskrivelse som dekker de tre tilskuddspostene.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at studieforbundene og deres medlemsorganisasjoner skal kunne tilby opplæringstiltak for voksne som ønsker eller har behov for det. Studieforbundenes virksomhet skal bidra til å realisere voksenopplæringslovens mål og intensjoner.

Voksenopplæring i regi av studieforbundene skal være deltakerstyrt og foregå i regi av demokratisk oppbygde organisasjoner og sammenslutninger. Opplæringen skal bidra til å gi deltakerne innflytelse over egen læresituasjon, og dermed til opplæring tilpasset den enkeltes behov, og til desentraliserte tilbud i lokalmiljøene.

Det gis særskilt tilskudd for å redusere deltakerkostnadene for spesielle målgrupper utover den ordinære tilskuddsordningen.

Tildelingskriterier

Et studieforbund består av to eller flere organisasjoner. For å bli godkjent må studieforbundet være en ideell organisasjon med voksenopplæring som hovedformål, ha landsomfattende virksomhet og organisasjonsledd i minst ti fylker og ha en demokratisk organisasjonsform. For å bli tildelt støtte må studieforbundene ha en gjennomsnittlig minimumsaktivitet av tilskuddsberettigede studietimer de siste tre år. Det sistnevnte kravet gjelder ikke politiske partiers studieforbund.

Grunnlaget for tilskudd til studiearbeid og administrasjon er studieforbundenes innrapporterte studietimetall. Det er stilt vilkår for hvilke timer som inngår i beregningsgrunnlaget. Gjennomsnittet av antall gjennomførte timer de tre siste årene forut for det siste året legges til grunn i utmålingen av tilskuddet til det enkelte studieforbund. Timer med lærer vektet med 1,5 for beregning av opplæringstilskuddet til studieforbundene. Tilskuddet fordeles innenfor en fastlagt ramme.

Tilskudd til pedagogisk utviklingsarbeid og særlige målgrupper tildeles etter søknad.

Oppfølging og kontroll

Departementet innledet i 1995 et samarbeidsprosjekt med studieforbundene, Vofo og Statistisk sentralbyrå (SSB) for å styrke rapporteringen fra studieforbundene til departementet. Departementet mottar nå opplysninger om opplæringstiltakene på

enkeltkursnivå. Statistikken gir opplysninger om antall deltakere fordelt på kjønn og alder, antall kurs fordelt på emne og nivå og antall tiltak og studietimer fordelt på timer med og uten lærer.

Rapportering om bruk av de statlige midlene gis på eget rapporteringsskjema. Departementet mottar i tillegg årsmelding og revidert årsregnskap fra studieforbundene. Studieforbundene/organisasjonene må årlig utarbeide egne rapporter om anvendelsen av tilskuddet til særlige målgrupper og til pedagogisk utviklingsarbeid.

Som en oppfølging av nytt økonomiregelverk for staten er det fra 1. januar 1997 innført nye forskrifter om tilskudd, regnskap, revisjon og kontroll i studieforbundene.

Kontrollen i studieforbundene er knyttet til gjennomgang og godkjenning av kursdokumentasjon. I tillegg til den løpende kontrollen av ferdigmeldingsskjemaene gjennomfører en rekke av studieforbundene egne stikkprøvekontroller av enkeltkurs.

På grunnlag av studieforbundenes registrering av ferdigmeldinger føres tiltakene inn på et standardisert rapporteringsskjema som sendes departementet.

Departementet har utarbeidet rutiner for årlige stikkprøvekontroller. Gjennomgangen av det årlige rapporteringsmaterialet danner grunnlaget for kontrollen.

Rapport for 1996

Endringer i lov om voksenopplæring ble vedtatt av Stortinget høsten 1991 (Ot prp nr 46 (1990-91)). Foruten endringer i godkjenningskriteriene for studieforbund ble det vedtatt en forenkling og samordning av tilskuddssystemet. I tillegg ble studieforbundenes ansvar for fordelings- og kontrollarbeidet presisert. Det ble vedtatt en overgangsperiode på fem år for den nye ordningen. Overgangsordningen utløp 1. januar 1997.

Ved lovendringen i 1991 mottok til sammen 45 organisasjoner tilskudd. Per 1. januar 1997 var antall tilskuddsmottakere redusert til 22 landsomfattende studieforbund.

Oversikt over studieforbundene som er godkjent etter ny ordning:

Arbeidernes Opplysningsforbund i Norge, Bygdefolkets Studieforbund, Folkekulturforbundet, Frikirkelig studieforbund, Høyres Studieforbund, Idrettens Studieforbund, Kristelig Folkepartis Studieforbund, Norsk Kristelig Studieråd, Norsk Musikkråds studieforbund, Senterpartiets Studieforbund, Sosialistisk Opplysningsforbund, Studieforbundet AF, Studieforbundet Folkeuniversitetet, Studieforbundet for Norske Freds- og Solidaritetsorganisasjoner, Studieforbundet natur og miljø, Studieforbundet Ny Verden, Studieforbundet Populus, Venstres Opplysningsforbund, Yrkesorganisasjonenes Studieforbund og Funksjonshemmedes Studieforbund.

Overgangsordningen er forlenget for de samiske studieforbundene, Samenes Landsforbund/Sáiid Ádnansárvvi og Samisk Studieutvalg/Sámi Oahppolávdegoddi.

Antall medlemsorganisasjoner i studieforbundene var 359.

Tabell: Antall deltakere, andel kvinner, aldersgrupper etter hovedemner 1996

Hovedemner	Deltakere i alt	Andel kvinner	14-29 år	30-49 år	50 år-	Uoppgitt alder
Språkfag	29 830	71 %	3 821	6 279	4 588	15 142
Estetiske fag og håndverksfag	284 291	61 %	90 504	81 678	54 541	57 568
Humanistiske fag, tros- og livssynsfag	68 629	60 %	32 182	11 669	17 685	7 093
Samfunnsfag	29 131	62 %	6 864	6 389	2 536	13 342
Organisasjons- og ledelsesfag	125 614	46 %	31 776	38 679	14 176	40 983
Økonomi- og EDB-fag	26 641	47 %	2 904	9 574	3 019	11 144
Helse- og sosialfag	66 603	66 %	5 812	13 750	6 287	40 754
Samferdsels- og kommunikasjonsfag	16 255	25 %	5 200	3 760	1 240	6 055
Realfag, industri- og tekniske fag	11 671	40 %	2 540	2 714	578	5 839
Naturbruk, økologi- og miljøvern	40 241	26 %	10 654	16 815	5 799	6 973
Tjenesteyting og servicefag	7 942	82 %	806	3 026	1 170	2 940
Uoppgitt emne	36 960		993	450	191	35 326
I alt	743 808	56 %	194 056	194 783	111 810	243 159

Kilde: Statistisk sentralbyrå/KUF.

Dataene om studieforbundene er hentet fra SSBs nye voksenopplæringsstatistikk og rapporter til departementet. Den offentliggjøres i denne formen for første gang for virksomheten i 1996. Det er gjennomført opplæringstiltak i 427 av landets 435 kommuner. I

gjennomsnitt har kursene 11 deltakere og en varighet på 29 timer. Kvinnene utgjør 56 pst av deltakerne. Til sammen ble det rapportert inn 1 959 524 studietimer, og statstilskuddet utgjorde i gjennomsnitt kr 74 per studietime. Antall deltakere gikk ned med 3,3 pst i forhold til 1995.

SSBs emneinndeling ligger tett opp til det ordinære utdanningssystemet, og tar utgangspunkt i det faglige utbyttet kurset gir. Opplæring i sang og samspill er de største enkelt-emnene. Kurs i politisk skoleing og kurs for tillitsvalgte i frivillige organisasjoner og arbeidslivet har til sammen 46 500 deltakere. Opplæring i ulike datafag har til sammen 16 400 deltakere, hvorav 51 pst kvinner.

Særlig opplæring i ulike språk, organisasjons- og ledelsesfag, helse- og sosialfag, økonomi- og EDB-fag er dominert av deltakere i aldersgruppen 30 år og oppover. En betydelig andel av deltakerne får opplæring i emner på grunnskole-, videregående og høgskolenivå og får tilbud om offentlig eksamen, annen godkjent eksamen, sertifisering eller interne prøver.

Studieforbundene arrangerer også kurs for de ulike arbeidstakerorganisasjonene.

Tilskudd til særskilte grupper ble gitt for tilsammen 24 021 deltakere (hvorav 62 pst kvinner). Ulike funksjonshemmede er den største brukergruppen. Statstilskuddet utgjorde i gjennomsnitt kr 230 per studietime.

Gjennomgang av tilskuddsordningen

Statskonsult har gjennomført en analyse av tilskuddsordningene til voksenopplæring i studieforbundenes regi. Hovedinntrykket er at tilskuddsforvaltningen skjer etter gjeldende retningslinjer. Det ble pekt på at tilskuddet til voksenopplæring bidrar til å utløse stor aktivitet, både når det gjelder antall voksenopplæringstiltak og antall personer som deltar i opplæringen. Rapporten peker også på muligheter for forbedringer av tilskuddsforvaltningen, bl a at det bør

- vurderes en forenkling av regelverket
- utarbeides retningslinjer for forvaltningen av tilskuddet til særlige målgrupper
- gjennomføres periodevis evalueringer av ordningen

Departementet gjennomgår tilpasningen av tilskuddsordningen til det nye økonomiregelverket, og vurderer i den forbindelse anbefalingene fra Statskonsults rapport (nr 3 1997). Høsten 1997 er det startet opp et prosjekt for å utvikle bedre retningslinjer for tilskuddet til særlige målgrupper.

Budsjettforslag for 1998

Post 70 Studiearbeid

Tilskuddet blir fordelt mellom studieforbundene på grunnlag av innrapportert virksomhet de tre siste årene forut for det siste. Beregningen for 1998 er basert på omfanget av virksomheten i årene 1994, 1995 og 1996.

Post 71 Administrasjon, utviklingsarbeid og pedagogiske tiltak i studieforbundene

Det blir gitt driftstilskudd til studieforbundene. Tilskuddet blir fordelt mellom mottakerne på grunnlag av innrapportert virksomhet de tre siste årene.

2 mill kroner av bevilgningen skal gå til pedagogisk utviklingsarbeid. Dette tilskuddet vil etter søknad bli gitt til konkrete prosjekter som kan bidra til å styrke arbeidet med pedagogisk utviklingsarbeid i studieforbundene, bl a ved å bidra til å utvikle studieplaner og standard dokumentasjon av opplæring gitt i studieforbund.

Om lag 3,8 mill kroner av bevilgningen blir gitt som driftstilskudd til Voksenopplæringsforbundet (Vofo). Vofo er studieforbundenes fellesorgan med organisasjonsledd i alle fylker.

Post 72 Tiltak for særlige målgrupper

Tilskuddet går i hovedsak til opplæring for særlige målgrupper, og skal primært gå til tilleggsfinansiering av ordinære kurs. I tillegg settes det av 2 mill kroner i 1998 til oppsøkende virksomhet og utvikling av utdanningstilbud for særlige målgrupper. Departementet vil for 1998 prioritere prosjekter som tar sikte på å utvikle materiell og metoder i tilknytning til de nye rapporteringsrutinene.

Godkjente studieforbund og landsomfattende organisasjoner som arbeider for særlige målgrupper, kan søke om tilskudd.

KAP 0252 FJERNUNDERVISNING (JF KAP 3252)

Kapitlet omfatter:

- drift av Norsk Fjernundervisning (NFU)
- tilskudd til fjernundervisning ved godkjente, frittstående fjernundervisningsinstitusjoner
- tilskudd til sekretariatet for International Council for Distance Education (ICDE)
- tilskudd til Norsk Forbund for Fjernundervisning (NFF).

Kap 0252 Fjernundervisning fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	4 811	4 300	4 385
21	Spesielle driftsutgifter	6 883	3 623	3 686
70	Tilskudd til fjernundervisning, <i>kan overføres</i>	35 538	26 138	26 791
71	Tilskudd til ICDE og NFF	2 335	2 500	2 563
	Sum kap 0252	49 567	36 561	37 425

Regnskap 1996: Post 01: 2 606 000, post 11: 2 205 000

S III 1997: Post 01: 2 363 000, post 11: 1 937 000

Resultatrapport for 1996–97*Norsk Fjernundervisning (NFU)*

NFU er et statlig kompetansesenter for fleksibel læring og fjernundervisning. En stor del av NFUs prosjekter er oppdragsvirksomhet som blir hel- eller delfinansiert av andre offentlige institusjoner.

Prosjektet «Se mitt språk!», som er et tiltak for hørselshemmede under Regjeringens handlingsplan for funksjonshemmede, blir avsluttet i 1997. I 1996 ble arbeidet med undervisningsplan for foreldreopplæringen fullført, og i 1997 har hovedoppgaven vært å utvikle mer læremateriell samt bidra til nettverksopplæringen.

Latinprosjektet «Omnibus - latin for hvermann» er sendt i reprise som fjernsynsprogram i NRK i 1996. Brevkursets andre del er lansert i 1997.

Læremiddelpakken med video og trykt materiell i prosjektet «IT for voksne» er klar for lansering høsten 1997.

Våren 1996 startet NFU arbeidet med et prosjekt i psykiatri på oppdrag fra Statens helse-tilsyn - «Støtte og lære».

Åtte av NFUs tidligere helse- og sosialprosjekter er relansert i 1996.

Arbeidet med samordning mellom NFU og Nasjonalt læremiddelsenter er slutført. NFUs vedtekter er endret.

Godkjente fjernundervisningsinstitusjoner, NFF og ICDE

I 1996 var i alt 17 frittstående fjernundervisningsinstitusjoner godkjent med rett til stats-tilskudd. Det var i 1996 ca 87 000 innmeldinger og ca 58 000 fullføringer som ga grunnlag for tilskudd ved de godkjente fjernundervisningsinstitusjonene.

Av de 58 000 fullføringene er nær 18 000 registrert hos NKI Fjernundervisning og vel 20 000 hos NKS Fjernundervisning.

Alle kurs ved fjernundervisningsinstitusjonene blir normert med studietimer, med utgangspunkt i et studieår på 1 400 studietimer og 20 vekttall. I 1996 ble det fullført 8,3 mill studietimer.

Omregnet i årsekvivalenter hadde fjernundervisningsinstitusjonene et samlet opptak som tilsvarte vel 9 000 helårsstudenter i 1996 og en fullføring som tilsvarte om lag 6 000 helårsstudenter. Tabellen nedenfor viser hvordan studieaktiviteten, omregnet til helårsstudenter, fordelte seg på utdanningsområder i årene 1993-96.

Tabell: Studieaktivitet 1993-96 fordelt på utdanningsområder (helårsstudenter)

Utdanning	1993	1994	1995	1996	Andel i 1996
Høgskole/universitet	1 559	1 841	1 645	1 762	30 %
Videregående opplæring	1 520	1 269	1 553	1 630	27 %
Frittstående studier/kurs ¹⁾	3 492	2 994	3 004	2 545	43 %
Helårsstudenter i alt	6 571	6 104	6 202	5 937	100 %

Kilde: NFF.

1) Kurs uten paralleller i offentlig skoleverk, hovedsakelig yrkesrelaterte kurs

Tabellen nedenfor viser hvordan studieaktiviteten i 1996 fordelte seg på emneområder. Helse- og sosialfag og samfunnsfag var dominerende emner med i alt 42 pst av studieaktiviteten.

Tabell: Studieaktivitet fordelt på emner

Emner	Antall helårsstudenter
Helse- og sosialfag	1 322
Samfunnsfag	1 159
Realfag, industri- og tekniske fag	666
Organisasjons- og ledelsesfag	624
Tjenesteyting og servicefag	517
Økonomi- og EDB-fag	510
Estetiske og håndverksfag	275
Naturbruk, økologi og miljøvern	274
Samferdsels- og kommunikasjonsfag	268
Språk	260
Humanistiske, tros- og livssynsfag	62
Helårsstudenter i alt (omregnet)	5 937

Kilde: NFF.

Det ble i 1996 tildelt ca 1,2 mill kroner til kurstilbud for spesielle målgrupper – i samisk og kurs for støttekontakter. Departementet har evaluert ordningen med særtilskudd, og har med virkning fra 1998 begrenset den til kurs som har prioriterte grupper (samisktalende, innvandrere og flyktninger og funksjonshemmede) som primær målgruppe.

Ca 800 000 kroner til forsøks- og utviklingsarbeid er fordelt på sju institusjoner og sju prosjekter. Som eksempel på prosjekter som har fått støtte, kan nevnes «Fjernundervisning og bruk av ny teknologi i bedriftsintern språkopplæring», «Tillitsvalgtopplæring på Internett» og «Fjernundervisning og kompetanseutvikling i mellomstore bedrifter».

Departementet har fulgt opp kvalitetssikringsordningen i tilknytning til institusjonenes årsrapportering og med kontrollbesøk og dokumentasjon av kvalitetssystemer.

NFF mottar statstilskudd som fellesorgan for godkjente fjernundervisningsinstitusjoner, og har fungert som rådgivende organ for departementet i spørsmål som angår tilskuddsordningen, kvalitetssikring av fjernundervisningen og planlegging av fjernundervisning i etter- og videreutdanning. NFFs kvalitetsnormer for bransjen er revidert.

Sammen med NFF har departementet igangsatt et prosjekt for å integrere fjernundervisningsstatistikken i en mer helhetlig voksenopplæringsstatistikk.

ICDE mottar driftstilskudd til sitt sekretariat i Oslo og er bl a med på å bygge ut kontakten med norske fjernundervisningsmiljøer og myndigheter for å sikre disse bedre tilgang til den ekspertisen og det kontaktnettet ICDE har i internasjonal fjernundervisning. Som en oppfølging av nytt økonomiregelverk for staten er det fra 1. januar 1997 innført nye forskrifter om tilskudd, regnskap, revisjon og kontroll i fjernundervisningsinstitusjoner.

For 1997 vedtok Regjeringen en områdegjennomgang av tilskuddsordningen for fjernundervisningsinstitusjonene. Undersøkelsen er gjennomført av Statskonsult. Rapporten fra Statskonsult er sendt på høring til berørte institusjoner. Departementet vil foreta en nærmere vurdering av tilskuddsordningen basert på Statskonsults rapport og høringsuttalelsene.

Resultatmål for 1998

Departementet vil i samarbeid med fjernundervisningsinstitusjonene og NFF

- bidra til utvikling av lokale nettverk som støtter opp om fjernundervisningen, f eks via bibliotekstjenesten
- initiere forsknings- og utviklingsprosjekter som fokuserer på pedagogisk bruk av informasjonsteknologi og bidrar til økt bedriftsintern og annen opplæring ved bruk av IT-basert fjernundervisning
- bidra til fortsatt utvikling av fjernundervisningsinstitusjonenes kvalitetsarbeid

- utvikle fjernundervisningsstatistikk som en integrert del av en mer helhetlig voksenopplærings- og utdanningsstatistikk
- bidra til aktivt internasjonalt samarbeid på fjernundervisningsfeltet gjennom dialog med internasjonale fjernundervisningsmiljøer
- stimulere til og gjennomføre informasjonstiltak på området

NFU vil i 1998 arbeide med prosjekter innen fjernundervisning og multimedia, med hovedvekten på prosjekter rettet mot særskilte målgrupper.

Budsjettforslag for 1998

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen går til drift av Norsk Fjernundervisning (NFU). Bevilgningen er foreslått på samme nivå som forrige år. Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3252 post 02, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen nyttes til prosjektutvikling. Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 70 Tilskudd til fjernundervisning, *kan overføres*

Bevilgningen er foreslått på samme nivå som forrige år. Bevilgningen brukes til å dekke deler av kurskostnadene for deltakere ved frittstående fjernundervisningsinstitusjoner og FoU-arbeid.

Post 71 Tilskudd til ICDE og NFF

Posten gjelder tilskudd til driftsutgifter ved NFF og ICDE. Bevilgningsforslaget innebærer omtrent samme tilskudd til de to institusjonene som i 1997.

KAP 3252 FJERNUNDERVISNING (JF KAP 0252)

Kap 3252 Fjernundervisning fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	4 320	500	510
02	Salgsinntekter mv	907	191	195
	Sum kap 3252	5 227	691	705

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder oppdragsinntekter ved NFU. Post 02 gjelder inntekter ved salg av læremateriell.

KAP 0253 FOLKEHØGSKOLER

Kapitlet finansierer tilskudd til:

- fylkeskommunale og andre folkehøgskoler
- tre folkehøgskoleliknende tiltak
- merutgifter til fire folkehøgskoler med stor andel av funksjonshemmede elever
- nordiske samarbeidstiltak
- folkehøgskolerådet og to folkehøgskoleorganisasjoner
- felles pedagogiske utviklingstiltak.

Kap 0253 Folkehøgskoler fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
21	Spesielle driftsutgifter	0	2 045	2 081
60	Tilskudd til fylkeskommunale folkehøgskoler, <i>kan nyttes under post 70</i>	35 700	32 676	33 493
70	Tilskudd til andre folkehøgskoler, <i>kan nyttes under post 60</i>	292 599	286 174	277 953
72	Tilskudd til folkehøgskoler med stor andel funksjonshemmede elever	19 967	20 391	20 901
75	Tilskudd	4 226	2 081	2 133
	Sum kap 0253	352 492	343 367	336 561

Folkehøgskolen er hjemlet i lov av 8. juni 1984 nr 64 om folkehøgskolar.

Forskrift om folkehøgskolen, 27. desember 1991 nr 1010, og ny forskrift til lov om folkehøgskolar vedrørende tilskudd, regnskap, revisjon og kontroll gjeldende fra 1. januar 1997 danner rammen for forvaltningen.

Bevilgningen på kap 0253 er sammen med fylkeskommunenes forpliktelse på én femdel av post 60 og 70 den samlede rammen for offentlig driftstilskudd til folkehøgskolen. Driftstilskuddet til skolene fordeles ut fra de enkelte elementene i tilskuddsordningen.

Målsetting

Folkehøgskolen skal ifølge lovens § 2 «i samsvar med sine tradisjonar fremje allmenndanning på ulike alders- og utdanningssteg». Målet for det offentlige tilskuddet er at folkehøgskolene skal kunne utvikle og gjennomføre aktuelle allmenndanningstilbud for ulike alders- og utdanningstrinn.

Tildelingskriterier

Gjennom tilskuddsordningen fordeler departementet et driftstilskudd som i gjennomsnitt dekker vel 50 pst av skolenes totale driftsutgifter. Ved forskrift fra 1991 gikk en over fra refusjonstilskudd til rammetilskudd. Tilskuddet er delt med 5/6 på stat og 1/6 på fylke.

Departementet behandler søknader om å godkjenne folkehøgskoler for tilskudd, og det er bare skoler som er godkjent for tilskudd, som har rett til å bruke navnet folkehøgskole.

For at en skole skal få og opprettholde tilskudd, må bl a følgende kriterier være oppfylt:

1. Alle kurs skal gå inn under allmenndanningskravet.
2. Skolen skal være eksamensfri og ikke bundet av pensum eller opplegg fra andre skoler eller instanser.
3. Skolen må ha minst 35 elever i gjennomsnitt de fire siste årene.

Dersom forutsetningene som lå til grunn for tildeling av tilskudd endrer seg, kan departementet vurdere om tilskudd fortsatt skal tildeles.

Driftstilskuddet består av tre elementer:

- a) Kapitaltilskudd
- b) Basistilskudd
- c) Tilskudd på grunnlag av elevtall

Vel 2/3 av det totale tilskuddet i 1997 var tilskudd på grunnlag av elevtall (c).

a) Kapitaltilskudd gjelder nødvendige anlegg for skoledriften, og beregnes som pst av den kostnadsrammen som fastsettes for hver skole. Kostnadsrammen fastsettes ut fra romprogram for folkehøgskolen og en indeksregulert kvadratmeterpris, og nedskrives over 25 år. Prosentsatsen fastsettes for hvert år i St prp nr 1, og vurderes i forhold til det generelle rentenivået. For 1998 er den foreslått nedsatt fra 6,5 til 5,5 pst.

b) Basistilskudd gjelder utgiftselementer som i prinsippet er de samme uansett størrelse, og er et likt kronebeløp for alle skoler.

c) Tilskudd på grunnlag av elevtall er begrunnet med bevegelige kostnader, bl a lærerlønninger, energiutgifter og andre utgifter som varierer etter skolestørrelse. Det beregnes ut fra godkjent elevtall, omregnet i årselever.

Tilskuddselevtallet som benyttes under c), er gjennomsnittstallet for de tre foregående år før siste året (for 1998 gjennomsnittet for 1994, 1995 og 1996).

Oppfølging og kontroll

Skolene sender årlig en oversikt over samlet virksomhet til departementet. Denne samle-rapporten bygger på utfylte rapporter over enkeltkurs. Disse oppbevares på skolen og er tilgjengelige for lokale stikkprøver. Departementet gjennomgår samleskjemaet, og vurderer om virksomheten fyller de formelle kravene. På dette grunnlaget godkjennes årselevtallet, som er et hovedkriterium for beregning av tilskudd på grunnlag av elevtall, se ovenfor.

Tilsynsmannen for folkehøgskolen skal ifølge lovens § 5 «på vegner av departementet gie råd til og føre tilsyn med skolene». Dette skjer ved tilsynsbesøk på skolene der virksomheten blir vurdert og rapporter gjennomgått. Departementet kan for øvrig etter behov foreta stedlige temporære kontroller av skolenes rapportering og økonomiske forvaltning.

Årsmelding og regnskap sendes til statens utdanningskontorer i fylkene, som også har ettersyn og økonomikontroll med skolene. Regnskapene, som føres etter en felles kontoplan, skal være revidert av statsautorisert eller registrert revisor og kontrolleres etter et kontroll-skjema som er utviklet i samarbeid med utdanningskontorene.

Rapport for 1996-97

Høsten 1997 er det 82 folkehøgskoler i virksomhet. To av disse, Norsk Pensjonistskole i Melsomvik og Nordnorsk Pensjonistskole på Sømna, driver bare med kortkurs rettet mot personer i eller like forut for pensjonistalderen.

Fire folkehøgskoler er spesielt rettet mot funksjonshemmede: Lundheim, Peder Morset, Soltun og Ål. Ekstratilskuddet som blir gitt til disse, jf post 72, skal muliggjøre at oppholds-utgifter for funksjonshemmede elever ved disse skolene generelt blir de samme som for de andre elevene. På de øvrige folkehøgskolene var det i 1996 i alt 836 dobbelttellende funksjonshemmede elever.

Ved hovedkurset 1996-97 kom elevene fra følgende områder: Norge 4 838, Norden for øvrig 216, øvrige Europa 261, Nord-Amerika 46, Sør-Amerika 20, Afrika 26, Asia 62 og Oceania 1.

Tabell: Elevtall i folkehøgskolene

År	1992	1993	1994	1995	1996
Elever hovedkurs (vår og høst)	12 955	12 863	12 360	11 808	10 914
Elever kortkurs	18 543	19 422	18 483	19 153	16 964
Sum elever	31 498	32 285	30 843	30 961	27 878
Årselever hovedkurs	6 878	6 828	6 558	6 248	5 726
Årselever kortkurs	872	902	794	827	750
Sum årselever	7 750	7 730	7 352	7 075	6 476
Sum godkjente årselever	7 698	7 655	7 361	7 037	6 421
Tilskuddselever	7 759	7 958	7 987	7 835	7 753

Kilde: DIFF

Alle elevene omregnes i forhold til tilskuddet til årselever, kortkurselevene ut fra en omregningstabell og deltids elever ved hovedkurs i forhold til et uketimetall på 30. Dokumenterte funksjonshemmede elever teller dobbelt.

Folkehøgskoleelevene har ulike alders- og utdanningsbakgrunn.

Tabell: Aldersfordeling for elever ved hovedkurs 1996-97 (i pst)

Alder	16	17	18	19	20-29	30-44	45-59	60-	Sum
Menn	5,4	5,4	5,0	10,6	8,4	1,7	0,7	0,6	37,8
Kvinner	8,1	7,5	6,7	21,9	14,2	2,4	0,8	0,6	62,2
Sum	13,5	12,9	11,7	32,5	22,6	4,1	1,5	1,2	100,0

Kilde: DIFF

Tabell: Aldersfordeling for elever ved kortkurs 1996 (i pst)

Alder	16	17	18	19	20-29	30-44	45-59	60-	Sum
Menn	0,9	1,0	1,2	1,1	5,8	7,6	7,4	11,6	36,6
Kvinner	1,2	2,0	1,6	1,6	8,4	12,6	11,7	24,3	63,4
Sum	2,1	3,0	2,8	2,7	14,2	20,2	19,1	35,9	100,0

Kilde: DIFF

Tabell: Utdanningsbakgrunn for norske elever ved hovedkurs 1996-97

Gr.skole	Vg.sk. 1. år	Vg.sk. 2. år	Vg.sk. 3. år	Høgre utd.	Annen utd.	Førstegangstj
1 055	683	426	2 269	226	210	96

Kilde: DIFF

Stortinget behandlet i januar 1997 St meld nr 51 (1995-96) Om folkehøgskolen og utdanningssamfunnet. I det oppfølgingsarbeidet departementet gjør etter denne behandlingen, inngår også en gjennomgang og evaluering av visse sider ved tilskuddsordningen, ut fra erfaringer man nå har gjort over relativt lang tid, og ut fra de signalene som debatten i Stortinget gav. Det samme skjer i forhold til folkehøgskolen og funksjonshemmede, og folkehøgskolen og pensjonister. Stortinget vedtok at folkehøgskoleelever fra og med skoleåret 1997-98 kan få 3 konkurransepoeng ved opptak til høgre utdanning under forutsetning av skoledokumentasjon og 90 pst registrert elevframmøte. Ordningen gjelder fra og med opptaket til studieåret 1998-99. Folkehøgskoler som ønsker å være med på denne ordningen, må innen 1. november 1997 sende departementet skoledokumentasjon for vurdering.

Folkehøgskolene er internatskoler. Totaliteten av undervisning og sosialpedagogisk virksomhet i et internatmiljø er en forutsetning for å kunne formidle den handlings-, lærings- og livskompetanse folkehøgskolene står for. Å være fulltids elev og bo på skolens internat er derfor et vilkår for å kunne få de tre konkurransepoengene som folkehøgskolen kan gi ved opptak til høgre utdanning.

Budsjettforslag for 1998

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten blir benyttet til felles pedagogiske utviklingstiltak som prosjekter, forsøksvirksomhet, kurs, seminarer, utredninger, pedagogiske utviklingstiltak, reisestipender, etterutdanning for lærere o.l. Etter retningslinjer fra departementet fordeler Folkehøgskolerådet en stor del av disse midlene.

Post 60 Tilskudd til fylkeskommunale folkehøgskoler, kan nyttes under post 70, og post 70 Tilskudd til andre folkehøgskoler, kan nyttes under post 60

Postene 60 og 70 er driftstilskudd til folkehøgskolene og må ses i sammenheng. Post 70 gir også tilskudd til skoler som er godkjent som folkehøgskoleliknende tiltak: Malangsenteret i Balsfjord, Norsk Pensjonistskole i Melsomvik og Nordnorsk Pensjonistskole i Sømna.

Reduksjonen i tilskuddet skyldes i hovedsak at prosentsatsen på kapitaltilskuddet er senket og at tilskuddselevtallet (gjennomsnittstallet for 1994, 1995 og 1996) har gått ned.

Post 72 Tilskudd til folkehøgskoler med stor andel funksjonshemmede elever

Tilskuddet gjelder Lundheim, Peder Morset, Soltun og Ål folkehøgskoler, og kommer i tillegg til ordinært driftstilskudd under post 70. Posten skal dekke merutgiftene for de funksjonshemmede elevene, og fordeles mellom skolene etter en omforent fordelingsnøkkel.

Post 75 Tilskudd

Det er avsatt 1,7 mill kroner i tilskudd til Folkehøgskolerådet og de to folkehøgskoleorganisasjonene, Norsk Folkehøgskolelag og Noregs Kristelege Folkehøgskolelag.

Folkehøgskolerådet, som er sammensatt av tre representanter fra hver av de to organisasjonene, arbeider med saker av felles interesse for skoleslaget og de to lagene. Departementet samarbeider med rådet på flere områder, også gjennom overføring av oppgaver.

Resten av bevilgningen går til tilskudd som Norge sammen med de andre nordiske landene gir til Nordiska folkhögskolan i Kungälv og tiltak av folkehøgskoleliknende karakter i land utenom Norden.

KAP 0255 FORSKNING, UTVIKLING OG DIVERSE TILSKUDD (JF KAP 3255)

Kapitlet omfatter:

- drift av Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitutt (NVI)
- forskning og utviklingsarbeid, fellestiltak for livslang læring i kunnskapspolitikken mv
- tilskudd til private virksomheter.

Kap 0255 Forskning, utvikling og diverse tilskudd fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	4 679	4 870	5 028
21	Spesielle driftsutgifter	9 241	12 544	11 616
70	Tilskudd, <i>kan nyttes under post 21</i>	14 851	16 400	16 400
	Sum kap 0255	28 771	33 814	33 044

Regnskap 1996: Post 01: 3 160 000, post 11: 1 519 000

S III 1997: Post 01: 3 520 000, post 11: 1 350 000

I forhold til 1997 er det foretatt følgende tekniske endring:

- Post 21 er oppjustert med 1,6 mill kroner mot tilsvarende økning av inntektene, jf kap 3255.

Resultatrapport for 1996*Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitutt (NVI)*

Faglig arbeid ved instituttet omfattet i 1996 flere områder, bl a

- videreutvikling av forskningsbasert kunnskap om voksenopplæring og folkeopplysning
- deltakelse i nordiske og europeiske samarbeidsprosjekter
- flere evalueringsprosjekter, bl a evaluering av fireårig nordisk handlingsprogram for voksenopplæring
- metoder for opplæring av voksne

Forskning og utviklingsarbeid og Fellestiltak for livslang læring i kunnskapspolitikken

Det er i hovedsak gitt midler til prosjekter som kan bidra til bedre planlegging og utvikling av mer helhetlige voksenopplæringstilbud regionalt, dokumentasjon og verdsetting av realkompetanse, informasjonsteknologi, samt tiltak for å øke kunnskapen om behov for og tilbud om voksenopplæring. Arbeidet med å utvikle datagrunnlaget for voksenopplæring er videreført.

Særlige utviklingstiltak for Finnmark

Statens utdanningskontor i Finnmark har ansvaret for å tildele tilskuddet. Tilskuddet er nytt til utviklingsarbeid som fremmer samarbeid mellom utdanningsarrangører og til driftstilskudd til Vofo i Finnmark.

Kurs for representanter for tilsatte i arbeidslivet og reisestipend

I 1996 ble bevilgningen på 5 mill kroner tildelt seks organisasjoner. I 1996 mottok 55 medarbeidere i studieforbundene reisestipend, herav 27 kvinner og 28 menn.

Vofo administrerer reisestipendene.

Studiesenteret Finnsnes

I 1997 ble det bevilget 2 mill kroner til prøveprosjektet Studiesenteret Finnsnes.

Studiesenteret ble etablert høsten 1996, og skal forvalte kurs og utdanningstilbud på ulike nivåer innrettet mot behovene i regionens industri og næringsliv.

Tilbudene det første studieåret har vært innen pedagogikk, administrativ databehandling, engelsk og organisasjon og ledelse. Høgskolene i Tromsø, Bodø og Nesna har vært faglig ansvarlig for tilbudene. Til sammen har 67 studenter fullført kursene.

Kvinneuniversitetene og Kornhaug fredssenter

Stiftelsen Kvinneuniversitetet på Løten og Kvinneuniversitetet Nord bygger på feministiske verdier og pedagogikk. I 1996 er bl a studiet «Ledelse i kvinneperspektiv – tanke og omtanke» tilbudt i Løten, Førde, Mosjøen, Hammerfest og Steigen.

Stiftelsen Kornhaug fredssenter eies og drives av flere fredsorganisasjoner. Fredssenteret har i 1996 drevet praktisk fredsarbeid og gjennomført seminarer, kurs og konferanser.

Resultatmål for 1998

Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitutt (NVI)

Departementet mener at NVI bør fortsette som egen institusjon, men med forutsetning om et faglig forpliktende samarbeid med Norges tekniske-naturvitenskapelige universitet. Instituttinitierte prosjekter vil i hovedsak omfatte følgende satsingsområder:

- styrking av voksnes kompetanse som virkemiddel i samfunnsutviklingen
- konsekvenser for voksne av reformer i utdanningspolitikken
- metodiske og didaktiske utfordringer og problemstillinger i undervisning og opplæring av voksne
- folkeopplysningen og voksenopplæringens rolle i samfunnsutviklingen

NVI skal være et knutepunkt for forskning og dokumentasjon innenfor voksenopplæringssektoren, og vil bl a få oppgaver knyttet til oppfølging av deler av Buer-utvalgets utredning. Det er et mål å øke aktivitetsvolumet og styrke instituttets generelle inntjeningssevne.

Forskning og utviklingsarbeid

Det vil i 1998 bli satset på å

- initiere og stimulere til forskning, utredning og utviklingsarbeid som støtter opp under mål og hovedstrategier for voksenopplæringen, bl a å videreføre arbeidet med prosjekter om delkompetanse, brukertilpasset voksenopplæring, realkompetanse og metodeutvikling i voksenopplæringen
- styrke kunnskapsgrunnlaget i voksenopplæringen slik at innsatsen kan vurderes og målrettes bedre, herunder fortsette arbeidet med å dokumentere deltakelse i og behov for voksenopplæring
- legge til rette for mer organisert samarbeid om forskning og utviklingsarbeid mellom ulike aktører i voksenopplæringen for å utvikle læringsmiljøer, skape større fleksibilitet i tilbudene og å bedre ressursutnyttningen

Budsjettforslag for 1998

Post 01 Driftsutgifter

Posten gjelder NVI og forutsetter om lag samme omfang av statlig finansiering av virksomheten som i 1997.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

2,5 mill kroner av bevilgningsforslaget er knyttet til oppdragsvirksomhet ved NVI. Bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Resten av bevilgningsforslaget er avsatt til nyskappingsarbeid initiert av departementet. Dette gjelder bl a oppfølging av Buer-utvalgets utredning, en andel rettet mot voksenopplæring i forskningsprogrammet «Kompetanse, utdanning og verdiskaping» under Norges forskningsråd, departementets kostnader til prosjekt «Brukertilpasset opplæring for voksne», samt informasjonstiltak på voksenopplæringsområdet. Bevilgningen er foreslått redusert som følge av at utgifter i forbindelse med Buer-utvalgets arbeid bortfaller.

2 mill kroner skal benyttes til ekstra stimuleringstiltak for enslige forsørgere som har behov for videregående opplæring, knyttet til «Prosjekt Delkompetanse».

Post 70 Tilskudd, kan nyttes under post 21

		(i 1 000 kr)		
Under- post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
70.1	Forskning og utviklingsarbeid	2 901	2 670	2 670
70.2	Fellestiltak for livslang læring i kunnskapspolitikken	777	1 200	1 200
70.3	Kurs for representanter for tilsatte i arbeidslivet	5 000	5 000	5 000
70.4	Reisestipend	330	330	330
70.5	Studiesenteret Finnsnes	0	2 000	2 000
70.6	Særlige utviklingstiltak i Finnmark	1 200	1 200	1 200
70.7	Kvinneuniversitetene	3 500	3 500	3 500
70.8	Kornhaug fredssenter	500	500	500
70.9	Til disposisjon for departementet	643	0	0
Sum post 0255.70 Tilskudd, kan nyttes under post 21		14 851	16 400	16 400

Underpost 70.1 Forskning og utviklingsarbeid

Bevilgningen vil bli nyttet til forskning på prioriterte områder og til større utviklingsarbeider. Hvilke områder som prioriteres, vil bli følge av Buer-utvalgets utredning.

Underpost 70.2 Fellestiltak for livslang læring i kunnskapspolitikken

Som ledd i en bred tilnærming i arbeidet med livslang læring vil departementet prioritere prosjekter som kan stimulere etter- og videreutdanning, og samarbeidsprosjekter mellom utdanningsarrangører og arbeidsliv.

Underpost 70.3 Kurs for representanter for tilsatte i arbeidslivet

Skolering av tillitsvalgte er en forutsetning for demokrati på arbeidsplassen. Arbeidstakerorganisasjonene får tilskudd etter søknad. Bevilgningen her utgjør en mindre andel av de midlene som samlet blir nyttet til denne opplæringen.

Underpost 70.4 Reisestipend

Bevilgningen gir rom for å tildele reisetilskudd til om lag 60 medarbeidere i studieforbundene. Ordningen administreres av Vofo.

Underpost 70.5 Studiesenteret Finnsnes

Studiesenteret har søkt om bevilgninger for en prøveperiode på fem år. Bevilgningen for 1998 er på samme nivå som fjorårets bevilgning.

Studiesenteret har lagt fram planer for 1997-98 med tilbud til ca 100 studenter.

Underpost 70.6 Særlige utviklingstiltak for Finnmark

Bevilgningen skal nyttes til utvikling og til å fremme samarbeid mellom utdanningsarrangører. Vofo i Finnmark får et driftstilskudd fra bevilgningen.

Underpost 70.7 Kvinneuniversitetene

Bevilgningen bidrar til at flere kan delta i opplæringstilbudene. Av bevilgningen forutsettes 1 mill kroner nyttet til forskning og utviklingsarbeid. Bevilgningen til Kvinneuniversitetet Nord forutsettes nyttet til fortsatt arbeid med bl a kvinneperspektiv på samfunnsplanlegging, og til å videreutvikle Nordkalotten-samarbeidet.

Underpost 70.8 Kornhaug fredssenter

Bevilgningen vil bli nyttet til kurs, seminarer og konferanser for å fremme arbeid for fred.

KAP 3255 FORSKNING, UTVIKLING OG DIVERSE TILSKUDD (JF KAP 0255)**Kap 3255 Forskning, utvikling og diverse tilskudd fordelt på poster**

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	2 720	882	2 500
02	Salgsinntekter mv	42	10	10
	Sum kap 3255	2 762	892	2 510

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder inntekter fra oppdragsvirksomhet ved NVI. Post 02 gjelder salg av publikasjoner ved NVI.

Programkategori 07.60 Høgre utdanning

Kategori 07.60 omfatter:

- universiteter og høgschooler under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
- Riksbibliotekstjenesten
- ulike fellestiltak innen sektoren
- tilskudd til private høgschooler
- Det norske meteorologiske institutt.

Programkategori 07.60 Høgre utdanning fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
0260	Universitetet i Oslo (jf kap 3260)	2 355 099	2 171 904	2 286 890	5,3
0261	Universitetet i Bergen (jf kap 3261)	1 340 143	1 229 735	1 297 027	5,5
0262	Norges teknisk -naturvitenskapelige universitet (jf kap 3262)	1 559 071	1 505 917	1 597 473	6,1
0263	Universitetet i Tromsø (jf kap 3263)	748 680	701 389	741 896	5,8
0264	Norges handelshøgschooler (jf kap 3264)	150 144	147 607	150 911	2,2
0265	Arkitektshøgschoolen i Oslo (jf kap 3265)	33 167	37 431	39 079	4,4
0268	Norges idrettshøgschooler (jf kap 3268)	77 423	69 753	72 325	3,7
0269	Norges musikkhøgschooler (jf kap 3269)	71 558	78 264	80 942	3,4
0273	Statlige kunsthøgschooler (jf kap 3273)	119 734	115 428	118 249	2,4
0274	Statlige høgschooler (jf kap 3274)	4 588 994	4 642 678	4 817 898	3,8
0278	Norges landbrukshøgschooler (jf kap 3278)	0	414 143	423 366	2,2
0279	Norges veterinærhøgschooler (jf kap 3279)	0	151 292	160 436	6,0
0280	Riksbibliotekstjenesten (jf kap 3280)	14 717	13 478	13 754	2,0
0281	Fellesutgifter for universiteter og høgschooler (jf kap 3281)	755 915	989 169	598 825	-39,5
0282	Privat høgschoolerutdanning	278 769	293 771	282 454	-3,9
0283	Det norske meteorologiske institutt (jf kap 3283)	255 510	250 556	270 653	8,0
Sum kategori 07.60		12 348 924	12 812 515	12 952 178	1,1

I tabellen ovenfor er forslag til bevilgning til høgre utdanning for 1998 sammenliknet med SIII for 1997. Sammenlikningen viser samlet en nominell økning fra 1997 på ca 1,1 pst.

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- På grunn av betydelig vekst i etterspørselen etter forsknings- og utredningstjenester de senere årene er utgiftskapitlene 0260-0263, 0265, 0274 og 0279 økt med til sammen ca 197 mill kroner mot tilsvarende merinntekter på tilhørende inntektskapitler.
- Bevilgningen på om lag 24 mill kroner til de rådene som avløses av det nye Norgesnett-rådet, er overført fra kap 0274 til kap 0281.

- Bevilgninger til nye bygg utenfor husleieordningen, totalt 477,8 mill kroner, er overført fra kap 0281 til nytt kap 1580 Bygg utenfor husleieordningen under Planleggings- og samordningsdepartementet. Kap 0281 har i den forbindelse skiftet navn fra Bygg og fellesutgifter for universiteter og høyskoler.

Økningen på inntekstpostene i tabellen nedenfor skyldes i hovedsak parallell oppjustering av inntekter og utgifter i henhold til regnskap.

Departementet legger i denne proposisjonen fram en rekke statistiske opplysninger som bl a omfatter studenttall, kandidattall, opptakstall, vektall og vitenskapelige publikasjoner. Slike opplysninger vil ikke gi et fullstendig bilde av virksomheten i høyre utdanning. Mange deler av virksomheten kan vanskelig måles ved bruk av slike indikatorer. Departementet mener likevel at det er nødvendig å bruke de tallene som foreligger, og vil samtidig arbeide videre for å utvikle nye og bedre indikatorer blant annet for å gi bedre oversikt over forskningsaktivitet i sektoren.

Programkategori 07.60 Høyere utdanning fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
3260	Universitetet i Oslo (jf kap 0260)	560 396	343 964	415 702	20,9
3261	Universitetet i Bergen (jf kap 0261)	323 359	204 622	254 635	24,4
3262	Norges teknisk -naturvitenskapelige universitet (jf kap 0262)	288 738	193 735	224 239	15,7
3263	Universitetet i Tromsø (jf kap 0263)	160 378	100 150	120 386	20,2
3264	Norges handelshøgskole (jf kap 0264)	18 412	13 628	13 661	0,2
3265	Arkitektshøgskolen i Oslo (jf kap 0265)	2 888	1 255	2 056	63,8
3268	Norges idrettshøgskole (jf kap 0268)	8 966	5 566	5 647	1,5
3269	Norges musikkhøgskole (jf kap 0269)	1 974	1 200	1 200	0,0
3273	Statlige kunsthøgskoler (jf kap 0273)	3 860	446	446	0,0
3274	Statlige høyskoler (jf kap 0274)	404 294	253 069	274 397	8,4
3278	Norges landbrukshøgskole (jf kap 0278)	0	125 479	125 941	0,4
3279	Norges veterinærhøgskole (jf kap 0279)	0	35 990	41 362	14,9
3280	Riksbibliotekstjenesten (jf kap 0280)	1 926	52	52	0,0
3281	Fellesutgifter for universiteter og høyskoler (jf kap 0281)	94	0	200	-0,0
3283	Det norske meteorologiske institutt (jf kap 0283)	105 787	94 454	96 898	2,6
Sum kategori 07.60		1 881 072	1 373 610	1 576 822	14,8

I forhold til 1997 er det gjort følgende teknisk endring:

- Kap 3281 har skiftet navn fra Bygg og fellesutgifter for universiteter og høyskoler.

Budsjettforslag 1998 – prioriteringer

I budsjettet for 1998 prioriterer departementet å holde oppe utdanningskapasiteten innenfor prioriterte fagområder som allmenn- og førskolelærerutdanning og helse- og sosial-

faglige utdanninger. Departementet ser det videre som viktig at det blir lagt vekt på studentenes studieønsker og framtidig arbeidsmarked for ferdige kandidater ved dimensjonering av de ulike studietilbudene i sektoren.

Det er i 1998-budsjettet videreført midler til 1 645 studieplasser opprettet i 1997 og til videreføring av 60 studieplasser i medisin som ble kjøpt i utlandet. Regjeringen foreslår å opprette 87 nye studieplasser i 1998 for å videreføre det økte opptaket i medisin og psykologi. Videre foreslås det i forbindelse med Handlingsplan for helse- og omsorgspersonell opprettet 517 nye studieplasser fra høsten 1998 fordelt på 190 studieplasser i sykepleie, 237 studieplasser i vernepleie og ytterligere 90 i medisin. Det er lagt opp til at 60 av studieplassene i medisin blir kjøpt i utlandet. Handlingsplanen er nærmere omtalt under kap 0281.

Departementet forutsetter at den økte opptakskapasiteten på IT-studier høsten 1997 videreføres i 1998. Man ser nå en nedgang i søkningen til høgre utdanning. Blant annet for å finansiere Handlingsplan for helse- og omsorgspersonell foreslår Regjeringen å redusere antall studieplasser i universitetssektoren med om lag 2 000 i forhold til høsten 1997.

Det er nå generelt god dekning av høgre økonomisk/administrativ utdanning av kortere varighet ved statlige høgskoler. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn å avvikle statstilskuddet til bedriftsøkonomutdanningene ved BI-stiftelsen i 1998-budsjettet, jf privat-høgskoleloven § 11 c.

I det videre arbeidet med å utvikle studietilbudet ved universiteter og høgskoler må institusjonene legge vekt på at eventuelle nye studietilbud passer inn i institusjonenes fagprofil og støtter opp om knutepunktfunksjoner som den enkelte institusjon er tildelt. I denne sammenheng vil departementet i dialog med institusjonene vurdere å nedlegge studier der søkningen er svak, eller nedbygge kapasitet på studier som ikke lenger har like høy prioritet. Dette gjelder både for de enkelte institusjonene og i nasjonal sammenheng.

Ifølge § 39 i lov om universiteter og høgskoler kan studentopptaket til en institusjon under loven reguleres/avgrenses etter forslag fra styret for institusjonen, dersom det er nødvendig av hensyn til kapasiteten eller ressursituasjonen eller etter en samlet vurdering av utdanningen i landet. Stortinget skal samtykke i vedtak om adgangsregulering av studier ved universitetene. Departementet vil legge fram en egen St prp om regulering av opptakskapasiteten ved universitetene studieåret 1998-99 i Stortingets vårsesjon.

Institusjonene må legge vekt på å drive den totale virksomheten effektivt og rasjonelt. Det må i denne sammenheng legges vekt på at ressursene i størst mulig grad skal komme den faglige primærvirksomheten til gode. Departementet forutsetter videre at ledelsen ved de enkelte institusjonene disponerer personalressursene slik at kvalitet i undervisningen og gjennomstrømming i studiene blir best mulig.

Ordningen med budsjettildeling på grunnlag av oppnådde resultater i høgskolesektoren foreslås utvidet i 1998. Ved universitetene foreslås det at tildelingene på grunnlag av antall avlagte vektall blir økt og at tildelingene på grunnlag av antall uteksaminerte kandidater med høgre grad og doktorgrad blir videreført i 1998. Forslag til bevilgninger til byggeprosjekter ved universiteter og høgskoler blir fremmet under Planleggings- og samordningsdepartementet. Forslag til bevilgninger til utstyr i nye bygg blir fremmet under de enkelte institusjonskapitlene.

Den framtidige politikken på de mest sentrale områdene innen høgre utdanning er fastlagt gjennom behandlingen i 1991 av St meld nr 40 (1990-91) Fra visjon til virke - Om høgre utdanning, jf Innst S nr 230 (1990-91).

Mål for politikken i sektoren er

- å bidra til at befolkningens evner og anlegg blir brukt på en måte som ivaretar det enkelte individs interesser og imøtekommer samfunnets behov for høyt utdannet arbeidskraft
- å heve kvaliteten i høgre utdanning og forskning
- å legge til rette for at studiesøkere får lik rett til utdanning
- å skape gode vilkår ved lærestedene til å utvikle og formidle ny kunnskap
- å utnytte ressursene i sektoren bedre
- å redusere den tiden studentene bruker på å fullføre studiene, slik at faktisk studietid i større grad samsvarer med normert tid
- å legge til rette for økt internasjonalt samarbeid innenfor høgre utdanning og forskning

Departementet ser dessuten følgende mål som sentrale for sektoren:

- å videreutvikle Norgesnett for høgre utdanning og forskning
- å legge til rette for etter- og videreutdanning ved institusjonene

Regjeringen vil oppnevne et utvalg for en bred vurdering av høgre utdanning i Norge. Regjeringen vil videre legge fram en egen melding om dimensjonering av ulike studier innen høgre utdanning i løpet av høsten 1997.

Utdanning

Søknads- og opptakssituasjonen

Stortinget besluttet i forbindelse med behandlingen av St prp nr 59 (1996-97), jf Innst S nr 260 (1996-97), å videreføre åpning av de samfunnsvitenskapelige, historisk-filosofiske og matematisk-naturvitenskapelige fakultetene ved universitetene på nasjonal basis. Videre vedtok Stortinget at den nasjonale åpningen skal omfatte de statlige høgskolene som tilbyr samfunnsvitenskapelige, historisk-filosofiske og matematisk-naturvitenskapelige fag på lavere grad. Den nasjonale åpningen innebærer at kvalifiserte søkere til allmennfakultetene som ikke har fått tilbud om plass på prioritert studiested, får tilbud ved det universitetet eller den høgskolen som har ledig kapasitet ved det aktuelle fakultet eller fag. Dermed vil en oppnå bedre utnyttelse av studiekapasiteten samlet sett.

Samordningen av studentopptaket til høgre utdanning gjennom Samordna opptak (SO) omfattet i 1995 25 av de statlige høgskolene og seks private høgskolers. Senere er ordningen utvidet til også å gjelde Samisk høgscole, universitetene, fem av de vitenskapelige høgskolene og ytterligere en privat høgscole. Siden 1996 oppgir søkerne til statlige høgskolers, universiteter, vitenskapelige høgskolers og enkelte private høgskolers inntil 15 prioriterte studieønsker på ett søknadsskjema. Søknadene vurderes ved lærestedene, men hver søker får bare ett tilbud om studieplass. Dermed sikrer en at studiekapasiteten blir best mulig utnyttet.

Tabell: Nøkkeltall for opptakene til universiteter og høgskolers ¹⁾

	1992	1993	1994	1995	1996	1997 ²⁾
Antall søknader	658 285	828 354	944 329	755 577	627 040	528 013
Antall søkere	96 094	106 925	109 054	101 255	101 288	90 002
Antall søkere 19-24 år	69 117	76 282	78 218	74 284	75 380	65 689
Antall søker 19-24 år i prosent av totalt antall søker	71,9	71,3	71,7	73,4	74,4	73,0
Antall kvalifiserte søkere	85 598	94 538	97 116	83 884	82 294	72 445
Herav kvinner (i prosent)	59,5	59,5	60,0	60,0	60,2	60,8
Antall kvalifiserte søkere med tilbud	62 707	70 280	71 602	69 043	69 861	63 578
Antall kvalifiserte søkere uten tilbud	23 223	25 054	25 514	14 841	12 433	8 867
Antall personer møtt til studiestart ³⁾	39 824	43 966	41 907	45 624	45 501	
Herav kvinner (i prosent)	56,3	54,2	56,3	57,7	58,9	

1) Kilde: Samordna opptak.

2) Tallene for 1997 er per august og er derfor ikke endelige.

3) Antall personer møtt til studiestart foreligger foreløpig ikke for 1997.

Høsten 1997 var det ca 90 000 søkere til høgre utdanning. Dette er en nedgang på om lag 11 000 fra året før. Antall 19-åringer i hvert årskull er nå lavere enn på slutten av 1980-årene. Dette vil kunne innebære at antall søkere som kommer direkte fra videregående skole, går noe ned i årene som kommer. En større andel av årskullene begynner imidlertid i videregående skole, og stadig flere av de unge har planer om å studere. Derfor er det for tidlig å gi en mer endelig prognose om søkningen til høgre utdanning de nærmeste årene.

Regjeringen har møtt den sterke veksten i søkningen til høgre utdanning med en høy opptakskapasitet. Opptakskapasiteten har utviklet seg slik siden 1990:

Tabell: Opptakskapasitet i høgre utdanning

1990	1993	1994	1995	1996	1997
32 000	39 000	36 263	38 198	38 500	38 200

Studenttall

Antall studenter i universitets- og høgscolesektoren er illustrert i følgende tabell:

Tabell: Oversikt over studenttall 1995-98

	Registrert 1995	Registrert 1996	Måltall 1996	Måltall 1997	Måltall 1998
Universitetene	74 298 ¹⁾	75 889 ⁴⁾	76 764	76 868	75 015
Vitenskapelige høyskoler	3 932	4 371	4 005	6 960 ²⁾	6 960
Kunsthøyskoler	813	713	705	705	705
Statlige høyskoler	69 907	71 316	72 023	73 541	73 451
Eksternt finansierte kursstud	3 169	4 326 ⁵⁾	3 120	3 120	3 120
Sum universiteter og høyskoler	152 119	156 615	156 617	161 194	159 251
Private høyskoler, kap 0282	13 580	13 932	11 830	11 768	8 475
Sum	165 699	170 547	168 447	172 962	167 726
Studenter på høyskoler under andre departementer (ca)	2 755	3 027	2 831	0	0
Handlingsplan for helse- og omsorgspersonell					457 ⁶⁾
Samlet kapasitet i Norge	168 454	173 574	171 278	172 962 ³⁾	168 183 ³⁾

1) Det var dessuten registrert 4 445 personer uten studierett ved universitetene.

2) Inkluderer 2 955, som gjelder Norges landbrukshøgskole og Norges veterinærhøgskole.

3) I tillegg kommer studenter ved høyskoler under Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet.

4) Det var dessuten registrert 4 747 personer uten studierett ved universitetene.

5) Som eksternt finansierte kursstudenter regnes summen av antall heltidsekvivalenter finansiert over hhv Statens lærerkurs, kap 0281, studentenes egenfinansiering og andre eksterne finansieringskilder.

6) I tillegg kommer 60 studieplasser på medisin som det gjennom handlingsplanen er lagt opp til å kjøpe i utlandet. Disse er lagt inn i måltallet til NTNU.

Fra høsten 1988 til høsten 1997 er totalt antall studieplasser økt med om lag 68 pst fra 103 000 til om lag 173 000. En økende andel av de store opptakskullene har begynt studier på hovedfagsnivå. For å unngå kødannelser har departementet ved fordeling av studieplasser de siste årene tildelt økt antall plasser på hovedfagsnivå. Regjeringen opprettet på statsbudsjettet for 1997 75 nye studieplasser på profesjonsstudiet i medisin, 12 nye studieplasser på profesjonsstudiet i psykologi, 40 nye studieplasser innen høgre IT-utdanning, 36 studieplasser innen film- og fjernsynsutdanning og dessuten 1 482 nye studieplasser ved statlige høyskoler. Det er videre kjøpt 60 studieplasser i medisin ved utenlandske læresteder i 1997. Det foreslås å videreføre disse studieplassene i 1998. Regjeringen foreslår videre å opprette 87 nye studieplasser i 1998 for å videreføre det økte opptaket i medisin og psykologi ved norske læresteder. Det fremmes videre forslag om å omdisponere 586 studieplasser i høyskolesektoren for å videreføre opptaket på prioriterte utdanninger høsten 1998 på samme nivå som høsten 1997. Det foreslås omdisponert 200 studieplasser som har stått ledige innen ingeniørutdanninger og 386 studieplasser fra andre fagområder. Det forutsettes ikke en varig nedbygging av kapasiteten i ingeniørutdanningen, men at det må skje en omprioritering til ingeniørutdanning når søkningen tar seg opp. Regjeringen foreslår dessuten som en oppfølging av Handlingsplan for helse- og omsorgspersonell å opprette ytterligere 517 nye studieplasser i 1998 fordelt på 190 studieplasser i sykepleie, 237 studieplasser i vernepleie og 90 studieplasser i medisin. Minimum 60 av studieplassene i medisin foreslås kjøpt i utlandet. Som følge av lavere søkning til høgre utdanning og for å finansiere tiltakene i Handlingsplan for helse- og omsorgspersonell som gjelder utdanningssektoren, foreslår Regjeringen å redusere tallet på studieplasser i universitetssektoren med om lag 2 000 i forhold til høsten 1997.

Kandidattall/Studieprogresjon og studiekvalitet

Tabellen nedenfor viser antall avlagte årseksamener på lavere grad og antall uteksaminerte kandidater på høgre grad for institusjonene i universitets- og høyskolesektoren.

Tabell: Kandidattall for universiteter og høyskoler 1994, 1995 og 1996

Institusjon	Årseksamen lavere grad ¹⁾			Profesjonsstudium			Hovedfagsstudium		
	1994	1995	1996	1994	1995	1996	1994	1995	1996
Universitetene	24 512 ²⁾	25 527 ³⁾	26 071 ⁴⁾	2 677	2 822	2 997	1 698	2 052	2 294
Vitenskapelige høyskoler ⁵⁾⁶⁾				346	416	435	90	93	107
Kunsthøyskoler				188	161	134	81	67	74
Statlige høyskoler ⁷⁾	9 654	9 218	9 106	14 049	14 036	16 025	96	142	106
Sum universiteter og høyskoler	34 166	34 745	35 177	17 260	17 435	19 591	1 965	2 354	2 581

1) En årseksamen utgjør 20 vektall.

2) I tillegg er det avlagt 1 616 årseksamener av personer uten studierett.

3) I tillegg er det avlagt 1 693 årseksamener av personer uten studierett.

4) I tillegg er det avlagt 2 504 årseksamener av personer uten studierett.

5) Fra 1994 er kun eksamener på høgre grads nivå regnet med.

6) I tillegg uteksaminerte Norges landbrukshøgskole og Norges veterinærhøgskole i 1995 til sammen 296 kandidater på profesjonsstudier, samt 25 kandidater på Master of Science.

7) Ulike forkurs er ikke tatt med i tallene.

Det er et mål å redusere den tiden studentene bruker på å fullføre studiene, slik at faktisk studietid i større grad samsvarer med normert tid. Bedre utnyttelse av ressursene vil fremdeles være viktig for å kunne oppfylle de høye kravene til kompetanse i samfunnet. Det er nødvendig med omprioritering og forskyvning av studiekapasitet som følge av søkning og antatt langsiktig kompetansebehov i arbeidslivet. Det vil fortsatt være en utfordring å håndtere den store etterspørselen etter høgre utdanning, samtidig som man skal sikre at kvaliteten på studietilbudene er på et høyt nivå. Regjeringen ønsker å øke kvaliteten og produktiviteten totalt sett innen høgre utdanning gjennom et integrert system for institusjonelt samarbeid og arbeidsdeling – et Norgesnett.

Kandidattall er ikke et entydig begrep i høgre utdanning, og er best egnet som resultatmål i studier der en grad representerer avslutning på et profesjons-, et hovedfags- eller et doktorgradsstudium. Mange av studentene tar utdanning i kortere bolker, bl a som etter- og videreutdanning. Departementet, utdanningsinstitusjonene og Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) har utviklet en database for statistikk om høgre utdanning (DBH), som blant annet inneholder standardisert informasjon om avlagte eksamener og vektall ved de enkelte institusjonene.

Antall avlagte vektall per student for de fire universitetene i 1994, 1995 og 1996 er angitt i tabellen nedenfor.

Tabell: Antall avlagte vektall per student

Institusjon	Vektall per student 1994	Vektall per student 1995	Vektall per student 1996
Universitetet i Oslo	11,73	11,62	11,54
Universitetet i Bergen	12,36	11,86	10,80
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	14,39	12,95	12,27
Universitetet i Tromsø	12,46	12,98	11,27

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning

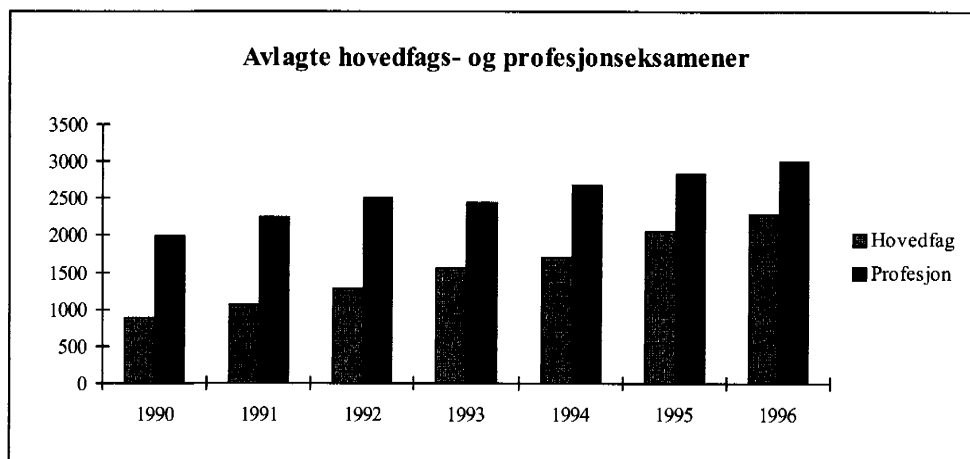
Utviklingen i antall avlagte vektall per student ved universitetene er ikke tilfredsstillende. Departementet legger vekt på at institusjonene iverksetter tiltak som i større grad bidrar til å bedre studiegjennomføringen blant studentene. Departementet fremmer forslag om å øke ordningen med resultatbaserte tildelinger til institusjonene i 1998. Slike ordninger må også etableres internt ved universitetene slik at fakulteter og fagmiljøer som forbedrer gjennomføringsgraden, blir premiert for dette. Departementet legger opp til å iverksette mer omfattende rapporteringer fra universitetene om studiegjennomføringen ved institusjonene.

Tabell: Avlagte vekttall ved universitene i 1996 fordelt på utvalgte fag

Institusjon	Vekttall per student		Vekttall per student	
	Hist fil	Samf vit	Mat nat	
Universitetet i Oslo	10,68	11,40	9,64	
Universitetet i Bergen	11,95	11,80	9,16	
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	12,62	11,51	8,68	
Universitetet i Tromsø	12,78	13,12	12,42	

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning

I 1996 ble det uteksaminert i alt 5 291 kandidater med hovedfags- eller profesjons-eksamen ved de fire universitetene. Dette er flere enn noe tidligere år og innebærer en økning på ca 83 pst fra 1990. Det største antallet kandidater med profesjonseksamen blir uteksaminert fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, hvor det årlig uteksamineres blant annet ca 1 300 sivilingeniører og sivilarkitekter. Det største antallet kandidater med avlagt hovedfag blir uteksaminert fra Universitetet i Oslo, hvor det i 1996 ble uteksaminert 1 034 hovedfagskandidater. Utviklingen i antall avlagte hovedfagseksamener ved de fire universitetene i perioden 1991-96 framgår av figuren:

Oversikt over uteksaminerte kandidater innenfor enkelte profesjonsutdanninger i universitets- og høyskolesektoren framgår av følgende tabell:

Tabell: Kandidattall innen prioriterte helse- og sosialfaglige og pedagogiske utdanninger

Utdanning	Antall kandidater ¹⁾						
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Medisin	276	279	295	310	310	310	292
Odontologi	58	72	82	68	72	58	90
Sykepleie ²⁾	2 213	1 980	1 900	1 873	2 072	2 311	2 458
Vernepleie ²⁾	176	128	189	256	272	421	485
Fysioterapi	123	124	129	170	186	223	235
Reseptar	31	33	27	29	36	24	31
Radiograf	47	65	74	69	72	79	77
Barnevernspedagog	³⁾	158	196	193	269	504	526
Sosionom	³⁾	233	240	245	376	485	531
Førskolelærer	626	707	897	1 079	990	1 365	1 614
Allmennlærer	988	1 201	1 243	1 348	1 786	575 ⁴⁾	1 876
Sum		4 980	5 272	5 640	6 441	6 355	8 215

Kilde: 1996-95 DBH, 1990-94 St prp nr 1 for de aktuelle årene

1) Gjelder kun profesjons- og yrkesutdanning. Private høyskoler er holdt utenfor.

2) Fram til 1992 var private høyskoler inkludert i tallene.

3) For 1991 finnes det ikke kandidattall oppsplittet på disse utdanningene.

4) På grunn av overgang fra tre- til fireårig allmennlærerutdanning ble det uteksaminert få allmennlærere i 1995.

Studiekvalitet og evaluering

Det er et mål at flere studenter uteksamineres på normert tid, samtidig som en opprettholder høy kvalitet på studiene. Departementet legger derfor fortsatt vekt på at institusjonene arbeider for bedret studiekvalitet. Departementet vil ivareta et overordnet ansvar både for nasjonale evalueringer av fag og for kartlegging av lærestedenes kvalitetsarbeid. De fleste institusjoner arbeider nå systematisk med bedring av studiekvalitet gjennom utvikling av handlingsplaner, studentevalueringer, oppgradering av pedagogisk kompetanse blant personalet m m. Det vises også til omtale under Norgesnettrådet.

Et viktig tiltak for å bedre progresjonen i hovedfagsstudiene er avtaler mellom student og lærested, blant annet om veiledning. Med den store veksten av nye studenter og dermed økt press på veiledningskapasiteten, må studentenes krav til veiledning begrenses for å få frigjort veilederkapasitet til nye studenter. Departementet legger vekt på at institusjonene i så stor grad som mulig begrenser veiledningsretten til normert tid for hovedfag for det aktuelle studiet.

I 1992 ble et prøveprosjekt igangsatt der fem utvalgte fagområder skulle evalueres over en femårsperiode. Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) har hatt ansvar for den praktiske gjennomføringen av evalueringene. De fagområdene som er evaluert, er økonomisk-administrative fag, sosiologi, elektronikk, matematikk og musikk. I tillegg har Norge deltatt i evalueringsprosjekter innenfor OECD og EU. Departementet legger vekt på at resultatene av evalueringene blir benyttet ved institusjonene. Evalueringene må følges opp på alle nivåer i institusjonene, også på instituttnivå. De gjennomførte evalueringene avdekker til dels store forskjeller mellom institusjoner som gir sammenlignbare utdanninger. Departementet vil følge utviklingen ved den enkelte institusjon. Departementet vil komme nærmere tilbake til oppfølging av evalueringsarbeidet i tildelingsbrevene til institusjonene. I tilknytning til reformen i lærerutdanningene gjennomfører departementet en evaluering av norskfaget i allmennlærerutdanningen. Det bygges her på metodiske erfaringer fra de nasjonale evalueringene i prøveprosjekter.

Departementet vil videreføre arbeidet med å evaluere den faglige virksomheten ved lærestedene. Det operative ansvaret vil bli forankret i Norgesnettrådet. Rådet og dets sekretariat vil ha oppgaver knyttet til organisering og gjennomføring av nasjonale evalueringer og til å følge opp institusjonenes eget evaluerings-/kvalitetssikringsarbeid. Rådet og dets organisasjon vil således kunne fungere som en «kunnskapsbank» både for allmennheten, institusjonene og departementet.

Rekruttering til høgre utdanning

Lik rett til utdanning er et overordnet mål. Det er derfor et mål å gi tilbud om høgre utdanning til flest mulig kvalifiserte søkere. Det er videre et mål for politikken i sektoren å bidra til at befolkningens evner og anlegg blir brukt på en måte som ivaretar det enkelte individs evner og interesser og imøtekommer samfunnets behov for høyt utdannet arbeidskraft. Videre er det et mål å skape gode vilkår ved lærestedene til å utvikle og formidle ny kunnskap.

Geografisk fordeling av studenter ved universiteter og vitenskapelige høyskoler i de fire universitetsbyene og på Ås i 1995 er som vist i tabellen nedenfor. Studenttallet i de ulike universitetsbyene er fordelt prosentvis i forhold til studentenes hjemstedslandsdel.

Tabell: Geografisk fordeling av studenter etter hjemstedslandsdel, i pst

Lærested	Agder/								Nord-		Utlandet/	
	Østlandet		Rogaland		Vestlandet		Trøndelag		Norge		ikke oppgitt	
	1995	1996	1995	1996	1995	1996	1995	1996	1995	1996	1995	1996
Oslo	81,7	80,0	6,5	6,9	4,5	5,0	2,9	3,1	3,0	3,4	1,4	1,6
Bergen	15,1	16,3	18,4	18,6	60,5	57,4	2,3	2,7	3,1	3,5	0,7	1,5
Trondheim	26,5	27,0	6,7	6,8	12,7	12,9	44,3	42,7	9,2	9,7	0,7	0,9
Tromsø	12,7	11,9	3,3	3,4	3,7	3,6	2,7	2,7	76,4	75,1	1,3	3,3
Ås	58,0	56,9	9,3	10,1	13,6	14,1	10,5	10,7	6,6	6,4	1,9	1,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabellen viser at 80 pst av studentene ved universitetet og de vitenskapelige høyskolene i Oslo kommer fra Østlandet. Dette viser at disse institusjonene rekrutterer et stort antall studenter fra eget omland. Av studentene ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

kommer om lag 43 pst fra trøndelagsfylkene. Dette universitetet rekrutterer dermed et relativt sett stort antall studenter nasjonalt enn de øvrige universitetene.

Tabellen nedenfor viser hvordan studentene i de fire universitetsbyene og på Ås fordeler seg når det gjelder innvandringsbakgrunn.

Tabell: Studenter ved universiteter og vitenskapelige høyskoler etter innvandringsbakgrunn.

Lærested	Uten innvandrings- bakgrunn, pst		Første- ¹⁾ eller andre- ²⁾ generasjons innvandrere, pst		Annen ³⁾ eller uoppgitt innvandrings- bakgrunn, pst	
	1995	1996	1995	1996	1995	1996
Oslo	83,0	82,5	6,6	6,6	10,4	10,9
Bergen	87,5	86,8	5,4	5,6	7,2	7,6
Trondheim	89,4	89,6	4,0	4,0	6,6	6,4
Tromsø	87,9	87,0	5,6	4,5	6,5	8,5
Ås	89,0	89,4	3,6	3,9	7,5	6,7
I gjennomsnitt		85,4		5,6		9,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå

1) Personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre.

2) Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.

3) Utenlandsadopterte, utenlandsfødte med en norsk forelder, norskfødte med en norsk forelder og født i utlandet av norske foreldre.

Den største andelen studenter med innvandringsbakgrunn studerer ved universitetet eller vitenskapelige høyskoler i Oslo, mens andelen er lavest ved Norges landbrukshøgskole. Departementet arbeider med sikte på å skaffe bedre statistikk over hvordan personer med innvandringsbakgrunn blir rekruttert til høyere utdanning. Departementet er særlig opptatt av i hvilken grad personer med innvandringsbakgrunn fra land utenom Europa og Nord-Amerika tar høyere utdanning.

Tabellen nedenfor viser hvordan studentene i de fire universitetsbyene og på Ås fordeler seg når det gjelder foreldrenes utdanningsbakgrunn. I gjennomsnitt har ca 54,6 pst av studentene mor eller far med universitets- og høyskoleutdanning, ca 33,2 pst har mor eller far med videregående utdanning, mens ca 12,2 pst ikke har oppgitt foreldres utdanningsbakgrunn eller har foreldre med grunnskolebakgrunn.

Tabell: Studenter ved universiteter og vitenskapelige høyskoler etter foreldres høyeste fullførte utdanning, i pst

Lærested	Mors eller fars høyeste fullførte utdanning											
	Univ og høgskole nivå III og høyere ¹		Univ og høgskole nivå II ²		Univ og høgskole nivå I ³		Videreg skole nivå II ⁴		Videreg skole nivå I ⁵		Grunnsk eller lavere/ikke oppgitt	
	1995	1996	1995	1996	1995	1996	1995	1996	1995	1996	1995	1996
Oslo	20,3	24,4	12,6	15,1	15,6	16,9	16,6	17,9	11,7	12,4	23,2	13,3
Bergen	15,8	19,4	13,3	16,1	16,1	17,6	19,7	21,4	13,8	14,3	21,3	11,2
Trondheim	19,0	23,1	12,9	15,8	15,8	17,5	18,6	20,2	13,6	14,1	20,1	9,3
Tromsø	11,3	14,3	13,4	14,5	12,9	13,8	20,0	22,3	16,8	17,6	25,6	17,5
Ås	18,3	23,2	13,6	16,2	15,6	18,2	21,0	21,5	12,6	13,7	18,9	7,2
I alt	18,3	22,2	12,9	15,4	15,6	17,0	18,1	19,6	13,0	13,6	22,1	12,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå

1) Universitets- eller høyskoleutdanning på over 4 år.

2) 3 eller 4 års universitets- eller høyskoleutdanning.

3) Opptil 2-årig universitets- eller høyskoleutdanning.

4) Fullført 11. eller 12. klassetrinn - dvs dagens VKI og VKII.

5) Fullført 10. klassetrinn - dvs dagens grunnkurs.

Det framgår av tabellen at foreldrene til om lag en fjerdedel av studentene ved universitetet og vitenskapelige høyskoler i Oslo har universitets- eller høyskoleutdanning på over fire år. Ved Universitetet i Tromsø har om lag 14 pst av studentene foreldre med slik utdanningsbakgrunn. Nærmere en fjerdedel av foreldrene til studenter ved Universitetet i Tromsø har utdanning tilsvarende treårig videregående skole.

Naturvitenskap og teknologi

Forskningsaktiviteten ved landets universiteter og høyskoler bidrar på en betydelig måte til landets kunnskapsoppbygging, direkte og indirekte. At landet utdanner tilstrekkelig antall

personer med kvalitativt god teknologisk/naturvitenskapelig kompetanse, inngår som en viktig del av strategien for økt verdiskaping og sysselsetting. Utvikling av mer miljøvennlig teknologi for å bidra til langsiktige løsninger på ressurs- og miljøproblemene har også høy teknologisk kompetanse som forutsetning. En grunnleggende forståelse av naturvitenskap og teknologi i befolkningen er dessuten en forutsetning for et fungerende demokrati.

Ifølge undersøkelser er naturvitenskapens og teknologiens stilling i norsk skole over tid blitt svekket. Dette kan bl a være årsaken til problemene med å fylle det antall studieplasser innen høgre utdanning som forutsetter realfaglig bakgrunn fra videregående opplæring. Denne rekrutteringssvikten skjer samtidig som behovet for kandidater med slik utdanning er stort.

Departementet satte våren 1997 ned en bredt sammensatt arbeidsgruppe som skulle vurdere tiltak for å styrke matematikk, naturvitenskap og teknologi i norsk utdanning. For å bedre rekrutteringsgrunnlaget til høgre utdanning innen disse fagområdene har departementet allerede fulgt opp gruppens forslag om tilleggspoeng for realfag i videregående opplæring. Også forslaget om økt andel realfag i allmennlærerutdanningen har fått gjennomslag. Departementet vil vurdere ytterligere tiltak i henhold til arbeidsgruppens sluttrapport, som ble framlagt i august 1997.

Den oppmerksomheten som naturvitenskap og teknologi i den senere tid har fått, bl a fra departementets side, har allerede bedret søkningen og opptaket til ingeniør- og realfagsstudier høsten 1997. Det er viktig at utdanningsinstitusjonene og arbeids- og næringslivet fortsatt bidrar aktivt til at den positive utviklingen en nå ser, kan fortsette.

Nordisk overenskomst om høgre utdanning

Som ledd i det nordiske samarbeidet er det inngått en avtale mellom de nordiske land om adgang til høgre utdanning. Avtalen innebærer at søkere som er bosatt i et annet nordisk land, skal ha adgang til all offentlig høgre utdanning på samme eller likeverdige vilkår som landets egne søkere. Partene skal betale en viss godtgjøring for egne studenter i annet land. Betalingen foregår ved avregning over det årlige budsjettet for det nordiske samarbeidet.

Avtalen trådte i kraft 9. mai d å og gjelder ut året 1999 dersom ikke annet avtales innen den tid. Danmark har ikke gjort avtalen gjeldende for opptak til medisin-, veterinærmedisin- og odontologistudiet inneværende år og har begrunnet det med den sene ikrafttreddelsen av avtalen. For øvrige fagområder har avtalen vært gjeldende.

Det har vært nær kontakt mellom de danske og norske utdanningsmyndighetene i denne saken. Det foregår drøftelser mellom de to landene med sikte på at avtalen skal kunne opprettholdes.

Forskning

Det er innenfor forskningssektoren en støter på hovedkildene for ny kunnskap, og universitetene og høgskolene står her fram som sentrale institusjoner i landets kunnskapsoppbygging, både direkte og indirekte. Gjennom grunnforskning, som universitetene og de vitenskapelige høgskolene har et spesielt ansvar for, forsøker en å få forståelse av og derfor utvide vår innsikt i naturen, kulturen, våre samfunn og oss selv. Grunnforskningen sikrer videre landet en kunnskapsmessig beredskap som kan vise seg å være avgjørende for den framtidige utviklingen av næringer og velferd.

Skillet mellom anvendt forskning og grunnforskning er uskarpt, og en kan vise til en mengde eksempler på at grunnforskning har vært av avgjørende betydning for bedriftenes evne til innovasjon. Samtidig er det eksempler på at anvendt forskning har ført til ny vitenskapelig erkjennelse. I dag ikke bare anvender bedrifter nye forskningsresultater fra universitets- og høgskolesektoren, men de bruker også miljøene aktivt i løsningen av problemer som oppstår i utviklingen av produkter, prosesser, tjenester og organisasjonsformer. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet ønsker å få tydeliggjort forskningens rolle ved landets universiteter og høgskoler. Den nye forskningsmeldingen som vil bli lagt fram høsten 1998, vil gi en omtale av universitets- og høgskoleforskningen og dennes rolle i det totale kunnskapssystemet. Blant annet som innspill til forskningsmeldingen er det viktig at de forskningsutførende institusjonene i større grad klargjør sine forskningspolitiske strategier, gjennom blant annet sine strategiplaner og budsjetter.

Departementet legger stor vekt på å utvikle samvirket mellom de offentlige grunnforskningsinstitusjonene og samfunnet for øvrig og legger vekt på at institusjonene tar hensyn til dette i sitt forskningspolitiske arbeid. Departementet vil på sin side arbeide for å utvikle klare rammer for samarbeidet mellom universiteter og høgskoler og bedrifter, organisasjoner og offentlige institusjoner. Finansieringen gjennom Norges forskningsråd er

en supplerende finansieringskanal for landets universiteter og høyskoler. Universitetene og høyskolene skal i samvirke med Forskningsrådet bidra til å sikre kvalitet og fornyelse i grunnforskningen, tilstrekkelig og effektiv forskerrekuttering av høy kvalitet og kunnskapsspredning gjennom virkemidler som formidling og mobilitet. For en nærmere omtale av Norges forskningsråds virksomhet vises det til kategori 07.70.

Tabellen nedenfor viser de endelige tallene for forsknings- og utviklingsinnsatsen ved universitetene i 1995. Informasjonen er hentet fra Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU). Statistikk for 1996 foreligger ikke som følge av at det kun utarbeides forskningsstatistikk annethvert år.

Det framgår at nærmere 3,3 mrd kroner gikk til forsknings- og utviklingsarbeid ved universitetene i 1995, hvorav ca 31 pst var eksternt finansiert.

Tabell: Utgifter til forskning og utviklingsarbeid (FoU) ved universitetene i 1995
Endelige tall

Institusjon	Innsats innen forskning og utvikling	
	Mill kroner	Prosent
Universitetet i Oslo	1 300	40
Universitetet i Bergen	747	23
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	841	26
Universitetet i Tromsø	384	11
Totalt	3 272	100
Herav eksternt finansiert	1 004	31

Kilde: NIFU

For hele universitets- og høyskolesektoren gikk totalt ca 4,1 mrd kroner til forsknings- og utviklingsarbeid i 1995. Dette utgjør ca 26 pst av den samlede innsatsen innen FoU i Norge. Prognoser for 1997, utarbeidet av NIFU, viser totalt ca 4,5 mrd kroner i utgifter til forsknings- og utviklingsarbeid ved landets universiteter og høyskoler.

Forskerutdanning

Utviklingen innen forskerrekutteringen er positiv. I 1996 disputerte totalt 602 personer, herav 205 kvinner (34 pst), for doktorgraden ved offentlige og private utdanningsinstitusjoner i Norge. Som tabellen nedenfor viser, har det vært størst økning i antall avlagte doktorgrader fra 1995 til 1996 ved Universitetet i Oslo. Ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet er det teknologiske fag som utgjør det største antallet. Antall avlagte doktorgrader i perioden 1991-96 framgår av tabellen nedenfor:

Tabell: Antall avlagte doktorgrader

Institusjon	Avlagte doktorgrader					
	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Universitetet i Oslo	139	162	153	155	192	218
Universitetet i Bergen	76	78	91	113	136	116
Norges teknisk-naturvitensk univ	114	119	174	181	173	172
Universitetet i Tromsø	32	29	20	42	45	46
Norges handelshøgskole	6	10	8	10	12	11
Norges idrettshøgskole	1	2	2	2	1	1
Arkitekthøgskolen i Oslo	0	0	0	1	1	2
Norges landbrukshøgskole	25	29	28	32	27	24
Norges veterinærhøgskole	20	7	15	12	14	11
Det teologiske menighetsfakultet	1	2	0	3	1	1
Sum	414	438	491	551	602	602
Prosentandel kvinner		21	25	28	31	34

Kilde: Doktorgradsregisteret, NIFU

Tabell: Prosentandel kvinner av samlet antall som har avlagt doktorgrad

Institusjon	Prosentandel kvinner			
	1993	1994	1995	1996
Universitetet i Oslo	29	32	38	38
Universitetet i Bergen	24	23	28	32
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	17	27	25	27
Universitetet i Tromsø	45	33	29	37
Norges handelshøgskole	13	10	8	27
Norges idrettshøgskole	50	100	0	0
Arkitektthøgskolen i Oslo		0	100	50
Norges landbrukshøgskole	39	34	44	42
Norges veterinærhøgskole	47	17	43	73
Menighetsfakultetet	0	0	0	0

Kilde: Doktorgradsregisteret, NIFU

Tabell: Antall doktorgrader per fagområde og kjønn i 1996

Doktorgrader	Doktorgrader per fagområde og kjønn 1996		
	Menn	Kvinner	Alle
Humaniora	25	27	52
Samfunnsvitenskap	75	34	109
Matematikk/naturvitenskap	114	55	169
Medisin	78	42	120
Teknologi	90	29	119
Landbruksfag og veterinærmedisin	15	18	33
Sum	397	205	602

Kilde: Doktorgradsregisteret, NIFU

Den store økningen i antall doktorgradsstipendiater som fant sted i årene 1990-93, har medført en økning i forskningsinnsatsen og -volumet i universitets- og høyskolesektoren. Dette henger sammen med at stipendiatene har en vesentlig større andel av sin arbeidstid satt av til forskning enn andre vitenskapelig ansatte. Den betydelige veksten i faste vitenskapelige stillinger i perioden fra 1988 har også ført til økt forskningsaktivitet i universitets- og høyskolesektoren.

Departementet tar sikte på en gjennomgang av fordelingen av de tildelte stipendiatstillinger, med mulighet for en omfordeling mellom institusjonene.

For omtale av nye stipendiatstillinger i 1997 vises det til omtale under kap 0281.

Oppdragsforskning

Oppdragsvirksomheten omfatter FoU-arbeid, utredninger og undervisning som utføres for eksterne oppdragsgivere. Gjennom oppdragsvirksomheten tilføres institusjonene kompetanse og eksternt finansiering til stillinger og utstyr. Virksomheten gir dessuten verdifull kontakt med samfunns- og næringsliv. Den andelen av oppdragsvirksomheten ved universiteter og høyskoler som inngår i statsregnskapet under post 01 på institusjonenes inntektskapitler, hadde i 1996 et samlet omfang på om lag 1 454 mill kroner. Tabellen angir omfanget av den oppdragsvirksomheten som ble regnskapsført under post 01 Inntekter ved oppdrag ved de største institusjonene i 1996.

Tabell: Omfang av oppdragsvirksomhet

Institusjon	Regnskap (i 1 000 kr)		Oppdrag i prosent av totale driftsutgifter ¹⁾	
	1995	1996	1995	1996
Universitetet i Oslo	368 761 ²⁾	426 082	18,6	18,9
Universitetet i Bergen	232 481	282 830	21,1	22,5
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	196 105	220 567	15,0	14,9
Universitetet i Tromsø	115 770	122 337	17,5	17,0
Norges handelshøgskole	7 612	12 294	6,0	9,0
Statlige høyskoler	192 557	219 341	4,6	4,9
Norges landbrukshøgskole	126 712	122 610	32,3	29,5
Norges veterinærhøgskole	31 826	41 490	19,6	23,8

1) Utgiftskapitlets poster 01, 11 og 21.

2) Justert for 70,6 mill kroner som ved en feil ble utelatt i regnskapet for 1994, og derfor er tatt med i 1995. I statsregnskapet er det således ført kr 439 361 000 på kap 3260, post 01 i 1995.

Tabellen viser regnskapsførte inntekter i 1996 tilknyttet eksternt finansiert virksomhet fordelt på finansieringskilder:

Tabell: Oppdragsvirksomhet i 1996 fordelt på finansieringskilde¹⁾

Institusjon	Statlige etater	Kommune- sektoren	Forsknings- rådet	Private og andre	Sum
Universitetet i Oslo	107 700	10 400	156 100	151 882	426 082
Universitetet i Bergen	91 815	100 075	4 035	86 905	282 830
NTNU	31 494	18 756	72 504	97 813	220 567
Universitetet i Tromsø	28 621	5 366	50 705	37 645	122 337
Vitenskapelige høyskoler ²⁾	3 563	327	1 107	13 463	18 460
Statlige høyskoler	64 786	31 582	8 453	114 520	219 341
	327 979	166 506	292 904	502 228	1 289 617

1) Fordelingen på kilde bygger delvis på anslag. Enkelte vitenskapelige høyskoler og statlige høyskoler har ikke fordelt oppdragsvirksomheten på finansieringskilde. Ufordelt oppdragsvirksomhet på kilde er plassert i kategorien private/andre.

2) I tillegg kommer oppdragsvirksomhet ved Norges landbrukshøgskole og Norges veterinærhøgskole som ble overført til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 1. januar 1997.

Flere av institusjonene er tildelt nye oppdragsstillinger for å styrke mulighetene til å utføre oppdragsvirksomhet.

Oppdragsvirksomheten ved institusjonene bør fortsatt øke. Dette gjelder først og fremst ved institusjoner som har kompetanse innenfor fagområder som blir spesielt etterspurt i samfunns- og næringsliv. Det framgår av tabellen over at om lag 60 pst av oppdragsinntektene kommer fra statlige eller kommunale oppdragsgivere. Universiteter og høyskoler må prioritere å øke andelen privatfinansiert oppdragsvirksomhet. Departementet legger videre vekt på at oppdragsvirksomhet skjer i ryddige former og i samsvar med de regler og retningslinjer som gjelder for slik virksomhet. Det samme gjelder for samarbeid mellom institusjoner i universitets- og høyskolesektoren og stiftelser eller selskap.

Formidling

Universitetene har ansvar for å drive og vedlikeholde museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger. Universitetsmuseenes publikumsutstillinger blir dermed et vindu mot samfunnet.

Universitetsmuseene forvalter 60 000 kunstgjenstander, 1,7 mill kulturhistoriske objekter og 10,2 mill naturhistoriske objekter/inventarnummer. Et stort antall besøkende og skoleklasser ser faste og temporære utstillinger i universitetsmuseene hvert år. I 1996 var det registrert til sammen mer enn 1 million publikumsbesøkende i museene.

Vitenskapelig tilsatte ved universiteter og høyskoler deltar i en rekke ulike sammenhenger i den offentlige debatten i aviser, radio og fjernsyn.

Det statlig nedsatte museumsutvalget la i 1996 fram NOU 1996: 7 Museum. En omfattende høringsrunde er gjennomført. På grunnlag av utredningen og høringsuttalelsene tar Kulturdepartementet sikte på å fremme en stortingsmelding.

Programkategori 07.60 Høgre utdanning fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
01-29	Driftsutgifter	11 303 403	11 474 470	11 991 513	4,5
30-49	Nybygg, anlegg mv	667 141	938 038	523 062	-44,2
60-69	Overføringer til kommunesektoren	30 624	27 207	63 507	133,4
70-89	Overføringer til private	347 556	372 592	373 888	0,3
90-99	Utlån, avdrag mv	200	208	208	0,0
Sum kategori 07.60 Høgre utdanning		12 348 924	12 812 515	12 952 178	1,1

KAP 0260 UNIVERSITETET I OSLO (JF KAP 3260)

Kapitlet finansierer:

– drift av Universitetet i Oslo.

Kap 0260 Universitetet i Oslo fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	1 813 515	1 767 231	1 774 504
21	Spesielle driftsutgifter	442 101	302 566	374 273
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	82 194	87 788	123 784
49	Kjøp av eiendom, <i>kan overføres</i>	2 970	0	10
61	Refusjon for bruk av sykehus	14 319	14 319	14 319
Sum kap 0260		2 355 099	2 171 904	2 286 890

Regnskap 1996: Post 01: 1 220 748, post 11: 592 767, post 45: 41 626, post 46: 40 568

S III 1997: Post 01: 1 273 557, post 11: 493 674, post 45: 45 681, post 46: 42 107

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 21 med 71,1 mill kroner, jf parallell økning av inntektsbevilgningene på postene 01 og 50 under kap 3260.
- Det er overført kr 600 000 til kap 0279 Norges veterinærhøgskole i sammenheng med overføring av to stillinger.
- Det er overført midler til kap 0287 post 71 til Senter for høyere studier ved Vitenskapsakademiet i Oslo.
- 6,7 mill kroner er overført fra kap 0281 til post 45 i forbindelse med endringer i føringen av byggebevilgninger.

Resultatrapport for 1996-97

Tabell: Studenttall

Studium	Opptak 1996 ¹⁾	Måltall studenter 1996	Registrerte studenter 1996 ²⁾
Medisin	167	1 355 ³⁾	1 014
Sykepleie/helsefag	123		366
Odontologi	53	365	298
Realfag	1 869		5 260
Farmasi	62	260	294
Historisk-filosofiske fag	2 733		7 593
Samfunnsvitenskap/pedagogikk	3 093		7 282
Psykologi	85		473
Jus	915		5 004
Teologi	231		406
Examen philosophicum	1 278		6 326
Praktisk-pedagogisk utdanning	467		380
Annet	34		90
Ikke spesifiserte måltall		32 489	
Sum	11 110	34 469	34 786 ⁴⁾

1) Gjelder opptak til alle studienivåer. Kilde: DBH

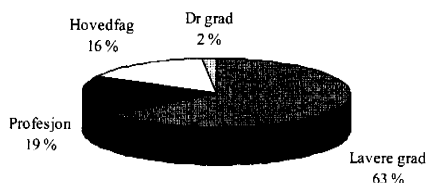
2) Kilde: DBH

3) Gjelder medisin og sykepleie/helsefag samlet.

4) I tillegg er det registrert 2 857 personer uten studierett. Kilde: DBH

Det totale måltallet for studenter i 1996 er oppfylt også når man ser bort fra personer uten studierett.

De spesifiserte måltallene for medisin og sykepleie sett under ett er også oppnådd. Måltallet på odontologi ble imidlertid ikke oppfylt. Universitetet må legge vekt på å oppnå måltallet også innen dette fagområdet.

Fordeling menn/kvinner, registrerte
studenter høst 1996Fordeling på studienivå, registrerte
studenter høst 1996

Tabellen nedenfor viser at antall avlagte årseksamener i 1996 ligger noe under måltallet dersom en ser bort fra eksamener avlagt av personer uten studierett. Registrerte eksamener på lavere grad gir ikke et fullstendig bilde av situasjonen fordi det ofte kun gis kandidatuttelling på høyre nivå/profesjonsnivå i statistikken. Dette gjelder spesielt profesjonsfagene. Dermed vil det være flere som har avlagt eksamen på lavere grad enn statistikken viser. Dette innebærer at utviklingen når det gjelder avlagte årseksamener på lavere grad ved Universitetet i Oslo, må karakteriseres som tilfredsstillende.

I forhold til det fastsatte måltallet er utviklingen gjennomgående meget positiv på hovedfags- og profesjonsnivå, hvor måltallet er overoppfylt med 192 kandidater eller nær 10 pst. Antall registrerte kandidater på doktorgradsnivå overskrider måltallet med 38 kandidater, eller over 20 pst. Departementet finner dette meget tilfredsstillende.

Tabell: Kandidater 1996

Studium	Måltall kandidater 1996			Registrerte kandidater 1996		
	Lavere grad ¹⁾	Hovedfag/profesjon	Doktor-grad	Lavere grad ²⁾	Hovedfag/profesjon ²⁾	Doktor-grad ³⁾
Teologi	190	25	3	121	32	
Medisin		145	50		141	58
Sykepleie		30			42	
Odontologi	20	54	5		55	5
Realfag	2 300	380	67	2 534	418	80
Farmasi		50			45	
Historisk-filosofiske fag	3 400	290	20	3 180	329	31
Samfunnsvitenskap/psykologi/						
pedagogikk	3 510	457	29	3 045	464	37
Jus	1 830	500	6	1 032	597	7
Praktisk-pedagogisk utdanning				534		
Examen philosophicum	1 900			2 441		
Annet				49		
Sum	13 150	1 931	180	12 936 ⁴⁾	2 123	218

1) Avlagte helårseksamener

2) Avlagte helårseksamener. Kilde: DBH

3) Kilde: NIFU

4) I tillegg ble det avlagt 1 319 årseksamener av personer uten studierett. Kilde: DBH

Forskning

Tallene for avlagte doktorgrader og vitenskapelige publikasjoner synliggjør stor forskningsinnsats og en rekke forskningsprosjekter, innen både grunnforskning og anvendt forskning.

Tabell: Vitenskapelige publikasjoner fra 1993 til 1996

Fakultet	Vitenskapelige publikasjoner			
	1993	1994	1995	1996
Teologisk fakultet	46	91	63	42
Juridisk fakultet	190	313	276	222
Medisinsk fakultet	1 740	2 282	1 559	1 884
Historisk-filosofisk fakultet	960	759	799	534
Matematisk-naturvitensk fakultet	1 622	1 664	1 227	1 051
Odontologisk fakultet	180	282	131	173
Samfunnsvitenskapelig fakultet	633	723	536	399
SLS/ISP ¹⁾	138	138	89	
Utdanningsvitenskapelig fakultet				151
Andre ²⁾	183	100	168	89
Sum	5 692	6 532	4 848	4 545

1) Senter for lærerutdanning og skoletjeneste/Institutt for spesialpedagogikk er fra 1. januar 1996 en del av Utdanningsvitenskapelig fakultet.

2) Enheter direkte underlagt kollegiet.

Eksterne forskningsinntekter finansierte 598 årsverk ved Universitetet i Oslo. Universitetet har satset på deltakelse i prosjekter finansiert av EU og har for tiden inngått avtale om deltaking i 88 prosjekter finansiert over EU-programmer. Inntektene fra slike programmer var i 1996 på 41,2 mill kroner.

Den eksternt finansierte forskningen ved Universitetet i Oslo er spredt på svært mange fagfelter. Viktige områder er biologi/biokjemi, miljø- og klimaforskning, informatikk/mikroelektronikk, molekylærbiologi, anvendt matematikk, kulturminnevern, Europa-forskning og spesialpedagogikk.

Ved Universitetet i Oslo blir det i tillegg utført forskning som regnskapsføres ved finansierende institusjon. Slik forskning utgjorde ca 50 mill kroner og finansierte om lag 140 årsverk i 1996.

Departementet ser omfanget av eksternt finansiert virksomhet ved Universitetet i Oslo som et uttrykk for at universitetets kompetanse i stor grad blir etterspurt i nærings- og samfunnsliv.

Resultatmål for 1998

Departementet forutsetter at universitetet tilpasser opptaket av studenter slik at det totale studentmåltallet fortsatt kan nås. Det legges spesiell vekt på at måltallene for profesjonsutdanningene innen medisin, odontologi, farmasi, psykologi og teologi oppfylles. I denne forbindelsen må universitetet prioritere tiltak som kan forbedre studiegjennomføringen.

Institusjonen må opprettholde et høyt aktivitetsnivå når det gjelder student- og forskerutveksling og annet internasjonalt samarbeid. Mulighetene som ligger i EUs og nordiske utdanningsprogrammer, gir interessante perspektiver for ytterligere internasjonalt samarbeid.

Departementet ser det som viktig at universitetet viderefører omfanget på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Det ble i St prp nr 1 (1996-97) varslet at en tok sikte på å utarbeide måltall også for det enkelte studium/fagområde fra og med budsjettproposisjonen for 1998.

Det vises til omtale i kategoriinnledningen om reduksjon av studieplasser i universitetssektoren fra høsten 1998 med om lag 2 000 plasser. Universitetet i Oslos andel av denne reduksjonen er satt til 918 plasser. Reduksjonen er fordelt på HF-, SV- og MN-fag med hhv 398, 382 og 138 plasser.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter, antall uteksaminerte kandidater og avlagte eksamener i 1997 og 1998:

Tabell: Måltall for studenter og kandidater

Studium	Måltall studenter		Måltall for antall uteksaminerte kandidater					
	1997	1998 ²⁾	Lavere grad ¹⁾		Hovedf/profesj		Doktorgrad	
			1997	1998	1997	1998	1997	1998
Teologi		430	170	170	30	30	3	3
Medisin	1 370	1 285 ³⁾			160	160	62	62
Sykepleie		100			40	40		
Odontologi	365	365			54	54	5	5
Farmasi	260	260			50	50		
Realfag		5 802	2 300	2 300	380	380	65	65
Historisk-filosofiske fag		6 702	3 250	3 250	320	320	23	23
Samfunnsfag/psykologi/ pedagogikk		8 813	3 300	3 300	457	457	30	30
Jus		4 125	1 900	1 900	530	530	6	6
Examen philosophicum		5 000	2 900	2 900				
Andre/ikke spesifisert	32 466	676						
Sum	34 461	33 558	13 820	13 820	2 021	2 021	194	194

1) Avlagte helårseksamener.

2) Det er ved fastsetting av resultatmål tatt hensyn til nye studieplasser opprettet fra høsten 1997.

3) Det er foretatt en teknisk overføring av 100 studieplasser fra kategorien medisin til kategorien sykepleie fra 1998.

Budsjettforslag for 1998

Ved fordelingen av budsjettrammen har departementet lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved universitetet til utdanningskapasiteten nasjonalt i samsvar med prinsippene bak Stortingets vedtak om nasjonal åpning, jf Innst S nr 260 (1996-97). Det er videre lagt til rette for at virksomheten skal ha god kvalitet. I tillegg til budsjettrammen på institusjonskapitlet er det som tidligere år satt av en sentral bevilgning på kap 0281 til fordeling på bakgrunn av avlagte hovedfag og doktorgrader.

Stortinget ba i Innst S nr 275 (1996-97) Regjeringen om å fremme forslag om opprusting av tolkeutdanningen for døve. Institutt for spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo gir tilbud om toårig tolkeutdanning for døve. Studiet har et årlig måltall på 20 studenter. Det synes å være vanskelig å rekruttere nok studenter til studiet, hovedsakelig på grunn av at

søkerne mangler kommunikative ferdigheter i tegnspråk. Departementet er kjent med at Institutt for spesialpedagogikk har satt ned en arbeidsgruppe for å vurdere oppretting av et grunnfag i tegnspråk for hørende studenter for bl a å styrke rekrutteringsgrunnlaget til tolke-utdanningen. Det vises også til omtale under kapittel 0274.

Budsjettforslaget for 1998 omfatter midler til oppfølging av flertallsmerknadene til kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vedrørende opprettelse av et professorat med hovedvekt på kvinneverdighet forskning og undervisning ved teologisk fakultet, jf Budsjett-innst S nr 12 (1996-97).

Budsjettforslaget omfatter også midler til videreføring av de nye studieplassene som ble opprettet på medisin og IT i 1997. I tillegg foreslås det opprettet ytterligere 15 studieplasser på medisin fra høsten 1998. Opptaket på IT forutsettes videreført på minimum samme nivå som høsten 1997.

Opptaket på praktisk-pedagogisk utdanning forutsettes opprettholdt på minimum samme nivå som i 1997.

Det er lagt inn midler til videreføring av 25 studieplasser til universitetsstudiene på Svalbard (UNIS).

Det faglige samarbeidet med de statlige høyskolene og andre høyskoler, blant annet gjennom professor II-stillinger, samarbeid om studietilbud og doktorgradsutdanning, må videreføres i 1998.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3260, postene 02 og 11, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten gjelder lønn (inkl trygd) og driftsutgifter i forbindelse med oppdragsundervisning og oppdragsforskning. Bevilgningen under post 21 kan bare benyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter til oppdragsvirksomheten, og posten kan overskrides tilsvarende beløpet universitetet får som merinntekt under kap 3260 post 01, 50 og 51, jf forslag til vedtak II nr 1 og 2. Basert på tidligere års regnskap og forventning om fortsatt positiv utvikling i oppdragsvirksomheten ved universitetet, foreslås det å øke bevilgningen under kap 0260 post 21 og kap 3260 post 01 i 1998 med 70 mill kroner i forhold til i 1997. Videre foreslås post 21 økt med 1,1 mill kroner mot parallell økning av inntektspost 50.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten gjelder generell bevilgning til vitenskapelig utstyr, kjøp av utstyr og inventar til nybygg, samt større vedlikeholdsarbeid og ombyggingsarbeid. Økningen under denne posten i forhold til 1997 har i hovedsak sammenheng med utstyr til nye bygg ved institusjonen.

Post 49 Kjøp av eiendom, kan overføres

Posten gjelder kjøp av lokaler til bruk for universitetet med inntekter fra salg av eiendom som inntektsføres under kap 3260 post 49. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3260, post 49, jf forslag til vedtak II nr 1 og IV nr 1.

Post 61 Refusjon for bruk av sykehus

Bevilgningen under post 61 gjelder utgifter i forbindelse med bruk av kommunale sykehus til undervisning av medisinske studenter. Dette er tilskudd som ikke er omfattet av Sosial- og helsedepartementets funksjonstilskudd til universitetsklinikkene.

KAP 3260 UNIVERSITETET I OSLO (JF KAP 0260)**Kap 3260 Universitetet i Oslo fordelt på poster**

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	426 082	302 329	372 936
02	Salgsinntekter mv	67 265	27 098	27 640
11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	1 606	4 297	4 383
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	29 717	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	10 311	0	0
49	Salg av eiendom	0	0	10
50	Tilskudd til Institutt for farmakoterapi	0	1 900	3 000
51	Inntekter under Observatoriefondet og Tøyenfondet	25 415	7 733	7 733
83	Tilskudd fra private fond	0	607	0
	Sum kap 3260	560 396	343 964	415 702

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Det er foretatt en oppjustering av inntektsbevilgningen på postene 01 og 50 med hhv 70 og 1,1 mill kroner, jf omtale av parallell økning av utgiftsbevilgningen under kap 0260.

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder oppdragsinntekter, på post 02 skal, foruten salgsinntekter fra salg av materiell til studenter m m, også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste leieinntekter kan føres på post 02.

Post 50 Tilskudd til Institutt for farmakoterapi

Posten gjelder tilskudd som Sosial- og helsedepartementet betaler for driften av Institutt for farmakoterapi. Inntektene samsvarer med utgiftene ved instituttet.

Post 51 Inntekter under Observatoriefondet og Tøyenfondet

Posten gjelder leieinntekter og avkastning av fondskapital.

KAP 0261 UNIVERSITETET I BERGEN (JF KAP 3261)

Kapitlet finansierer:

- drift av Universitetet i Bergen.

Kap 0261 Universitetet i Bergen fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	979 612	980 420	993 211
21	Spesielle driftsutgifter	274 682	186 262	236 262
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	82 763	60 178	64 669
49	Kjøp av eiendom, <i>kan overføres</i>	159	0	10
61	Refusjon for bruk av sykehus	2 927	2 875	2 875
	Sum kap 0261	1 340 143	1 229 735	1 297 027

Regnskap 1996: Post 01: 685 983, post 11: 293 629, post 45: 23 616, post 46: 59 147

SIII 1997: Post 01: 712 250, post 11: 268 170, post 45: 13 226, post 46: 46 952

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 21 med 50 mill kroner, jf parallell økning av inntektsbevilgningen under kap 3261.

- Det er overført midler til kap 0287 post 71 til Senter for høyere studier ved Vitenskapsakademiet i Oslo.
- 6,5 mill kroner er overført fra kap 0281 til post 45 i forbindelse med endringer i føringen av byggebevilgninger.

Resultatrapport for 1996-97

Universitetet i Bergen har ikke oppfylt måltallet for registrerte studenter høsten 1996 dersom en ser bort fra personer uten studierett. Når det gjelder de spesifiserte måltallene, er måltallet på både medisin og odontologi oppfylt med god margin. Universitetet må imidlertid legge vekt på å oppnå måltallet også for totalt antall registrerte studenter.

Tabell: Studenttall

Studium	Opptak 1996 ¹⁾	Måltall studenter 1996	Registrerte studenter 1996 ²⁾
Medisin	183	720	874
Sykepleievitenskap	25		150
Odontologi	61	239	272
Realfag	993		2 853
Historisk-filosofiske fag	1 872		3 884
Samfunnsvitenskap	1 238		2 820
Psykologi	805		1 271
Jus	330		2 000
Examen philosophicum	566		2 177
Praktisk-pedagogisk utdanning	379		179
Annet	111		215
Ikke spesifiserte måltall		16 601	
Sum	6 563	17 560	16 695 ³⁾

1) Gjelder opptak til alle studienivåer. Kilde: DBH

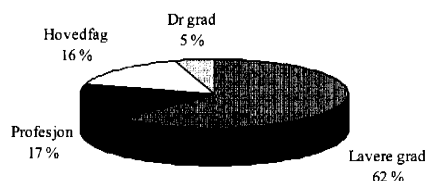
2) Kilde: DBH

3) I tillegg er det registrert 926 personer uten studierett. Kilde: DBH

Fordeling menn/kvinner, registrerte studenter høst 1996

Fordeling på studienivå, registrerte studenter høst 1996

Tabellen nedenfor viser at antall avlagte årseksamener i 1996 ligger noe under måltallet dersom en ser bort fra eksamener avlagt av personer uten studierett. Registrerte eksamener på lavere grad gir ikke et fullstendig bilde av situasjonen fordi det ofte kun gis kandidatuttelling på høgre nivå/profesjonsnivå i statistikken. Dette gjelder spesielt profesjonsfagene. Dermed vil det være flere som har avlagt eksamen på lavere grad, enn statistikken viser. Dette innebærer at utviklingen når det gjelder avlagte årseksamener på lavere grad ved Universitetet i Bergen, må karakteriseres som tilfredsstillende.

Utviklingen når det gjelder høgre grad, er gjennomgående positiv; faktisk antall kandidater overstiger måltallet i betydelig grad for hovedfag/profesjon, mens faktisk antall registrerte doktorgrader ligger nær opp til måltallet.

Tabell: Kandidater 1996

Studium	Måltall kandidater 1996			Registrerte kandidater 1996		
	Lavere grad ⁴⁾	Hovedfag/profesjon	Doktor-grad	Lavere grad ¹⁾	Hovedfag/profesjon ¹⁾	Doktor-grad ²⁾
Medisin		68	25		61	18
Sykepleie		5	1	21	11	
Odontologi		45	5		38	4
Realfag	1 040	205	52	996	256	63
Historisk-filosofiske fag	1 960	180	15	1 984	192	6
Samfvit/psykologi	1 900	213	20	1 768	247	25
Jus	525	150	2	239	180	
Praktisk-ped utd				172		
Examen philosophicum	800			865		
Annet	75			89		
Sum	6 300	866	120	6 134 ³⁾	985	116

1) Kilde: DBH

2) Kilde: NIFU

3) I tillegg ble det avlagt 685 årseksamener av personer uten studierett. Kilde: DBH

4) Avlagte helårseksamener.

Forskning

Tallene for avlagte doktorgrader og vitenskapelige publikasjoner synliggjør utstrakt forskningsinnsats og en rekke forskningsprosjekter, innen både grunnforskning og anvendt forskning.

Tabell: Vitenskapelige publikasjoner i 1995 og 1996

Kap 0261 Universitetet i Bergen	Vitenskapelige publikasjoner			
	1993	1994	1995	1996
Medisinsk fakultet	878	910	856	796
Historisk-filosofisk fakultet	377	338	344	329
Odontologisk fakultet	66	93	77	78
Samfunnsvitenskapelig fakultet	210	251	196	183
Matematisk-naturvitensk fakultet	500	400	401	642
Psykologisk fakultet	187	155	155	186
Juridisk fakultet	30	81	51	93
Sum	2 248	2 228	2 080	2 307

Eksterne forskningsinntekter finansierte 291,5 årsverk ved Universitetet i Bergen. Det var i 1996 registrert 1 250 forskningsprosjekter med ekstern finansiering. Universitetet har for tiden inngått avtale om deltaking i 46 prosjekter i EUs fjerde rammeprogram, hvorav 13 prosjekter koordineres fra universitetet.

De viktigste fagområdene for eksternt finansiert forskning ved Universitetet i Bergen er: marinbiologi, miljøfag/klimaforskning, molekylærbiologi, epidemiologi, oljerelatert forskning, u-landsrelatert forskning, LOS-forskning og kulturforskning.

Universitetet i Bergen har et nært samarbeid med forskningsstiftelsen UNIFOB. Virksomheten i UNIFOB utgjorde i 1996 158,5 årsverk fordelt på 750 prosjekter. Samlet omsetning i UNIFOB var på 110 mill kroner.

Departementet ser omfanget av eksternt finansiert virksomhet som et uttrykk for at universitetets kompetanse i stor grad blir etterspurt i nærings- og samfunnsliv.

Resultatmål for 1998

Departementet forutsetter at universitetet tilpasser opptaket av studenter slik at det totale studentmåltallet nås. Det legges videre spesielt vekt på at måltallet innen profesjonsutdanningen medisin oppfylles. I denne forbindelsen må universitetet prioritere tiltak som kan forbedre studiegjennomføringen.

Den internasjonale virksomheten ved Universitetet i Bergen har stort omfang, bl a er antallet samarbeidsavtaler høyt. Det er viktig at institusjonen opprettholder et høyt aktivitetsnivå når det gjelder student- og forskerutveksling og annet internasjonalt samarbeid. Mulighetene som ligger i EUs og nordiske utdanningsprogrammer, gir interessante perspektiver for ytterligere internasjonalt samarbeid.

Departementet ser det som viktig at universitetet øker omfanget på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Det ble i St prp nr 1 (1996-97) varslet at en tok sikte på å utarbeide måltall også for det enkelte studium/fagområde fra og med budsjettproposisjonen for 1998.

Det vises til omtale i kategoriomtalen om reduksjon av studieplasser i universitetssektoren fra høsten 1998 med om lag 2 000 plasser. UiBs andel av denne reduksjonen er satt til 489 plasser. Reduksjonen er fordelt på HF-, SV- og MN-fag med hhv 233, 170 og 86 plasser.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter, antall uteksaminerte kandidater og avlagte eksamener i 1997 og 1998:

Tabell: Måltall for studenter og kandidater

Studium	Måltall studenter		Måltall for antall uteksaminerte kandidater					
	1997	1998 ²⁾	Lavere grad ¹⁾		Hovedf/profesj		Doktorgrad	
	1997	1998 ²⁾	1997	1998	1997	1998	1997	1998
Medisin	795	845			108	108	30	30
Sykepleie	100	100			5	5	1	1
Odontologi	239	239			54	54	4	4
Realfag		2 767	1 040	1 040	215	215	52	52
Historisk-filosofiske fag		4 144	2 040	2 040	235	235	18	18
Samfunnsfag		2 870	1 310	1 310	185	185	18	18
Psykologi		1 255	650	650	54	54	10	10
Jus		2 531	400	400	160	160	3	3
Examen philosophicum		1 787	850	850				
Praktisk-pedagogisk utdanning		190						
Andre/ikke spesifisert	16 451	402	75	75				
Sum	17 585	17 130	6 365	6 365	1 016	1 016	136	136

1) Avlagte helårseksamener.

2) Det er ved fastsetting av resultatmål tatt hensyn til nye studieplasser opprettet fra høsten 1997.

Budsjettforslag for 1998

Ved fordelingen av budsjettrammen har departementet lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved universitetet til utdanningskapasiteten nasjonalt i samsvar med prinsippene bak Stortingets vedtak om nasjonal åpning, jf Innst S nr 260 (1996-97). Det er videre lagt til rette for at virksomheten skal ha god kvalitet. I tillegg til rammen på institusjonskapitlet er det som tidligere år satt av en sentral bevilgning på kap 0281 til fordeling på bakgrunn av avlagte hovedfag og doktorgrader.

Budsjettforslaget for 1998 omfatter midler til videreføring av de nye studieplassene som ble opprettet i medisin, psykologi og IT i 1997. I tillegg foreslås det opprettet ytterligere 30 studieplasser på medisin og fire studieplasser på psykologi høsten 1998. Opptaket på IT forutsettes videreført på minimum samme nivå som høsten 1997.

Opptaket til praktisk-pedagogisk utdanning forutsettes opprettholdt på minimum samme nivå som i 1997.

Det er lagt inn midler til videreføring av 25 studieplasser ved universitetsstudiene på Svalbard (UNIS).

Det faglige samarbeidet med de statlige høyskolene og andre høyskoler, blant annet gjennom professor II-stillinger, samarbeid om studietilbud og doktorgradsutdanning, må videreføres i 1998.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3261, postene 02 og 11, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten gjelder lønn (inkl trygd) og driftsutgifter i forbindelse med oppdragsundervisning og oppdragsforskning. Bevilgningen under post 21 kan bare benyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter til oppdragsvirksomheten. Posten kan overskrides mot tilsvarende

merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2. Basert på tidligere års regnskap og forventning om fortsatt positiv utvikling i oppdragsvirksomheten ved universitetet, foreslås det å øke bevilgningen under kap 0261 post 21 med 50 mill kroner i forhold til i 1997.

Det er budsjettert med større beløp under inntektspost 01 enn på utgiftspost 21. Dette innebærer at universitetet ikke kan disponere hele inntekten fra oppdragsvirksomheten.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten gjelder generell bevilgning til vitenskapelig utstyr, kjøp av utstyr og inventar til nybygg, samt større vedlikeholdsarbeid og ombyggingsarbeid.

Post 49 Kjøp av eiendom, kan overføres

Posten gjelder kjøp av lokaler til bruk for universitetet med inntekter fra salg av eiendom som inntektsføres under kap 3261 post 49. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3261 post 49, jf forslag til vedtak II nr 1 og IV nr 1.

Post 61 Refusjon for bruk av sykehus

Universitetet betaler en del av utgiftene ved Sandviken sykehus og Bergen legevakt, som benyttes til utdanning av medisinske kandidater. I avtalen mellom staten og Hordaland fylkeskommune, jf St prp nr 169 (1976-77), er det fastsatt regler for utregning av tilskudd fra staten.

KAP 3261 UNIVERSITETET I BERGEN (JF KAP 0261)

Kap 3261 Universitetet i Bergen fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	282 830	194 410	244 410
02	Salgsinntekter mv	19 493	10 087	10 087
11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	462	125	128
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	14 301	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	6 114	0	0
49	Salg av eiendom	159	0	10
	Sum kap 3261	323 359	204 622	254 635

I forhold til 1996 er det gjort følgende tekniske endring:

- Det er foretatt en oppjustering av inntektsbevilgningen på post 01 med 50 mill kroner, jf parallell økning av utgiftsbevilgningen under kap 0261.

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder inntekter fra oppdragsvirksomhet. På post 02 skal, foruten salgsinntekter, også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste leieutgifter føres på post 02.

Post 49 Salg av eiendom

Posten gjelder inntekter fra salg av eiendom.

**KAP 0262 NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET
(JF KAP 3262)**

Kapitlet finansierer:

- drift av Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Kap 0262 Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	1 263 431	1 282 050	1 319 793
21	Spesielle driftsutgifter	213 153	161 862	191 862
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	68 057	53 707	77 510
49	Kjøp av eiendom, <i>kan overføres</i>	2 728	0	10
61	Refusjon for bruk av sykehus	11 702	8 298	8 298
Sum kap 0262		1 559 071	1 505 917	1 597 473

Regnskap 1996: Post 01: 819 938, post 11: 443 493, post 45: 26 802, post 46: 41 255

SIII 1997: Post 01: 875 029, post 11: 407 021, post 45: 28 078, post 46: 25 629

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 21 med 30 mill kroner, jf parallell økning av inntektsbevilgningen under kap 3261.
- Det er overført midler til kap 0287 post 71 til Senter for høyere studier ved Vitenskapsakademiet i Oslo.
- 6 mill kroner er overført fra kap 0281 til post 45 i forbindelse med endringer i føringen av byggebevilgninger.

Resultatrapport for 1996-97

Tabell: Studenttall 1996

Studium	Opptak 1996 ¹⁾	Måltall studenter 1996	Registrerte studenter 1996 ²⁾
Medisin	102	355	385
Teknologi	1 585	7 285	6 913
Arkitektur	71	345	351
Realfag	482		1 611
Historisk-filosofiske fag	1 035		3 137
Examen philosophicum			716
Samfunnsvitenskap	1 059		4 093
Psykologi		72	73
Praktisk-pedagogisk utdanning			159
Annet			222
Ikke spesifiserte måltall		9 769	
Sum ³⁾	4 334	17 826	17 660

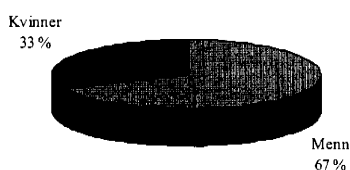
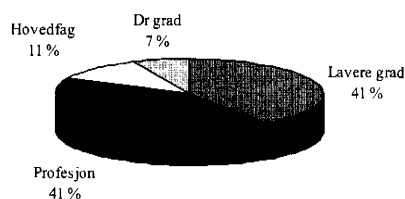
1) Gjelder opptak til alle studienivåer. Kilde: DBH

2) Kilde: DBH

3) I tillegg er det registrert 478 personer uten studierett. Kilde: DBH

Måltallet for registrerte studenter er ikke oppnådd dersom en ser bort fra personer uten studierett.

Når det gjelder fagområdene med spesielt fastsatt måltall for antall registrerte studenter, ble måltallet oppnådd for medisin, arkitektur og psykologi. Det spesifiserte måltallet for teknologi ble imidlertid ikke oppnådd. Universitetet må legge vekt på å oppnå måltallet også for teknologi.

Fordeling menn/kvinner, registrerte
studenter høst 1996Fordeling på studienivå, registrerte
studenter høst 1996

Departementet vil understreke at Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet må videreføre og styrke arbeidet med å sikre en jevnere kjønnsfordeling av studentmassen ved institusjonen.

Tabell: Kandidater 1996

Studium	Måltall kandidater 1996			Registrerte kandidater 1996		
	Lavere grad ¹⁾	Hovedfag/profesjon	Doktor-grad	Lavere grad ²⁾	Hovedfag/profesjon ²⁾	Doktor-grad ³⁾
Medisin		45	10		46	14
Teknologi		1 215	140		1 260	128
Arkitektur		60	5		44	
Realfag	760	140	30	519	130	4
Historisk-filosofiske fag	1 880	100	15	1 762	152	10
Samfvit/psyk	2 000	150	10	2 037	151	8
Examen philosophicum	520			310		8
Prakt-ped utd	140			62		
Sum	5 300	1 710	210	4 690 ⁴⁾	1 783	172

1) Avlagte helårseksamener

2) Avlagte helårseksamener. Kilde: DBH

3) Kilde: NIFU

4) I tillegg kommer 164 årseksamener avlagt av personer uten studierett. Kilde: DBH

Det totale måltallet for antall avlagte årseksamener på lavere grad ble ikke oppfylt i 1996. Når det gjelder måltall spesifisert på studium eller fagområde, var det bare for samfunnsvitenskap/psykologi at måltallet ble oppnådd. Registrerte eksamener på lavere grad gir ikke et fullstendig bilde av situasjonen fordi det ofte kun gis kandidatuttelling på høgre nivå/profesjonsnivå i statistikken. Dette gjelder spesielt profesjonsfagene. Dermed vil det være flere som har avlagt eksamen på lavere grad enn statistikken viser.

Utviklingen for antall avlagte hovedfags- og profesjonseksamener ved universitetet er gjennomgående svært tilfredsstillende. Når en ser på måloppnåelsen på de enkelte fagområdene på hovedfags-/profesjonsstudier, viser det seg at måltallene er oppfylt på historisk-filosofiske fag, samfunnsvitenskap, medisin og teknologi, mens måltallene ikke er oppfylt på arkitektur og realfag.

Måltallet for doktorgrader er ikke oppfylt.

Departementet legger vekt på at de fastsatte måltallene blir nådd. Universitetet må iverksette tiltak for å gjennomføre dette.

Forskning

Universitetet driver utstrakt samarbeid med næringslivet innen både undervisning og forskning og utvikling. Norsk industri finansierer i dag en stor del av forskningen med Norges forskningsråd som medspiller, bl a gjennom bedriftsfinansierte dr ing-stipendier og professorater.

Tabell: Vitenskapelige publikasjoner 1995 og 1996

Kap 0262 Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	Vitenskapelige publikasjoner		Vitenskapelige publikasjoner per vitenskapelig ansatt	
	1995	1996	1995 ¹⁾	1996 ¹⁾
Historisk-filosofisk fakultet	235	235	1,5	1,5
Matematisk-naturvitensk fakultet	282	280	2,8	2,7
Teknologiske fag	714	711	1,1	1,1
Sum	1 231	1 226		

1) Vitenskapelig ansatte per 30. september det aktuelle året. Kilde: DBH

Universitetet samarbeider aktivt med et stort antall universiteter og forskningsmiljøer i utlandet.

I 1996 var det registrert 1 200 eksterntfinansierte prosjekter ved universitetet som finansierte 300 årsverk. NTNU deltar for tiden i 46 prosjekter i EUs rammeprogram og koordinerer seks av disse prosjektene.

Sammen med medisin utgjør de teknisk-naturvitenskapelige fagområdene de største mottakerne av eksterne midler ved NTNU.

En stor del av den eksterntfinansierte virksomheten ved universitetet regnskapsføres i henhold til avtalen om B-ordningen av SINTEF, jf omtale av denne ordningen under budsjettforslaget for 1998. Inntektene i B-ordningen utgjorde 172,5 mill kroner i 1996.

Departementet ser omfanget av eksternt finansiert virksomhet ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet som et uttrykk for at universitetets kompetanse i stor grad blir etterspurt i nærings- og samfunnsliv.

Resultatmål for 1998

Departementet forutsetter at universitetet tilpasser opptaket av studenter slik at det totale studentmålet nås. Departementet har merket seg at studiegjennomføringen er bra på flere fagområder og nivåer ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, men vil likevel bemerke at universitetet fortsatt må prioritere tiltak som kan opprettholde og forbedre studiegjennomføringen.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet har et generelt ansvar for grunnforskning, og et spesielt ansvar for teknologisk grunnforskning. Dette gir institusjonen et særlig ansvar for forskerutdanningen i teknologiske fag.

Universitetet har mange internasjonale samarbeidsavtaler om student- og forskerutveksling, særlig innen teknologiske fag. Det er viktig at institusjonen opprettholder et høyt aktivitetsnivå når det gjelder student- og forskerutveksling og annet internasjonalt samarbeid. Mulighetene som ligger i EUs og nordiske utdanningsprogrammer, gir interessante perspektiver for ytterligere internasjonalt samarbeid.

Det forutsettes at universitetet viderefører arbeidet med å følge opp Underdal-utvalgets innstilling, jf St meld nr 24 (1995-96) og Innst S nr 124 (1995-96).

Departementet ser det som viktig at universitetet øker omfanget på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Det ble i St prp nr 1 (1996-97) varslet at en tok sikte på å utarbeide måltall også for det enkelte studium/fagområde fra og med budsjettproposisjonen for 1998.

Det vises til omtale i kategoriinnledningen om reduksjon av studieplasser i universitetssektoren fra høsten 1998 med om lag 2 000 plasser. NTNUs andel av denne reduksjonen er satt til 425 plasser. Reduksjonen er fordelt på HF-, SV- og MN-fag med hhv 166, 216 og 43 plasser.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter, antall uteksaminerte kandidater og avlagte eksamener i 1997 og 1998:

Tabell: Måltall for studenter og kandidater

	Måltall studenter		Måltall for antall uteksaminerte kandidater						
	1997 ²⁾	1998 ²⁾	Lavere grad ¹⁾	Hovedf/profesj	Doktorgrad	1997	1998	1997	1998
Studium	1997 ²⁾	1998 ²⁾	1997	1998	1997	1998	1997	1998	1998
Medisin ⁴⁾	465 ³⁾	575 ⁴⁾			45	45	12	12	
Teknologi	7 300	7 300			1 215	1 215	141	141	
Arkitektur	345	345			60	60	5	5	
Realfag		1 524	700	700	110	110	25	25	
Historisk-filosofiske fag		2 725	1 900	1 900	100	100	10	10	
Samfunnsfag		3 786	2 000	2 000	185	185	10	10	
Psykologi	112	152							
Examen philosophicum		700	500	500					
Andre/ikke spesifisert	9 698	486	140	140					
Sum	17 920	17 593	5 240	5 240	1 715	1 715	203	203	

1) Avlagte helårseksamener.

2) Det er ved fastsetting av resultatmål tatt hensyn til nye studieplasser opprettet høsten 1997.

3) Omfatter bl a 60 plasser kjøpt ved utenlandske universiteter høsten 1997.

4) Omfatter bl a 60 plasser forutsatt kjøpt ved utenlandske universiteter høsten 1998.

Budsjettforslag for 1998

Ved fordelingen av budsjettrammen har departementet lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved universitetet til utdanningskapasiteten nasjonalt, i samsvar med prinsippene bak Stortingets vedtak om nasjonal åpning, jf Innst S nr 260 (1996-97). Det er videre lagt til rette for at virksomheten skal ha god kvalitet. I tillegg til rammen på institusjonskapitlet er det satt av en sentral bevilgning på kap 0281 som skal fordeles på bakgrunn av avlagte hovedfag og doktorgrader.

Samarbeidsavtalen mellom NTNU og stiftelsen SINTEF er under revisjon. Universitetet gjennomgår for tiden arbeidsoppgaver og arbeidsdelingen mellom SINTEF og NTNU, og skal forhandle ferdig avtaleverket de to instansene imellom. Departementets retningslinjer for samarbeid mellom universiteter og stiftelser skal legges til grunn i det videre arbeidet. Oppdragsvirksomheten der NTNU har det faglige og administrative ansvaret, skal drives etter reglene for oppdragsvirksomhet ved universiteter og høyskoler. Dette innebærer at SINTEF B-ordningen må avvikles, men omleggingen vil måtte ta tid.

I samsvar med Stortingets vedtak er sivilingeniørutdanninger fra og med opptaket høsten 1997 blitt femårig, samtidig som examen philosophicum er blitt obligatorisk.

Det er innarbeidet midler til videreføring av de studieplassene som er opprettet i medisin, psykologi og IT ved universitetet høsten 1997 og av de studieplassene innen medisin som ble kjøpt i utlandet høsten 1997. I tillegg foreslås det opprettet ytterligere 30 studieplasser på medisin og åtte studieplasser på psykologi, samt kjøp av 60 studieplasser i medisin ved utenlandske universiteter høsten 1998. Opptaket på IT forutsettes videreført på minimum samme nivå som høsten 1997.

Det forutsettes at opptaket til praktisk-pedagogisk utdanning videreføres på minimum samme nivå som i 1997.

Det er lagt inn midler til videreføring av 25 studieplasser ved universitetsstudiene på Svalbard (UNIS).

Det faglige samarbeidet med de statlige høyskolene og andre høyskoler, blant annet gjennom professor II-stillinger, samarbeid om studietilbud og doktorgradsutdanning, må videreføres i 1998.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3262, postene 02, 11 og 80, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten gjelder lønn (inkl trygd) og driftsmidler i forbindelse med oppdragsundervisning og oppdragsforskning. Basert på tidligere års regnskap og forventninger om fortsatt positiv utvikling i oppdragsvirksomheten ved universitetet, foreslås det å øke bevilgningen under kap 0262 post 21 med 30 mill kroner i 1998. Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Det er budsjettet med større beløp under inntektspost 01 enn på utgiftspost 21. Dette innebærer at universitetet ikke kan disponere hele inntekten fra oppdragsvirksomheten.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten gjelder generell bevilgning til vitenskapelig utstyr, kjøp av utstyr og inventar til nybygg, samt større vedlikeholdsarbeid og ombyggingsarbeid. Økningen under denne posten i forhold til 1997 har i hovedsak sammenheng med utstyr til nye bygg ved institusjonen.

Post 49 Kjøp av eiendom, kan overføres

Posten gjelder innløsning av lokaler i Medisinsk Teknisk Senter eller kjøp av andre eiendommer til bruk for universitetet med inntekter fra salg av eiendom som inntektsføres under kap 3262 post 49. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3262, post 49, jf forslag til vedtak II nr 1 og IV nr 1.

Post 61 Refusjon for bruk av sykehus

Universitetet skal refundere fylkeskommunen for bruk av sykehus i forbindelse med medisnutdanningen, jf St prp nr 197 (1976-77) og St prp nr 68 (1984-85).

KAP 3262 NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET (JF KAP 0262)**Kap 3262 Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet fordelt på poster**

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	220 567	168 810	198 810
02	Salgsinntekter mv	29 380	9 554	9 745
11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	1 988	2 315	2 361
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	4 379	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	7 228	0	0
49	Salg av eiendom	7 772	0	10
80	Refusjon fra SINTEF o a	17 281	12 865	13 122
81	Renter av innskudd i borettslag m m	143	191	191
	Sum kap 3262	288 738	193 735	224 239

I forhold til 1996 er det gjort følgende tekniske endring:

- Det er foretatt en oppjustering av inntektsbevilgningen på post 01 med 30 mill kroner, jf parallell økning av utgiftsbevilgningen under kap 0262.

På post 02 skal foruten salgsinntekter også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakt-hold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste leieinntekter kan føres på post 02.

KAP 0263 UNIVERSITETET I TROMSØ (JF KAP 3263)

Kapitlet finansierer:

- drift av Universitetet i Tromsø.

Kap 0263 Universitetet i Tromsø fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	601 953	602 044	608 281
21	Spesielle driftsutgifter	119 663	85 647	105 647
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	22 322	11 983	26 243
49	Kjøp av eiendom, <i>kan overføres</i>	3 066	0	10
61	Refusjon for bruk av sykehus	1 676	1 715	1 715
	Sum kap 0263	748 680	701 389	741 896

Regnskap 1996: Post 01: 367 486, post 11: 234 467, post 45: 19 553, post 46: 2 769

SIII 1997: Post 01: 379 966, post 11: 222 078, post 45: 1 858, post 46: 10 125

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 21 med 20 mill kroner, jf parallell økning av inntektsbevilgningen under kap 3263.
- Det er overført midler til kap 0287 post 71 til Senter for høyere studier ved Vitenskapsakademiet i Oslo.
- 8 mill kroner er overført fra kap 0281 til post 45 i forbindelse med endringer i føringen av byggebevilgninger.

Resultatrapport for 1996-97

Tabell: Studenttall

Studium	Opptak 1996 ¹⁾	Måltall studenter 1996	Registrerte studenter 1996 ²⁾
Medisin	103	475 ³⁾	430
Sykepleievitenskap	212		191
Fiskerifag	80		217
Realfag	411		1 127
Historisk-filosofiske fag	411		1 102
Samfunnsvitenskap	624		1 297
Psykologi	24		97
Jus	113		544
Praktisk-pedagogisk utdanning	156		149
Examen philosophicum	843		896
Farmasi	31		24
Andre/ukjent	887		674
Uspesifiserte måltall		6 434	
Sum	3 895	6 909	6 748 ⁴⁾

1) Gjelder opptak til alle studienivåer. Kilde: DBH

2) Kilde: DBH

3) Måltallet gjelder både medisin og sykepleievitenskap samlet.

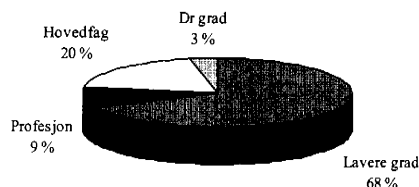
4) I tillegg er det registrert 58 personer uten studierett. Kilde: DBH

Måltallet for totalt antall registrerte studenter er ikke oppnådd, mens de spesifiserte måltallene for medisin og sykepleievitenskap sett under ett er oppnådd. Universitetet må legge vekt på å oppnå også det totale måltallet.

Fordeling menn/kvinner, registrerte studenter høst 1996

Fordeling på studienivå, registrerte studenter høst 1996

Tabellen nedenfor viser at måltallet for antall avlagte årseksamener på lavere grad er ikke oppnådd. Registrerte eksamener på lavere grad gir ikke et fullstendig bilde av situasjonen fordi det ofte kun gis kandidatuttelling på høgre nivå/profesjonsnivå i statistikken. Dette gjelder spesielt profesjonsfagene. Dermed vil det være flere som har avlagt eksamen på lavere grad enn statistikken viser.

Antallet registrerte kandidater på hovedfag/profesjon ligger noe under måltallet, mens antallet registrerte doktorgrader er 13, eller over 20 pst lavere enn måltallet.

Tabell: Kandidater 1996

Studium	Måltall kandidater 1996			Registrerte kandidater 1996		
	Lavere grad ¹⁾	Hovedfag/profesjon	Doktorgrad	Lavere grad ²⁾	Hovedfag/profesjon ²⁾	Doktorgrad ⁴⁾
Medisin		50	20		46	21
Sykepleie		15		82	2	
Realfag	560	105	24	396	140	13
Historisk-filosofiske fag	600	40	5	576	33	2
Samfunnsfag/psykologi	1 150	76	5	709	73	7
Fiskerifag	110	50	5	11	15	3
Jus	120	70		92	91	
Examen philosophicum	450			348		
Praktisk-pedagogisk utdanning				33		
Annet				64		
Sum	2 990	406	59	2 311 ³⁾	400	46

1) Avlagte helårseksamener

2) Avlagte helårseksamener. Kilde: DBH

3) I tillegg ble det avlagt 128 årseksamener av personer uten studierett.

4) Kilde: NIFU

Forskning

Tallene for avlagte doktorgrader og vitenskapelige publikasjoner synliggjør stor forskningsinnsats og en rekke forskningsprosjekter, innen både grunnforskning og anvendt forskning.

Tabell: Vitenskapelige publikasjoner fra 1993 til 1996

Kap 0263 Universitetet i Tromsø	Vitenskapelige publikasjoner			
	1993	1994	1995	1996
Institutt for museumsvirksomhet	96	96	73	80
Institutt for biologi og geologi	131	137	143	114
Institutt for matematiske realfag	77	207	236	139
Institutt for samfunnsvitenskap	164	138	91	267
Institutt for språk og litteratur		113	71	65
Institutt for rettsvitenskap	9	30	12	10
Fagområdet medisin	425	660	761	788
UNIKOM	17	44	39	28
Norges fiskerihøgskole	164	104	174	111
Sum	1 083	1 529	1 600	1 602

Universitetet i Tromsø har i mange av sine fag en profil som gjenspeiler beliggenheten i nord. Helt fra opprettelsen av institusjonen har arktisk forskning, fiskeriforskning og forskning knyttet til samiske forhold vært sentrale. Innenfor disse områdene har Universitetet i Tromsø spesielle fortrinn og representerer nasjonale tyngdepunkt. Noe av universitetets satsing på disse områdene reflekteres i Roald Amundsen senter for arktisk forskning og Senter for samiske studier, samt i omfattende investeringer i fasiliteter for fiskeriforskning og arktisk forskning.

Forskningsbasert kunnskap om nordnorsk kultur og samfunn opparbeides naturlig nok i første rekke ved Universitetet i Tromsø. De nye politiske forholdene i Russland har gitt mulighet for aktivt forskningssamarbeid med Nordvest-Russland og adgang til nytt kilde-materiale for historikere og arkeologer.

Av utenlandske oppdragsgiverne står EU for 59 pst av oppdragsmidlene. Det er registrert om lag 1 100 prosjekter med ekstern hel-/delfinansiering i 1996. Det ble finansiert 282,5 årsverk med eksterne midler.

De viktigste områdene for eksternt finansiert forskning ved Universitetet i Tromsø er røntgenkristallografi, u-landsrelatert forskning, marinbiologi/arktisk biologi, eksperimentell kreftforskning, kreftepidemiologi, miljøepidemiologi, kommunalplanlegging, fiskeri-organisasjon og marin geologi.

Universitetet samarbeider med NORUT-gruppen, som er et forskningskonsern hvor universitetet direkte og indirekte er deleier. Omsetningen i NORUT-gruppen var i 1996 totalt 116,8 mill kroner, og konsernet hadde ved utgangen av 1996 i alt 195 ansatte.

Departementet ser omfanget av eksternt finansiert virksomhet ved Universitetet i Tromsø som et uttrykk for at universitetets kompetanse i stor grad blir etterspurt i nærings- og samfunnsliv.

Resultatmål for 1998

Departementet forutsetter at universitetet tilpasser opptaket av studenter slik at student-måltallene nås. I denne forbindelsen må universitetet prioritere tiltak som kan forbedre studiegjennomføringen.

Institusjonen må opprettholde et høyt aktivitetsnivå når det gjelder student- og forsker-utveksling og annet internasjonalt samarbeid. Mulighetene som ligger i EUs og nordiske utdanningsprogrammer, gir interessante perspektiver for ytterligere internasjonalt samarbeid.

Departementet ser det som viktig at universitetet viderefører nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Det ble i St prp nr 1 (1996-97) varslet at en tok sikte på å utarbeide måltall også for det enkelte studium/fagområde fra og med budsjettproposisjonen for 1998.

Det vises til omtale i kategoriinnledningen om reduksjon av studieplasser i universitets-sektoren fra høsten 1998 med om lag 2 000 plasser. Universitetet i Tromsøs andel av denne reduksjonen er satt til 168 plasser. Reduksjonen er fordelt på HF-, SV- og MN-fag med hhv 62, 74 og 32 plasser.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter, antall uteksaminerte kandidater og avlagte eksamener i 1997 og 1998.

Tabell: Måltall for registrerte studenter og kandidater

	Måltall		Måltall for antall uteksaminerte kandidater					
	studenter		Lavere grad ¹⁾		Hovedf/profesj		Doktorgrad	
Studium	1997	1998	1997	1998	1997	1998	1997	1998
Medisin	475	460 ²⁾	95	95	60	60	20	20
Sykepleie/helsefag		200			10	10		
Realfag		1 363	560	560	85	85	25	25
Historisk-filosofiske fag		1 218	600	600	40	40	5	5
Samfunnsfag/psykologi/ pedagogikk		1 538	1 200	1 200	80	80	5	5
Fiskerifag		310	75	75	50	50	5	5
Jus		520	90	90	80	80	1	1
Examen philosophicum		650	450	450				
Andre/ikke spesifisert	6 427	475						
Sum	6 902	6 734	3 070	3 070	405	405	61	61

1) Avlagte helårseksamener.

2) Det er foretatt en teknisk overføring av 15 plasser fra kategorien medisin til kategorien sykepleie/helsefag fra 1998.

Budsjettforslag for 1998

Ved fordelingen av budsjettrammen har departementet lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved universitetet til utdanningskapasiteten nasjonalt, i samsvar med prinsippene bak Stortingets vedtak om nasjonal åpning, jf Innst S nr 260 (1996-97). Det er videre lagt til rette for at virksomheten skal ha god kvalitet. I tillegg til rammen på institusjonskapitlet er det satt av en sentral bevilgning på kap 0281 som skal fordeles på bakgrunn av dokumenterte resultater.

Det forutsettes at opptaket på praktisk-pedagogisk utdanning videreføres på minimum samme nivå som i 1997.

Det faglige samarbeidet med de statlige høyskolene og andre høyskoler, blant annet om professor II-stillinger, samarbeid om studietilbud og doktorgradsutdanning, må videreføres også i 1997. Departementet vil understreke den store betydningen Universitetet i Tromsø har for høgre utdanning, forskning og næringsliv Nord-Norge. Universitetet har videre en avgjørende rolle i arbeidet med å dekke behovene for høyt utdannet helsepersonell i landsdelen, jf Regjeringens handlingsplan for helse- og omsorgspersonell.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3263, postene 02, 11 og 82, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten gjelder lønn (inkl trygd) og driftsutgifter i forbindelse med oppdragsundervisning og oppdragsforskning. Basert på tidligere års regnskap og forventninger om fortsatt positiv utvikling i oppdragsvirksomheten ved universitetet foreslås det å øke bevilgningen under kap 0263 post 21 med 20 mill kroner i 1998.

Posten kan overskrides mot tilsvarende inntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Det er budsjettert med større beløp under inntektspost 01 enn på utgiftspost 21. Dette innebærer at universitetet ikke kan disponere hele inntekten fra oppdragsvirksomheten.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten gjelder generell bevilgning til vitenskapelig utstyr, kjøp av utstyr og inventar til nybygg, samt større vedlikeholdsarbeid og ombyggingsarbeid.

Post 49 Kjøp av eiendom, kan overføres

Posten gjelder kjøp av eiendommer til bruk for universitetet med inntekter fra salg av eiendom som inntektsføres under kap 3263 post 49. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap 3263 post 49, jf forslag til vedtak II nr 1 og IV nr 1.

Post 61 Refusjon for bruk av sykehus

Universitetet skal dekke de merutgiftene Regionsykehuset i Tromsø har i forbindelse med undervisning av medisinstudenter og leger, jf St prp nr 27 (1974-75) og St prp nr 124 (1980-81).

KAP 3263 UNIVERSITETET I TROMSØ (JF KAP 0263)**Kap 3263 Universitetet i Tromsø fordelt på poster**

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	122 337	88 400	108 400
02	Salgsinntekter mv	20 523	11 311	11 537
03	Diverse inntekter	4	0	0
11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	6	16	16
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	2 379	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	6 421	0	0
49	Salg av eiendom	3 015	0	10
81	Renter av innskudd i borettslag	439	423	423
82	Refusjon fra Sosial- og helsedepartementet	5 254	0	0
Sum kap 3263		160 378	100 150	120 386

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

- Det er foretatt en oppjustering av inntektsbevilgningen på post 01 med 20 mill kroner, jf parallell økning av utgiftsbevilgningen under kap 0263.

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder oppdragsinntekter. På post 02 skal det foruten salgsinntekter også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste leieinntekter kan føres på post 02.

KAP 0264 NORGES HANDELSHØGSKOLE (JF KAP 3264)

Kapitlet finansierer:

- drift av Norges handelshøgskole.

Kap 0264 Norges handelshøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	125 856	124 448	127 507
21	Spesielle driftsutgifter	11 161	10 918	10 918
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	13 127	12 241	12 486
	Sum kap 0264	150 144	147 607	150 911

Regnskap 1996: Post 01: 74 759, post 11: 51 097, post 45: 4 617, post 46: 8 510

SIII 1997: Post 01: 79 887, post 11: 44 561, post 45: 2 736, post 46: 9 505

Resultatrapport for 1996-97

Det var høsten 1996 registrert 2 823 studenter ved Norges handelshøgskole, mot 2 602 høsten 1995. Dette innebærer en økning på 8,5 pst. I tillegg var det registrert 141 studenter på sommersemester på høyere revisorstudium. Antallet studenter på siviløkonomstudiet økte med 108 eller 5,8 pst, fra 1 852 høsten 1995 til 1 960 høsten 1996.

Høgskolen hadde et høyt søkertall i 1996. Det ble til sammen registrert 5 976 søknader – nesten 1 000 flere enn foregående år. Spesielt viste søkningen til siviløkonomstudiet og de ettårige språkstudiene en betydelig oppgang. Søkningen til høyere avdelings studium og den praktisk-pedagogiske utdanningen viste imidlertid en nedgang, blant annet på grunn av bedring i arbeidsmarkedet for siviløkonomer.

Norges handelshøgskole har det nasjonale ansvaret for translatøreksamen, og seks personer oppnådde bestått samlet translatøreksamen i 1996.

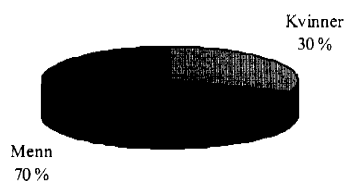
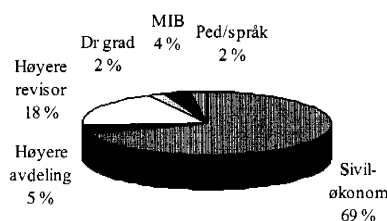
Studenttallet høsten 1996 innenfor de ulike studietilbudene ved høgskolen framgår av følgende tabell:

Tabell: Studenttall

Studium	Opptak 1996	Måltall studenter 1996	Registrerte studenter 1996
Siviløkonomstudiet	454	1 890	1 960
Høyere avdeling/dr grad	66	255	187 ¹⁾
Høyere revisorstudium	164	210	514 ²⁾
Master of International Business	14	60	99
Pedagogisk utdanning, ettårige studier i språk	61	170	63
Sum	759	2 585	2 823

1) Inkluderer 128 studenter på høre avdeling og 59 studenter på doktorgradsstudiet.

2) I tillegg kommer 141 studenter på sommersemester.

**Fordeling kvinner/menn,
registrerte studenter høst 1996****Fordeling på forskjellige studier,
registrerte studenter høst 1996**

I 1996 var måltallet for totalt antall registrerte studenter ved Norges handelshøgskole 2 585. Dette ble overoppfyllt med 238 studenter. På siviløkonomstudiet var antall registrerte studenter 70 høyere enn måltallet. På høyere avdelings studium er måltallet ikke oppfylt. Dette skyldes nedgangen i søkningen til studiet, som igjen er en følge av bedringen i

arbeidsmarkedet for siviløkonomer. Måltallet er oppnådd på høyere revisorstudium, hvor det var registrert 304 studenter mer enn måltallet. I tillegg var det 141 studenter på sommerterminen. Det store antallet registrerte studenter skyldes at det kreves laudabel karakter for å bestå eksamen, og at mange studenter derfor stryker og må ta eksamen om igjen. For dette studietilbudet er søkningen fortsatt meget bra og arbeidsmarkedet for kandidatene likeså.

På pedagogisk utdanning er rekrutteringen svak, bl a fordi det for tiden er svært vanskelig for økonomer å få arbeid i skolen pga endringer i elevsøkningen til økonomisk-administrative fag. Her er antall registrerte studenter derfor lavere enn måltallet skulle tilsi.

Tabell: Kandidater 1996

Studium/grad	Måltall kandidater 1996	Registrerte kandidater 1996
<i>Høyere grad</i>		
Høyere avdeling-studium	100	34
Høyere revisor-studium	100	101
Sum høyere grad	200	135
<i>Master</i>		
Master of International Business	20	17
Sum master	20	17
<i>Profesjon</i>		
Siviløkonom	350	293
Sum profesjon	350	293
<i>Doktorgrad</i>		
Dr oecon	8	11 ¹⁾
Sum doktorgrad	8	11
Totalsum	578	456

1) Kilde: NIFU

Antall kandidater på siviløkonomstudiet har falt fra 324 i 1995 til 293 i 1996. Dette er en nedgang på 31 kandidater eller 9,6 pst. Antall kandidater ligger 57 (16,3 pst) under måltallet. Departementet ser dette som lite tilfredsstillende og forutsetter at høyskolen arbeider for å forbedre gjennomstrømmingen. På masterstudiet i International Business er måltallet nær oppfylt. Her har det funnet sted en økning i antall kandidater fra 14 i 1995 til 17 i 1996. På høyere revisorstudium er måltallet nådd og er på samme nivå som i 1995. Tross ny studieplan for høyere avdelings studium, som skulle gi høyere gjennomføringsgrad, ble ikke måltallet for kandidater oppfylt. Faktisk antall kandidater lå 66 (66 pst) under måltallet. Dette har sin årsak i den lave søkningen til studiet, grunnet det gode arbeidsmarkedet for siviløkonomer.

Det ble avlagt i alt 11 doktorgrader ved høyskolen i 1996, mot 12 i 1995. Måltallet for antall avlagte doktorgrader på åtte ble oppnådd i 1996. Blant doktorgradskandidatene var det tre kvinner mot bare en i 1995. Kvinneandelen var dermed 27 pst i 1996.

Norges handelshøgskole arbeider kontinuerlig med studiekvalitet. Samtlige studieprogrammer er endret i løpet av de siste 5-6 årene. Det er opprettet styringsutvalg for de ulike studieprogrammene som arbeider med løpende kvalitetssikring, og høyskolen har innført et totalsystem for evaluering av all undervisning ved institusjonen.

Norges handelshøgskole har et særlig forsknings- og formidlingsansvar for faget bedrifts-økonomi. I tillegg viser forskningsinnsatsen ved høyskolen en betydelig bredde innen hele det økonomisk-administrative området.

Tabell: Vitenskapelige publikasjoner i 1995 og 1996

Norges handelshøgskole	Vitenskapelige publikasjoner	
	1995	1996 ¹⁾
Internasjonale fagtidsskrifter	95	75
Nasjonale fagtidsskrifter	51	73
Bidrag i internasjonale forsknings- og notatserier	47	44
Lærebøker	45	31
Sum	238	223

1) I tillegg kommer 113 vitenskapelige arbeider presentert på internasjonale fagkonferanser og 50 vitenskapelige arbeider presentert på nasjonale fagkonferanser.

Norges handelshøgskole har en bred internasjonal kontaktflate. Det mest betydningsfulle av høgskolens internasjonale samarbeid er CEMS (Community of European Management Schools). Ti CEMS masterkandidater ble uteksaminert fra høgskolen i 1996, mot 24 i 1995. Norges handelshøgskole er nå også tatt opp i det globale nettverket PIM (Program in International Management).

Høgskolen deltar videre i en europeisk organisasjon for institusjoner som tilbyr doktorgrad innen økonomisk-administrative fag (EDAMDA), samt i den nordiske bedrifts-økonomiske forskningsorganisasjonen.

I 1996 hadde åtte av høgskolens lærere forskningsopphold av lengre varighet ved et universitet i Europa, Nord-Amerika eller Asia, hvor de deltok i faglige aktiviteter. Høgskolens medarbeidere presenterte i alt 113 arbeider på internasjonale konferanser i 1996, mot 69 i 1995.

Det foregår omfattende studentutveksling, bl a gjennom NORDPLUS- og SOKRATES programmene. I 1996 dro 157 studenter fra Norges handelshøgskole til utlandet mot 129 i 1995, mens 112 utenlandske studenter kom til høgskolen mot 111 i 1995. Man nådde allerede i 1993 målet om at 1/3 av siviløkonomstudentene skal ha et studieopphold i utlandet som en integrert del av utdanningen ved høgskolen. Høgskolen deltar også i LEONARDO-programmet om praksisopphold i utlandet.

Næringsrettet forskning har vært drevet i samarbeid med stiftelsene Administrativt forskningsfond (AFF) og stiftelsen for Samfunns- og næringslivsforskning (SNF). Stiftelsen NHHK ble besluttet integrert i høgskolens virksomhet ved årsskiftet 1996-97. Det har i 1997 vært arbeidet med å gjennomføre integrasjonsprosessen. Samlet hadde de tre stiftelsene i 1996 en omsetning på 131 mill kroner, mot 140 mill kroner i 1995.

Høgskolen har i samsvar med forutsetningene i statsbudsjettet økt den eksternt finansierte virksomheten over eget budsjett, fra 7,61 mill kroner i 1995 til 12,29 mill kroner i 1996. Oppdragsvirksomheten som regnskapsføres i statsregnskapet har således økt merkbart, med om lag 61,5 pst.

Resultatmål for 1998

Innenfor Norgesnettet skal Norges handelshøgskole være et nasjonalt knutepunkt innen økonomisk-administrativ utdanning med spesielt ansvar for grunnforskning og forsker-utdanning på området.

Departementet forutsetter at høgskolen tilpasser opptaket av studenter slik at det totale studentmåltallet nås. På siviløkonomstudiet må høgskolen ta opp kandidater med toårig økonomisk-administrativ utdanning fra andre høgskoler til tredje studieår for å kompensere for eventuelt frafall i studiet. Dessuten må høgskolen prioritere tiltak som kan forbedre studiegjennomføringen på høyere avdelings studium.

Høgskolen bør systematisk arbeide for å rekruttere flere kvinner til sine studier, spesielt til høgre avdeling og doktorgradsstudiet.

Departementet forutsetter at høgskolen opprettholder nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Tabell: Måltall for studenter og kandidater

Studium	Måltall studenter		Måltall for antall uteksaminerte kandidater		Doktorgrad	
	1997	1998	Lavere grad/hovedf/profesj	1997	1997	1998
Siviløkonomstudiet	1 890	1 940 ²⁾	350	400 ¹⁾		
Høyere avdeling/dr grad	255	255	45	45	12	12
Høyere revisorstudium	210	210	100	100		
Master of International Business	60	60	15	15		
Pedagogisk utd og ettårige studier i språk	170	120 ³⁾	65	65		
Sum	2 585	2 585	575	625	12	12

1) Måltallet er økt fordi opptaket har økt.

2) Måltallet har økt fordi det er blitt overført studieplasser fra det nå avviklede ettårige studiet i samfunnsøkonomi.

3) Måltallet er redusert fordi det ettårige studiet i samfunnsøkonomi er avviklet.

Budsjettforslag for 1998

Departementet har ved fordeling av budsjetttrammen lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved høyskolen til utdanningskapasiteten nasjonalt. Det er videre lagt vekt på at virksomheten skal ha god kvalitet. Det er ikke opprettet eller foreslått opprettet nye studieplasser ved høyskolen i 1997 og 1998.

Det faglige samarbeidet mellom Norges handelshøgskole og andre universiteter og høyskoler, blant annet om professor II-stillinger, samarbeid om studietilbud og doktorgrads-utdanning, må videreføres i 1998.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3264, postene 02 og 11, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter lønn (inkl trygd) og driftsmidler til oppdragsforskning som blir finansiert av inntekter under kap 3264 post 01. Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Det er budsjettet med større beløp under inntektspost 01 enn på utgiftspost 21. Dette innebærer at høyskolen ikke kan disponere hele inntekten fra oppdragsvirksomheten.

Post 45 Større utstysanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten gjelder generell bevilgning til vitenskapelig utstyr, og til kjøp av utstyr og inventar til nybygg, samt større vedlikeholds- og ombyggingsarbeider.

KAP 3264 NORGES HANDELSHØGSKOLE (JF KAP 0264)**Kap 3264 Norges handelshøgskole fordelt på poster**

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	12 294	12 000	12 000
02	Salgsinntekter mv	5 504	1 628	1 661
03	Diverse inntekter	8	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	606	0	0
	Sum kap 3264	18 412	13 628	13 661

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder inntekter fra oppdragsvirksomhet. På post 02 skal foruten salg av materiell også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste framleieinntekter kan føres under post 02.

KAP 0265 ARKITEKTHØGSKOLEN I OSLO (JF KAP 3265)

Kapitlet finansierer:

– drift av Arkitektthøgskolen i Oslo.

Kap 0265 Arkitektthøgskolen i Oslo fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	29 327	34 871	35 692
21	Spesielle driftsutgifter	2 779	1 178	1 978
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 061	1 382	1 409
	Sum kap 0265	33 167	37 431	39 079

Regnskap 1996: Post 01: 18 110, post 11: 11 217, post 45: 551, post 46: 510

SIII 1997: Post 01: 21 629, post 11: 13 242, post 45: 862, post 46: 520

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

– Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 21 med kr 800 000, jf en parallell økning av inntektsbevilgningen under kap 3265.

Resultatrapport for 1996-97

Gjennom Institutt for industridegn som ble overført til Arkitektthøgskolen i 1996, gir høgskolen også utdanning i industridegn. Arkitektthøgskolen fikk i 1996 rett til å tildele graden Master of Arts for sine internasjonale studieprogrammer, og første kull er i gang med studiet.

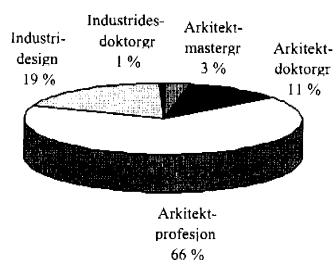
Det var høsten 1996 registrert 326 studenter ved Arkitektthøgskolen i Oslo, mot 318 i 1995. I tillegg var det registrert 30 studenter på etterutdanningskurs (urbanisme) og ti studenter på videreutdanning (Master of Arts). Tallet for 1996 inkluderer 62 studenter på industridegn. Antall studenter på sivilarkitektstudiet har gått ned fra 254 i 1995 til 218 i 1996, mens antall doktorgradsstudenter falt fra 40 i 1995 til 36 i 1996.

Det ble i 1996 tatt opp 35 søkere på sivilarkitektstudiet, det samme som i 1995. Det ble ikke tatt opp noen studenter på dr ing-studiet.

Studenttallet høsten 1996 innenfor de ulike studietilbudene ved høgskolen framgår av følgende tabell:

Tabell: Studenttall

Studium	Opptak 1996	Måltall 1996	Registrert 1996
Arkitektutdanning - mastergrad			10
Arkitektutdanning - profesjon	35	235	218
Arkitektutdanning- dr grad		30	36
Industridegn - profesjon	15	60	61
Industridegn - dr grad			1
Sum	50	325	326

Fordeling kvinner/menn, registrerte studenter høst 1996**Fordeling på forskjellige studier, registrerte studenter høst 1996**

Måltallet for totalt antall registrerte studenter ved Arkitektthøgskolen i Oslo ble nådd i 1996. Når det gjelder sivilarkitektstudiet, er måltallet ikke oppnådd. Det faktiske tallet ligger under måltallet med 17 studenter eller med 7,2 pst. Departementet finner dette lite

tilfredsstillende og forutsetter at høghskolen øker opptaket slik at antall registrerte studenter kommer på høyde med måltallet. Når det gjelder industridesign, er måltallet nådd. For doktorgradsnivået på arkitektstudiet ligger registrerte studenter seks over måltallet.

Tabell: Kandidater 1996

Studium/grad	Måltall kandidater 1996	Registrerte kandidater 1996
<i>Profesjon</i>		
Industridesigner	12	13
Sivilarkitekt	41	48
Sum profesjon	53	61
<i>Doktorgrad</i>		
Dr ing	6	2 ¹⁾
Sum doktorgrad	6	2
Totalsum	59	63

1) Kilde: NIFU

Det ble uteksaminert 48 sivilarkitektkandidater i 1996, mot 37 i 1995. Dette er en oppgang på 29,7 pst, og måltallet er overoppfyllt med 7 kandidater. Også på industridesignstudiet er måltallet nådd. Videre fikk to kandidater tildelt tittelen dr ing, mot en i 1995. Her er ikke måltallet oppfylt. Departementet finner det siste lite tilfredsstillende og forutsetter at høghskolen iverksetter tiltak for å nå også dette måltallet.

Studiekvalitet er et prioritert område ved høghskolen, og gjennomstrømmingen i studiemassen er meget bra. Studiet er av en slik karakter at det gis mye individuell veiledning, og det er et tett forhold mellom lærer og student.

På formidlingssiden har høghskolen i 1996 forestått byvandringar for videregående skoler i Oslo. Høghskolen hadde i 1996 ti utstillinger, hvorav fire av utstillingene var egne arbeider av høghskolens lærere og studenter, mens de seks andre var eksterne utstillere.

Høghskolen har lagt stor vekt på internasjonalisering og deltar i SOKRATES, NORDPLUS og LEONARDO da Vinci. I SOKRATES er det inngått avtaler med 35 høghskoler og universiteter om student- og lærerutveksling, samarbeid om seminarer og workshops. I LEONARDO da Vinci samarbeider høghskolen med NTNU.

Den eksternt finansierte oppdragsvirksomheten som blir regnskapsført i statsregnskapet, hadde et volum på 2,78 mill kroner i 1996, i forhold til 1,96 mill kroner i 1995. Dette representerer en økning på 41,8 pst, noe departementet finner meget tilfredsstillende.

Resultatmål for 1998

Det er et mål at gjennomføringsprosenten på sivilarkitektstudiet fremdeles kan holdes på et høyt nivå.

Høghskolen bør legge opp til å opprettholde nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Tabell: Måltall for studenter og kandidater

Studium	Måltall studenter		Måltall for antall uteksaminerte kandidater			
	1997	1998	Sivark/industridesign		Doktorgrad	
	1997	1998	1997	1998	1997	1998
Sivilarkitekt	235	235	41	41		
Industridesign	60	60	12	12		
Dr ing-studenter og hospitanter	30	30			6	6
Sum	325	325	53	53	6	6

Budsjettforslag for 1998

Ved fordeling av budsjettrammen er det lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved høghskolen til utdanningskapasiteten nasjonalt. Det er videre lagt til rette for at virksomheten skal ha god kvalitet.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3265, postene 02 og 11, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter lønn (inkl trygd) og driftsmidler til oppdragsforskning som blir finansiert av inntekter under kap 3265 post 01. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten gjelder utskifting av utstyr, samt investeringer i bl a EDB. I tillegg gjelder den ombygginger og vedlikeholdsarbeid i høgskolens lokaler.

KAP 3265 ARKITEKTHØGSKOLEN I OSLO (JF KAP 0265)**Kap 3265 Arkitektthøgskolen i Oslo fordelt på poster**

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	2 783	1 200	2 000
02	Salgsinntekter mv	105	55	56
	Sum kap 3265	2 888	1 255	2 056

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

- Det er foretatt en parallell oppjustering av inntekts- og utgiftsbevilgningen på post 01 med kr 800 000, jf kap 0265.

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

På post 01 føres inntekter fra oppdragsvirksomhet. På post 02 skal foruten salg av materiell også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste framleieinntekter kan føres på post 02.

KAP 0268 NORGES IDRETTSHØGSKOLE (JF KAP 3268)

Kapitlet finansierer:

- drift av Norges idrettshøgskole.

Kap 0268 Norges idrettshøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	64 849	63 728	65 208
21	Spesielle driftsutgifter	1 432	1 408	1 408
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	11 142	4 617	5 709
	Sum kap 0268	77 423	69 753	72 325

Regnskap 1996: Post 01: 42 076, post 11: 22 773, post 45: 5 020, post 46: 6 122

SIII 1997: Post 01: 44 715, post 11: 19 013, post 45: 1 205, post 46: 3 412

I forhold til 1997 er det foretatt følgende tekniske endring:

- 1 mill kroner er overført fra kap 0281 til post 45 i forbindelse med endringer i føringen av byggebevilgninger.

Resultatrapport for 1996-97

Det var høsten 1996 registrert totalt 750 studenter ved Norges idrettshøgskole, mot 686 høsten 1995. Dette inkluderer 38 studenter på videreutdanningskurs. Det har således funnet sted en økning på 64 studenter eller ca 9,3 pst siden 1995. Antall studenter på hovedfag var 198, som er en økning på 43,5 pst fra året før. Antall doktorgradsstudenter har gått opp fra 27 i 1995 til 33 i 1996.

Det ble i 1996 opprettet ti nye studieplasser på hovedfagsnivå ved høyskolen. Studenttallet høsten 1996 innenfor de ulike studietilbudene framgår av følgende tabell:

Tabell: Studenttall

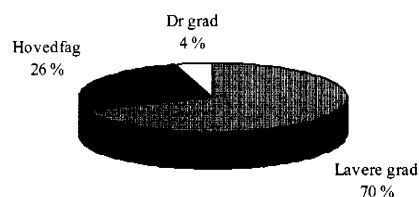
Studium	Opptak 1996	Måltall 1996	Registrert 1996 ¹⁾
Idrettsutdanning - lavere grad	448	475	519
Idrettsutdanning - hovedfag	69	140	198
Idrettsutdanning - dr grad	5	15	33
Sum	522	630	750

1) I tillegg kommer 9 personer uten studierett på 2-årig hovedfagsstudium i idrett.

Fordeling kvinner/menn, registrerte studenter høst 1996

Fordeling på studienivå, registrerte studenter høst 1996

Måltallet for totalt antall registrerte studenter høsten 1996 er oppfylt. Antall registrerte studenter ligger 120 høyere enn måltallet (19 pst). Måltallet er dessuten nådd for hvert nivå. Departementet finner dette tilfredsstillende.

Tabell: Kandidater 1996

Grad	Måltall kandidater 1996	Registrerte kandidater 1996
<i>Lavere grad</i>		
Sum lavere grad	330	313
<i>Hovedfag</i>		
Idrettskandidat	30	40
Sum hovedfag	30	40
<i>Doktorgrad</i>		
Dr scient	3	1 ¹⁾
Sum doktorgrad	3	1
Totalsum	363	354

1) Kilde: NIFU

Departementet tildelte sommeren 1995 50 nye studieplasser og økte med bakgrunn i dette måltallet for uteksaminerte studenter på lavere grad med 50 studenter. Totalt sett er måltallet for antall kandidater i 1996 underoppfylt med ni kandidater. På hovedfagsnivå er måltallet overoppfylt med ti kandidater. På lavere grad og doktorgradsnivå er måltallet ikke oppfylt. På lavere grad er det avlagt 313 årseksamener, som er 17 færre enn måltallet, og på doktorgradsnivå er det avlagt to doktorgrader færre enn måltallet. Departementet anser dette for å være lite tilfredsstillende og forutsetter at høyskolen arbeider for å forbedre gjennomstrømmingen.

Norges idrettshøgskole er opptatt av studiekvalitetsarbeid. Hvert studietilbud har en egen studiekoordinator, som har til oppgave å kontinuerlig drive et evalueringsarbeid underveis i studieåret. I 1996 har en dessuten videreført og forbedret den etablerte ordning med studieevaluering av de enkelte kurs i studiene.

Fast ansatte ved høyskolen har i 1996 utgitt 13 vitenskapelige publikasjoner. Stipendiater har dessuten utgitt sju publikasjoner. Videre har Norges idrettshøgskole i 1996 deltatt i fem nasjonale forskningsprosjekter og ett internasjonalt.

I og med overgangen til ny organisering av SOKRATES/ERASMUS, ble det våren 1996 inngått institusjonskontrakter med totalt 11 universiteter innen EU. Norges idrettshøgskole deltar dessuten i NORDPLUS samarbeidet. Videre ble samarbeidsprosjektet med Kina og med Japan videreført i 1996, og et samarbeidsprosjekt med Universitetet i Dar-es-Salaam fikk i 1996 støtte for en ny fireårsperiode.

Den eksternt finansierte virksomheten som blir regnskapsført i statsregnskapet, hadde i 1996 et samlet volum på 1,53 mill kroner, i forhold til 1,12 mill kroner i 1995. Dette utgjør en stor økning fra 1995 til 1996, selv om den ikke er så betydelig som fra 1994 til 1995.

Resultatmål for 1998

Det er viktig at arbeidet med å forbedre gjennomstrømmingen prioriteres i 1998. Høgskolen må satse på tiltak for å motivere og rettlede doktorgradskandidatene fram til doktorgraden innen normert studietid. På hovedfag ble det opprettet ti nye studieplasser i 1996, og måltallet for antall kandidater er derfor økt med ti i 1998. Med nasjonalt ansvar for høyere idrettsfaglig utdanning, må høgskolen arbeide aktivt med å videreutvikle samarbeidet med andre institusjoner som har høyere utdanningstilbud innenfor idrettsfag. Det er viktig at høgskolen legger forholdene til rette for at studenter og forskere deltar i internasjonale samarbeidsprogrammer.

Tabell: Måltall for studenter og kandidater

Studium	Måltall studenter		Måltall for uteksaminerte kandidater	
	1997	1998	1997	1998
Lavere grad	400	400	330	330
Hovedfag	140	140	30	40
Doktorgrad	15	15	3	3
Kursstudenter omregnet til heltid	75	75		
Sum	630	630	363	373

Budsjettforslag for 1998

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3268, postene 02, 04 og 05, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter lønn (inkl trygd) og driftsmidler til oppdragsforskning som blir finansiert av inntekter under kap 3268 post 01. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten gjelder generell bevilgning til vitenskapelig utstyr, og til kjøp av utstyr og inventar til nybygg, samt større vedlikeholds- og ombyggingsarbeider.

KAP 3268 NORGES IDRETTSHØGSKOLE (JF KAP 3268)

Kap 3268 Norges idrettshøgskole fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	1 525	1 500	1 500
02	Salgsinntekter mv	4 941	1 945	1 984
04	Støtte sentrale driftsutgifter	124	0	0
05	Refusjon fra Forsvarsdepartementet	2 095	2 121	2 163
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	281	0	0
	Sum kap 3268	8 966	5 566	5 647

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter

På post 01 føres oppdragsinntekter. På post 02 skal foruten salgsinntekter også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie. Også faste leieinntekter kan føres på post 02.

Post 05 Refusjon fra Forsvarsdepartementet

Posten gjelder refusjon for tjenester høyskolen yter Forsvarsdepartementet.

KAP 0269 NORGES MUSIKKHØGSKOLE (JF KAP 3269)

Kapitlet finansierer:

– drift av Norges musikkhøgskole.

Kap 0269 Norges musikkhøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	69 165	75 382	78 026
21	Spesielle driftsutgifter	1 290	1 200	1 200
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 103	1 682	1 716
	Sum kap 0269	71 558	78 264	80 942

Regnskap 1996: Post 01: 45 395, post 11: 23 770

SIII 1997: Post 01: 43 733, post 11: 31 649

Resultatrapport for 1996-97

Norges musikkhøgskole gir undervisningstilbud innenfor utøvende musikk, musikkteori, komposisjon og pedagogikk. Østlandets musikkonservatorium ble i 1996 overført til høyskolen.

Høsten 1996 hadde høyskolen 472 registrerte studenter mot 326 høsten 1995. På lavere grad var det registrert 105 studenter i 1996 mot 12 i 1995. Årsaken til det store antall studenter i 1996 i forhold til 1995 er at høyskolen i 1996 også inkluderer studenter på videreutdanningskurs. På profesjonsstudiet var det registrert 290 studenter mot 228 i 1995. Tallet for 1996 inkluderer også studenter på faglærer- og fagstudier fra tidligere Østlandets musikkonservatorium. På hovedfag var det registrert 77 studenter mot 86 i 1995.

Studenttallet innenfor de ulike studietilbudene ved Norges musikkhøgskole framgår av følgende tabell:

Tabell: Studenttall

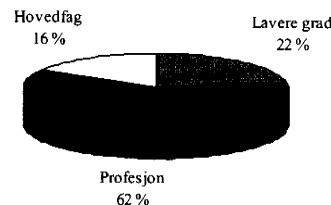
Studium	Opptak 1996	Måltall 1996 ¹⁾	Registrert 1996
Musikkutdanning - lavere grad ²⁾	71		105
Musikkutdanning - profesjon ³⁾	101		290
Musikkutdanning - hovedfag	39		77
Sum	211	465	472

1) Fordelingen av studenter avhenger av søkningen til de ulike studienivåene.

2) Inkluderer pedagogisk utdanning og videreutdanning.

3) Inkluderer studenter på faglærer- og fagstudier fra tidligere Østlandets musikkonservatorium.

Måltallet for totalt antall registrerte studenter er overoppfylt med sju studenter, noe departementet anser som tilfredsstillende.

**Fordeling kvinner/menn,
registrerte studenter høst 1996****Fordeling på studier, registrerte
studenter høst 1996**

Kandidattallet innenfor de ulike studietilbudene ved Norges musikkhøgskole i 1996 framgår av følgende tabell:

Tabell: Kandidater 1996

Studium/grad	Måltall kandidater 1996	Registrerte kandidater 1996
<i>Lavere grad</i>		
Pedagogisk utdanning	10	
Videreutdanning	40	
Sum lavere grad	50	51
<i>Profesjon</i>		
Kandidatstudiet	59	
Faglærer- og fagstudier ¹⁾	29	
Sum profesjon	88	81
<i>Hovedfag</i>		
Cand musicae	34	33
Sum høyere grad	34	33
Totalsum	172	165

1) Gjelder studier ved tidligere Østlandets musikkonservatorium.

Måltallet for totalt antall kandidater ved Norges musikkhøgskole var underoppfylt med sju kandidater i 1996. Departementet forutsetter derfor at høgskolen arbeider for å forbedre gjennomstrømmingen, spesielt på profesjonsstudiet.

Norges musikkhøgskole har satt fokus på studiekvalitetsarbeid. Studentevaluering av undervisningen ble gjennomført våren 1996, og det er gjennomført flere personalsamlinger med søkelys på metoder for å hjelpe og støtte studentene. For å sikre en god studiestart for nye studenter er det innført fadderordning, og innføringskurset for nye studenter er gjennomarbeidet og forbedret.

Høgskolens formidling og videreføring av det faglige og pedagogiske arbeidet omfatter formidling av musikk som kunstverk og opplevelse gjennom konserter, og formidling av kunnskap om musikk gjennom artikler, bøker, foredrag og undervisning.

I løpet av 1996 sto høgskolen som arrangør av nærmere 200 offentlige konserter, og i forbindelse med undervisning i musikkformidling gjennomførte studentgrupper fra høgskolen 75 skole- eller institusjonskonserter i løpet av 1996. Både antall egne konserter og skole- og institusjonskonserter har økt vesentlig det siste året.

Norges musikkhøgskole samarbeider internasjonalt gjennom flere organer, bl a International Society for Music Education. Høgskolen har også utveksling av lærere og studenter gjennom utvekslingsordningene NORDPLUS og ERASMUS. Fem studenter var hhv vår og høst tilknyttet disse ordningene.

Den eksternt finansierte oppdragsvirksomheten som blir regnskapsført i statsregnskapet, hadde i 1996 et volum på 1,35 mill kroner, mot 1,72 mill kroner i 1995. Dette er en nedgang på 21,5 pst fra det foregående året.

Resultatmål for 1998

Høgskolen bør videreutvikle et studiemiljø med god kontakt mellom ulike lærere og mellom studenter og lærere. Fellesfag og aktiviteter må fortsatt vektlegges.

Det er lagt inn midler for videre arbeid med faglig og organisatorisk integrering av tidligere Østlandets musikkonservatorium.

Departementet forutsetter at høgsolen opprettholder nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Tabell: Måltall for studenter og kandidater

Studium	Måltall studenter ²⁾		Måltall uteksaminerte kandidater	
	1997	1998	1997	1998
Kandidatstudiet			53	53
Hovedfag/diplomstudiet			40	40
Pedagogisk utdanning			10	10
Faglærer- og fagstudier ¹⁾			31	31
Videreutdanning ¹⁾			40	40
Sum	465	465	174	174

1) Gjelder studier ved tidligere Østlandets musikkonservatorium.

2) Fordelingen av studenter avhenger av søknaden til de ulike studienivåene.

Budsjettforslag for 1998

Bygg for samlokalisering

Det vises til romertallsvedtak XXVIII i Innst S nr 295 (1996-97) vedrørende forhandlinger med Det teologiske Menighetsfakultetet om overtakelse av Gydas vei 4 med sikte på å samlokalisere Norges musikkhøgskole og tidligere Østlandets musikkonservatorium i dette bygget. I St prp nr 63 (1996-97) ble det anslått at en relokalisering av Det teologiske Menighetsfakultet til Lovisenberg ville koste om lag 140 mill kroner. Etter en ny gjennomgang av prosjektet opplyser Menighetsfakultetet at kostnadene har steget til om lag 170 mill kroner. Økningen i kostnadsanslaget har sammenheng med generell prisstigning for byggeprosjekter i perioden og endrede forutsetninger vedrørende krav om innpassing av en eksisterende bygning på den aktuelle tomten på Lovisenberg.

På bakgrunn av denne store økningen i kostnadene forbundet med Lovisenbergprosjektet har Menighetsfakultetet i forståelse med departementet også vurdert alternative lokaliseringer for høgsolen.

Etter at en hadde gjennomgått alternative løsninger for relokalisering, har det vært ført forhandlinger mellom Menighetsfakultetet og staten om statlig finansiering av en relokalisering av Menighetsfakultetet til en statseid tomt i Suhms gate på Majorstua innenfor en ramme på 140 mill kroner, mot at staten overtar MF-bygningen Gydas vei 4 med festekontrakt. En er nå i slutfasen av forhandlingsprosessen.

Det vises til omtale under kap 0281 post 49 vedrørende delsum for kjøp av eiendommen.

Departementet vil komme tilbake til rehabilitering og ombygging av Gydas vei 4 til musikkformål.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3269, postene 02 og 06, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter lønn (inkl trygd) og driftsmidler til oppdragsforskning som blir finansiert av inntekter under kap 3269 post 01. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Forslaget gjelder i hovedsak innkjøp av musikkinstrumenter.

KAP 3269 NORGES MUSIKKHØGSKOLE (JF KAP 0269)**Kap 3269 Norges musikkhøgskole fordelt på poster**

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	1 353	1 200	1 200
02	Salgsinntekter mv	253	0	0
06	Inntekter ved konserter og tjenester	227	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	141	0	0
	Sum kap 3269	1 974	1 200	1 200

Post 01 Inntekter ved oppdrag

Post 01 gjelder inntekter fra oppdragsvirksomhet.

KAP 0273 STATLIGE KUNSTHØGSKOLER (JF KAP 3273)

Kapitlet finansierer:

- drift av Kunsthøgskolen i Oslo
- drift av Kunsthøgskolen i Bergen.

Kap 0273 Statlige kunsthøgskoler fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	114 940	110 246	112 972
21	Spesielle driftsutgifter	326	407	407
45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	4 468	4 775	4 870
	Sum kap 0273	119 734	115 428	118 249

Regnskap 1996: Post 01: 70 014, post 11: 44 926, post 45: 3 970, post 46: 498SIII 1997: Post 01: 71 512, post 11: 38 734, post 45: 2 520, post 46: 2 255

Kapitlet omfatter to statlige kunstfaglige høyskoler lokalisert i henholdsvis Oslo og Bergen. Kunsthøgskolen i Oslo omfatter tidligere Statens kunstakademi, Statens håndverks- og kunstindustriskole, Statens balletthøgskole, Statens operahøgskole og Statens teaterhøgskole, samt Fellesekretariatet ved Statens balletthøgskole og Statens operahøgskole. Kunsthøgskolen i Bergen består av tidligere Statens høgskole for kunsthåndverk og design og Vestlandets kunstakademi.

Resultatrapport 1996-97

Kunsthøgskolenes mål er å være i front innen sine fagområder. Søkningen til kunsthøgskolene er generelt god.

Kunsthøgskolen i Oslo utdanner kunstmalere, billedhoggere, grafikere, høyskole-/kunstfag-/designkandidater innen fagene farge, tekstil, klær og kostymer, metall, keramikk, tegning, radér og lito. Høgskolen utdanner også skuespillere, sceneinstruktører, dansere, faglærere innen dans, koreografer, samt gir utdanning innen operafag.

Kunsthøgskolen i Bergen utdanner billedkunstnere, høyskole-, kunstfag-/designkandidater innen fotografi, illustrasjon og grafisk design, interiør- og møbeldesign, keramikk og tekstil.

Tabell: Studenttall

Institusjon/avdeling	Opptak 1996 ¹⁾	Måltall 1996	Registrert 1996 ¹⁾
<i>Kunsthøgskolen i Oslo</i>			
Avdeling Statens håndverks- og kunstindustriskole	96	265	265
Avdeling Statens kunstakademi	32	105	107
Avdeling Statens teaterhøgskole	10	30	33
Avdeling Statens balletthøgskole	17	40	42
Avdeling Statens operahøgskole	4	10	14
Sum Kunsthøgskolen i Oslo	159	450	461
<i>Kunsthøgskolen i Bergen</i>			
Avdeling Statens høgskole for kunsthåndverk og design	69	195	194
Avdeling Vestlandets kunstakademi	15	60	58
Sum Kunsthøgskolen i Bergen	84	255	252
Totalsum Statlige kunsthøgskoler	243	705	713

1) Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning

Kunsthøgskolen i Oslo har oppfylt måltallet, mens Kunsthøgskolen i Bergen ligger litt under måltallet. Det samlede studentmåltallet for 1996 for ordinære studenter er nådd dersom begge høgskolene ses under ett.

Tabell: Kandidattall

Institusjon/avdeling	Måltall kandidater 1996	Registrerte kandidater 1996 ¹⁾
<i>Kunsthøgskolen i Oslo</i>		
Avdeling Statens håndverks- og kunstindustriskole	93	92
Avdeling Statens kunstakademi	19	23
Avdeling Statens teaterhøgskole	9	9
Avdeling Statens balletthøgskole	13	14
Avdeling Statens operahøgskole		
Sum Kunsthøgskolen i Oslo	134	138
<i>Kunsthøgskolen i Bergen</i>		
Avdeling Statens høgskole for kunsthåndverk og design	60	59
Avdeling Vestlandets kunstakademi	14	11
Sum Kunsthøgskolen i Bergen	74	70
Totalsum Statlige kunsthøgskoler	208	208

1) Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning

Måltallet for kandidater for 1996 er nådd dersom begge høgskolene ses under ett. Kunsthøgskolen i Oslo har en svak overoppylling, og Kunsthøgskolen i Bergen har en svak underoppylling.

Kvinneandelen av de registrerte kandidatene i 1996 utgjorde ved Kunsthøgskolen i Oslo og ved Kunsthøgskolen i Bergen henholdsvis 76 pst og 77 pst. Avdelingene for kunsthåndverk gir hovedfag, og andelen av hovedfagskandidater i forhold til det totale antall kandidater ved avdelingene er svært høy, henholdsvis 53 pst ved Kunsthøgskolen i Oslo og 37 pst ved Kunsthøgskolen i Bergen.

Kunsthøgskolen i Oslo

Høgskolen har iverksatt et Talentutviklingsprosjekt for å øke rekrutteringen til ballett. Prosjektet innebærer at det gis tilbud om «lørdagsskole» til dyktige talenter mellom 12 og 16 år i østlandsområdet.

Høgskolen har utgitt publikasjoner i vitenskapelige tidsskrifter, og lærere har gitt bidrag til lærebøker.

Flere av lærerne har hatt utstillinger i museer og gallerier i inn- og utland. Det er arrangert utstillinger av avgangsstudentenes arbeid, og studentene ved scenekunst har gitt offentlige opptredener.

Kunsthøgskolen i Bergen

Det er nedsatt et utvalg som skal fremme forslag til evalueringsmetoder for undervisning og studietilbud som er felles for samtlige fag.

Flere av de ansatte har deltatt i offentlige konkurranser og/eller utstillinger. Seminaret Keramikk i utsmykningssammenheng ble arrangert i samarbeid med Hordaland kunstner-senter og Bergen byformsenter. Avgangsstudentenes arbeid har vært offentlig utstilt. Det er åpnet et galleri, Galleri Ekko, som presenterer arbeider utført av studenter, lærere og gjestekunstnere.

Høgskolen utgir et kunstteoretisk tidsskrift, Uten tittel.

Resultatmål for 1998

Tabell: Måltall for registrerte studenter og kandidater

Institusjon/avdeling	Måltall studenter		Måltall for uteksaminerte kandidater	
	1997	1998	1997	1998
<i>Kunsthøgskolen i Oslo</i>				
Avdeling Statens håndverks- og kunstindustriskole	265 ¹⁾	265 ¹⁾	93	112
Avdeling Statens kunstakademi	105	105	19	25
Avdeling Statens teaterhøgskole	30	30	9	9
Avdeling Statens balletthøgskole	40	40	13	15
Avdeling Statens operahøgskole	10	10		
Sum Kunsthøgskolen i Oslo	450	450	134	161
<i>Kunsthøgskolen i Bergen</i>				
Avdeling Statens høgskole for kunsthåndverk og design	195	195	60	69
Avdeling Vestlandets kunstakademi	60	60	14	15
Sum Kunsthøgskolen i Bergen	255	255	74	84
Totalsum statlige høyskoler	705	705	208	245

1) I tillegg har høyskolene hospitanter.

Det legges til grunn at Kunsthøgskolen i Oslo vil uteksaminere 161 kandidater, mens Kunsthøgskolen i Bergen forventes å uteksaminere 84 kandidater.

Som en følge av samorganiseringen av kunstakademiene, høyskolene innen kunsthåndverk og design og scenekunsthøgskolene i Oslo og Bergen, forventes det et bredere og styrket kunstfaglig miljø ved disse institusjonene. Det ventes videre at de nye høyskolene vil oppnå administrative gevinster.

Budsjettforslag for 1998

Det arbeides med å finne løsninger for samlokalisering av kunsthøgskolene. I St meld nr 47 (1996-97) Kunsten ble det pekt på en del utfordringer for kunstutdanningene. I tråd med uttalelser i meldingen vil det bli foretatt en faglig gjennomgang av kunstutdanningene på alle nivåer.

Post 01 Driftsutgifter

Tabell: Fordeling av driftsmidler og inntektsbeløp (i 1 000 kr)

Institusjon	Ramme post 01	Kap 3273	Kap 3273
		Inntektskrav post 01	Inntektskrav post 02
Kunsthøgskolen i Oslo	82 855	269	8
Kunsthøgskolen i Bergen	30 117	161	8
Sum	112 972	430	16

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3273, postene 02 og 06, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter lønn (inkl trygd) og driftsmidler til oppdragsforskning som blir finansiert av inntekter under kap 3273 post 01. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten omfatter fornyelse og modernisering av utstyr, samt ombygginger og utvidelser.

KAP 3273 STATLIGE KUNSTHØGSKOLER (JF KAP 0273)**Kap 3273 Statlige kunsthøgskoler fordelt på poster**

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	505	430	430
02	Salgsinntekter mv	2 746	16	16
06	Inntekter av konserter og forestillinger	3	0	0
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	361	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	245	0	0
	Sum kap 3273	3 860	446	446

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder oppdragsinntekter. På post 02 skal foruten salgsinntekter også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste leieinntekter kan føres på post 02.

KAP 0274 STATLIGE HØGSKOLER (JF KAP 3274)

Kapitlet omfatter:

- drift av 26 statlige høyskoler
- kurs i regi av Statens lærerkurs
- tilskudd til Ole Bull-akademiet på Voss
- tilskudd til Høgskolestiftelsen på Kjeller
- tilskudd til Det norske studiesenteret i Storbritannia.

Kap 0274 Statlige høyskoler fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	4 226 925	4 308 005	4 464 359
21	Spesielle driftsutgifter	211 293	168 461	188 361
22	Flomskader	2 965	0	0
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	147 811	160 812	159 028
70	Tilskudd	0	5 400	6 150
	Sum kap 0274	4 588 994	4 642 678	4 817 898

Regnskap 1996: Post 01: 2 447 014, post 11: 1 779 911, post 45: 131 119, post 46: 16 692

SIH 1997: Post 01: 2 579 422, post 11: 1 728 583, post 45: 140 352, post 46: 20 460

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 21 med 20 mill kroner, jf en parallell økning i inntektsbevilgningen under kap 3274.
- I forbindelse med opprettelsen av Norgesnettverket er det til kap 0281 overført ca 24,1 mill kroner fra post 01, og 0,1 mill kroner fra post 21.

I forhold til Budsjett-innst S III (1996-97) viser dette kapitlet en samlet nominell økning på 175,2 mill kroner, dvs 3,8 pst. Økningen gjelder bl a videreføring av de 1 518 nye studie-plassene som ble opprettet i 1997.

Resultatrapport for 1996-97

Undervisning

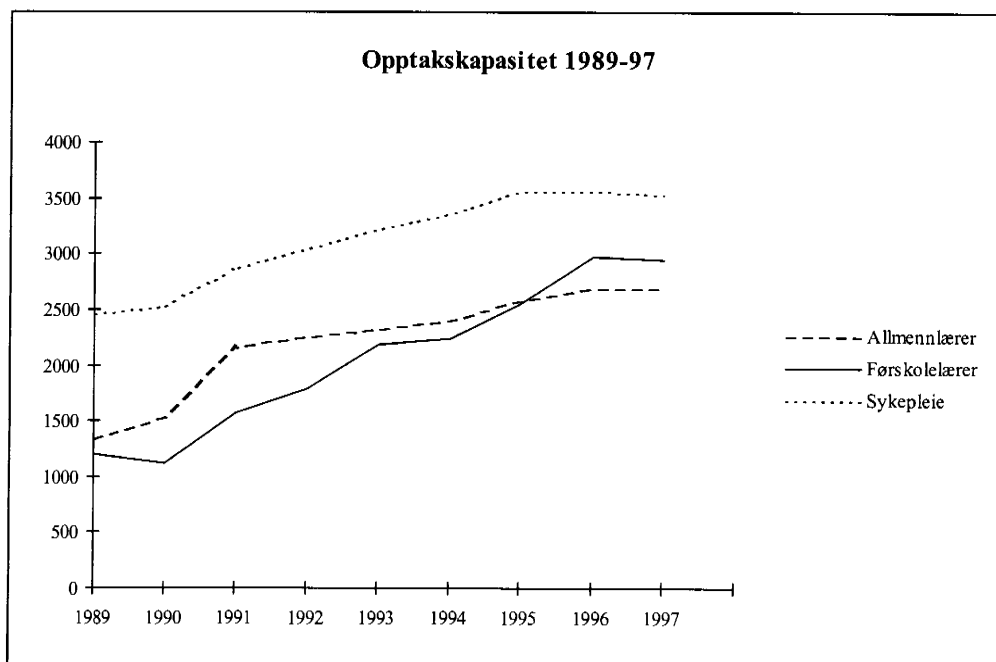
Institusjonene under dette kapitlet har ulike typer flerårige yrkesrettede utdanninger, fagstudier som ofte svarer til grunn- og mellomfag ved universitetene, en rekke videre-utdanningstilbud, og en del har også hovedfagstilbud på spesielle fagfelter, samt sivilingeniør- eller siviløkonomutdanning. Tabellen nedenfor gir en oversikt over kandidat- og opptakstall spesifisert på de ulike utdanningene.

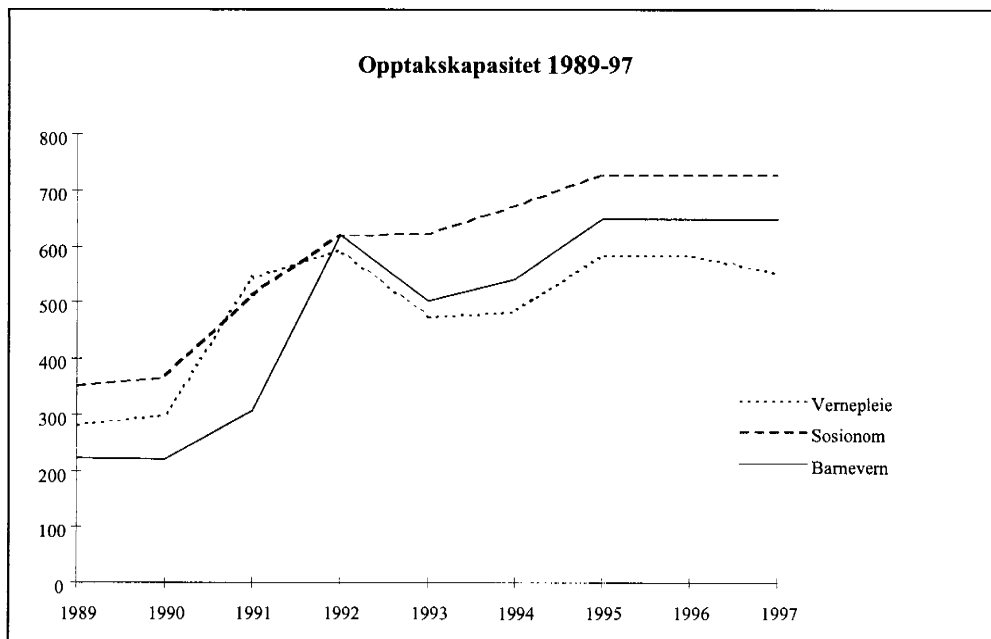
Regjeringen har prioritert en vesentlig kapasitetsøkning innenfor helse- og sosialfag og allmennlærer-/førskolelærerutdanningen. I perioden 1991 til 1996 er opptakskapasiteten økt med 90 pst innen førskolelærerutdanningen, 24 pst innen allmennlærerutdanningen og 37 pst for grunnutdanningene innen helse- og sosialfag. Resultatene av den sterke satsingen på prioriterte utdanninger vil først vise seg når disse kandidatene blir uteksaminerte etter 3-4 års studier. Den sterke økningen vi har hatt i opptaket til enkelte studier, gjør at det kan være vanskelig å skaffe nok praksisplasser og kompetente lærere, i tillegg til at arealsituasjonen er vanskelig innenfor enkelte utdanninger. For blant annet å lette tilgangen til praksisplasser tilbyr en rekke høyskoler sykepleier-, lærer- og førskolelærerutdanning også som desentraliserte tilbud.

Stortinget har gjennom to vedtak bevilget ekstra midler til nye studieplasser på statsbudsjettet for 1997, jf Budsjett-innst S nr 12 (1996-97) og Innst S nr 295 (1996-97). Innenfor høyskolesektoren er de nye studieplassene hovedsakelig blitt benyttet til å videreføre det økte opptaket innenfor de prioriterte utdanningene høsten 1997 på samme nivå som høsten 1996. Det er i tillegg tatt hensyn til Stortingets føringer når det gjelder maritim utdanning.

Arbeidet med å videreutvikle institusjonenes fagprofil for å møte nye behov og øke bredden i fagtilbudet har resultert i en rekke nye studietilbud i 1996 og 1997. Høsten 1997 er det bl a satt i gang sivilingeniørutdanning i telematikk ved Høgskolen i Agder og treårig film- og fjernsynsutdanning ved Høgskolen i Lillehammer.

Figurene nedenfor viser endringene i opptakskapasiteten i perioden 1989-97 for noen utvalgte utdanninger ved statlige og private høyskoler.

Det ble registrert 70 888 søkere til grunnstudier ved de statlige høyskolene i 1997. Dette er en nedgang på om lag 9,5 pst i forhold til året før. Nedgangen skyldes bl a at ungdomskullene er mindre, samt at arbeidsmarkedet har bedret seg det siste året. I hovedopptaket og restopptaket høsten 1997 viser foreløpige tall at totalt 38 357 søkere fikk et studietilbud ved de statlige høyskolene.

Samlet ble det i 1996 gitt et tilbud om studieplass til 40 971 studenter, mot 44 524 studenter i 1995, til ulike utdanningstilbud ved høyskolene.

Departementet finner det utilfredsstillende at måltallene ikke blir oppfylt på prioriterte utdanninger som bl a sykepleier- og førskolelærerutdanningen, jf tabellen nedenfor. Når det gjelder de andre utdanningene, er det i første rekke innen ingeniørutdanningen at måltallene for opptak ikke er oppfylt. Ved opptak til to- og treårig ingeniørutdanning i 1996 sto ca 17 pst av studieplassene ledige. Til opptak til sivilingeniørutdanningene ved høyskolene i Narvik, Stavanger og Telemark sto til sammen ca 32 pst av studieplassene ledige. Når det gjelder opptak til ingeniørutdanningen høsten 1997, så er dette bedret, ca 10 pst av studieplassene er ledige. Dette skyldes først og fremst god søkning til dataingeniørstudiet. Søkningen til flere av studieretningene i sivilingeniørutdanningen ved de statlige høyskolene er derimot fortsatt svært lav. Departementet mener det er bekymringsfullt at det ikke er god nok søkning til høyere teknisk utdanning, spesielt på grunn av det behovet det i dag er for kandidater med slik utdanning. Departementet er også bekymret over den skjeve kjønnsfordelingen innenfor teknisk utdanning. Etter forslag fra høyskolene har departementet allerede godkjent ekstraordinære rekrutteringstiltak for opptak til ingeniørutdanning, bl a forkurs i realfag på sommertermin.

Tabell: Oversikt over kandidat- og opptakstall fordelt på utdanningskategorier ¹⁾

Utdanningskategori	Registrert kandidat- tall 1995	Registrert kandidat- tall 1996	Registrert opptakstall 1996 ²⁾	Måltall opptak 1996	Måltall opptak 1997
Sykepleierutdanning	2 311	2 458	2 922	3 174	3 174
Fysioterapiutdanning	223	235	306	303	303
Ergoterapiutdanning	132	166	180	178	178
Bioingeniørutdanning	159	161	268	239	239
Radiografutdanning	79	77	122	124	124
Reseptarutdanning	24	31	36	32	32
Audiografutdanning	15	18	21	20	20
Vernepleierutdanning	421	485	575	525	525
Sosionomutdanning	485	531	761	657	657
Ortopediingeniørutdanning ³⁾				0	12
Døvetolkutdanning			20	32	32
Tannpleierutdanning		10	13	12	12
Barnevernspedagogutdanning	504	526	661	648	648
Allmennlærerutdanning	575	1 876	2 694	2 585	2 585
Førskolelærerutdanning	1 365	1 614	2 594	2 710	2 710
Faglærerutdanning	505	323	343	446	446
Praktisk-pedagogisk utd	274	719	559	693	693
Bibliotekutdanning	112	84	125	136	136
Journalistutdanning ⁷⁾	153	152	172	173	185
Ingeniørutdanning	2 070	2 097	2 977	3 589	3 564
Maritim utdanning	76	55	194	230	245
Sivilingeniørutdanning	332	379	278	410	435
Siviløkonomutdanning	209	191	264	216	216
Høgskolekandidatutd ⁴⁾	3 160	3 054	5 530	5 685	5 685
Hovedfag	142	106	265	278	278
Examen philosophicum	841	777	772	900	900
Årsenhet/grunnfag/halvårs- enhet/mellomfagstillegg/ videreutdanning ⁵⁾	9 218	9 106	10 947	14 975	15 055
Ymse ⁶⁾	333	170	150	195	195

1) I tillegg kommer studenter ved private høyskoler (kap 0282) og studenter ved forkurs til ingeniørutdanning.

2) Tall for opptak er i antall heltidsekvivalenter og ikke i antall personer.

3) Til ortopediingeniørutdanningen er det bare opptak hvert tredje år.

4) Høgskolekandidatstudiene er to- og treårige utdanninger som gir rett til tittelen høgskolekandidat, men denne kategorien omfatter også flerårige grunnutdanninger som ikke gir denne retten og som ellers ikke er spesifisert som yrkesutdanning eller tilhører kategorien videreutdanning.

5) Kandidattall for kategorien årsenhet/grunnfag m m er omregnet til årseksamener.

6) Kategorien «ymse» omfatter ulike kurs ved høyskolene som ikke er på høyskolenivå.

7) Journalistutdanningen er inklusiv fotojournalistutdanningen, med opptak annethvert år.

Det ble i 1996 registrert i alt 16 131 kandidater og til sammen 9 106 årseksamener avlagt innen ulike studier/fag ved høyskolene. Det er en økning i antall kandidater på ca 14 pst fra 1995. Økningen er et resultat av høyere opptakskapasitet.

I tabellen nedenfor er tallet på studenter og kandidater/årseksamener fordelt på de 26 høyskolene.

Høsten 1996 hadde de statlige høyskolene i alt 71 806 studenter, inkludert kurs- og deltidsstudenter omregnet til heltidsekvivalenter. Dette er 217 færre enn måltallet, noe som først og fremst skyldes ledige studieplasser på ingeniørutdanningen.

Eksternt finansiert virksomhet

Omfanget av oppdragsvirksomheten varierer en god del mellom høgskolene. Statsregnskapet for 1996 viser at eksternt finansiert virksomhet utgjør om lag 4,9 pst av det totalbeløpet som er regnskapsført på utgiftspostene 01, 11 og 21. Dette utgjør en liten økning fra 1995.

For høgskolene under dette kapitlet er det høsten 1996 registrert i alt 4 326 eksternt finansierte kursstudenter omregnet til heltidsekvivalenter. Disse kursstudentene er ikke inkludert i tabellen.

Tabell: Oversikt over student- og kandidattall/årseksamener

Høgskole	Måltall studenter 1996	Registrerte studenter 1996 ³⁾	Måltall studenter 1997	Registrerte kandidat- tall 1996	Avlagte års- eksamener 1996
Sámi allaskuvla/					
Samisk høgskole	165	152	165	13	68
Agder	5 924	5 935	5 994	1 337	865
Akershus	2 005	1 815	2 035	605	412
Bergen	4 349	4 246	4 450	971	339
Bodø	3 104	3 444	3 212	652	479
Buskerud	1 806	1 831	1 806	390	319
Finnmark	1 857	1 745	1 917	279	214
Gjøvik	1 357	1 028	1 357	286	55
Harstad	937	897	977	201	84
Hedmark	3 440	3 538	3 560	751	444
Lillehammer	1 762	1 823	1 879	383	526
Molde	1 321	1 398	1 321	309	221
Narvik	922	715	922	266	57
Nesna	798	826	890	96	80
Nord-Trøndelag	2 945	2 856	2 955	587	308
Oslo	7 819	7 855	8 048	1 757	614
Sogn og Fjordane	2 241	2 157	2 291	457	400
Stavanger	5 987	6 003	6 072	1 757	869
Stord/Haugesund	1 920	1 999	1 988	459	88
Sør-Trøndelag	5 132	5 283	5 217	1 132	452
Telemark	4 155	4 069	4 185	990	770
Tromsø	2 136	2 096	2 189	417	210
Vestfold	2 375	2 490	2 480	456	298
Volda	2 221	2 254	2 221	439	559
Østfold	3 486	3 705	3 526	856	311
Ålesund	1 192	1 156	1 227	285	64
Delsum	71 356	71 316	72 884	16 131	9 106
Annet ¹⁾	667	490	657		
Sum ²⁾	72 023	71 806	73 541	16 131	9 106

Tallene for studenter er i heltidsekvivalenter.

1) Omfatter bl a etterutdanningsplasser for lærere, hovedfagsplasser, desentralisert vernepleierutdanning og forkursplasser opprettet høsten 1993 som ledd i sysselsettingspolitikken, samt 30 studieplasser opprettet på desentralisert vernepleierutdanning høsten 1996.

2) I tillegg kommer 23 forkursklasser for ingeniørutdanning som ble overflyttet fra fylkeskommunene i 1990.

3) Inkludert i tallene er 702 heltidsekvivalenter, som tilsvarer høgskolens andel av eksternt finansierte studenter.

Bygg og lokaler

Tilbygg for musikkutdanningen ved Høgskolen i Tromsø, ombyggingen ved Høgskolen i Agder (Gimlemoen) og nybygg for Høgskolen i Narvik er ferdigstilt i 1997.

Resultatmål for 1998

Sett i forhold til departementets strategier og prioriteringer for å nå målene for høgre utdanning, jf kategoriomtalen, har en følgende forventninger om resultater på sentrale områder i 1998. Departementet legger vekt på å nå måltallene for uteksaminerte kandidater ved høgskolene. Departementet forutsetter videre at høgskolene tilpasser opptaket av studenter slik at det totale studentmåltallet nås. I den forbindelsen må høgskolene prioritere tiltak som kan forbedre studiegjennomstrømmingen.

Institusjonsstruktur og styringsordning

Med sammenslåingen i høgskolesektoren er det lagt et grunnlag for styrking av fagmiljøene og oppbygging av godt fungerende administrative enheter. Lov om universiteter og høgskoler legger flere nye oppgaver til høgskolene.

Styrene har ansvar for institusjonenes utvikling på alle områder, både faglig, organisatorisk, økonomisk og på personalfeltet. Dette totalansvaret innebærer både sikring av kvalitet i undervisning og forskning på alle områder, og ivaretagelse av helheten gjennom samarbeid mellom fagmiljøene og med andre læresteder både i Norge og i utlandet.

Styrene må fortsette å arbeide med å utvikle en felles kultur på tvers av gamle fag- og institusjonsskiller, og se til at det utvikles en helhetlig institusjonsstrategi. Styrene har samtidig et særlig ansvar for å ivareta interessene til de små fagmiljøene som institusjonene har.

Norges forskningsråd har ansvar for gjennomføring av en evaluering av høgskole-reformen og dens virkninger. Evalueringen startet i 1996 og skal gå over en treårsperiode. Første rapport ble framlagt i april 1997.

Studiegjennomføring

Generelt er gjennomstrømmingen ved høgskolene god, selv om det er variasjoner mellom fag og høgskoler. For 1998 har departementet fastsatt resultatmål for de fleste av de yrkesrettede utdanningene, bl a som ledd i å bevisstgjøre institusjonene i arbeidet med å øke studiegjennomføringen. Resultatmåltallene for 1998 følger av tabellen nedenfor.

Tabell: Oversikt over resultatmål for kandidattall fordelt på utdanningskategorier

Utdanningskategori	Måltall kandidater 1996	Registrerte kandidater 1996	Måltall kandidater 1997	Måltall kandidater 1998
Sykepleierutdanning	2 508	2 458	2 697	2 857
Fysioterapiutdanning	222	235	240	273
Ergoterapiutdanning	150	166	160	170
Bioingeniørutdanning	188	161	188	188
Radiografutdanning	85	77	91	99
Reseptarutdanning	27	31	27	31
Audiografutdanning	18	18	18	18
Vernepleierutdanning	372	485	372	500
Sosionomutdanning	500	531	551	624
Barnevernspedagogikk	449	526	542	615
Allmennlærerutdanning	1 986	1 876	1 986	2 046
Førskolelærerutdanning	1 740	1 614	1 740	1 986
Bibliotekutdanning	109	84	122	122
Journalistutdanning	116	152	173	173
Ingeniørutdanning	2 561	2 097	2 561	2 561
Maritim utdanning	130	55	138	138
Sivilingeniørutdanning	304	379	369	390
Siviløkonomutdanning	160	191	216	216
Sum	11 625	11 136	12 191	13 007

Departementet finner stort sett tallene for uteksaminerte kandidater i 1996 tilfredsstillende selv om det er variasjoner mellom fag og høgskoler. For enkelte utdanninger,

spesielt ingeniørutdanningen og maritim utdanning, er kandidattallet som forventet lavere enn resultatmålet for 1996.

Budsjettforslag for 1998

Undervisning

En vurdering av behovet for studieplasser, herunder en omdisponering av studieplassene etter søkning og langsiktig behov i arbeidslivet, er en høyt prioritert oppgave. Slik vurdering må skje ved den enkelte høgskole, og departementet må foreta nasjonale vurderinger på ulike områder. Departementet tar sikte på å legge fram en stortingsmelding om dimensjonering av ulike studier innen høgre utdanning i løpet av høsten 1997.

Fordelingen av det totale antall studieplasser for hver institusjon framgår av tabell som følger. Tabellen viser også fordelingen av driftsmidler og inntektsbeløp for de 26 høgskolene. Fordeling av opptakstall og kandidattall for 1998 på de enkelte institusjonene og på de prioriterte utdanningene vil bli foretatt i eget skriv til institusjonene.

Det er fordelt 1 518 nye studieplasser til de statlige høgskolene i 1997. Budsjettforslaget for 1998 omfatter midler til videreføring av disse studieplassene.

Det er overført 90 studieplasser innen sosionomutdanning fra Høgskolen i Oslo til Diakonhjemmets høgskolesenter. Dette er studenter som hittil har vært registrert under Høgskolen i Oslo, men som Diakonhjemmets høgskolesenter har hatt det faglige ansvaret for. Begge høgskolene ser det som mest hensiktsmessig at disse studieplassene overføres til Diakonhjemmets høgskolesenter.

Stortinget vedtok i 1991 i forbindelse med Innst S nr 230 (1990-91), jf St meld nr 40 (1990-91), at det skulle opprettes film- og fjernsynsutdanning i Lillehammer. Regjeringen har nå fastsatt at Høgskolen i Lillehammer kan tilby treårig film- og fjernsynsutdanning. Departementet har fastsatt oppstart av studiet til november 1997. Den sene studiestarten første år forutsettes ikke å påvirke studiestart for senere kull.

Et forslag om full vekttallsuttelling for de treårige helsefagutdanningene som del i grad er sendt på høring til universitetene og høgskolene. Departementet vurderer nå høringsuttalelsene.

Stortinget har vedtatt at ansvaret for de bedriftsinterne videreutdanningene for sykepleiere skal overføres til høgskolene. Storparten av undervisningen er praktisk og må foregå ved sykehusene. Det er nødvendig å vurdere nærmere hvordan bedriftsinterne utdanninger som i så stor grad må tilpasse seg sykehusenes skiftende behov, best mulig kan innlemmes i høgskolesystemet beregnet på utdanninger av mer generell karakter. For å utrede dette samt å komme fram til hvilke beløp som må rammeoverføres, har departementet nedsatt en bredt sammensatt arbeidsgruppe, jf Innst S nr 295 (1996-97).

Stortinget bad i forbindelse med behandlingen av Budsjett-innst S II (1996-97) Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet utrede ulike modeller for avkortet sykepleierutdanning for hjelpepleiere. Departementet gikk i St prp nr 63 (1996-97), inn for et opplegg med avkortet sykepleierutdanning. Departementet vil vurdere høringsuttalelsene.

I forbindelse med departementets arbeid med oppfølging av St meld nr 48 (1996-97) og Innst S nr 285 (1996-97) Om lærerutdanning er dimensjoneringsspørsmålet sentralt. Departementet ser det som viktig at det er samsvar mellom fagtilbudet innen lærerutdanningene og behovet i opplæringssystemet.

Nye rammeplaner for lærerutdanningene vil bli innført fra høsten 1998. Departementet vil legge vekt på styrket IT-undervisning i lærerutdanningen, og bruk av IT skal innarbeides i de nye rammeplanene.

Departementet arbeider med oppfølgingen av Stortingets vedtak om økt praksis i allmennlærerutdanningen og tar sikte på å komme tilbake til saken i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 1998. For øvrig vil departementet vurdere videre oppfølging av St meld nr 48 (1996-97) i de årlige budsjettbehandlingene.

I forbindelse med de store reformene som gjennomføres i utdanningssektoren, ser departementet det som svært viktig at institusjonene med kompetanse på skole- og utdanningsspørsmål har et aktivt samarbeid med statens utdanningskontorer om opplegg for FoU-arbeid og etterutdanning av lærere, skoleledere m m. Blant annet bør en del av institusjonenes FoU-ressurser kunne brukes til ulike tiltak innenfor skolereformarbeidet i regionen.

Reformene i videregående opplæring og grunnskolen medfører store etterutdanningsbehov for lærerne i årene som kommer. Høgskolene bør legge Handlingsplan for etterutdanning, del I, II, III til grunn for sine etterutdanningstilbud rettet mot lærere/instruktører i videregående opplæring og etterutdanningsplanene for grunnskolen til grunn for etter-

utdanningstilbud rettet mot lærere i grunnskolen. Departementet ser IT som et viktig verktøy i etterutdanningen.

Det er et mål å legge til rette for funksjonshemmede studenter i høgre utdanning. Stortinget ba i Innst S nr 275 (1996-97) Regjeringen om å fremme forslag om opprusting av tolkeutdanningen. Høgskolen i Sør-Trøndelag har vanskeligheter med å rekruttere nok studenter til den toårige tolkeutdanningen for døve. Departementet vil sammen med høgskolen vurdere tiltak for å styrke rekrutteringen til studiet. Et viktig rekrutteringstiltak vil være å opprette et ettårig studium i anvendt tegnspråk for hørende studenter. I tillegg vil departementet stille øremerkede midler til rådighet for å videreføre ordningen med modul-kurs for tolker for døve og hørselshemmede. Det vises til omtale under kapittel 0260 Universitetet i Oslo.

Omfordeling av ressurser

Departementet startet i St prp nr 1 (1996-97) arbeidet med å omfordele midler mellom de statlige høgskolene. I Budsjett-innst S nr 12 (1996-97) ga kirke-, utdannings- og forskningskomiteen sin tilslutning til dette og mente at denne omfordelingen skulle gjennomføres i løpet av en tre-fire-årsperiode. Departementet legger vekt på at en slik omfordeling av ressurser må skje gradvis og over tid, slik at høgskolene på lengre sikt kan tilpasse seg endrede rammer. På statsbudsjettet for 1998 er det foretatt en omfordeling av studieplasser ved de statlige høgskolene ved å trekke inn studieplasser på utdanninger som har ledig kapasitet og fordele disse til utdanninger med høy prioritet. Videre er det i rammene til statlige høgskoler lagt inn en resultattildeling på grunnlag av antall kandidater på sykepleier- og førskolelærerutdanning. Departementet har videre omfordelt midler mellom de statlige høgskolene med sikte på etter hvert å utjevne forskjellene i bevilgning mellom de høgskolene som ikke er begrunnet i faktiske kostnadsforskjeller.

I Budsjett-innst S nr 12 (1996-97) ba Stortinget Regjeringen foreta en gjennomgang av de statlige høgskolenes økonomiske situasjon. Regjeringen har, som opplyst i St prp nr 63 (1996-97), bedt Kostnadsberegningutvalget foreta gjennomgangen av økonomien i høgskolesektoren. Regjeringen tar sikte på å presentere resultatene av utvalgets arbeid i Revidert nasjonalbudsjett for 1998.

Forskning

De statlige høgskolene består av fagmiljøer med ulike tradisjon og kompetanse når det gjelder FoU-arbeid. Det er en utfordring for høgskolene å utvikle en helhetlig FoU-strategi ved egen institusjon. Den statlige høgskolesektoren inngår fra 1995 i FoU-statistikken på lik linje med universitetene og vitenskapelige høgskoler.

De statlige høgskolene er inne i Forskningsrådets programmer og frie prosjekter innenfor alle områder. De konkurrerer her om midler på lik linje med øvrige forskningsmiljøer, ut fra en vurdering av prosjektenes kvalitet og relevans. Om lag halvparten av høgskolenes prosjekter har støtte fra området Kultur og samfunn. Støtten fra Forskningsrådet omfatter alt fra studentstipend til større prosjektbevilgninger opptil 2,5 mill kroner.

I tillegg kan det pekes på flere programmer innen næringsrettet forskning i regi av Forskningsrådet rettet mot de statlige høgskolene og de regionale forskningsinstituttene. RUSH (Regional utvikling SMB – Høgskoler) går som prøveprosjekt fra 1995 til 1998. Deltakere er høgskolene i Agder, Telemark, Vestfold og Østfold. Forskningsrådet vurderer tiltak for å trekke høgskolene mer med i FORNY-programmet og i et nytt næringsrettet FoU-program ved de regionale FoU-miljøene i samarbeid med Kommunal- og arbeidsdepartementet, samt i programmet for å øke antall ansatte med høgre utdanning i små og mellomstore bedrifter (SMB Kompetanse).

De statlige høgskolene har gode muligheter til å delta i den næringsrettede forskningen i regionene. Ut fra sine særlige fagområder, som ikke alltid er representert ved universitetene, kan de yte viktige bidrag innen forskning også på andre områder. Ikke minst har høgskolene med sine omfattende profesjonsutdanninger et betydelig potensial for forskning som kan styrke kompetansegrunnlaget for kunnskapskrevende tjenesteyting, spesielt i forhold til de store virkeområdene for offentlig sektor.

Eksternt finansiert virksomhet

Siden omfanget av oppdragsvirksomheten har variert mellom de ulike høgskolene, både når det gjelder kursvirksomhet og FoU-aktiviteter, bør omorganiseringen til større og mer bredspektrede høgskoler gi et godt grunnlag for å øke innsatsen på dette området. Det er ønskelig at den fagkompetansen høgskolene har på en rekke områder, blir nyttet til oppdrag innen etter- og videreutdanning. Det er et institusjonsansvar at denne virksomheten blir

organisert i ryddige former, slik at høyskolene framstår som profesjonelle samarbeidspartnere.

Administrative utviklings- og effektiviseringstiltak

De nye administrasjonene ved høyskolene er nå etablert med mer spesialiserte seksjoner for økonomi-, personal- og studiesaker. Dette åpner for mer effektiv saksbehandling, forutsatt at det etableres interne rutiner og arbeidsdeling mellom ulike nivåer innen høyskolens administrasjon. Dette er forhold Norges forskningsråd skal se på i sin evaluering av høyskolereformen og dens virkninger.

Departementet har etablert kontakt for høyskolene til det utredningsarbeidet som er blitt drevet av Universitetsrådet når det gjelder administrative systemer for de tre administrative hovedområdene. Dette er med sikte på samordning når det gjelder IT-baserte systemer. Det legges til grunn at de nye studieadministrative systemene som ble tatt i bruk ved universitetene fra studieåret 1996-97, også blir tatt i bruk ved de statlige høyskolene som ikke har andre systemer som tilfredsstiller departementets krav.

Departementet har inngått avtale med Statens datasentral om levering av økonomisystemet Agresso til de statlige høyskolene. Det legges opp til innføring av nytt system og elektronisk remittering under statens konsernkontoordning ved høyskolene i løpet av 1998.

Bygg og lokaler

Forslag til bevilgninger til bygg for høyskolene er ført på kap 2445 under Planleggings- og samordningsdepartementet. Bygg ferdigstilt i løpet av 1997 er ført opp i rapportdelen.

Følgende bygg planlegges ferdigstilt i løpet av 1998:

- tilbygg/ombygging for Høgskolen i Telemark (Notodden)
- fellesbygg for Høgskolen i Volda
- nybygg for Høgskolen i Stord/Haugesund (Haugesund)

Følgende bygg har startbevilgning og vil bli ferdig etter 1998:

- nybygg ved Høgskolen i Agder (Gimlemoen)
- nybygg for Høgskolen i Ålesund
- nybygg for Høgskolen i Nord-Trøndelag (Levanger)
- nybygg/tilbygg for Høgskolen i Telemark (Porsgrunn)

Det vises for øvrig til kap 2445 post 30 på Planleggings- og samordningsdepartementets budsjett.

Post 01 Driftsutgifter*Tabell: Fordeling av utgifts- og inntektsbevilgning (i 1 000 kroner)*

Høgskole	Kap 0274 ramme post 01	Kap 0274 ramme post 21	Kap 3274 ramme post 01	Kap 3274 ramme post 02	Måltall studenter 1998 ¹⁾
Sámi allaskuvla/					
Samisk høgskole	15 155	2 575	2 594	230	165
Agder	342 894	13 651	14 280	8 675	5 954
Akershus	128 224	5 450	5 671	2 133	2 010
Bergen	264 732	2 002	2 463	7 154	4 505
Bodø	182 305	14 305	14 635	731	3 233
Buskerud	112 577	5 308	5 515	1 223	1 786
Finnmark	119 564	8 704	8 896	2 879	1 917
Gjøvik	86 055	1 955	2 112	1 080	1 332
Harstad	52 958	903	996	437	977
Hedmark	198 192	9 049	9 389	4 481	3 612
Lillehammer	115 637	15 293	15 463	4 429	1 879
Molde	63 412	931	1 083	608	1 321
Narvik	95 289	5 256	5 358	2 139	862
Nesna	53 082	322	401	427	932
Nord-Trøndelag	168 664	10 632	10 924	2 956	2 905
Oslo	488 700	19 151	19 953	8 994	7 992
Sogn og Fjordane	129 358	5 379	5 615	1 735	2 323
Stavanger	341 408	13 980	14 628	2 590	6 072
Stord/Haugesund	123 866	19 042	19 920	1 845	2 011
Sør-Trøndelag	296 310	4 369	4 938	3 987	5 195
Telemark	257 451	8 070	8 510	7 257	4 155
Tromsø	136 395	4 559	4 786	1 171	2 212
Vestfold	151 317	11 878	12 119	1 441	2 530
Volda	110 726	1 042	1 280	2 959	2 196
Østfold	194 785	2 846	3 208	3 232	3 511
Ålesund	79 486	1 709	1 828	3 039	1 227
Sum					72 814
Annet ²⁾					637
Sum					73 451

1) I måltall for 1998 er ikke nye studieplasser i f m "Handlingsplan for helse og omsorgspersonell" innarbeidet.

2) Omfatter bl a etterutdanningsplasser for lærere, hovedfagsplasser, desentralisert vernepleierutdanning og forkursplasser opprettet høsten 1993 som ledd i sysselsettingspolitikken, samt 30 studieplasser opprettet på desentralisert vernepleierutdanning høsten 1996.

Rammen til institusjonene på post 01 inkluderer midler til studieplasser i henhold til angitt studentmåltall for 1998 og til husleie. I tillegg til de beløpene som er fordelt ovenfor, er det avsatt midler til tiltak som vil bli fordelt senere. Dette gjelder bl a midler til kursvirksomheten ved Statens lærerkurs, tilskudd til Det norske studiesenteret i Storbritannia (York) og husleiebetaling til Statsbygg for statlige bygg hvor det mangler godkjent kontrakt. Bevilgningen på post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3274, postene 02 og 11, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten gjelder lønn (inkl trygd) og driftsutgifter i forbindelse med oppdragsundervisning og oppdragsforskning. Bevilgningen på post 21 kan bare benyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter til oppdragsvirksomheten. Posten kan overskrides tilsvarende den summen som høgskolene får som merinntekt fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II

nr 2. Basert på tidligere års regnskap og forventning om fortsatt positiv utvikling i oppdragsvirksomheten ved institusjonene foreslås det å øke bevilgningen på kap 0274 post 21 og kap 3274 post 01 i 1998 med 20 mill kroner i forhold til 1997.

Departementet gjør imidlertid oppmerksom på at det er budsjettert med større beløp på inntektspost 01 enn på utgiftspost 21. Dette innebærer at høgskolene ikke kan disponere hele inntekten fra oppdragsvirksomheten.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

På denne posten vil det etter særskilt søknad bli tildelt midler til høgskoler som får nybygg, mindre tilbygg og nye store leielokaler. For øvrig vil det bli stilt et beløp til disposisjon for hver av høgskolene til anskaffelse av utstyr til felles administrative funksjoner, kommunikasjon m m foruten undervisningsutstyr og utstyr til FoU-virksomhet.

Posten skal også dekke vedlikehold, ombygging og mindre utvidelser av lokaler ved høgskolene. Den store økningen i studenttallet har ført til at flere av høgskolene trenger midler til ombygging eller mindre tilbygg. Bevilgningen vil bli benyttet til ominnredning i private og statlige bygg for å redusere husleiekostnadene mest mulig.

Post 70 Tilskudd

Bevilgningen omfatter tilskudd til Høgskolestiftelsen på Kjeller og driftstilskudd til Stiftelsen Ole Bull-akademiet på Voss for opplæring av studenter i folkemusikk. Tilskuddet til Høgskolestiftelsen på Kjeller er bl a til videreføring av studiene i miljø- og energiteknikk og miljørettet helsevern.

KAP 3274 STATLIGE HØGSKOLER (JF KAP 0274)

Kap 3274 Statlige høgskoler fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	219 341	176 665	196 565
02	Salgsinntekter mv	127 063	76 404	77 832
03	Diverse inntekter	52	0	0
11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	20 517	0	0
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	17 539	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	19 782	0	0
	Sum kap 3274	404 294	253 069	274 397

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- I forbindelse med opprettelsen av Norgesnetttrådet er det overført 0,1 mill kroner fra post 01 og 0,1 mill kroner fra post 02 til kap 3281.
- Post 01 er oppjustert med 20 mill kroner, jf tilsvarende økning av utgiftene på kap 0274.

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

På post 01 føres oppdragsinntekter. På post 02 skal foruten salg av materiell også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste framleieinntekter kan føres på post 02. Under post 02 blir det videre ført vederlag for poliklinisk pasientbehandling ved fysioterapiutdanningen.

KAP 0278 NORGES LANDBRUKSHØGSKOLE (JF KAP 3278)

Kapitlet finansierer:

- drift av Norges landbrukshøgskole (NLH).

Kap 0278 Norges landbrukshøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	0	297 073	304 162
21	Spesielle driftsutgifter	0	110 869	110 869
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	0	6 201	8 325
49	Kjøp av eiendom, <i>kan overføres</i>	0	0	10
	Sum kap 0278	0	414 143	423 366

SIII 1997: Post 01: 195 993, post 11: 101 080, post 46: 6 201

Norges landbrukshøgskole ble overført til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med virkning fra 1. januar 1997. Regnskapstallene for 1996 er regnskapsført under kap 1124 Norges landbrukshøgskole.

I forhold til 1997 er det foretatt følgende tekniske endring:

- 2 mill kroner er overført fra kap 0281 til post 45 i forbindelse med endring i føring av byggebevilgninger.

Resultatrapport for 1996-97

Hovedtyngden av studentene ved Norges landbrukshøgskole gjennomfører et femårig studieløp, som avsluttes med en av gradene cand agric, sivilingeniør eller cand scient. Cand scient-graden er midlertidig godkjent av departementet for studenter som er tatt opp i årene 1993-97.

Høgskolen har 12 studieretninger, hvorav ni fører fram til graden cand agric, to til sivilingeniør og én fører fram til graden cand scient. Høgskolen tilbyr også et toårig Master-program i «Management of Natural Resources and Sustainable Agriculture», som er fullfinansiert av NORAD. Dette studiet er primært for utenlandske studenter. Ved NLH er det Noragric, Senter for internasjonale miljø- og utviklingsstudier, som er ansvarlig for dette programmet.

I tre av studieretningene går studentene alle fem årene ved NLH. I de øvrige studieretningene tar studentene første studieår ved noen av de statlige høgskolene. I tillegg kan studenter med en treårig utdanning fra andre læresteder med relevant høgre utdanning søke opptak på tredje eller fjerde studieår ved NLH, avhengig av hvor godt den tidligere utdanningen samsvarer med studietilbudene ved NLH. Høgskolen har også et samarbeid med Universitetet i Tromsø når det gjelder første og andre studieår, eventuelt også siste året (hovedfagsdelen).

Det var høsten 1996 registrert totalt 2 628 studenter ved Norges landbrukshøgskole. Dette tallet inkluderer Master of Science-studenter, jf studenttabellen nedenfor.

Tabell: Studenttall

Studium	Opptak 1996	Måltall 1996 ¹⁾	Registrert 1996
Landbruksutdanning - profesjon/hovedfag	488 ²⁾	2 110	2 318 ³⁾
Landbruksutdanning - mastergrad	31	55	60
Landbruksutdanning - dr grad	24	256	250
Sum	543	2 421	2 628

1) Tallene ble i St prp nr 1 (1995-96) for Landbruksdepartementet angitt som prognoser.

2) Inkluderer 64 studenter på hovedfag (cand scient-utdanning).

3) Inkluderer 189 studenter på hovedfag (cand scient-utdanning).

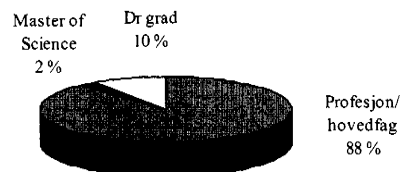
Måltallet i 1996 for opptaket på profesjonsstudiene ved NLH var 400 på første studieår og 100 på høgre nivå (tredje eller fjerde studieår, jf ovenfor), totalt 500. Det registrerte opptaket på profesjonsutdanningene ligger noe under måltallet for 1996, og representerer en nedgang i forhold til opptaket fra 1995 innen profesjonsutdanningene.

Antall registrerte studenter ved institusjonen ligger derimot godt over det totale måltallet med ca 200 studenter. Dette skyldes i all vesentlighet overoppfylling på profesjonsutdanningene.

Fordeling kvinner/menn, registrerte studenter høst 1996

Fordeling på forskjellige studienivåer, registrerte studenter høst 1996

Kvinneandelen ved høgsolen er om lag på samme nivå som i 1995.

Tabell: Kandidater 1996

Studium/grad	Måltall kandidater 1996	Registrerte kandidater 1996
<i>Profesjon</i>		
Cand agric		251
Sivilingeniør		51
Sum profesjon	340	302
<i>Master</i>		
Master of Science	27	29
Sum master	27	29
<i>Doktorgrad</i>		
Dr scient		24
Sum doktorgrad	30	24 ¹⁾
Totalsum	397	355

1) Kilde: NIFU

Det har vært en økning i totalt antall uteksaminerte kandidater ved Norges landbruks-høgskole fra 1995 til 1996 med 55 kandidater, men fortsatt ligger kandidatproduksjonen, særlig innen profesjonsutdanningene, under måltallet. Det faktiske antallet kandidater for cand agric og siv ing er til sammen 302 i 1996, og ligger 38 under måltallet. Antall uteksaminerte kandidater innen cand agric har imidlertid gått opp fra 205 i 1995 til 251 i 1996. Av det totale antallet kandidater i 1996 er ca 45 pst kvinner.

Det ble avlagt i alt 24 doktorgrader ved NLH i 1996. Dette er en nedgang i forhold til 1995, da antall doktorgrader var 27. Andelen kvinner som tok doktorgraden i 1996, var ca 42 pst. NLH har som mål å tildele ca 40 dr scient-grader per år for å sikre rekrutteringen innen områder høgsolen har ansvaret for.

NLH arbeider både med å utvikle egne doktorgradskurs og med å øke kurstilbudet gjennom Nordisk forskerutdanningsakademi og NOVA- (Nordic Forestry, Veterinary and Agricultural) universitetet. Det arbeides i tillegg for å øke doktorgradskandidatenes internasjonale deltakelse bl a gjennom EUs utvekslingsprogram.

Forskningen ved NLH omfatter grunnforskning som basis for den forskningsbaserte utdanningen, forskeropplæringen og den mest næringsrettede forskningen. Høgsolen utfører en betydelig grunnforskning innen fagområdene bioteknologi, biologi og naturforvaltning, maskin og konstruksjonsteknikk, matematisk modellering av biologiske prosesser og klimaendringer.

Høgsolens forskningsinnsats er omfattende på en rekke felter av sentral betydning for bærekraftig forvaltning og regulering av naturbruk. Det er et viktig mål for høgsolen at studentene får kjennskap til den nyeste kunnskapen innen disse feltene og at de får et bevisst forhold til en miljøriktig utnyttning av naturressurser.

NLH har i 1996 lagt stor vekt på å øke sitt internasjonale engasjement gjennom å delta i EUs forskningsprogrammer. Per 31. desember 1996 var NLH engasjert i 26 EU-prosjekter.

Totalt produserte høgsolen 831 vitenskapelige publikasjoner i 1996, jf tabellen nedenfor.

Tabell: Vitenskapelige publikasjoner i 1995 og 1996

Norges landbrukshøgskole	Vitenskapelige publikasjoner	
	1995	1996
Artikler i vitenskapelige tidsskrifter	263	275
Vitenskapelige avhandlinger	28	23
Faglige bøker	18	48
Kapitler i faglige bøker og lærebøker	378	485
Sum	687	831

Formidling anses som en viktig del av forskningen ved høgskolen. Ved at høgskolens forskere holder en rekke foredrag, publiserer artikler m m for å nå et bredere publikum skjer formidlingen som en integrert del av forskningen. NLHs forskning blir også i økende grad gjort tilgjengelig på Internett.

Ved fem av instituttene er det egne formidlingsstillinger som arbeider med forskningsformidling på heltid, med både brukerrettet og generell populærvitenskapelig formidling.

Den eksternt finansierte virksomheten som blir regnskapsført i statsregnskapet, hadde i 1996 et samlet volum på 122,6 mill kroner. Dette representerer en nedgang på 4,1 mill kroner eller 3,2 pst fra 1995.

Resultatmål for 1998

Innenfor Norgesnett skal Norges landbrukshøgskole være et nasjonalt tyngdepunkt innenfor sine spesialområder, med et spesielt ansvar for grunnforskning og forskerutdanning på disse områdene.

NLH vil prioritere utdanning og forskning på områdene innen miljø, natur- og arealforvaltning, matvareproduksjon, foredling, kvalitet og ernæring, bygde- og næringsutvikling, skogproduksjon og virkesforedling og internasjonal virksomhet.

Høgskolen må prioritere tiltak som kan forbedre studiegjennomføringen. Det er et mål at studentgjennomstrømmingen på profesjonsstudiet og doktorgradsstudiet holdes på et høyt nivå, slik at flest mulig kommer igjennom studiet på normert tid.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter og uteksaminerte kandidater i 1997 og 1998:

Tabell: Måltall studenter og kandidater

Studium	Måltall studenter		Måltall uteksaminerte kandidater	
	1997	1998	1997	1998
Profesjon/hovedfag	2 234	2 234	360	360
Master of Science	55	55	30	30
Doktorgrad	256	256	30	30
Sum	2 545	2 545	420	420

Departementet ser det som viktig at høgskolen opprettholder nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Budsjettforslag for 1998

Det er ved fordeling av budsjetttrammen lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved høgskolen til utdanningskapasiteten nasjonalt. Det er videre lagt vekt på at virksomheten skal ha god kvalitet.

I forbindelse med behandlingen av Innst S nr 295 (1996-97), jf St prp nr 63 (1996-97), vedtok Stortinget en formell deling av Administrasjons- og forskningsbygget på Ås. Tilbygget til Meieribygningen ved NLH er ført opp under kap 1580 Bygg utenfor husleieordningen under Planleggings- og samordningsdepartementet.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under posten 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3278, post 02, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter lønn (inkl trygd) og driftsmidler til oppdragsforskning som blir finansiert av inntekter under kap 3278 post 01.

Bevilgningen under post 21 kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap 3278, post 01, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten gjelder generell bevilgning til vitenskapelig utstyr, kjøp av utstyr og inventar til nybygg, samt større vedlikeholds- og ombyggingsarbeider.

Post 49 Kjøp av eiendom, kan overføres

Posten gjelder kjøp av eiendommer til undervisnings- og forskningsformål ved høgsolen med inntekter fra salg av eiendom som inntektsføres under kap 3278 post 49. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap 3278 post 49, jf forslag til vedtak II nr 1 og IV nr 1.

KAP 3278 NORGES LANDBRUKSHØGSKOLE (JF KAP 0278)

Kap 3278 Norges landbrukshøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	0	110 869	110 869
02	Salgsinntekter mv	0	14 610	14 902
03	Diverse inntekter	0	0	160
49	Salg av eiendom	0	0	10
	Sum kap 3278	0	125 479	125 941

Norges landbrukshøgskole ble overført til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med virkning fra 1. januar 1997. Regnskapstallene for 1996 er regnskapsført under kap 4124 Norges landbrukshøgskole.

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

- Inntekstpost 03 er økt med kr 160 000 som følge av en endring i Forskrift om foredragsavgift på formeringsvare av såvare, planter og plantedeler. Inntektsbevilgningen til høgsolen økes med størrelsen på den avgiften som Statens landbrukstilsyn iht forskriften skal utbetale til høgsolen.

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder inntekter fra oppdragsvirksomhet. Under post 02 skal foruten salg av materiell også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste framleieinntekter kan føres under post 02.

Post 03 Diverse inntekter

På post 03 føres inntekter fra artsrettigheter. Ellers blir posten benyttet til føring av inntekter som normalt ikke gir grunnlag for overskridelse av utgiftsbevilgninger.

KAP 0279 NORGES VETERINÆRHØGSKOLE (JF KAP 3279)

Kapitlet finansierer:

- drift av Norges veterinærhøgskole (NVH)
- kjøp av 15 studieplasser i utlandet.

Kap 0279 Norges veterinærhøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	0	123 893	127 837
21	Spesielle driftsutgifter	0	27 399	32 599
	Sum kap 0279	0	151 292	160 436

SIH 1997: Post 01: 76 505, post 11: 47 388

Norges veterinærhøgskole ble overført til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med virkning fra 1. januar 1997. Regnskapstallene for 1996 er regnskapsført under kap 1126 Norges veterinærhøgskole.

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Post 01 er økt med kr 600 000. Dette er midler til helårsvirkning av to stillinger som blir overført fra kap 0260 Universitetet i Oslo (UiO) til Norges veterinærhøgskole som følge av at kjemiundervisningen ved UiO for veterinærstudenter ved NVH opphørte våren 1997, og ble startet opp ved NVH høsten 1997.
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 21 med 5,2 mill kroner, jf en parallell økning av inntektsbevilgningen på post 01 under kap 3279.

Resultatrapport for 1996-97

Norges veterinærhøgskoles formål er å være en vitenskapelig høgskole på høyt nivå som arbeider for å fremme et etisk forsvarlig dyrehold, en sunn dyrebestand og hygienisk og kvalitativt gode næringsmidler for mennesker og dyr. NVHs virksomhet omfatter utdanning av veterinærer, dyrepleiere og forskere, etter- og videreutdanning, forskning, service, kunnskapsformidling og informasjon.

Norges veterinærhøgskole har ansvar for utdanning av veterinærer i Norge og for utdanning av dyrepleiere. Hovedtyngden av studentene ved NVH gjennomfører et studieløp på 5,5-6 år, som avsluttes med graden cand med vet. Dyrepleierstudiet er en ettårig utdanning.

Undervisningen tar sikte på å utdanne veterinærer med bred bakgrunn i biologi. Dette innebærer at veterinærer i dag i økende grad benyttes i yrker utenom den tradisjonelle veterinærmedisin. I denne forbindelse er det lagt stor vekt på undervisning innen akvakultur og fiskesykdommer.

Dyrepleiere skal dekke det behovet veterinærer har for assistanse under undersøkelse og behandling av dyrene. Fra 1996 er studieplanen blitt justert slik at utdanningen også tilfredsstiller kravene til utdanning av forsøksdyrteknikere.

Det var høsten 1996 registrert totalt 399 studenter ved Norges veterinærhøgskole, jf tabellen nedenfor.

Tabell: Studenttall

Studium	Opptak 1996	Måltall 1996 ¹⁾	Registrert 1996
Veterinær	61	336	337
Dyrepleier	14	14	14
Dr grad	10	60	48
Sum	85	410	399
Veterinærstudenter i utlandet	15	75	75

1) Tallene er i henhold til St prp nr 1 (1995-96) for Landbruksdepartementet.

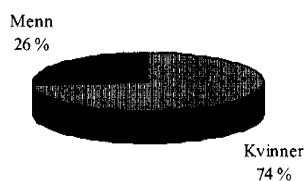
I tillegg til det ordinære opptaket til veterinærstudiet ved høgskolen, tar NVH hvert år opp i alt 15 veterinærstudenter til studier i utlandet. Disse formidler høgskolen videre til universiteter/ høgskoler i England, Skottland og Sverige.

Det totale antallet registrerte studenter ved NVH ligger noe under måltallet for 1996, men både for veterinærutdanningen og dyrepleierutdanningen er måltallet oppfylt.

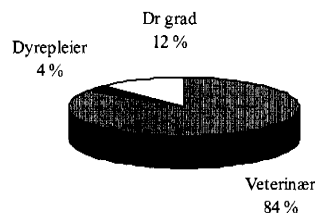
Antall studerende innen forskerutdanningen har gått ned de senere årene bl a som følge av lavere opptak.

Høgskolen har satt i gang en sentralisert fagevaluering for å skaffe grunnlag for studieforbedrende tiltak. Innen nåværende studieplan er det satt i gang et arbeid for å få redusert obligatorisk undervisning og forelesninger slik at studentene får mer tid til selvstudium. Det er også ønske om å legge til rette for studentutveksling innen ERASMUS og NORDPLUS. Høgskolen har også arbeidet videre med rapporten fra den internasjonale komiteen som evaluerte veterinærutdanningen i 1995.

Fordeling kvinner/menn, registrerte studenter høst 1996

Fordeling på forskjellige studier, registrerte studenter høst 1996

Kvinneandelen ved høgsolen er om lag på samme nivå som i 1995.

Tabell: Kandidater 1996

Studium/grad	Måltall kandidater 1996 ²⁾	Registrerte kandidater 1996
<i>Profesjon</i>		
Cand med vet	56	43
Sum profesjon	56	43
<i>Lavere grad</i>		
Dyrepleier	14	12
Sum lavere grad	14	12
<i>Doktorgrad</i>		
Dr med vet		2
Dr scient		9
Sum doktorgrad	10	11 ¹⁾
Totalsum	80	66
Veterinærstudenter i utlandet	15	15

1) Kilde: NIFU

2) Tallene er i henhold til St prp nr 1 (1995-96) for Landbruksdepartementet.

Kandidattall per år innen veterinærutdanningen påvirkes av at kullene må deles som følge av at de store kliniske avsluttende eksamenene må fordeles på vår- og høstsemester.

NVH har de senere årene dreid forskningen over på prioriterte områder. Dette gjelder spesielt havbruk, bioteknologi og næringsmiddelforskning. NVH har et ansvar for grunnforskning innen det veterinærmedisinske fagområdet, men har også viktige oppgaver innen målrettet forskning og oppdragsvirksomhet. Bioteknologi pekes ut som et fortsatt viktig satsingsområde for NVH både innen grunnforskning og når det gjelder satsing på praktisk anvendelse av teknologien.

Innen forskningen ønsker NVH å utnytte kunnskapsmarkedet ved å samarbeide aktivt med andre relevante forskningsmiljøer gjennom forskernettverk nasjonalt (Norgesnett) og med internasjonale forskningsorganer som f eks innen EUs programmer.

Norges veterinærhøgskole deltar i et 20-talls internasjonale forskningsprogrammer/prosjekter innen bl a genkartlegging hos dyr, bioteknologi - fisk, mikrobiologi - matvaresikkerhet, patologi, anatomi og toksikologi.

Høgsolen har hatt et utbredt samarbeid med nasjonale forskningsinstitusjoner, både innenfor og utenfor universitetssektoren. Som eksempler på bredden i slikt forskningssamarbeid kan nevnes: romegrasforgiftning hos drøvtyggere, infeksiøs lakseanemi, bakterien *E coli* som årsak til alvorlig matforgiftning og komparativ kreftforskning – hund – menneske.

Faste vitenskapelig tilsatte har i 1996 produsert totalt 297 vitenskapelige publikasjoner, jf tabellen nedenfor.

Tabell: Vitenskapelige publikasjoner i 1995 og 1996

Norges veterinærhøgskole	Vitenskapelige publikasjoner	
	1995	1996
Artikler i vitenskapelige tidsskrifter	188	249
Vitenskapelige avhandlinger	1	1
Faglige bøker	4	3
Kapitler i faglige bøker og lærebøker	13	44
Sum	206 ¹⁾	297 ²⁾

1) I tillegg har stipendiater og andre med tilknytning til institusjonen produsert totalt 113 vitenskapelige publikasjoner.

2) I tillegg har stipendiater og andre med tilknytning til institusjonen produsert totalt 121 vitenskapelige publikasjoner.

Tabell: Populærvitenskapelig formidling

	1995	1996
Populærvitenskapelige artikler	116	107
Foredrag	186	338
Ulike informasjonsoppdrag ¹⁾	59	64
Annet ²⁾	51	28
Sum	412	537

1) Refererer seg særlig til radiointervjuer.

2) Refererer seg særlig til utarbeidelse av faglige kompendier.

Den eksternt finansierte oppdragsvirksomheten som blir regnskapsført i statsregnskapet, hadde i 1996 et samlet volum på ca 41,5 mill kroner. Dette representerer en økning på ca 9,7 mill kroner eller 30,5 pst fra 1995. I alt er det nær 200 prosjekter i gang ved NVH. Hoveddelen av prosjektene faller inn under fagområdet veterinærmedisin i videste forstand. I tillegg faller mange delprosjekter inn under de nasjonale satsingsområdene bioteknologi, helse-miljø-levekår, akvakultur og fiskehelse.

Resultatmål for 1998

Innenfor Norgesnett skal Norges veterinærhøgskole ivareta et nasjonalt ansvar for veterinærutdanning, med spesielt ansvar for grunnforskning og forskerutdanning på området.

Det er et mål at studentgjennomstrømmingen ved veterinærstudiet fremdeles holdes på et høyt nivå, slik at flest mulig kommer igjennom studiet på normert tid. Dette gjelder også for doktorgradsstudenter. I tillegg er det et mål at det totale studentmåletallet ved institusjonen skal være oppfylt.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter og uteksaminerte kandidater i 1997 og 1998:

Tabell: Måltall studenter og kandidater

Studium	Måltall studenter		Måltall uteksaminerte kandidater	
	1997	1998	1997	1998
Dyrepleier	14	14	14	14
Cand med vet	336	336	56	56
Doktorgrad	60	60	15	10
Sum	410	410	85	80
Veterinærstudenter i utlandet	75	75	15	15

Departementet ser det som viktig at høgskolen viderefører nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Budsjettforslag for 1998

Det er ved fordeling av budsjetttrammen lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved høgskolen til utdanningskapasiteten nasjonalt. Det er videre lagt vekt på at virksomheten skal ha god kvalitet.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3279, post 02, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter lønn (inkl trygd) og driftsmidler til oppdragsforskning som blir finansiert av inntekter under kap 3279 post 01. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

KAP 3279 NORGES VETERINÆRHØGSKOLE (JF KAP 0279)**Kap 3279 Norges veterinærhøgskole fordelt på poster**

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	0	27 399	32 599
02	Salgsinntekter mv	0	7 531	7 682
04	Refusjon gebyrstipend	0	1 060	1 081
	Sum kap 3279	0	35 990	41 362

Norges veterinærhøgskole ble overført til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med virkning fra 1. januar 1997. Regnskapstallene for 1996 er regnskapsført under kap 4126 Norges veterinærhøgskole.

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

- Det er foretatt en oppjustering av inntektsbevilgningen på post 01 med 5,2 mill kroner, jf en parallell økning av utgiftsbevilgningen på post 21 under kap 0279.

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder oppdragsinntekter. Under post 02 skal foruten salg av materiell også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste framleieinntekter kan føres under post 02.

KAP 0280 RIKSBIBLIOTEKTJENESTEN (JF KAP 3280)

Kapitlet omfatter:

- drift av Riksbibliotek tjenesten
- tilskudd til Bibliothèque Nordique i Paris.

Kap 0280 Riksbibliotek tjenesten fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	11 624	12 213	12 464
21	Spesielle driftsutgifter	1 900	50	50
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 126	1 147	1 170
70	Tilskudd til Bibliothèque Nordique, Paris	67	68	70
	Sum kap 0280	14 717	13 478	13 754

Regnskap 1996: Post 01: 5 637, post 11: 5 987

SIII 1997: Post 01: 5 212, post 11: 7 001

Resultatrapport for 1996

Riksbibliotek tjenesten er et rådgivende og samordnende organ for alle forsknings- og fagbiblioteker og for norske informasjons- og dokumentasjonstjenester.

I tillegg til det løpende statistikkarbeidet har Riksbibliotek tjenesten arbeidet for å effektivisere og rasjonalisere statistikkinnhenting. Det har vært arbeidet med å få en bedre oversikt over ressursutviklingen i fag- og forskningsbibliotekene. Videre er det lagt arbeid i å lette tilgangen til faglig dokumentasjon, bl a ved å administrere og videreutvikle inngåtte fellesavtaler om tilgang til sentrale faglige databaser fra Online Computer Library Center (OCLC) og Institute for Scientific Information (ISI) på vegne av forskere, lærere og studenter ved ca 40 institusjoner innen høyere utdanning og forskning.

Det er også satt i gang en rekke kompetansehevingstiltak. Riksbibliotek tjenesten har også arbeidet for en tettere integrasjon av fag- og forskningsbiblioteker i institusjonenes faglige virksomhet, samt for fag- og forskningsbibliotekenes rolle som dokumentasjonssentre for annen informasjon enn den papirbaserte.

Fag- og forskningsbibliotekene kan vise til en sterk vekst både i antall utlån, i utveksling av dokumenter mellom bibliotekene og i produktiviteten per ansatt. Den økte bruken av fag- og forskningsbibliotekene kan dels tilskrives økningen i studenttallet de senere årene, og dels økt tilgjengelighet av dokumenter som følge av økt tilfang av dokumenter gjennom online-søk i databaser.

I forbindelse med evalueringen av høyskolereformen av 1994 har Riksbibliotek tjenesten hatt spesielt fokus på høyskolebibliotekenes rolle og deres integrering i eierinstitusjonenes faglige virksomhet. Det har også vært arbeidet med retningslinjer for lånesamarbeid og samvirke mellom fag- og forskningsbiblioteker bl a om oppgavefordeling innen Norgesnettet.

Riksbibliotek tjenesten arbeider også aktivt i internasjonalt standardiserings- og informasjonsutvekslingsarbeid. Riksbibliotek tjenesten er National Focal Point for EUs bibliotekforskningsprogram og for International Federation for Information and Documentation (FID).

Riksbibliotek tjenesten utgir eget fagtidsskrift, skriftserie og statistiske oversikter over ressursene i norsk fag- og forskningsbibliotek.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Kulturdepartementet har begge ansvar for saksfelt med sterke interesser innenfor biblioteksektoren. De omleggingene som IT-utviklingen har forårsaket og vil forårsake i tiden framover, har ikke bare implikasjoner for bibliotekinstitusjonenes indre liv, men mer overordnet for de samlede rammevilkårene for utdannings-, forsknings- og kulturinstitusjonenes funksjonsmåte og samspill.

Det vil bli opprettet en arbeidsgruppe for IT og andre sektorovergripende spørsmål innenfor bibliotek, arkiv og museum, med likt antall medlemmer oppnevnt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Kulturdepartementet. Hovedoppgaven vil bli å kartlegge fellesområdene for de tre sektorene, peke på samordningstiltak innenfor de tre sektorene, særlig i tilknytning til Kulturnett Norge og etter- og videreutdanningsreformen, og foreslå tiltak for å skape synergieffekter for utdannings-, forsknings- og kultursektoren. For øvrig forutsettes Riksbibliotek tjenesten, Statens bibliotektilsyn og Norsk museumsutvikling samlokalisert.

Resultatmål for 1998

Riksbibliotek tjenesten må i 1998 fortsette arbeidet med å sikre et effektivt faglig og vitenskapelig bibliotekvesen. Dette arbeidet må skje både innenfor rammen av Norgesnettet og gjennom internasjonale nettverk, informasjons- og koordineringsvirksomhet, kompetansehevingstiltak og bidrag til utvikling og effektiv bruk av teknologi og andre ressurser i faglig dokumentasjon.

Budsjettforslag for 1998

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3280, post 02, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter mindre oppdrag. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Store utstysanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten omfatter grunnbevilgning til videre utbygging av BIBSYS.

Post 70 Tilskudd til Bibliothèque Nordique, Paris

Bevilgningen omfatter tilskudd til tidsskriftabonnementer og kjøp av bøker.

KAP 3280 RIKSBIBLIOTEKTJENESTEN (JF KAP 0280)**Kap 3280 Riksbibliotekstjenesten fordelt på poster**

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	1 846	52	52
02	Salgsinntekter mv	80	0	0
	Sum kap 3280	1 926	52	52

**KAP 0281 FELLESUTGIFTER FOR UNIVERSITETER OG HØGSKOLER
(JF KAP 3281)**

Kapitlet finansierer:

- rekrutteringsstillinger som ikke er permanent knyttet til bestemte fagområder eller institusjoner
- stimuleringsprogram for bedre studiegjennomføring
- tretermens studieordning
- felles program for fjernundervisning
- utdanningsforskning
- nasjonale tungregnetiltak og drift av nasjonale og internasjonale elektroniske nett, samt Universitetsstudiene på Kjeller (UNIK)
- Universitetsstudiene på Svalbard (UNIS)
- internasjonalt samarbeid
- statistikk om høgre utdanning
- Norgesnettrådet
- mindre infrastrukturtiltak.

Kap 0281 Fellesutgifter for universiteter og høyskoler fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	490 042	412 521	479 841
21	Spesielle driftsutgifter	0	1 271	1 393
30	Bygg, <i>kan overføres</i>	212 054	508 150	0
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	7 728	20 050	7 701
49	Kjøp av eiendom, <i>kan overføres</i>	0	0	25 000
60	Tilskudd RiT 2000, <i>kan overføres</i>	0	0	36 300
70	Tilskudd til utgivelse av lærebøker	5 852	5 991	6 141
71	Tilskudd til Stiftelsen for helsetjenesteforskning ved Sentralsykehuset i Akershus	4 090	4 177	4 281
73	Tilskudd til internasjonale programmer	35 484	36 801	37 960
80	Til disposisjon for departementet	465	0	0
90	Kapitalinnskudd i forskningsstiftelser	200	208	208
	Sum kap 0281	755 915	989 169	598 825

Regnskap 1996: Post 01: 174 551, post 11: 315 491

SIII 1997: Post 01: 293 508, post 11: 119 013

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- I forbindelse med opprettelsen av Norgesnettrådet er det på helårsbasis overført ca 24,1 mill kroner til post 01 og 0,1 mill kroner til post 21 fra kap 0274.
- Bevilgningene til igangsetting og videreføring av nye bygg ved universiteter og vitenskapelige høyskoler er overført fra post 30 til kap 1580 Bygg utenfor husleieordningen

under Planleggings- og samordningsdepartementet. Totalt 30,2 mill kroner til ombygginger mv er overført til kap 0260-0263, 0268 og 0278.

- I forbindelse med kjøp av bygg til samlokalisering av hele Musikkhøgskolens virksomhet er det opprettet ny post 49.
- I forbindelse med tilskudd til bygging av undervisningsdelen av Regionsykehuset i Trondheim er det opprettet ny post 60.

Resultatrapport for 1996-97

Rekrutteringsstipendprogrammet

De siste årene har det vært en økt satsing på forskerrekruttering gjennom de organiserte doktorgradsprogrammene. Midlene til de 436 stipendene som har vært tildelt tidligere år, ble videreført. Lærestedene har satt i gang flere tiltak for å bedre kvaliteten i doktorgradsprogrammene for å motivere og veilede rekruttene fram til doktorgrad på normert tid. Institusjonene har bl a innført at doktorgradsstudent og institutt/veileder skal inngå en forpliktende skriftlig avtale om veiledning og progresjon i arbeidet med avhandlingen. Institusjonene arbeider også med å legge forholdene til rette for at rekruttene i en periode kan oppholde seg ved utenlandske læresteder. For å få flere kvinnelige rekrutter har lærestedene lagt forholdene bedre til rette for disse, bl a ved å tilby barnehageplass.

Ved behandlingen av St prp nr 1 (1996-97) ble det bevilget 15 mill kroner til opprettelse av nye rekrutteringsstillinger. I forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 1997, jf St prp nr 63 (1996-97), ble det spesifisert at midlene skulle benyttes til å opprette 46 post doc-stillinger og 46 stipendiatstillinger. De formelle sidene ved tilpasning av stillingskategorien post doc til tjenestemannsloven er fortsatt under utredning. Når det gjelder de 46 stipendiatstillingene, vil disse bli fordelt med 23 stillinger til universiteter og vitenskapelige høyskoler og 23 stillinger til statlige høyskoler. Samtlige stipendiatstillinger skal benyttes til doktorgradsutdanning. De 23 stillingene til universiteter og vitenskapelige høyskoler er fordelt i 1997. De 23 stillingene til statlige høyskoler vil bli fordelt etter søknad, der høyskolenes fagprofil og knutepunktfunksjoner i Norgesnett vil bli tillagt stor vekt. Gjennom fordelingen av de 46 nye stipendiatstillingene ønsker departementet videre å styrke forskningen på enkelte prioriterte områder, som fag-/yrkesdidaktikk, teknologi og samiske studier.

Stimuleringsprogram for bedre studiegjennomføring

Tiltak rettet mot studiemiljøene for å få hovedfags- og doktorgradsstudentene gjennom på kortere tid, ble videreført i 1996 og 1997.

For å stimulere til økt gjennomstrømming i doktorgradsprogrammene fikk institusjonene i 1997 utbetalt kr 20 000 per uteksaminerte mannlige doktorgradskandidat og kr 30 000 per uteksaminerte kvinnelige doktorgradskandidat.

I 1997 ble 250 mill kroner av bevilgningen til de fire universitetene fordelt på grunnlag av avlagte vekttall ved institusjonene. Intensjonen bak denne ordningen er at institusjonene skal bli stimulert til å forbedre studiegjennomføringen innenfor de fagene hvor denne ikke er tilfredsstillende.

Tretermens studieordning

Målsettingen med tretermens studieordning er at studentene kan gjennomføre et studium på kortere tid enn normert for utdanningen. I tillegg til økt gjennomstrømming har hensikten vært å utnytte ressursene ved lærestedene på helårsbasis i større grad enn i dag, bl a med hensyn til bruk av undervisningsrom og laboratorier.

Hvert år har om lag 1 000 studenter deltatt i ordningen, som har hatt en ramme på 10 mill kroner årlig. Departementet har videreført ordningen for de studiene hvor gjennomføringen har vært god.

Ordningen er evaluert av Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU). Hovedresultatene viser at gjennomføringsprosenten blant studentene varierer, men den har i de fleste tilfeller vært bedre enn i de ordinære semestrene.

Fjernundervisning

Sentralorganet for fjernundervisning på universitets- og høyskolenivå (SOFF) ble organisert som et permanent organ i 1994 med sekretariatet knyttet til Universitetet i Tromsø. Hovedoppgaven for SOFF er å stimulere og koordinere utviklingen av fjernundervisning innen høyere utdanning i Norge. I 1995 foretok departementet en gjennomgang av statlige organer med ansvar for fjernundervisning. For å sikre best mulig organisering og ansvarsfordeling mellom disse har departementet bestemt at SOFF skal ha eneansvar for

koordinering og tilrettelegging av tilbud om fjernundervisning på universitets- og høgsolenivå, jf kapitlene 0244 og 0252.

Etter tilråding fra SOFF ble om lag 8,3 mill kroner fordelt til universiteter og høgsolen til utvikling av fjernundervisningsprosjekter i 1996. Universitetene fikk ca 5,1 mill kroner, mens høgsolen fikk ca 3,2 mill kroner av disse prosjektmidlene. Det ble gitt støtte til utvikling av nye fjernundervisningstilbud, til utvikling av egnede læremidler og til gjennomføring av etablerte fjernundervisningstilbud. Ca 3,4 mill kroner ble brukt til styrets og sekretariatets arbeid.

Utdanningsforskning

Våren 1997 ble det utført en undersøkelse om studievevaner blant høgsolenestudenter ved ingeniør- og allmennlærerutdanningene. Prosjektet om rekruttering og gjennomstrømming i høgre utdanning og undersøkelsen av arbeidsmarkedet for kandidater med høgre utdanning ble videreført for 1996 og fortsetter i 1997 som prioriterte områder. Likeledes videreføres undersøkelsen om norsk videregående utdanning i et internasjonalt perspektiv. Det gis delfinansiering til en undersøkelse av student- og stipendiatvekstens betydning for forskningsomfanget ved universitetene, samt en analyse av norske forskeres aktivitetsnivå og innflytelse belyst ved bibliometriske data (publiserings- og siteringsstatistikk). Som en oppfølging av undersøkelsen om organiseringen av hovedfags- og doktorgradsutdanningen under de nye doktorgradsordningene, har Norsk studentunion (NSU) fått støtte til en undersøkelse om veiledning av hovedfagsstudenter. I tillegg har det blitt nedsatt et utvalg som skal evaluere norskfaget i allmennlærerutdanningen.

Forskningsrådet har i samarbeid med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet startet et seksårig forskningsprogram om utdanningsforskning. Programmet Kompetanse, utdanning og verdiskaping (1996-2001) har som overordnet mål å frambringe kunnskap som belyser forholdet mellom utdanning og samfunn, med særlig vektlegging av sammenhengen mellom utdanning/opplæring og verdiskaping i næringslivet. I 1997 er det gitt et bidrag på 2 mill kroner til forskningsprogrammet.

Informasjonsteknologiprogrammet

Det ble i 1996 gitt tilskudd til flere IT-tiltak på kap 0281 innenfor høgre utdanning. Dette gjelder bl a tilskudd til drift av tungregneanlegg, nasjonale nettverk og tilskudd til Universitetsstudiene på Kjeller.

Norges forskningsråd har etablert et tungregneprogram med et eget programstyre som administrerer og samordner nasjonale tungregneressurser finansiert av departementet. Brukere av tungregneressursene er hovedsakelig universitetsforskere og Det norske meteorologiske institutt. Tungregnetjenestene leveres i dag fra tre sentre, som hvert tilbyr ulike typer superdatamaskiner. Maskinene er knyttet sammen i et felles nettverk som gir alle brukere, uansett lokalisering, tilgang til samtlige ressurser. Departementet har gitt Norges forskningsråd mandat til fortsatt å lede arbeidet med å videreutvikle norsk tungregning for perioden fram til og med 1998.

Uninett AS er et aksjeselskap eid av staten ved Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Selskapet har som oppgave å utvikle et avansert landsdekkende elektronisk tjenestenett for informasjonsutveksling mellom enkeltbrukere og grupper av brukere innen forskning og høgre utdanning i Norge. Uninett AS tilbyr nettjenester til ikke-kommersiell forskning og utdanning.

Et felles studieadministrativt system (FS) er utviklet ved Universitetet i Oslo og tatt i bruk av universitetene. Det pågår et arbeid med sikte på å tilpasse FS til de statlige høgsolenes behov.

UNIK er en stiftelse opprettet av Universitetet i Oslo og de tre store instituttene på Kjeller – Forsvarets forskningsinstitutt, Institutt for energiteknikk og Telenor Forskning. UNIK-samarbeidet ble i 1995 utvidet til også å omfatte Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. UNIK skal være et avansert studiested innenfor norsk universitetsutdanning med faglig og pedagogisk kvalitet på høyt internasjonalt nivå og med tyngdepunkt i anvendt informasjonsteknologi. I 1996 fikk ca 60 hovedfagsstudenter og 12 doktorgradsstudenter veiledning ved UNIK. I tillegg var det ni sivilingeniørstudenter fra NTNU som skrev sin diplomoppgave ved UNIK. Totalt fullførte 21 kandidater sivilingeniør-/cand scient-studiet ved UNIK i 1996. Videre var det to doktorgradsdisputaser ved UNIK i 1996.

I de senere årene har det skjedd mye innenfor utvikling og bruk av digitale læremidler i undervisningen. Departementet ønsker økt fokus på hvordan digitale læremidler kan brukes som et hjelpemiddel i undervisningen, dvs bruke informasjonsteknologi for å lære bedre. Departementet har derfor nedsatt en arbeidsgruppe med det formål å planlegge og gjennom-

føre et prosjekt for organisert bruk av nye digitale læremidler i undervisningen på høyskole- og universitetsnivå. Arbeidsgruppen skal fremme forslag til hvordan en skal organisere et nasjonalt arbeid med forsøk, forskning, utvikling og bruk av digitale læremidler.

Departementet har i 1997 etablert et tverrfaglig forsknings- og kompetansenettverk for IT i utdanningen. Etter utlysning og vurdering av søknader er det faglige og administrative koordineringsansvaret for nettverket lagt til Universitetet i Oslo.

Universitetsstudiene på Svalbard

Som ledd i videreutviklingen av samfunnet på Svalbard ble det i 1993 opprettet et utdanningstilbud på universitetsnivå på Svalbard. Universitetsstudiene på Svalbard (UNIS) er en stiftelse med de fire norske universitetene som stiftere. Stiftelsens formål er å gi studietilbud på universitetsnivå og å drive forskning med utgangspunkt i Svalbards geografiske plassering i et høyarktisk område. Om lag 100 studenter vil følge undervisningen ved UNIS i 1997, fordelt på studieretningene arktisk biologi, arktisk geologi, arktisk geofysikk og arktisk teknologi. Av disse vil ca 33 pst være utlendinger. Varigheten av det enkelte studentopphold er alt fra tre uker til et år.

Det ble i 1997 foreslått å opprette et koordinerings- og samarbeidsorgan (Svalbard Science Coordination Centre) mellom Norges forskningsråd, UNIS, Norsk Polarinstitut, forskningsaktører samt samfunnsinstitusjonene på Svalbard. Tiltaket skal bli en del av et større arbeid for sambruk av utstyr og organisering av vitenskapelige feltundersøkelser på Svalbard. Mandatet for et slikt organ er under utarbeidelse og vil bli iverksatt i 1998.

Internasjonale programmer

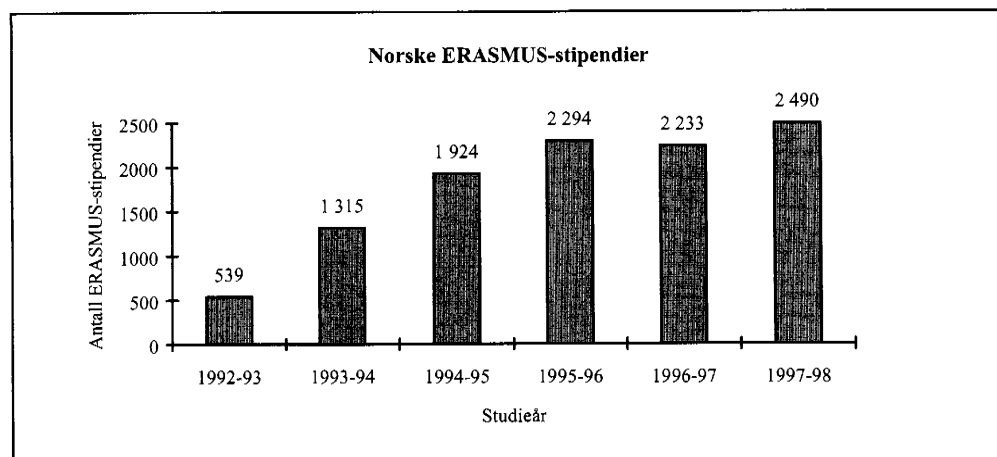
Gjennom EØS-avtalen deltar Norge i utdanningsprogrammene SOKRATES (allmennutdanning) og LEONARDO da Vinci (yrkesutdanning), samt en rekke av EUs mindre aktiviteter på utdanningsområdet, som Små språk og kulturer. Arbeidet i forbindelse med deltakelsen i Det europeiske året for livslang læring ble avsluttet i løpet av våren 1997.

Norges tilskudd til SOKRATES-programmet er på 28 mill kroner i 1997. I tillegg har det nasjonale SOKRATES-kontoret (Senter for internasjonalt universitetssamarbeid, SIU) blitt tildelt ca 6,9 mill kroner for tilrettelegging og gjennomføring av programmet i Norge.

Aktiviteten innen de skolerettede delene av SOKRATES-programmet (COMENIUS og LINGUA) økte kraftig i 1996-97. Interessen for å delta i internasjonalt skolesamarbeid er stor, også med land Norge tradisjonelt har hatt liten kontakt med. I alt har over 400 norske grunn- og videregående skoler vært i kontakt med og mottatt støtte gjennom COMENIUS og LINGUA: 175 norske skoler har fått innvilget støtte til prosjektsamarbeid, og om lag 6 000 norske elever har deltatt i europeiske samarbeids- og utvekslingsprosjekter. Det er gitt støtte til 20 lærerutvekslinger og 150 forberedende besøk, og i alt 165 fremmedspråklærere har mottatt stipend for å følge språkkurs eller hospitere ved skoler i EU-land. Videre har 26 norske grunn- og videregående skoler vært vertsskole for LINGUA-assistenten fra i alt 11 land, og 15 norske LINGUA-assistenten har oppholdt seg ved skoler i ti forskjellige EU-land.

Innen fjernundervisning og voksenopplæring har Norge relativt sett fått god uttelling på prosjektsøknader også i 1996-97.

Den viktigste utviklingstendensen innen ERASMUS-delen av SOKRATES-programmet er at mobiliteten blant undervisningspersonalet ved universiteter og høyskoler viser stor økning, og i 1997-98 kan 491 norske lærere reise ut fra norske læresteder. I tillegg blir stadig flere av institusjonene med på ECTS (European Credit Transfer System), et system for å tilrettelegge for innpassing av utenlandsk utdanning. I alt 27 universiteter og høyskoler får støtte for helt eller delvis å iverksette dette i 1997-98. Når det gjelder studentutveksling, har den norske deltakelsen stabilisert seg på et høyt nivå. Stolpediagrammet nedenfor viser utviklingen i antallet norske ERASMUS-studenter i perioden 1992-93 til 1997-98:

Antallet europeiske studenter som kan komme til Norge gjennom ERASMUS-programmet, har nå økt (til ca 2 500 i 1997-98), slik at det omtrent tilsvarer det antallet norske studenter som kan reise ut. Et introduksjonskurs i norsk språk og norske samfunnsforhold som er beregnet på ERASMUS-studenter, er under utarbeidelse.

Tabellen nedenfor viser antallet norske ERASMUS-studenter de fem studieårene Norge har deltatt i programmet, fordelt på berørte institusjoner. Av disse reiste omtrent alle det første året, mens rundt 60 prosent av plassene ble benyttet i årene 1994-95 til 1996-97.

Institusjon	1993-94	1994-95	1995-96	1996-97	1997-98
Universitetet i Oslo	209	342	302	285	372
Universitetet i Bergen	417	528	583	588	424
NTNU	190	302	317	306	355
Universitetet i Tromsø	35	47	54	56	83
Norges handelshøgskole	91	88	103	96	120
Andre ¹⁾	373	617	935	902	1136
Sum	1315	1924	2294	2233	2490

1) Andre utgjør om lag 35 institusjoner.

Statistikk om høgre utdanning

Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) var fra høsten 1993 tilgjengelig over Uninett til bruk for departementet og institusjonene, og er senere gjort tilgjengelig i world wide web-format. Institusjonene rapporterer opplysninger om studenttall, stillinger, areal, vektall og økonomi til databasen, som er et sentralt verktøy i departementets arbeid. For at databasen skal kunne gi et dekkende bilde av virksomheten ved institusjonene, er det viktig med enda bredere datatilfang. I den forbindelsen er det nå satt i gang et arbeid med sikte på at også forskningsdata skal inngå i databasen. Det er videre en målsetting å utvide DBH til å omfatte informasjon om gjennomstrømming og kvalitativ informasjon om høgre utdanning.

Norgesnettrådet

Stortinget vedtok ved behandlingen av Innst S nr 135 (1996-97), jf St prp nr 32 (1996-97), etablering av Norgesnettrådet. Departementet har i samråd med tjenestemannsorganisasjonene fastsatt organisasjonsstrukturen på overordnet nivå for Norgesnettrådets sekretariat. Sekretariatet vil organiseres i tre avdelinger: én administrasjonsavdeling, én fagavdeling og én kvalitetssikrings- og utviklingsavdeling. Det er inngått en medbestemmelsesavtale med organisasjonene om prosedyren for overføring av personale fra de tidligere rådssekretariatene. Bevilgningen på om lag 24 mill kroner til de rådene som avløses av Norgesnettrådet, er overført fra kap 0274 til kap 0281.

Stortinget har i vedtak 26. februar 1997 bedt Regjeringen legge til rette for styrket etikkundervisning innen høgre utdanning og for andre tiltak som kan bidra til en bedre etisk standard i nærings- og finansmiljøene. Departementet finner det hensiktsmessig at denne saken følges opp og utredes av Norgesnettrådet.

Forsøksordning med utvidet adgang til å ta egenandel for visse videreutdanningsopplegg

På bakgrunn av Budsjett-innst S nr 12 (1996-97) gjorde Stortinget 18. november 1996 vedtak om at det skulle innføres en forsøksordning der kompetansegivende videreutdanningsstudier kan finansieres ved studieavgifter, selv om studiets omfang går ut over 10 vektall. Stortingets tilslutning til begrenset forsøk med studieavgifter for kompetansegivende videreutdanningsstudier ut over et halvt år, er fulgt opp med invitasjon til institusjonene om å søke aktuelle videreutdanningsopplegg innpasset i prøveprosjektet.

Bygg og lokaler

Forslag til bevilgninger til bygg for universiteter og vitenskapelige høyskoler er ført på kap 1580 Bygg utenfor husleieordningen under Planleggings- og samordningsdepartementet. Kjelehuset ved NTNU ble ferdigstilt i 1997.

Følgende bygg planlegges ferdigstilt i løpet av 1998:

- Preklinisk III ved Universitetet i Oslo
- Farmasibygget ved Universitetet i Tromsø
- Nytt universitetsbibliotek ved Universitetet i Oslo
- ZEB-bygningen ved Universitetet i Oslo

Følgende bygg har startbevilgning og vil bli ferdig etter 1998:

- Realfagbygget ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
- Bygg for biologiske basalfag ved Universitetet i Bergen

Det er videre fremmet forslag om prosjekteringsbevilgning til nytt teorifagbygg ved Universitetet i Tromsø.

Budsjettforslag for 1998**Post 01 Driftsutgifter**

For 1998 er det ført opp midler til bl a disse formålene:

- lønn og driftsmidler til stipendiater
- tiltak for å bedre studiegjennomføringen
- utvikling av nye fjernundervisningstilbud og drift av sekretariat og styre for Sentralorganet for fjernundervisning (SOFF)
- utdanningsforskning
- sentrale informasjonsteknologitiltak som drift og videre utbygging av nett, og tilskudd til tungregning i samarbeid med Norges forskningsråd, samt tilskudd til Universitetsstudiene på Kjeller (UNIK)
- tilskudd til Universitetsstudiene på Svalbard (UNIS)
- bevilgning til drift av Norgesnetttrådet
- tilskudd til drift av sekretariatet for Det norske universitetsråd og Det norske høyskolerådet
- forskningsprosjekter, utredninger, konferanser og informasjonstiltak
- omstillingstiltak i høyskolesektoren
- andre mindre infrastrukturtiltak

Bevilgningsforslag til de ulike programmene er nærmere omtalt nedenfor.

Et mindre beløp er avsatt til bruk for departementet i forbindelse med beregning av vederlag til Kopinor for bruk av opphavsrettslig beskyttet materiale.

Rekrutteringsstipendprogrammet

Rekrutteringsstipendprogrammet er en del av satsingen for å øke rekrutteringen til stillinger i høyere utdanning og forskning. I tillegg til de stipendiatstillingene som blir tildelt universitetene og høyskolene fra kap 0281 og over universitetskapitlene, blir stipendmidler også bevilget gjennom Norges forskningsråd, jf kap 0285 Norges forskningsråd.

Det er en forutsetning at samarbeidet mellom universitetene og høyskolene om doktorgradsutdanningen skal videreføres og at alle stipendiatene skal knyttes til de organiserte doktorgradsprogrammene ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene.

En del av rekrutteringsstipendene tildeles statlige høyskoler direkte fra departementet. Departementet mener at det arbeidet som lærestedene har satt i gang for å øke kvaliteten i doktorgradsprogrammene, og tiltak for å motivere og rettlede rekruttene fram til doktorgrad på normert tid, må videreføres og intensiveres. Dette gjelder bl a forpliktende avtaler mellom doktorgradsstudent og institutt/veileder samt for de statlige høyskolene mellom doktorgradsstudent og egen institusjon. Tiltak for å legge forholdene bedre til rette for

kvinnelige stipendiater må fortsatt prioriteres. Likeledes må institusjonene legge vekt på å stimulere til utenlandsopphold som del av doktorgradsutdanningen. Institusjonene bør sammen med Norges forskningsråd vurdere hvilke mål som er realistiske med hensyn til å øke gjennomføringsgraden for doktorgradsstudentene.

Det er på statsbudsjettet for 1997 opprettet 46 nye stipendiatstillinger. Disse er fordelt likt mellom universiteter/vitenskapelige høyskoler og statlige høyskoler. Forslaget dekker videreføring av disse stillingene på helårsbasis i 1998.

Med dette er det finansiert 482 doktorgradsstipender på kap 0281, hvorav 65 er tildelt statlige høyskoler.

Tiltak for å bedre studiegjennomføringen

Departementet arbeider langs flere linjer for å bedre studieforholdene og for at studentene skal nå studiemålene på kortere tid.

Arbeidet med å få fram bedre kunnskap om høgre utdanning fortsetter. Utviklingen av et overvåkningsprogram for rekruttering og gjennomstrømming i utdanningssystemet er lagt til Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU). Gjennom programmet blir utviklingen analysert, og departementet og institusjonene får et bedre grunnlag for oppfølging.

Tiltaket med sikte på å gi fagmiljøene stimulans til å få hovedfags- og doktorgradsstudentene til å fullføre studiene raskere, ved å tildele midler for hver student som tar hovedfagseksamen og doktorgrad, foreslås videreført i 1998. Det legges til grunn satser på kr 10 000 for hver student som tar hovedfagseksamen, kr 20 000 for hver mannlige kandidat som tar doktorgrad, og kr 30 000 for hver kvinnelige kandidat som tar doktorgrad.

Et av virkemidlene for å bedre studiegjennomføringen ved universitetene er at institusjonenes bevilgning er blitt gjort delvis avhengig av antall avlagte vekttall. På bakgrunn av dette har universitetene de siste årene fått tildelt midler på grunnlag av vekttallsproduksjon. På statsbudsjettet for 1996 ble det fordelt 200 mill kroner, i 1997 250 mill kroner mens det på statsbudsjettet for 1998 er foreslått fordelt 350 mill kroner. Intensjonen bak denne ordningen er at institusjonene skal stimuleres til å forbedre studiegjennomføringen der det er størst potensial for forbedring, slik at en størst mulig andel av studentene gjennomfører studiene på normert tid. I den forbindelse er det lagt vekt på stimulering av vekttall avlagt på høyere nivå. Disse er ved fordeling av midlene gitt vekt 3. Gjennomstrømmingen på profesjonsstudier er gjennomgående relativt god. Vekttall på profesjonsstudier er gitt vekt 1, mens vekttall avlagt på lavere nivå er gitt vekt 1,5. Midlene til inndekning for potten er trukket inn fra institusjonene basert på studentmåltallet med en fast kronesats per student.

I 1998 foreslås det at sivilingeniør- og sivilarkitektutdanningen ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet inngår i grunnlaget for fordeling av vekttallspotten.

Fordelingen av 350 mill kroner på statsbudsjettet for 1998 er lagt inn i rammene på kapitlene 0260, 0261, 0262 og 0263.

Avlagte vekttall (20-vektallsenheter) ved de enkelte institusjoner gav følgende fordeling av midlene i 1997 og 1998:

Tabell: Antall avlagte vekttall og fordeling av midler

	Vekttalls- produksjon 1995	Beløp (i 1000 kr) 1997 ¹⁾	Vekttalls- produksjon 1996 ⁴⁾	Beløp (i 1000 kr) 1998 ²⁾
Universitetet i Oslo	20 687	128 200	20 031	156 000
Universitetet i Bergen	9 968	60 700	8 991	78 200
NTNU	6 037 ³⁾	35 900	10 889	84 900
Universitetet i Tromsø	4 253	25 200	3 727	30 900
Sum	40 945	250 000	43 638	350 000

Kilde: Database for statistikk om høyere utdanning.

1) På statsbudsjettet for 1997 ble det fordelt 250 mill kroner på bakgrunn av antall avlagte vekttall for 1995.

2) På statsbudsjettet for 1998 er det foreslått fordelt 350 mill kroner på bakgrunn av antall avlagte vekttall for 1996.

3) I tillegg kommer vekttall avlagt ved det tidligere NTH.

4) Gjelder totalt antall avlagte vekttall (20-vektallsenheter) for lavere grad, høyere grad og profesjon rapportert til DBH per 1. september 1997. Tallene er ikke direkte sammenlignbare med tallene for 1995.

Departementet vurderer det som viktig å videreføre ordningen med insentivbudsjettering.

Handlingsplan for helse- og omsorgspersonell

Regjeringen foreslår som en oppfølging av Handlingsplan for helse- og omsorgspersonell å opprette ytterligere 517 nye studieplasser fra høsten 1998, fordelt med 190 studieplasser

på sykepleie, 237 studieplasser på vernepleie og 90 studieplasser på medisin. Det foreslås at minimum 60 av studieplassene på medisin kjøpes i utlandet. Departementet vil komme tilbake til fordelingen av studieplassene på den enkelte institusjon.

Fjernundervisning

For 1998 er det forslag om bevilgning på 12 mill kroner til Sentralorganet for fjernundervisning på universitets- og høghskolenivå (SOFF). Midlene skal brukes til både utvikling av fjernundervisningstiltak i høgre utdanning og til styrets og sekretariatets arbeid. SOFF tilrår og fordeler midlene til de forskjellige institusjonene, etter at departementet har godkjent SOFFs forslag. Departementet forutsetter at en større andel av bevilgningen enn tidligere skal gå til utvikling av fjernundervisningstiltak.

Utdanningsforskning

Det foreslås videreføring av forsknings- og evalueringsprosjekter som er av særlig interesse for høgre utdanning. Bevilgningen gjelder også prosjekter for å måle gjennomstrømmingen i utdanningssystemet og undersøkelser av arbeidsmarkedet for høgre utdannet arbeidskraft. Bevilgningen vil også kunne benyttes til utredninger for departementet, konferanser og informasjonstiltak på dette området og til et nytt program for samfunnsrettet utdanningsforskning.

Informasjonsteknologiprogrammet

Bevilgningen til informasjonsteknologitiltak på dette kapitlet skal dekke sentrale tungregnetiltak i samarbeid med Norges forskningsråd og tilskudd til drift av tungregneanlegg basert på ulike teknologier som er knyttet sammen med høykapasitetsnett (supernett). Det foreslås en bevilgning på 22 mill kroner til dette i 1998. Departementet arbeider med sikte på å innføre brukerfinansiering av tungregning. Videreføring av tungregneprogrammet etter 1998 er til vurdering i departementet.

I tillegg omfatter den sentrale bevilgningen midler til tjenester fra Uninett AS. Det foreslås bevilget 12 mill kroner til Universitetsstudiene på Kjeller (UNIK).

Det langsiktige arbeidet med forsøk, forskning, utvikling og bruk av digitale læremidler vil bli fulgt opp.

Universitetsstudiene på Svalbard

Mot slutten av 1997 vil den kontinuerlige oppbyggingen av UNIS og tilhørende økning i aktivitetsomfang nærme seg avslutningen. For våren 1998 planlegges det et studenttall på 100. Studiene skal ha en internasjonal profil, og det tas sikte på at inntil halvparten av studentene i studieåret 1998-99 skal være utenlandske.

Administrative systemer i universitets- og høghskolesektoren

Departementet tar sikte på videreføring av arbeidet med å innføre felles systemer for studieadministrasjon (FS), økonomi og regnskap samt personaladministrasjonen ved institusjonene i sektoren.

Det norske høghskolerådet

Departementet har godkjent at det blir opprettet et permanent sekretariat for Det norske høghskolerådet. Sekretariatet er tenkt etablert i tilknytning til Høghskolen i Oslo. I tillegg til bevilgningen fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet forutsetter departementet at høghskolene betaler medlemskontingent, som skal være med på å sikre driftsgrunnlaget for sekretariatet.

Nordisk overenskomst om adgang til høgre utdanning

Det er inngått en avtale mellom de nordiske land om adgang til høgre utdanning nordisk overenskomst som ledd i det nordiske samarbeidet. Avtalen innebærer at søkere som er bosatt i et annet nordisk land, skal ha adgang til all offentlig høgre utdanning på samme eller likeverdige vilkår som landets egne søkere. Betalingen foregår ved avregning over det årlige budsjettet for det nordiske samarbeidet.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke tilskudd til internasjonale kongresser her i landet, til besøk til Norge av representanter fra utenlandske læresteder som tar imot norske studenter, og ulike fellestiltak som bl a informasjonsbrosjyrer og kunngjøringer som Informasjonstjenesten ikke tar seg av. Bevilgningen skal også dekke utgifter til kurs for tilsatte ved universiteter og høghskoler arrangert av departementet.

Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen blir som tidligere disponert av departementet til utstyr ved universiteter og høyskoler. Bevilgningsforslaget er på samme nivå som Regjeringens forslag i St prp nr 1 (1996-97).

Post 49 Kjøp av eiendom, kan overføres

En viser til omtale under kap 269 om forhandlinger mellom staten og Det teologiske menighetsfakultet om statlig overtakelse av Gydas vei 4 med festekontrakt på Majorstua innenfor en ramme på 140 mill kroner. Det er i budsjettforslaget for 1998 avsatt 25 mill kroner til planlagt utbetaling av første delsum. Gjenstående beløp vil etter planen bli foreslått bevilget og utbetalt i overensstemmelse med godkjent framdriftsplan for nytt MF-bygg.

Post 60 Tilskudd RiT 2000, kan overføres

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har sammen med Sosial- og helsedepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet, Finans- og tolldepartementet og Statsbygg ført forhandlinger med Sør-Trøndelag fylkeskommune om statlig medvirkning til finansiering av prosjekt RiT 2000. Staten og Sør-Trøndelag fylkeskommune inngikk 22. desember 1996 en avtale basert på disse forhandlingene.

Ved behandlingen av St prp nr 67 (1996-97) fattet Stortinget følgende vedtak, jf Innst S nr 281 (1996-97) vedtak III: «Stortinget godkjenner den inngåtte avtalen mellom Sør-Trøndelag fylkeskommune og staten om bygging av ny universitetsklinikk i Trondheim - RiT 2000.»

Det foreslås derfor opprettet en ny budsjettpost, kap 281, post 60 Tilskudd RiT 2000 knyttet til finansiering av universitetsdelen av prosjektet. Det vises til omtale under kap 0739 post 64 Nytt regionsykehus i Trondheim i St prp nr 1 (1997-98) for Sosial- og helsedepartementet.

Post 70 Tilskudd til utgivelse av lærebøker

Forslaget gjelder både tilskudd til utgivelse av nye lærebøker på nynorsk og samisk for å bedre den språklige likestillingen og generelt til produksjon av lærebøker i små opplag.

Post 71 Tilskudd til Stiftelsen for helsetjenesteforskning ved Sentralsykehuset i Akershus

Det er foreslått 4,281 mill kroner som driftstilskudd til stiftelsen, jf St prp nr 1 Tillegg nr 7 (1986-87) Om opphør av statstilskott til Akershus fylkeskommune for bruk av Sentralsykehuset i Akershus til undervisning av medisinske studenter m m.

Post 73 Tilskudd til internasjonale programmer

I henhold til EØS-avtalen deltar Norge fra 1. januar 1995 i alle EUs gjeldende eller vedtatte programmer på området utdanning og opplæring. I 1997 innebærer dette i all hovedsak programmene LEONARDO da Vinci og SOKRATES. Også andre og mindre aktiviteter omfattes av avtalen. I dette kapitlet omtales SOKRATES-programmet, mens LEONARDO omtales under kap 0239 post 72.

SOKRATES-programmet omfatter samarbeid innen allmennutdanning på alle nivåer i utdanningssystemet, fra grunnskole til doktorgrad. Programmet er inndelt i ett kapittel for høgre utdanning - ERASMUS, ett kapittel for skolesamarbeid - COMENIUS, og ett kapittel for gjennomgående tiltak som språkopplæring, fjernundervisning og voksenopplæring. Den relative fordelingen av budsjettet på disse kapitlene er vedtatt å være minst 55 pst til ERASMUS, minst 10 pst til COMENIUS og minst 25 pst til kapittel 3. Fra norsk side er det i henhold til EØS-avtalen deltakelse i alle aktivitetene innen programmet.

Budsjettforslaget på denne posten dekker deltakelsen i hele SOKRATES-programmet, samt enkelte mindre aktiviteter på utdanningsområdet som nevnt ovenfor. Forslaget på ca 38 mill kroner dekker både kontingentutgifter til EU og kostnader i Norge forbundet med deltakelsen i SOKRATES-programmet og de øvrige aktivitetene.

Departementet har inngått avtale med Universitetsrådet, som gjennom Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU) har det operative ansvaret for tilrettelegging og gjennomføring av programmet i Norge og administrasjon av våre nasjonale eksperter.

Post 73 kan også brukes til andre og mindre internasjonale samarbeidstiltak.

Post 90 Kapitalinnskudd i forskningsstiftelser

Bevilgningen blir disponert til kapitalinnskudd i stiftelser eller til aksjekjøp dersom det er ønskelig med slik medvirkning fra universiteter eller høyskoler i stiftelser og aksjeselskap. Departementet mener det bare unntaksvis er aktuelt å opprette nye institusjoner av denne typen.

**KAP 3281 FELLESGIFTER FOR UNIVERSITETER OG HØYSKOLER
(JF KAP 0281)****Kap 3281 Fellesgifter for universiteter og høyskoler fordelt på poster**

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	0	0	100
02	Salgsinntekter mv	0	0	100
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	94	0	0
	Sum kap 3281	94	0	200

I forhold til 1997 er det gjort følgende endring:

- I forbindelse med opprettelsen av Norgesnettrådet er det fra kap 0274 overført 0,1 mill kroner til post 01 og 0,1 mill kroner til post 02.

KAP 0282 PRIVAT HØYSKOLEUTDANNING

Kapitlet omfatter tilskudd til private høyskoler.

Kap 0282 Privat høyskoleutdanning fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998
70	Tilskudd	278 769	293 771	282 454
	Sum kap 0282	278 769	293 771	282 454

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

- Det er overført 15,3 mill kroner fra kap 0274 og 0281 i forbindelse med overføring av studieplasser, jf omtale nedenfor om studenttall for tilskudd.

Vilkår for eksamensrett og statstilskudd

Lov av 11. juli 1986 nr 53 om eksamensrett for og statstilskudd til private høyskoler (privathøyskoleloven) fastsetter de vilkårene som må være oppfylt for at private høyskoler skal kunne få tildelt eksamensrett og eventuelt statstilskudd.

Høyskoler som i dag ikke har eksamensrett, kan søke om å få sine eksamener godkjent etter loven. De må da gjøre rede for styringsordning, personale, opptaks- og eksamensreglement, studieplaner m m. En eventuell tildeling av eksamensrett gjelder det enkelte studiet/den enkelte utdanningen og ikke institusjonen som sådan.

For tildeling av statstilskudd fastsetter loven, i tillegg til kravet om eksamensrett, bl a følgende spesielle vilkår: Høyskolen må enten a) være opprettet av religiøse eller etiske grunner, b) være opprettet som et faglig-pedagogisk alternativ eller c) utfylle det offentliges utdanningstilbud på felter der det er et udekket behov. Når det gjelder sistnevnte vilkår for statstilskudd, må disse tilbudene også være tilpasset de samlede offentlige planene for høyere utdanning i regionen. I tillegg vil budsjetttrammene være avgjørende for om nye høyskoler/studier kan ytes tilskudd.

Tilskuddsordningen

Privathøgskoleloven foreskriver at tilskuddet skal regnes ut som produktet av en normalsats per student fastsatt av Stortinget og et studenttall fastsatt av Kongen. Normalsatsene fastsettes med veiledende utgangspunkt i driftskostnad per student i statlig høgskoleutdanning (normalkostnad), og som en prosentsats av denne. I tillegg har det i flere år vært tildelt husleietilskudd til helsefaghøgskolene og Dronning Mauds Minne etter særskilt vurdering. Fra 1997 har også Norsk lærerakademi - allmennlærerutdanningen kommet inn under denne ordningen, jf Budsjett-innst S nr 12 for 1996-97.

Resultatrapport for 1996*Tabell: Privat høgskoleutdanning - kandidat- og opptakstall¹⁾*

Private høgskoler	Registrert kandidat- tall 1995	Registrert kandidat- tall 1996	Registrert opptakstall 1995	Registrert opptakstall 1996
Sykepleier	325	425	426	429
Vernepleier	76	113	104	142
Sosionom	64	50	69	70
Øvrige helse- og sosialfag	391	207	383	459
Cand theol	59	49	76	66
Allmennlærer	0	0	0	106
Førskolelærer	247	264	367	451
Øvrig teologisk/pedagogisk utd	884	805	2 169	1 702
Siviløkonom	419	413	335	350
Sivilmarkedsfører	99	77	110	199
Revisor	45	28	95	75
Ingeniør	157	84	32	17
Bedriftsøkonomutd	3 182	2 820	4 056	4 601
Øvrige øk-/ing-/datafag	884	887	2 571	2 296
Sum privat høgskoleutdanning	6 832	6 222	10 793	10 963

¹⁾ Gjelder private høgskoler med statstilskudd.

Tabell: Private høyskoler - statstilskudd (kap 0282), totale driftsinntekter og driftskostnader i 1996

Institusjon	Tilskudd fra kap 0282 1996	Totale drifts- inntekter 1996	Drifts- kostnader 1996
Diakonhjemmets høyskolesenter	26 444	48 367	48 716
Menighetssøsterhjemmets sykepleierhøgsk	10 956	11 040	10 966
Betanien sykepleierhøgskole	10 037	11 488	11 458
Høgskolen for Diakoni og Sykepleie	24 154	27 722	27 604
Diakonissehjemmets høyskole	10 607	14 685	14 394
Norsk Diakonihøgskole	1 357	2 556	2 498
Rogaland Vernepleierhøgskole	8 000	11 351	12 409
Det teologiske Menighetsfakultet	21 320	31 384	32 314
Misjonshøgskolen	5 690	14 880	14 925
Norsk lærerakademi	18 899	25 912	27 416
Dronning Mauds Minne	31 786	35 583	36 570
Rudolf Steinerhøgskolen	2 908	3 751	3 359
Den norske Eurytmihøgskole	1 056	1 378	1 382
Barrat Dues Musikkinstitut	6 691	7 472	7 313
Den norske Balletthøgskole	1 542	2 534	2 256
Bergen Arkitekt Skole	6 000	7 602	7 551
BI-stiftelsen	66 017	346 133	337 591
Varehandelens Høgskole	5 775	18 941	17 566
Den Polytekniske Høgskolen	19 689	46 504	49 852

Resultatmål for 1998

Det er et mål at gjennomføringsprosenten for studier ved private høyskoler kan holdes på et høyt nivå. Ved de private høyskolene som har fått økt opptak, venter departementet at kandidatproduksjonen stiger etter hvert som disse kullene uteksamineres.

Budsjettforslag for 1998

Departementet har henstilt til Det teologiske Menighetsfakultet om å ta komiteens flertallsmerknader i Budsjett-innst S nr 12 (1996-97) vedrørende kvinneperspektivet i teologisk forskning og undervisning med i betraktningen ved framtidige tilsetninger i professorater. Spørsmål om statlig overtakelse av Menighetsfakultetets bygg til bruk for Musikkhøgskolen er omtalt under kap 269 og 281.

Stortinget bad i forbindelse med behandlingen av St prp nr 59 (1996-97), jf Innst S nr 260 (1996-97), om at det høsten 1997 ble fremmet forslag til endring av privathøyskoleloven slik at betegnelsene universitet og vitenskapelig høyskole blir lovbeskyttet. Departementet ønsker å gå gjennom behovet for endring av privathøyskoleloven på flere punkter bl a som ledd i oppfølging av Europarådets anbefaling om godkjenning og kvalitets-sikring av private høyskoler. Forslag til lovendring vil bli sendt på høring på vanlig måte, med sikte på at lovforslag kan legges fram for Stortinget våren 1998.

I Innst S nr 260 (1996-97) ba flertallet i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om en orientering vedrørende behandlingen av søknad fra BI-stiftelsen om godkjenning av doktorgradsprogram. BI-stiftelsen har søkt om eksamensrett etter privathøyskoleloven for forskerutdanningsprogram, med tilhørende rett til å tildele egen doktorgrad. BI ønsker å tildele graden PhD. Denne graden tilbys i dag ikke ved høgre utdanningsinstitusjoner i Norge. Departementet har nedsatt en sakkyndig komité som skal foreta den faglige vurderingen av BIs doktorgradsprogram. Mandatet for komiteen går ut på å vurdere om høyskolens program for PhD-graden er å anse som på nivå med doktorgradsprogrammene ved norske universiteter og vitenskapelige høyskoler. Komiteens arbeid forutsettes ferdigstilt i løpet av høsten 1997. Departementet vil deretter ferdigbehandle søknaden om eksamensrett for BIs doktorgradsprogram.

Det ble i endelig tilsagnsbrev for 1997 gitt statstilskudd på grunnlag av et studenttall for tilskudd som var 13 høyere enn opprinnelig foreslått i St prp nr 1 (1996-97). Denne endringen skyldtes en forskyvning i studentmassen ved Det teologiske Menighetsfakultet

slik at studenttallet på praktikumsstudiene ble lavere enn opprinnelig forventet, mens studenttallet for øvrige studier ble høyere. Innenfor Menighetsfakultetets tilskuddsramme for 1997 ble derfor studenttall for tilskudd på praktikum redusert med seks og økt med 19 på øvrige studier.

Tabell: Privat høgskoleutdanning – studenttall og forslag til tilskudd 1998 (i 1000 kr)

Privat høgskoleutdanning	Registr. student tall 1995	Registr. student tall 1996	Student- tall for tilskudd h 1997	Student- tall for tilskudd h 1998	Stats- tilskudd 1997 (endelig tilsagns- brev)	Forslag om stats- tilskudd 1998
Diakonhjemmets						
høgskolesenter						
- sykepleierhøgskolen	196	203	210	210	11 305	9 947
- sosialhøgskolen	455	475	220	310 ⁴⁾	9 695	12 614
- teologisk høgskole	142	146	115	115	4 842	4 664
Menighetssøsterhjemmets						
sykepleierhøgskole	176	193	200	200	10 204	9 516
Betanien sykepleierhøg- skole	191	204	185	190 ⁵⁾	9 608	8 985
Diakonissehjemmets						
høgskole	188	199	198	203 ⁵⁾	10 734	9 645
Høgskolen for						
Diakoni og Sykepleie	636	560	500	520 ⁵⁾	24 766	24 552
Norsk Diakonihøgskole	23	28	30	30	1 288	1 225
Rogaland Verne- pleierhøgskole ¹⁾	175	177	177	177	8 052	8 017
Sum helse- og sosialutdanning	2 182	2 185	1 835	1 955	90 494	89 165
Det teologiske						
Menighetsfakultet	600					
- praktikum		70	40	40	4 450	4 886
- øvrige studier		563	512	512	17 810	19 534
Misjonshøgskolen	146	153	155	155	5 980	5 914
Norsk lærerakademi						
- kr dom/ped	593	551	510	510	17 733	19 458
- allmennlærer	-	101	100	200 ⁵⁾	5 868	9 807
Dronning Mauds Minne	633	772	704	734 ⁵⁾	33 587	36 046
Barratt Dues Musikkinst	68	72	72	72	6 691	6 857
Rudolf Steinerhøgskolen	70	99	105	105	3 416	4 300
Bergen Arkitekt Skole	97	101	110	105	6 000	5 591
Den norske						
Eurytmihøgskole	22	25	25	25	1 091	1 145
Den norske						
Balletthøgskole	27	26	27	27	1 522	1 589
Sum teologisk/pedagogisk utdanning	2 256	2 533	2 360	2 485	104 148	115 127

BI-stiftelsen						
- Master of Science	136	110	142	142	5 072	5 191
- siviløkonom	1 515	1 300	1 255	1 255	30 811	31 536
- sivilmarkedsfører	110	294	363	363	8 912	9 121
- revisor	263	235	253	225	6 211	5 654
- bedriftsøkonomutd ²⁾	4 384	4 473	3 345	0	6 383	0
- ordinære studier NMH	951	1 209	712	712	7 705	3 505
- internasjonale studier NMH ³⁾	427	389	225	225	7 039	2 882
- særskilt tilskudd					2 500	0
Varehandelens Høgskole	339	405	238	238	5 843	1 993
Den Polytekniske Høgskolen						
- forkurs	306	182	200	200	4 037	4 136
- ingeniørutdanning	282	85	60	55	1 886	1 769
- datautdanning	429	532	440	620 ⁵⁾	8 580	12 375
Sum økonomi-/data-/ingeniørutdanning						
	9 142	9 214	7 233	4 035	94 979	78 162
Sum	13 580	13 932	11 428	8 475	289 621	282 454
Avsatt til refusjon av arbeidsgivers pensjonsinnskudd						
					4 150	0
Sum totalt tilskudd					293 771	282 454

- 1) Omfatter ikke desentralisert vernepleierutdanning i Telemark og Nord-Rogaland med midler over kap 0274.
- 2) Tallene for bedriftsøkonomutdanningene inkluderer følgende studier: Bedriftsøkonomi heltid, deltid og fjernundervisning, høgskolekandidat tilsvarende, diplomøkonomstudiet, heltid, div grunnfag og mellomfag, markedsføringstudiets tredje år, eiendomsmeglerstudiet og reiselivsstudiet.
- 3) Tilskudd til internasjonale studier - NMH foreslås videreført som en særordning bl a med grunnlag i mellomstatlige avtaler.
- 4) Økningen i studenttall for tilskudd sammenliknet med 1997 skyldes teknisk overføring av studieplasser fra kap 274.
- 5) Økningen i studenttall for tilskudd sammenliknet med 1997 skyldes teknisk overføring av studieplasser fra kap 281.

Normalkostnader

Normalkostnadene fra 1997 er videreført og prisomregnet.

Tilskuddsprosentsatser

Det er innarbeidet tilskuddsprosentsatser på 85 for utdanningene ved Det teologiske Menighetsfakultet, Misjonshøgskolen, Norsk lærerakademi - studier i kristendom/pedagogikk og Rudolf Steinerhøgskolen, jf Budsjett-innst S nr 12 (1996-97).

Departementet viser til at det generelt er god dekning når det gjelder tilgang til kortere økonomisk/administrative utdanninger ved statlige høyskoler. Det gjøres på denne bakgrunn framlegg om at tilskuddsprosentsatsen for ordinære studier - NMH, internasjonale studier - NMH og Varehandelens høyskole reduseres fra hhv 45,50 og 60 til 20.

Øvrige tilskuddsprosentsatser foreslås videreført på samme nivå som i 1997.

Særskilte tilskudd

BI-stiftelsen ble for budsjetterminen 1997 tildelt særskilt tilskudd til dekning av grunnforskningsutgifter, jf Budsjett-innst S nr 12 (1996-97). Hovedparten av tilskuddet til BI-stiftelsen under kap 0282 er beregnet med veiledende utgangspunkt i utgifter til lønn og drift, eksklusiv husleie ved Norges handelshøgskole (NHH). NHH er en vitenskapelig høyskole med samme krav til forskningsomfang som universitetene. Dette innebærer at midler til grunnforskning er «innbakt» i det ordinære studentbaserte tilskuddet til BI. Departementet vil på denne bakgrunn foreslå å ikke videreføre det særskilte tilskuddet til grunnforskning ved BI.

Misjonshøgskolen har i en del år fått tildelt særskilt tilskudd ved siden av det ordinære studentbaserte tilskuddet. Det vises til at det nå er innarbeidet en tilskuddsprosentsats på 85 for denne høyskolen, jf omtale under tilskuddsprosentsatser. Departementet mener derfor at det ikke lenger er behov for et slikt særskilt tilskudd til høyskolen, og foreslår følgelig å ikke videreføre ordningen.

Bergen Arkitekt Skole har også fått tildelt et særskilt tilskudd i tillegg til det ordinære studentbaserte tilskuddet. Det gjøres framlegg om at Bergen Arkitekt Skole likebehandles med de øvrige høyskolene i sin kategori og kun tildeles et studentbasert tilskudd.

Husleietilskudd

Det har i flere år vært tildelt særskilt husleietilskudd til helsefaghøgskolene og Dronning Mauds Minne. Fra 1997 kom også Norsk lærerakademi - allmennlærerutdanningen inn under denne ordningen, jf Budsjett-innst S nr 12 (1996-97).

Det har over tid utviklet seg betydelige ulikheter i nivået på husleietilskuddene per tilskuddsberettiget student blant de høyskolene som har vært omfattet av ordningen. Departementet gjør derfor framlegg om at husleietilskuddene harmoniseres slik at husleietilskuddene til helsefaghøgskolene og Norsk lærerakademi – allmennlærerutdanningen blir på om lag samme nivå som for Dronning Mauds Minne. Dette innebærer en samlet reduksjon i husleietilskuddene på om lag 9 mill kroner i forhold til 1997-nivået.

Refusjon for arbeidsgivers pensjonsinnskudd

Det har i en årrekke vært utbetalt særskilt refusjon til enkelte private helsefaghøgskoler for dekning av utgifter til arbeidsgivers pensjonsinnskudd. For 1997 ble også Norsk lærerakademi – allmennlærerutdanningen innlemmet i denne ordningen, jf Budsjett-innst S nr 12 (1996-97). Det er departementets mening at det er uheldig med en særskilt refusjonsordning for enkelte høyskoler i tillegg til de øvrige tilskuddene. Det foreslås derfor at denne ordningen avvikles, slik at høyskoler med samme tilskuddsprosentsats i større grad blir likebehandlet.

Studenttall for tilskudd

Det er overført 340 studieplasser fra kap 0281 til kap 0282, fordelt med 180 studieplasser innen datautdanningen ved Den Polytekniske Høgskolen, 100 studieplasser ved allmennlærerutdanningen ved Norsk lærerakademi, 30 studieplasser innen førskolelærerutdanningen ved Dronning Mauds Minne og 30 studieplasser innen sykepleierutdanning (20 ved Høgskolen for Diakoni og Sykepleie, 5 ved Betanien sykepleierhøgskole og 5 ved Diakonissehjemmets høgskole). Videre er det overført 90 studieplasser innen sosionomutdanning fra kap 0274 til kap 0282. Dette er studenter som hittil har vært "registrert" under Høgskolen i Oslo, men hvor Sosialhøgskolen ved Diakonhjemmets høgskolesenter har hatt ansvaret for utdanningen. Begge høyskolene ser det som mest hensiktsmessig at disse studieplassene overføres til Diakonhjemmets høgskolesenter.

Studenttallet for tilskudd på Bergen Arkitekt Skole og ingeniørutdanningen under Den Polytekniske Høgskolen er begge nedjustert med fem på grunnlag av opplysninger fra høyskolene om forventet studenttall på disse utdanningene i 1998. Videre er studenttallet for tilskudd ved revisorutdanningen ved BI-stiftelsen satt ned med 28 i tråd med høyskolens egne opplysninger om forventet studenttall for denne utdanningen i 1998.

Det vises til at det generelt er god dekning når det gjelder tilgang til kortere økonomisk/administrative utdanninger ved statlige høyskoler, jf også omtale under tilskuddsprosentsatser ovenfor. Departementet setter på denne bakgrunn ned studenttall for tilskudd ved bedriftsøkonomutdanningene under BI fra 3 345 til 0.

KAP 0283 DET NORSKE METEOROLOGISKE INSTITUTT (JF KAP 3283)

Kapitlet finansierer:

- drift av Det norske meteorologiske institutt
- tilskudd til internasjonalt samarbeid.

Kap 0283 Det norske meteorologiske institutt fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	189 746	186 473	194 861
21	Spesielle driftsutgifter	39 673	34 374	35 568
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 262	3 325	3 392
70	Den meteorologiske verdensorganisasjon	2 137	2 274	1 992
72	Internasjonale samarbeidsprosjekter, <i>kan overføres</i>	20 692	24 110	34 840
Sum kap 0283		255 510	250 556	270 653

Regnskap 1996: Post 01: 137 493, post 11: 52 253SIII 1997: Post 01: 136 266, post 11: 50 207**Resultatrapport for 1996-97**

Instituttet har gjennom 1980- og 1990-årene lagt vekt på å bygge ut en omfattende infrastruktur basert på moderne informasjonsteknologi for innsamling av data, for produksjon av værvarsler og klimainformasjon, for distribusjon av produkter og til bruk i FoU-virksomhet.

En betydelig del av instituttets aktiviteter er finansiert gjennom egen inntjening. Innsparinger har gitt bedre balanse mellom ressursbruk og oppgaver, og kjernetjenesten får et positivt bidrag fra brukerfinansierte tjenester.

Utfordringen i tiden framover er fortsatt å forbedre organisasjon og drift av observasjonssystemene, automatisering og forbedring av observasjons- og sambandstjenestene, mer kostnadseffektivt EDB-utstyr og distribusjonssystemer, faglig utvikling og effektivisering av varslingsmetodikk og opprettelse av et nasjonalt analyse- og prognosesenter.

Varslings- og klimatjenestene

Varslingstjenesten er instituttets høyest prioriterte tjeneste. Det er et viktig mål for instituttet å varsle alle ekstreme meteorologiske forhold innenfor DNMI's område. DNMI sendte ut 624 storm- og kulingvarsler i 1996. I tillegg ble det sendt ut fire varsler om ekstreme forhold i henhold til prosedyrer og kriterier fastlagt i «Beredskapsplan for varsel om ekstreme værforhold». Disse varslene gjelder situasjoner hvor det er sannsynlig at været vil forårsake skade eller fare for liv og verdier i et betydelig landområde.

Det er anskaffet et informasjonssystem for produksjon av klimainformasjon på kartform. Systemet blir benyttet til opplæring og produksjon av tematiske kart.

Det er utarbeidet et system for verifikasjon av værvarsler basert på punktvarsler.

For å bedre varslingen av ekstreme værforhold har instituttet videreutviklet analyse- og prognoseapparatet med spesiell vekt på finskalmodellering og utnyttelse av massive parallelle datamaskiner delvis i samarbeid med Universitetet i Bergen og innenfor HIRLAM (High Resolution Limited Area Modelling)-samarbeidet.

For å bedre tjenesten har instituttet tatt i bruk et nytt sentralt system for innsamling av observasjoner på skip og landstasjoner. Satellitten Inmarsat-C blir brukt til innsamling fra skip. Dette innebærer en reduksjon i kommunikasjonsutgiftene med ca 90 pst sammenliknet med innsamling over kystradio. For innsamling av observasjoner fra landstasjoner er det utviklet et EDB-system som benytter Infranett eller nødtelefonsystem. Når systemet er fullt implementert, vil det medføre reduksjoner i innsamlingskostnadene.

Instituttet har utviklet et nytt satellittbasert distribusjonssystem (datakringkasting) som bygger på Telenor Eurocast-tjeneste. Dette er tatt i bruk i flyværtjenesten til formidling av data og produkter til værtjenestekontorene og til større kunder. Systemet er kostnads-effektivt og tilkoblingskostnadene lave.

Det er nedsatt et internprosjekt med det siktemål å vurdere dagens nett av observasjonssystemer for å komme fram til et optimalt stasjonsnett.

Som en oppfølging av Stortingets behandling av St prp nr 1 (1995-96) bad departementet DNMI om å utarbeide en plan for utbygging og finansiering av værradar. DNMI's forslag til utbyggingsplan er oversendt departementet for videre behandling. Under forutsetning av at DNMI lykkes i å få til en samfinansieringsmodell med andre etater, er det i 1997 stilt midler til disposisjon for en ny værradar i Sør-Norge.

Forskning

Forsknings- og utviklingsarbeidet er rettet mot både kjernetjenesten og oppdragsvirksomhet.

I forbindelse med kjernevirksomheten har det bl a vært forsket på å konstruere og videreutvikle numeriske modeller for atmosfære og hav, utvikle metoder til å utnytte fjernmålte data, konstruere og innføre rutinemessig verifikasjon av modellene.

Oppdragsgiverne er i hovedsak nasjonal og internasjonal forvaltning, spesielt innen miljøsektoren, forskningsråd og EU-systemet. Resultatene fra den eksternt finansierte forskningen bygger i stor grad opp om den forskningen som er rettet mot kjernetjenesten.

Vitenskapelige publikasjoner

Instituttet har utgitt 17 artikler i internasjonale tidsskrifter. For øvrig er det utarbeidet 58 rapporter, herav 13 forskningsrapporter og 12 klimarapporter.

Internasjonalt samarbeid

ECOMET- (økonomiske interessegrupperinger for meteorologiske tjenester) og EUMETNET- (Conference of National Meteorological Services) avtalene trådte i kraft i 1996. DNMI gjennomførte en rekke interne tiltak for anvendelse av ECOMET-avtalen, bl a utarbeiding av standardavtaler, rapporteringsrutiner og opplæring.

Tiltak ble iverksatt for anvendelse av ECMWFs (European Centre for Medium Range Weather Forecasting) data policy regelverk i DNMI's kommersielle virksomhet.

Innenfor EUMETSAT (Europeisk organisasjon for utnyttning av meteorologiske satellitter) fortsatte forhandlingene om opprettelse av et europeisk program for meteorologiske satellitter i polarbane (EPS-programmet).

DNMI deltar i HIRLAM (High Resolution Limited Model), hvor målet bl a er at det skal utvikles atmosfæremodeller med høy kvalitet.

Eksternt finansiert virksomhet

Eksternt finansiert virksomhet er økende. Omsetningen av spesialtjenester og aktiviteten innen oppdragsvirksomhet øker fortsatt. Innenfor den kommersielle virksomheten er økningen størst innenfor media og energi. Det har også vært økt salg av tjenester til kommuner og industri. Instituttet hevder seg godt i den konkurranseutsatte varslings-tjenesten for kontinentalsokkelen. Utredninger, forskning og oppdrag utført av Forsknings- og utviklingsdivisjonen og Klimaavdelingen har en høy andel av ekstern finansiering.

Administrative utviklings- og effektiviseringstiltak

Det er utviklet en strategisk plan for instituttet med kartlegging av instituttets sterke og svake sider og vurdering av trusler og muligheter instituttet står overfor i framtiden.

Økonomiprojektet som ble startet opp i 1995 for å få til et bedre økonomisk beslutnings-underlag for instituttets virksomhet, er videreført i 1996. Kostnadsanalyser for de fleste divisjoner er gjennomført, og driftsregnskap for flyværtjenesten er etablert.

Instituttet har iverksatt flere effektiviseringstiltak basert på bruk av ny teknologi og satellittsystemer.

DNMI har startet opp arbeidet med å etablere en ny og tidsmessig organisasjon. Målene er bl a å etablere et sterkere skille mellom kjernetjenesten og den brukerfinansierte delen av virksomheten, unngå kryssubsidiering, oppnå en mer enhetlig observasjonstjeneste og etablere et nytt miljø for klimaforskning.

Resultatmål for 1998

Instituttet må satse på å

- forbedre varslingen av ekstreme værforhold ved å videreutvikle og ta i bruk numeriske modeller for atmosfære og hav og utnytte satellittdata og værddata
- øke innsatsen for å beskrive klimaet i Norge, de nære havområdene og polarområdene ved å utnytte all tilgjengelig informasjon
- innføre kvalitetsmål for de viktigste tjenester og produkter
- ta i bruk moderne informasjonssystemer for spredning av varsler, klimaprodukter og faglig informasjon
- innenfor WMO, ECMWF og EUMETSAT sikre tilgangen til internasjonale data og produkter, tilføre det norske meteorologiske miljøet økt kompetanse og utnytte internasjonale ressurser slik at de meteorologiske tjenestene blir ytterligere forbedret
- styrke konkurranseevnen gjennom faglig kompetanseheving når det gjelder oppdrag og konsulenttjenester

- sikre sin markedsledende posisjon ved å øke tilbudet av kundetilpassede klima- og varslingsprodukter og nye oppdrag og konsulenttjenester

Budsjettforslag for 1998

Departementet har lagt til rette for en videreføring av varslingstjenesten på dagens nivå.

Departementet vurderer etablering av en brukerfinansiert refusjonsordning i forhold til utsending av storm- og kulingvarsel.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3283, post 02, jf forslag til vedtak II nr 1.

Det er lagt inn midler til drift av værskipet «Polarfront».

Budsjettrammen er økt med 4 mill kroner til å dekke kostnader knyttet til utsending av storm- og kulingvarsel.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Instituttet kan utføre spesialtjenester og påta seg oppdrag fra offentlige og private institusjoner mot betaling. Utgiftene blir dekket av inntekter under kap 3283, post 01. Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2. Bevilgningen på posten kan også overskrides mot tilsvarende merinntekt på kap 3283 post 05, jf forslag til vedtak II nr 1.

Utgifter i samband med de vesteuropeiske meteorologiske tjenestene om kommersiell utnyttning av data og produkter (ECOMET) vil bli ført under denne posten.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten gjelder utbygging og modernisering av utstyr.

Post 70 Den meteorologiske verdensorganisasjon

Bevilgningen gjelder ordinære tilskudd til World Meteorological Organization (WMO), tilskudd til World Weather Watch (WWW), opplæring av meteorologer i utviklingsland, den internasjonale union for geodesi og geofysikk og spesielle fond i WMO relatert til observasjonssystemene i Nord-Atlanteren.

Post 72 Internasjonale samarbeidsprosjekter, kan overføres

Bevilgningsforslaget gjelder bl a Norges bidrag til EUMETSAT og Det europeiske værvarslingssenteret i Reading (ECMWF). Bidragene til EUMETSAT og ECMWF er basert på bruttonasjonalproduktet. I bevilgningsforslaget er det lagt til grunn at EPS-programmet om meteorologiske satellitter i polarbane blir opprettet i 1998.

KAP 3283 DET NORSKE METEOROLOGISKE INSTITUTT (JF KAP 0283)

Kap 3283 Det norske meteorologiske institutt fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	40 636	31 966	31 966
02	Salgsinntekter mv	7 306	2 188	2 232
05	Refusjon for flyværtjenester	56 700	60 300	62 700
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	0	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 145	0	0
	Sum kap 3283	105 787	94 454	96 898

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder oppdragsinntekter. Under post 02 skal føres inntekter fra mindre spesialtjenester og refusjoner for tjenester instituttet utfører for andre institusjoner i Arktis. Videre skal det på post 02 føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste leieinntekter skal føres på posten.

For å kunne gi mulighet til å benytte merinntekter av tilskudd fra andre land til drift av værskipet «Polarfront» skal slike inntekter inntektsføres på post 02.

Post 05 Refusjon for flyværtjenester

Posten gjelder refusjon for utgifter som Det norske meteorologiske institutt har til flyværtjenesten.

Programkategori 07.70 Forskning

Kategori 07.70 omfatter:

- Norges forskningsråd (NFR)
- forskningsinstitutter
- internasjonalt forskningssamarbeid.

Programkategori 07.70 Forskning fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
0285	Norges forskningsråd	782 046	720 281	712 588	-1,1
0287	Forskningsinstitutter (jf kap 3287)	46 826	85 372	81 357	-4,7
0288	Internasjonale samarbeidstiltak	349 598	440 914	464 333	5,3
	Sum kategori 07.70	1 178 470	1 246 567	1 258 278	0,9

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

- Kap 0287 er økt med 1,2 mill kroner som følge av at midler som tidligere ble øremerket Senter for høyere studier (SHS) på de fire universitetenes budsjetter, nå er lagt inn i den ordinære bevilgningen til SHS.

Programkategori 07.70 Forskning fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
3287	Forskningsinstitutter (jf kap 0287)	24 873	34	35	2,9
	Sum kategori 07.70	24 873	34	35	2,9

Budsjettforslag 1998 – prioriteringer

Forslaget til bevilgninger på kategori 07.70 viser en vekst på 0,9 pst i forhold til 1997.

De faglige bevilgningene til Norges forskningsråd får en nominell nedgang på ca 1 pst. Innenfor rammene skal Forskningsrådet prioritere finansieringen av frie prosjekter og grunnforskningsprogrammer, som er et særansvar for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Dette innebærer at departementets bidrag til handlingsrettede eller anvendte forskningsprogrammer må reduseres noe. Det samme gjelder forskerrekuttering på enkelte anvendte fagområder. Miljørettet forskning, herunder klimaforskning, gis særlig prioritet og foreslås styrket.

Bevilgningene til administrasjon i Norges forskningsråd skal dekke den samlede administrasjonen, som omfatter oppgaver i forhold til alle departementer og forvaltning av Forskningsrådets samlede budsjett på 2,6 mrd kroner. Siden 1993 er bemanningen i administrasjonen betydelig redusert samtidig som Forskningsrådet har fått en rekke nye oppgaver. Bevilgningen foreslås redusert med ca 1 pst.

Bevilgningene til forskningsinstitutter omfatter bl a Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI), Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA), Senter for høyere studier (SHS) og en rekke institutter som får basisbevilgninger via Norges forskningsråd. Europaprogrammet foreslås avvirket, noe som er i samsvar med tidligere forutsetninger. Korrigert for dette, og for tekniske endringer, blir bevilgningene til forskningsinstituttene redusert med 0,4 pst.

Bevilgninger til dekning av kontingenter til internasjonalt samarbeid er midler som Norge er forpliktet til å betale i henhold til internasjonale avtaler. Kontingentene til grunnforskningssamarbeid går ned med 18,7 pst, mens kontingenten til deltakelse i EUs

fjerde rammeprogram for forskning øker med 12,3 pst. Dette henger sammen med finansieringsprofilen i Fjerde rammeprogram (1994-98), der utbetalingene øker i 1998.

Forvaltning av Norges forskningsråd

Norges forskningsråd, som ble etablert i 1993, er en sentral institusjon for finansiering av norsk forskning. Forskningsrådet skal også gi Regjeringen råd i forskningspolitiske spørsmål. Mer enn 25 pst av statlige midler til forskning kanaliseres gjennom rådet, som dermed er et viktig redskap for å gjennomføre Regjeringens forskningspolitikk. I 1997 utgjør dette til sammen ca 2,6 mrd kroner, og omfatter bevilgninger fra 15 departementer. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet er forvaltningsdepartement for Forskningsrådet. Dette innebærer også koordineringsoppgaver i forhold til andre departementer.

Tilstandsvurdering

Norges forskningsråd ble etablert for å forbedre koordineringen og forenkle styringsstrukturen i norsk forskning samtidig som det faglige mangfoldet fortsatt skulle ivaretas. For at de seks områdestyrene ikke i realiteten skal innebære seks nye forskningsråd, har Regjeringen og Stortinget lagt stor vekt på at hovedstyret skal ha vide fullmakter og ansvar for vitale fellesoppgaver, og at Forskningsrådet skal ha en enhetlig administrasjon. Denne forutsetningen ligger fast.

Forskningsrådet gjennomfører et omfattende strategiarbeid. Forskningsrådets overordnede strategiske plan for norsk forskning ble ferdigstilt i 1996, bl a på bakgrunn av en omfattende høringsprosess. Forskningsrådet tilrår at man fokuserer på sju hovedsatsinger i norsk forskning de nærmeste årene: grunnforskning, høyt kvalifisert personell, internasjonalt forskningssamarbeid, næringsrettet forskning og utvikling, forskning for økt verdiskaping i offentlig sektor, miljørettet forskning og marin forskning. Planen gir en ramme for Forskningsrådets egne prioriteringer, og er samtidig en anbefaling til departementer og forskningsmiljøer. Forskningsrådet har konkretisert planen i en rekke delstrategier og fulgt opp prioriteringene i budsjettforslag overfor departementene. Strategiarbeidet utgjør et viktig grunnlag for å forbedre koordineringen i norsk forskning.

Utfordringer og strategier

Norsk forskningspolitikk bygger på sektorprinsippet, dvs at de enkelte departementer har ansvar for forskning på sine områder. Dette er et godt utgangspunkt for å vurdere bruk av forskning som virkemiddel innenfor de enkelte sektorer. Etableringen av Norges forskningsråd har imidlertid forsterket behovet for koordinering mellom Forskningsrådets finansieringskilder. Departementene vil derfor fremdeles bygge ut dialogen om det faglige innholdet i forskningen, slik at Forskningsrådet kan utnytte bevilgningene fra de ulike departementene i sammenheng.

Samarbeidet mellom Forskningsrådet og departementene bør fortsatt videreutvikles. Forskningsrådet skal være en faglig diskusjonspartner når departementene vurderer bruk av sine forskningsmidler. Dette forutsetter at Forskningsrådet kan utarbeide kunnskapsstatus på ulike felter, slik at tilgjengelig kunnskap blir vurdert opp mot behovet for ny forskning.

En ny sektorovergripende stortingsmelding om forskning planlegges framlagt i 1998. Meldingen blir den første helhetlige gjennomgangen av norsk forskningspolitikk etter at forskningsrådsreformen trådte i kraft. Meldingen vil bl a vurdere gjeldende forskningspolitiske prioriteringer. Det forventes at Forskningsrådet bidrar med råd, faktagrunnlag og analyser i meldingsarbeidet.

Forskningsmeldingen vil inneholde en foreløpig vurdering av forskningsrådsreformen, og en presentasjon av et opplegg for en fullstendig evaluering som vil finne sted rundt årtusenskiftet.

Departementets bevilgning til forskning gjennom Norges forskningsråd

Departementets bevilgning til forskning gjennom Norges forskningsråd går i hovedsak til grunnforskning og rekruttering.

Grunnforskning utføres først og fremst ved universiteter og vitenskapelige høyskoler. Ved siden av å spille en betydelig kulturbyggende rolle, er den norske grunnforskningen av avgjørende betydning for utviklingen av næringslivet og den norske velferden. Den offentlig finansierte grunnforskningen sikrer landet en langsiktig kunnskapsoppbygging, en kunnskapsberedskap på områder som vil kunne få sentral betydning i framtiden og gjør bedrifter og institusjoner bedre i stand til å hente inn ny kunnskap utenfra. Bedriftene henter for eksempel inn nye ideer, ny kunnskap og nye forskningskompetente kandidater fra

universitetene og høyskolene og gjør også aktivt bruk av institusjonene i løsningen av ulike tekniske og organisatoriske problemer. Grunnforskningsmiljøene gir videre betydelige bidrag til utviklingen av bedre velferds-, helse- og sosialsystemer, blant annet gjennom utviklingen av nye medisiner og behandlingsmetoder.

Finansieringen gjennom forskningsråd er en tilleggskanal for finansiering av forskningen ved universiteter og høyskoler, slik tilfellet er i de fleste land. Det vises for øvrig til kategori 07.60. Midlene skal ut fra nasjonale og helhetlige vurderinger i første rekke

- sikre kvalitet og fornyelse i grunnforskningen
 - sikre nødvendig og effektiv forskerrekuttering på et høyt kvalitativt nivå.
- Spredning og formidling av kunnskap er et sentralt krav til de faglige bevilgningene.

Tilstandsvurdering

De faglige bevilgningene til Norges forskningsråd fordeles på flere virkemidler. Frie prosjekter er et hovedvirkemiddel for å ivareta fri forskerinitiert grunnforskning, og for å sikre kvalitet og fornyelse i grunnforskningen. Forskerne har frihet til å velge og utforme temaer og problemstillinger for prosjektsøknader. Søknader vurderes som oftest av egne fagkomiteer, og støtte gis ut fra faglige kvalitetsvurderinger. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har et særlig ansvar for grunnforskning og disiplinutvikling, og det medfører at frie prosjekter i hovedsak finansieres over dette departementets bevilgning til Norges forskningsråd.

Programmer har som hovedformål å bygge opp kompetanse og utvikle kunnskap på tematisk avgrensede felter der Norge har særskilte behov eller fortrinn. Departementets bevilgning går dels til grunnforskningsprogrammer og dels til delfinansiering av såkalte handlingsrettede, eller anvendte, programmer. Egne programstyrer har ansvaret for vurdering av søknader, og støtte gis ut fra hensynet til kvalitet og relevans. Sammen med andre aktører finansierer departementet programforskning for å utvikle gode forskningsmiljøer og høy forskningskompetanse, og for å sikre tette koblinger mellom grunnforskning og anvendt forskning.

Basisbevilgninger, som er støtte til forskningsinstitutter, og støtten til avansert vitenskapelig utstyr medvirker til å gi forskningen effektive rammevilkår. Diverseposten inkluderer støtte til tiltak som kontingenter, informasjon, formidling, evalueringsvirksomhet, samt stimuleringsstiltak og nettverksbygging. Ulike rekrutteringsstipend gis både under frie prosjekter og i programstøtten.

Tabell: Faglige bevilgninger til NFR 1994-97 fordelt på virkemidler (i pst)

	1994	1995	1996	1997
Frie prosjekter	44	44	44	45
Programmer	30	28	27	27
Basisbevilgninger	12	15	11	12
Vitenskapelig utstyr	2	2	6	5
Diverse FoU	11	12	11	11
	100	100	100	100

Kilde: Norges forskningsråd

1) Tallene er korrigert for endringer i oppgaver og ansvar for Forskningsrådet. For 1996 er det korrigert for instituttbevilgninger.

1997-tallene er fordeling for tilleggsbevilgning til vitenskapelig utstyr i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett.

Sammenliknet med bevilgningene til programforskning har støtten til frie prosjekter økt noe i perioden 1994 til 1997. Støtten til vitenskapelig utstyr ble fra 1996 prioritert, og er det virkemidlet som har hatt størst vekst. I St meld nr 36 (1992-93) vektla Regjeringen humanistisk forskning og naturvitenskapelig og teknologisk grunnforskning som særlige satsingsområder. Siden etableringen i 1993 har Forskningsrådet prioritert humaniora og naturvitenskap og teknologi innenfor rammene. For nærmere rapportering om de enkelte fagområdene, vises det til omtale under kap 0285 post 52.

Forskningsrådet finansierte 205 avlagte doktorgrader i 1996, mot 223 i 1995. Dette er i overkant av en tredjedel av avlagte doktorgrader i Norge. En tredjedel av kandidatene var kvinner.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets bevilgning til Forskningsrådet ble i 1996 bl a brukt til å finansiere 560 doktorgradsårverk, eller om lag halvparten av Forskningsrådets samlede antall doktorgradsstipendiater. Kvinneandelen blant stipendiatene

var i 1996 noe over 20 pst innenfor naturvitenskapelige og teknologiske fag, mens den i øvrige fag lå mellom 40 og 60 pst.

Regjeringen har lenge lagt vekt på økt kvalitet og effektiv ressursbruk i doktorgrads-utdanningen. En rekke tiltak er gjennomført ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene. Fra 1997 ble det innført et nytt felles doktorgradssystem for universitetene og de vitenskapelige høyskolene, som vil gjøre det lettere å holde oversikt over utviklingen i doktorgradsutdanningen, herunder gjennomføringsgrad.

Det er i dag en skjev aldersfordeling i forskningssystemet. Det skyldes bl a mange nytilsetninger i 1960-årene. Det at mange står på overgangen til å bli pensjonert, har gjort det vanskelig for en stor gruppe velkvalifiserte personer å få ordinære stillinger. Det er derfor tatt i bruk midlertidige stillinger, postdoktorstillinger, der forskere kan engasjeres i påvente av at ordinære stillinger ved forskningsinstitusjonene blir ledige. Postdoktorstillinger, som finansieres av Forskningsrådet, økte i antall fra 132 i 1995 til 143 i 1996. Av disse ble tre fjerdedeler finansiert av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, og dette departement sto også for den største økningen.

Kvinner gjør seg stadig sterkere gjeldende blant postdoktorstipendiatene. Andelen kvinner økte fra 36 pst i 1994 til 45 pst i 1996. (Se ellers kap 0281 Fellesutgifter for universiteter og høyskoler.)

Hovedutfordringer og strategier

Grunnforskning ved universiteter og vitenskapelige høyskoler finansieres gjennom ordinære driftsbevilgninger til universiteter og høyskoler (departementets kategori 07.60) og gjennom Norges forskningsråd. På bakgrunn av studenttilstrømmingen de senere år er det behov for en nærmere vurdering av situasjonen for grunnforskningen, og departementet vil i samråd med Forskningsrådet og berørte institusjoner foreta en slik vurdering. Denne vurderingen vil bli tatt inn i den varslede forskningsmeldingen.

Departementet ser også Senter for høyere studier som et tiltak for å styrke grunnforskningen i Norge, og foreslår en økning av senterets budsjett, jf kap 0287 post 71.

Forslaget til statsbudsjett for 1998 innebærer en liten reduksjon i departementets bevilgning til Forskningsrådet. Ansvar for disiplinutvikling og fri grunnforskning ligger hos Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet alene, og bevilgningene må i større grad konsentreres om frie prosjekter og grunnforskningsprogrammer. Dette vil innebære at departementets bidrag til samfinansiering av handlingsrettede forskningsprogrammer må reduseres noe. Slik samfinansiering foregår særlig innenfor områdene medisin og helse og samfunnsvitenskap. Også midler til forskerrekuttering på enkelte anvendte fagområder må reduseres. Departementet ønsker å opprettholde en særskilt satsing på vitenskapelig utstyr.

Det er fortsatt nødvendig å styrke faktagrunnlaget for forskerrekutteringen, bl a når det gjelder behov for nyrekuttering. Forskningsrådet har et særlig ansvar for dette. Forskningsrådet bør videre bidra til å øke rekutteringen av kvinner til naturvitenskapelige og teknologiske fag.

Det vises for øvrig til kapittelomtalen.

Forskningsinstitutter med bevilgning fra departementet

Med utgangspunkt i de overordnede mål for instituttsektoren som helhet har Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet som særskilt mål å skape bedre og mer effektive forskningsmiljøer innenfor samfunnsforskning.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet gir, direkte eller via Forskningsrådet, driftsbevilgning til de statlige instituttene NOVA og NUIP, og tilskudd til en rekke samfunnsvitenskapelige institutter. De største hovedgruppene er de regionale forskningsinstituttene og de utenrikspolitiske instituttene.

Tilstandsvurdering

Forskningsrådet har et strategisk ansvar for instituttsektoren. I tre rapporter fra rådets spesielle instituttpolitikkprosjekt er det lagt fram tilrådinger om strategi, evaluering og finansiering. Disse rapportene er rådet nå i ferd med å følge opp. Det er bl a laget et opplegg for rullerende evaluering av instituttene. Departementet anser at Forskningsrådets innsats på dette feltet hittil har gitt gode resultater. Fortsatt har en likevel for dårlig grunnlag til å foreta reelle sammenlikninger mellom instituttene.

Departementet har fastsatt egne retningslinjer for den statlige finansieringen av forskningsinstitutter på bakgrunn av råd fra Forskningsrådet. I retningslinjene legges det til grunn en tredelt finansieringsstruktur, som består av grunnbevilgning, strategiske institutt-

programmer og forskningsprogrammer/FoU-prosjekter. Det er nå i store trekk etablert en finansieringspraksis som samsvarer med disse retningslinjene, men det gjenstår fortsatt en del arbeid, bl a med etablering av strategiske instituttprogrammer.

Fra og med 1997 er bevilgningene til en del institutter kanalisert gjennom Forskningsrådet, jf omtale under kap 287 post 70. Det er nå bare NOVA og NUPI som fortsatt får sin bevilgning direkte fra departementet. De to nevnte instituttene er omdannet til forvaltningsorganer med særskilte fullmakter.

Hovedutfordringer og strategier

For å sikre en mer enhetlig behandling av forskningsinstituttene er departementet innstilt på at Norges forskningsråd i økende grad skal overta det strategiske og bevilgningsmessige ansvar for instituttsektoren. I samsvar med dette vil departementet ta Forskningsrådet mer aktivt i bruk, både som finansierende og rådgivende organ.

Departementet vil legge vekt på å følge opp retningslinjene for finansiering av instituttene, men er innstilt på at overgangen må skje gradvis. I samarbeid med Forskningsrådet og på grunnlag av evalueringer vil departementet vurdere en eventuell arbeidsdeling og omfordeling av ressurser mellom instituttene. Dette er endringer som må skje på lengre sikt. Ved hjelp av Forskningsrådets rapportsystem regner en dessuten med at datagrunnlaget vil bli bedre etter hvert.

Instituttsektoren har vært under omorganisering i lang tid. Departementet er ikke innstilt på at det skal skje flere store omorganiseringer de nærmeste årene. Det er nå viktig å høste erfaringer med de reformene som er gjennomført. Som et ledd i overføring av ansvar til Forskningsrådet vil departementet vurdere kanalisering av basisbevilgningene til NOVA og NUPI gjennom rådet.

I tråd med instituttpolitikken generelt, der det legges vekt på synergi og samarbeid mellom eksisterende forskningsinstitutter, mener departementet det ikke er riktig å bidra til opprettelse av nye institusjoner. Europaprogrammet utløper i 1997, og i samsvar med Stortingets forutsetninger i 1994 legger departementet til grunn at det nå må avvikles. Det vises til nærmere omtale under kap 0287, som også redegjør for en faglig gjennomgang av programmet.

Internasjonalt forskningssamarbeid

Samarbeid med framstående forskningsmiljøer i andre land skal fremme kvalitet i norsk forskning, sikre faglig fornyelse, gi nye kontakter og øke tilgang på ny kunnskap til nytte for samfunns- og næringsliv. Det er også et middel til å profilere og formidle norsk forskning på områder der norske miljøer har høy kompetanse, slik at Norge kan bidra i den globale forskningsutviklingen. Vår deltakelse i EUs rammeprogram for forskning gjennom EØS-avtalen står sentralt fordi det bidrar til å knytte bånd mellom norske og europeiske forskere og bedrifter innenfor et bredt spekter av fagområder.

Tilstandsvurdering

Internasjonalt forskningssamarbeid har en sentral plass i norsk forskning. Samarbeid opprettes ofte gjennom uformelle kontakter og nettverk mellom enkeltforskere og forskningsmiljøer, eller gjennom bilaterale overenskomster. Mange forskningsoppgaver foregår videre innenfor rammen av internasjonale organisasjoner.

Gjennom stipendiater, gjesteforskere og fast vitenskapelig personale deltar Norge aktivt i ulike internasjonale grunnforskningsorganisasjoner, særlig på europeisk plan. Gjennom økt informasjon arbeider Norges forskningsråd for å styrke norsk deltakelse i slikt samarbeid ytterligere. Norges forskningsråd har ønsket å foreta en nærmere vurdering av samarbeidet innenfor grunnforskningsorganisasjonene, og mottok i juni 1997 en rapport fra Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) om Norges deltakelse.

Norges deltakelse i EUs rammeprogram for forskning har stått sentralt de senere år. Programmet dekker et vidt spekter av fagområder og forutsetter prosjektsamarbeid med flere land. Tilrettelegging for norsk deltakelse i Fjerde rammeprogram (1994-98) har hatt høy prioritet. Norges forskningsråd har arbeidet aktivt med informasjonsspredning og målrettet kontakt mot forskningsmiljøer og næringsliv, og erfaringene så langt er positive. Norske miljøer har hevdet seg godt. Foreløpige tall fra våren 1997 viser at ca 27 pst av antall søknader med norske deltakere er innvilget, et tall som ligger over gjennomsnittet for EUs medlemsland, jf nærmere omtale under kap 0288 post 73.

Hovedutfordringer og strategier

Samarbeidet gjennom de internasjonale organisasjoner og programmer må legges til rette slik at norske forskningsmiljøer og norsk næringsliv kan utvide sin deltakelse. Det er viktig at dette skjer på områder av strategisk betydning for Norge, og der vi har faglig kompetanse til å bidra aktivt i den faglige utviklingen. Samtidig er det viktig å finne en god balanse mellom den nasjonale og den internasjonale satsingen.

Forskningssamarbeidet med EU innenfor EØS prioriteres. Den norske deltakelsen kan styrkes på enkelte fagområder. Det har vært en positiv utvikling når det gjelder deltakelse fra næringslivet, men det bør fortsatt legges vekt på å stimulere til økt deltakelse fra norsk industri og næringsliv, herunder små og mellomstore bedrifter (for øvrig vises det til kap 0288).

Forskningsrådet er bedt om å forestå en evaluering av forskningssamarbeidet med EU, som vil foreligge i 1998. Sammen med rapporten om samarbeidet innenfor de internasjonale grunnforskningsorganisasjonene vil denne kunne danne grunnlag for arbeidet med den videre strategi for Norges deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid. Når det gjelder forskningssamarbeidet med EU, legges det på norsk side vekt på å medvirke aktivt i ulike fora ved utformingen av EUs femte rammeprogram for forskning (1999-2002). Norsk deltakelse i Femte rammeprogram forutsetter en endring av EØS-avtalen, og dermed Stortingets godkjenning.

Generelt er det en norsk målsetting å ha et bredt internasjonalt engasjement innen forskning, bl a ved at bilateralt samarbeid og kontakter med Nord-Amerika opprettholdes, og samarbeidet med utviklingsland og land i Sørøst-Asia videreutvikles.

Programkategori 07.70 Forskning fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
01-29	Driftsutgifter	46 826	5 732	5 858	2,2
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	746 440	747 308	741 108	-0,8
70-89	Overføringer til private	385 204	493 527	511 312	3,6
Sum kategori 07.70 Forskning		1 178 470	1 246 567	1 258 278	0,9

KAP 0285 NORGES FORSKNINGSRÅD

Kapitlet omfatter:

- bevilgning til forskningsformål gjennom Norges forskningsråd
- administrasjonskostnader for Norges forskningsråd.

Kap 0285 Norges forskningsråd fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
52	Forskningsformål, <i>kan overføres</i>	590 918	561 874	555 721
55	Administrasjon, <i>kan overføres</i>	155 522	158 407	156 867
70	Private forskningsinstitusjoner	29 853	0	0
72	Senter for internasjonal klimapolitikk	5 189	0	0
73	Til disposisjon for departementet	564	0	0
Sum kap 0285		782 046	720 281	712 588

Bevilgningene til Forskningsrådet over post 52 Forskningsformål nyttes til å finansiere forskning innenfor humaniora, samfunnsvitenskap, medisin og helse, naturvitenskap og teknologi, miljø og utvikling, og forskerrekuttering innenfor bioproduksjon og foredling. Posten dekker også midler til vitenskapelig utstyr, følgeforskning i internasjonale organisasjoner, strategiske fellesfunksjoner og informasjon.

I tillegg til bevilgningene over post 52 videreføres tilsagnsfullmakten på 37,5 mill kroner, jf forslag til vedtak III nr 8.

Humanistisk forskning

Resultatrapport for 1996-97

Av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets midler gikk 77,8 mill kroner til humaniora i 1996, en økning på 0,8 mill kroner, dvs 1 pst sammenliknet med 1995. Fra 1996 til 1997 er økningen 3,4 mill kroner, dvs 4,4 pst.

Tabell: Fordeling på virkemidler (i mill kroner)

Virkemiddel	Budsjett 1995	Budsjett 1996	Budsjett 1997
Frie prosjekter	30,8	30,6	34,9
Programmer	29,0	30,6	31,3
Diverse FoU	17,2	16,6	15,0
Sum	77,0	77,8	81,2

Situasjonen for humanistiske fag er belyst gjennom Forskningsrådets strategiplan for Kultur og samfunn og Handlingsplan for humaniora.

I 1996 ble humanistisk forskning prioritert gjennom midler til frie prosjekter og igangsetting av nye grunnforskningsprogrammer. Midlene til frie prosjekter tok sikte på å bedre rekrutteringssituasjonen i humanistiske fagmiljøer og gi mulighet for større strategiske samarbeidsprosjekter.

Forskningsrådet har i 1996 lagt vekt på fri prosjektstøtte og støtte til fagutvikling. Ved fordelingen av den frie prosjektstøtten ble doktorgradsstipender høyt prioritert. Det er registrert en tendens til raskere gjennomstrømming av doktorgradskandidatene. I fag der kvinneandelen er lav, ble det lagt vekt på å prioritere kvinnelige stipendiater.

Forskningsrådet har lagt vekt på bruk av humanistiske grunnforskningsprogrammer for å dekke behovet for kompetanseoppbygging og rekruttering på prioriterte områder. Det gis omfattende støtte til fagutvikling, og rekrutteringskomponenten i alle programmene er betydelig.

Programaktiviteten har i 1996 dreid seg om videreføring av etablerte programmer, så vel som oppstart av nye satsinger. I programmet Kultur- og tradisjonsformidlende forskning (KULT), som er i avslutningsfasen, ble formidlingsaktiviteten særlig vektlagt. En ny satsing på kulturstudier ble utredet. Program for bibliotekforskning og Program for antikkforskning startet opp i 1996. Et felles humanistisk og samfunnsvitenskapelig program innen kvinne- og kjønnsforskning ble også satt i gang.

Forskningsrådet har i 1996 ført videre en satsing innenfor samisk forskning, og har gitt støtte til forskningsaktivitet i Nord-Norge, bl a en forskerveilederstilling for humanistiske fag.

Resultatmål for 1998

Forslag til bevilgning til humanistisk forskning er på 80 mill kroner. Forskningsrådet skal prioritere støtte til frie prosjekter og til rekruttering i fag med store rekrutteringsbehov. Midlene skal i tillegg dekke videreføring av eksisterende programvirksomhet, herunder et tverrfaglig program for Kvinne- og kjønnsforskning og Program for kulturstudier med et senter tilknyttet Universitetet i Bergen.

Samfunnsvitenskapelig forskning

Resultatrapport for 1996-97

Midler til samfunnsvitenskapelig forskning utgjorde 75,6 mill kroner i 1996, en økning på 2,2 mill kroner, dvs 3 pst økning sammenliknet med 1995. I 1997 var beløpet på 73,4 mill kroner, som er en nedgang på 2,2 mill kroner i forhold til 1996, dvs 2,9 pst.

Tabell: Fordeling på virkemidler (i mill kroner)

Virkemiddel	Budsjett 1995	Budsjett 1996	Budsjett 1997
Frie prosjekter	16,1	18,7	22,5
Programmer	35,8	36,4	30,5
Diverse FoU	21,5	20,5	20,4
Sum	73,4	75,6	73,4

I perioden 1995-97 har støtten til frie prosjekter økt med nesten 40 pst. Dette er i tråd med departementets prioriteringer og vektlegging av forskerinitiert forskning som det viktigste virkemidlet for å styrke utvikling og kompetanseoppbygging i fagdisiplinene. En stor del av midlene benyttes til rekrutteringsstipend. Progresjonen innen prosjektene er generelt tilfredsstillende, bl a når det gjelder utvikling av internasjonale nettverk.

Støtten til programmer ble brukt til delfinansiering av 16 programmer (1996). Programstøtten er redusert med 15 pst i perioden 1995-97. Midlene blir i hovedsak brukt for å sikre grunnleggende forskning på prioriterte felter. Samfinansiering med andre departementer skal sikre gode koblinger mellom grunnforskning og anvendt forskning. Etter Forskningsrådets vurdering er dette en vellykket modell, noe som bl a kommer til uttrykk ved det store antall doktorgradsarbeider som finansieres gjennom programmene. Den største innsatsen ble satt inn i programmene Advanced Research on the Europeanisation of the Nation-State (ARENA), Velferd og samfunn og Ledelse, organisasjon og styring (LOS).

Midlene til diverse FoU dekker grunnfinansiering av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste, ALLFORSK/Senter for barneforskning, Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning og andre tiltak som publiseringsstøtte, forskerutdanning, samisk forskning og nordisk forskningssamarbeid. Støtten til vitenskapelig publisering og forskerutdanning ble i 1996 redusert sammenliknet med tidligere år.

Forskningsprogrammet LOS ble avsluttet i 1996. Programmet har vært den hittil største samlede satsing innen norsk samfunnsforskning. Totalt har programmet hatt et budsjett på 325 mill kroner, herav 154 mill kroner over departementets budsjett. Satsingen har resultert i om lag 1900 publikasjoner. Temaer fra LOS-forskningen videreføres i nye programmer og gjennom LOS-senteret, som fra 1997 er fristilt fra Forskningsrådet og underlagt Universitetet i Bergen og Norges handelshøgskole.

Resultatmål for 1998

Forslag til bevilgning til samfunnsvitenskapelig forskning er i 1998 på 70 mill kroner. Forskningsrådet skal prioritere støtte til frie prosjekter og til rekruttering i fag med store rekrutteringsbehov. Midler til videreføring av eksisterende forskningsprogrammer må reduseres. Reduksjonen skal særlig tas ut på departementets bidrag til handlingsrettede programmer.

Medisinsk og helsefaglig forskning

Resultatrapport for 1996-97

Av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets midler gikk 97,3 mill kroner til medisinsk og helsefaglig forskning i 1996, en økning på 3 mill kroner fra 1995, dvs vel 3 pst. Fra 1996 til 1997 sank bevilgningen med 1,4 mill kroner, dvs 1,4 pst. Midlene omfattet ca 12 mill kroner til EU-følgforskning innen biomedisin.

Tabell: Fordeling på virkemidler (i mill kroner)

Virkemiddel	Budsjett 1995	Budsjett 1996	Budsjett 1997
Frie prosjekter	51,7	57,9	57,1
Programmer	40,6	37,4	36,8
Diverse FoU	2,0	2,0	2,0
Sum	94,3	97,3	95,9

Forskningsrådet har prioritert utvikling av fagdisiplinene og den langsiktige grunnforskningen gjennom støtte til frie prosjekter innen naturvitenskapelige fag som biokjemi, molekylærbiologi og fysiologi og innen kliniske fag samt innen psykologi, samfunnsmedisin, epidemiologi og etikk. I tillegg ble forskerinitierte grunnforskningsprosjekter

finansiert gjennom programmer for å stimulere til kobling mellom grunnforskning og anvendt forskning. Støtten til frie prosjekter ble økt med 11,9 pst fra 1995 til 1996.

Grunnforskningsprogrammer som i sin helhet ble finansiert av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, var i 1996 Celle- og genteknologi og Medisinsk kvinneforskning. Koblingen mellom medisinsk og helsefaglig grunnforskning og anvendt forskning i forhold til viktige helseproblemer ble ivarettatt bl a gjennom flere handlingsrettede programmer. Den kliniske forskningen ble i 1996 styrket gjennom programaktiviteter. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet delfinansierte bl a programmer innen informasjonsteknologi, helsetjenesteforskning, forebyggende helsearbeid, forskning knyttet til inne- og utemiljø og mental helse.

Ulike former for stipend ble gitt både innenfor frie prosjekter og gjennom programvirksomheten. Det var en økning i antall stipendiater både på doktorgradsnivå og postdoktoralt nivå fra 1995 til 1996. I 1996 utgjorde stipendene vel 50 pst av Forskningsrådets midler til medisinsk og helsefaglig forskning.

Diverse FoU-midler ble bl a gitt til formidling, planlegging, utredning og evaluering.

Resultatmål for 1998

Forslag til bevilgning til medisinsk og helsefaglig forskning er i 1998 på 92 mill kroner. Forskningsrådet skal prioritere frie prosjekter og grunnforskningsprogrammet Celle- og genteknologi. Departementets bidrag til handlingsrettede programmer må reduseres noe. Dette kan bl a gjelde programmene Mental helse, Inneklima og helse og Virkemidler i helsefremmende og forebyggende arbeid. Bevilgningen omfatter også midler til forskning i tilknytning til biomedisinprogrammet i EUs rammeprogram.

Miljø og utvikling

Resultatrapport for 1996-97

Midler til miljø- og utviklingsforskning var 34,5 mill kroner i 1996, omtrent det samme som i 1995. I 1997 økte bevilgningen med 2,7 mill kroner til 37,2 mill kroner, dvs en økning på 7,8 pst.

Tabell: Fordeling på virkemidler (i mill kroner)

Virkemiddel	Budsjett 1995	Budsjett 1996	Budsjett 1997
Frie prosjekter	16,0	19,0	22,2
Programmer	13,6	12,2	10,0
Diverse FoU	5,4	4,3	5,0
Sum	35,0	34,5	37,2

I perioden 1995-97 har støtten til frie prosjekter økt med nesten 40 pst. Frie prosjekter skal bidra til fornying og utvikling av fagdisiplinene og til rekruttering på områder med særlige behov. Forskning i grenseflaten mellom miljø og utvikling, og oppbygging av kompetanse innen fagdisiplinen demografi, er særlig vektlagt.

Støtten til programmer er redusert med over 25 pst i perioden 1995-97. Støtten til programmer ble i 1996 dels brukt for å sikre grunnforskning på prioriterte felter innen polar-, klima- og ozonforskning, og dels dekket den grunnbevilgningen til Programme for Research and Documentation for a Sustainable Society (ProSus).

Diverse FoU dekket støtte til sentra for miljø og utvikling ved universitetene og til nettverksbygging, bl a gjennom en serie nasjonale konferanser som skal bidra til en strukturert debatt omkring bærekraftig utvikling.

Forskningsprogrammet om klima og ozon (1990-98) ble evaluert av en utenlandsk ekspertgruppe i 1996. Evalueringen viser at den faglige kvaliteten totalt sett er høy, og programmet har skapt grunnlag for betydelige midler fra internasjonale kilder, spesielt fra EU. Det er ønskelig å fokusere programmets mål klarere. Evalueringen anbefaler at programmet må videreføres.

Tilskuddet til Senter for ny økonomi (SNØ) ble avviklet ved utgangen av 1996.

Norge søkte, og fikk innvilget, medlemskap i International Institute of Applied Systems Analysis (IIASA), fra 1997. IIASA er et internasjonalt tverrfaglig forskningsinstitutt med globale miljø-/ressurs-/utviklingsspørsmål som hovedfokus. Forskningsrådet ivaretar det norske medlemskapet.

Resultatmål for 1998

Forslag til bevilgning til forskning innen miljø og utvikling er i 1998 på 42 mill kroner. De økte budsjetttrammene skal særlig nyttes til å styrke forskning innenfor klimarelaterte problemstillinger, f.eks gjennom styrking av forskningsprogrammene Klima og ozon og Polarforskningsprogrammet. Støtten til ProSus skal videreføres. Frie prosjekter skal fortsatt prioriteres.

Naturvitenskapelig og teknologisk forskning*Resultatrapport for 1996-97*

I 1996 gikk 195 mill kroner av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd til fagområdet naturvitenskap og teknologi. Dette er en økning på 9,8 mill kroner, dvs 5,3 pst i forhold til 1995. Fra 1996 til 1997 var økningen 0,8 mill kroner, dvs 0,4 pst.

Tabell: Fordeling på virkemidler (i mill kroner)

Virkemiddel	Budsjett 1995	Budsjett 1996	Budsjett 1997
Frie prosjekter	102,5	101,5	101,8
Programmer	36,4	42,3	40,9
Diverse FoU	46,3	51,2	53,1
Sum	185,2	195,0	195,8

Hovedtyngden av støtten innenfor frie prosjekter har gått til forskerrekuttering.

Forskningsrådet fortsatte i 1996 finansieringen av de fire grunnforskningsprogrammene: romforskning, kjerne- og partikkelforskning, materialforskning og forskning om marine ressurser. Økningen har gått til å styrke programmene materialforskning og marine ressurser. Aktiviteten innenfor programmene samspiller godt med industriens behov.

Midlene til diverse FoU gikk i hovedsak til infrastrukturtiltak, strategiske universitetsprogrammer og vitenskapelig utstyr. Det er opprettet fire nye strategiske universitetsprogrammer over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett i 1996. Departementet finansierer nå 13 slike programmer. Programmene har god framdrift og fører til mange doktorgrader og stort publiseringsvolum. Det ble bevilget 10 mill kroner til vitenskapelig utstyr over budsjettet til naturvitenskap og teknologi.

Forskerrekuttering, særlig doktorgradsutdanningen, er et viktig virkemiddel for å øke vår forskningskompetanse. Det ble i 1996 finansiert 219 doktorgradsstipender og 47 postdoktorstipender. Det ble innvilget 63 nye doktorgradsstipender og 18 postdoktorstipender. Forskningsrådet spiller en meget viktig rolle i finansieringen av stipender innenfor naturvitenskap og teknologi.

I 1996 ble den nye radaren på Svalbard for utforskning av atmosfæren og nordlys ferdigstilt og tatt i bruk (EISCAT-radaren). Dette er et viktig bidrag til å profilere Svalbard som en norsk og internasjonal base for forskning og høgre utdanning.

Resultatmål for 1998

For 1998 er forslaget til bevilgning til området naturvitenskap og teknologi 195 mill kroner. Innenfor denne bevilgningen skal alle grunnforskningsprogrammene videreføres. Frie prosjekter skal fortsatt prioriteres. Generelt skal Forskningsrådet styrke grunnforskning på felter som har særlig betydning for miljø- og klimarelaterte problemstillinger.

Vitenskapelig utstyr*Resultatrapport for 1996-97*

På budsjettet for 1996 ble det øremerket 25 mill kroner til vitenskapelig utstyr ved universiteter og høyskoler. I 1997 er det, på bakgrunn av tilleggsbevilgning gitt i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 1997 og ved disponeringer internt i Forskningsrådet, til disposisjon 100 mill kroner til slikt utstyr.

Norges forskningsråd har oppnevnt et rådgivende utvalg med representanter fra universitetene og høyskolene for å gi råd om fordelingen av de spesielle bevilgningene til

vitenskapelig utstyr. Det er foretatt en grundig analyse av behovet for fornyelse. Utvalget bidrar til at de mest nødvendige investeringene får høyest prioritet. Utvalget skal særlig ivareta behovet for en samordning av investeringene og utvikle en investeringsstrategi.

I 1996 ble det bevilget utstyrsmidler til 27 prosjekter fordelt på seks institusjoner. Bevilgningen fordeler seg med 70 pst til naturvitenskap og teknologi, 25 pst til medisin og odontologi og 5 pst til utstyr felles for naturvitenskap og medisin.

Resultatmål for 1998

Det er fremdeles et stort behov for investeringer og fornyelse av vitenskapelig utstyr ved universitetene og høyskolene. Avansert vitenskapelig utstyr er en nødvendig forutsetning for å utføre forskning og undervisning av høy kvalitet. Særlig gjelder dette innen medisin, naturvitenskap og teknologi. Departementet forutsetter at minst 20 mill kroner avsettes til vitenskapelig utstyr i 1998.

Forskerrekruttering innen bioproduksjon og foredling

Det ble i 1996 brukt 20 mill kroner til rekruttering innen landbruk, fiskeri og havbruk. Dette resulterte i 58,7 doktorgradsårverk i 1996 mot 52,5 i 1995. Kvinneandelen i 1996 var 39 pst.

Forslaget til støtte i 1998 er på 18 mill kroner. Rekrutteringen på marine fagområder skal prioriteres innenfor rammene.

Strategiske fellesfunksjoner og informasjon

Resultatrapport for 1996-97

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets midler til strategiske fellesfunksjoner og informasjon var i 1996 på 38,1 mill kroner, mot 29,5 mill kroner i 1995. Denne veksten skyldes i hovedsak at vitenskapsråden ved ambassaden i Brussel og EU-ForskningsInfo fra og med 1996 dekkes her, mot tidligere over andre poster.

Tabell: Fordeling på virkemidler (i mill kroner)

Virkemiddel	Budsjett 1995	Budsjett 1996	Budsjett 1997
Strategiske fellesfunksjoner	27,2	34,1	35,4
Informasjon	2,3	4,0	3,4
Sum	29,5	38,1	38,8

Strategiske fellesfunksjoner omfatter midler til utarbeiding og videreutvikling av kunnskapsgrunnlaget for forskningspolitikken. Midlene dekker også vitenskapsrådene i Brussel og Washington, Sekretariatet for kvinneforskning (SKF), internasjonal avdeling og de nasjonale forskningsetiske komiteer.

Basisbevilgning til Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) og strategisk instituttprogram til Stiftelsen for studier i teknologi, innovasjon og økonomisk politikk (STEP-gruppen) er sentrale tiltak for å styrke kunnskapsgrunnlaget. NIFU ble skilt ut fra Forskningsrådet som selvstendig stiftelse fra 1. januar 1996.

SKF fortsatte i 1996 sitt arbeid med en handlingsplan for likestilling i FoU-sektoren. I mai arrangerte SKF, i samarbeid med Senter for kvinneforskning ved Universitetet i Oslo, et søknadskurs for forskere innen humaniora og samfunnsfag. Videre ble det fordelt midler til faglige/tverrfaglige reiser og seminarer innen kvinne-/kjønnsforskning.

Norsk innsats i internasjonalt forskningssamarbeid blir ivaretatt bl a gjennom informasjons- og stimuleringstiltak for fremme av norsk deltakelse i EUs forskningsprogrammer (EU-ForskningsInfo) og gjennom internasjonal personutveksling (Kulturavtale-sekretariatet). Videre har Forskningsrådet samarbeidet med departementene om utforming av Regjeringens innspill til EU-kommisjonens arbeid med Femte rammeprogram for forskning og teknologiutvikling.

Forskningsrådet har ansvar for å finansiere de tre nasjonale forskningsetiske komiteene for henholdsvis medisin (NEM), naturvitenskap og teknologi (NENT) og samfunnsvitenskap og humaniora (NESH). I 1996 har komiteene vært medarrangører for den første lekfolkskonferansen i Norge. Temaet for konferansen var genmodifisert mat.

Tilskuddet til informasjon delfinansierer felles informasjons- og profileringstiltak. Det er i 1996 lagt spesiell vekt på å videreutvikle og utvide informasjonstilbudet over Internett. Forskningsdagene, som er et samarbeid mellom Forskningsrådet og en rekke av landets

forskningsinstitusjoner, ble arrangert for andre gang høsten 1996. Nysgjerrigper-prosjektet, TV-programmet Newtons hage og støtte til konkurransen Unge forskere er tiltak spesielt rettet mot barn og ungdom. Nysgjerrigper lanserte høsten 1996 en lærerveiledning.

Ny studie av det norske innovasjonssystemet

STEP-gruppen har i år avsluttet en omfattende kartlegging av produksjon og bruk av kunnskap i det norske innovasjonssystemet. Undersøkelsen viser at det norske systemet er dominert av små og mellomstore bedrifter som normalt blir klassifisert som lav- eller mellomteknologiske, dette fordi de selv utfører lite forskning og utviklingsarbeid. Dette forhindrer imidlertid ikke at mange av dem kan vise til sterk og rask vekst og at de både er innovative og til dels meget kunnskapsintensive. Fiske- og oppdrettsindustriene gjør f.eks. aktiv bruk av avansert teknologi og tjenester (herunder navigasjonsutstyr, produksjonsutstyr, informasjonsteknologi, fôr og vaksiner) som kjøpes av, eller utvikles i samarbeid med annen industri. Teknologien er ofte basert på produkter og prosesser utviklet for andre næringer. Svært mye av kunnskapsutviklingen hviler på et effektivt samspill med den norske instituttsektoren, som igjen utvikler mye av sin kunnskap i samarbeid med universitets- og høgskolesektoren.

Resultatmål for 1998

Forslag til bevilgning til strategiske fellesfunksjoner og informasjon i 1998 er på 38 mill. kroner.

Forskningsrådet skal i 1998 fortsette sitt arbeid med å styrke faktagrunnlaget for norsk forskningspolitikk. Det vil bl.a. innebære styrking av FoU-statistikken. Videre vil det innebære utviklingsprosjekter som omfatter forskningspolitiske og strategiske oppgaver knyttet til det langsiktige strategiarbeidet i Forskningsrådet. Et bedret faktagrunnlag vil være et viktig bidrag til arbeidet med en ny stortingsmelding om forskning. Grunnbevilgningene til NIFU og de strategiske programmene ved STEP videreføres i 1998.

EU-ForskningsInfo og vitenskapsrådene i Washington og Brussel er viktige for å legge til rette for og styrke utbyttet av norsk innsats i internasjonalt forskningssamarbeid. Bevilgningen videreføres i 1998. Bevilgningene til utveksling under kulturavtalene må videreføres på om lag samme nivå som i 1997.

Det er viktig at forskningen og de resultatene den frambringer, holder høy etisk standard. De tre nasjonale forskningsetiske komiteene er sentrale virkemidler i dette arbeidet. Arbeidet i komiteene forutsettes videreført i 1998.

Hovedaktivitetene for informasjon vil ligge fast for 1998. Det vil bli lagt særlig vekt på å videreutvikle tiltakene under allmennrettet formidling i tråd med den vedtatte «Nasjonal plan for allmennrettet forskningsformidling».

Administrasjon, jf post 55**Resultatrapport for 1996-97**

Bevilgningen på denne posten går til lønn for tilsatte i administrasjonen, husleie og andre driftskostnader.

Forskningsrådets administrasjon har i 1996 videreført arbeidet med å styrke rådets strategiske funksjoner. Det har videre vært arbeidet med å redusere, delegere og forenkle en del administrative oppgaver. Resultater av dette arbeidet er bl.a. forslag til et felles lederutviklingsprogram, bruk av arbeidsprogrammer som viser prioritering av oppgaver og bruk av arbeidskapasitet, og arbeidsmiljøundersøkelser. Videre er det gjennomført en ekstern vurdering av Forskningsrådets administrative rutiner ved behandling av FoU-søknader og etablering av forskningsprogrammer.

I tråd med målet om reduksjon av kostnadsnivået for å bringe samsvar mellom administrative kostnader og bevilgninger, er kostnadene til administrasjon blitt redusert med 13,2 mill. kroner fra 1994 til 1996 (hvorav 4 mill. kroner fra 1995 til 1996). Innsparingene har i hovedsak skjedd gjennom bemanningsreduksjoner, uten bruk av oppsigelser.

Arbeidsgiveransvaret for forskerpersonell er ytterligere redusert. Per 1. januar 1997 utgjorde reduksjonen totalt 96 årsverk sett i forhold til 1996. Forskningsrådet har nå arbeidsgiveransvar for egen administrasjon, randsonevirksomheten (ARENA, Etikprogrammet, etikk-komiteene, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste og ProSus) og noe forskerpersonell.

Antall komiteer og utvalg har økt i 1996 i forhold til 1995. Dette skyldes bl.a. omorganisering av programporteføljen innenfor området Industri og energi. Antall

programstyrer er betydelig redusert, noe som henger sammen med en reduksjon i antall programmer.

Forskningsrådet har arbeidet aktivt for å bringe kvinnerepresentasjonen i programstyrer, råd og utvalg i samsvar med likestillingslovens bestemmelse om sammensetning av offentlige utvalg.

Formidling av resultater og informasjon fra prosjekter og programmer er en integrert del av FoU-virksomheten og hører under de faglige bevilgningene. Informasjon av mer generell karakter ligger i grenselandet mellom fag og administrasjon. Lønn og ordinære driftsutgifter til generell informasjon belastes den administrative bevilgningen, mens øvrige kostnader belastes de faglige bevilgningene fra Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Landbruksdepartementet, Fiskeridepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Samlede utgifter til generell informasjon som belastes faglige bevilgninger utgjorde 14,7 mill kroner i 1996.

Forskningsrådet administrerer en stor del av den forskningen rådet finansierer gjennom programmer. Administrative utgifter til programdrift utgjør en integrert del av programmet og inngår derfor i FoU-budsjettet. Utgiftene til programadministrasjon ble redusert fra 80 mill kroner i 1995 til 63,7 mill kroner i 1996. Dette henger sammen med reduksjonen i antall programmer. Utgiftene til programadministrasjon finansieres av de departementene som finansierer programmene.

Resultatmål for 1998

Bevilgningen til administrasjon dekker Forskningsrådets samlede administrative virksomhet. Denne virksomheten omfatter oppgaver i forhold til alle departementer, herunder forvaltning og fordeling av Forskningsrådets samlede budsjett på 2,6 mrd kroner (1997). Den omfatter også en rekke nye oppgaver Forskningsrådet har fått ansvaret for, herunder bevilgningsansvar for flere institutter og større vekt på forskningspolitisk rådgivning enn tidligere.

Forskningsrådets administrasjon skal fortsatt utvikles i tråd med forutsetningen om Forskningsrådet som en helhetlig institusjon. I 1998 skal Forskningsrådet bl a

- styrke sin rolle som rådgivende og forskningsstrategisk organ, bl a gjennom bidrag til arbeidet med ny stortingsmelding om forskning
- styrke rådets faglige funksjoner gjennom bedre kompetanse og videreutvikling av egen organisasjon og styringssystemer
- fortsette å følge opp instituttpolitikken

Budsjettforslag for 1998

Post 52 Forskningsformål, kan overføres

Forslag til midler til forskningsformål gjennom Forskningsrådet viser en reduksjon på ca 1 pst i forhold til 1997.

I tillegg til bevilgningene over post 52 videreføres tilsagnsfullmakten på samme nivå som i 1997, dvs 37,5 mill kroner, jf forslag til vedtak III nr 8.

Tabell: Faglige bevilgninger fordelt på fagområder (i mill kroner)

	1996	1997 ¹⁾	Forslag 1998
Humaniora	77,8	81,2	80
Samfunnsfag	75,6	73,4	70
Medisin og helse	97,3	95,9	92
Naturvitenskap og teknologi	195,0	195,8	195
Miljø og utvikling	34,5	37,2	42
Diverse	83,1	78,3	76
Sum	563,3	561,8	555

1) Fordeling før tilleggsbevilgning til vitenskapelig utstyr som ble bevilget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett.

Post 55 Administrasjon, kan overføres

Forslaget til bevilgning til administrasjon gir en nominell reduksjon på ca 1 pst.

KAP 0287 FORSKNINGSINSTITUTTER (JF KAP 3287)

Kapitlet omfatter:

- Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA)
- Instituttgruppa for samfunnsforskning (ISAF)
- Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI)
- tilskudd til forskningsinstitutter som får basisbevilgning via Norges forskningsråd
- tilskudd til andre institusjoner og tiltak
- departementets disposisjonsbevilgning.

Kap 0287 Forskningsinstitutter fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	24 185	5 732	5 858
21	Spesielle driftsutgifter	22 641	0	0
50	NOVA	0	14 679	15 316
52	Norsk utenrikspolitisk institutt	0	12 348	13 204
70	Tilskudd til forskningsstiftelser	0	45 836	38 282
71	Tilskudd til andre private institusjoner	0	6 150	8 084
72	Til disposisjon for departementet	0	627	613
Sum kap 0287		46 826	85 372	81 357

Regnskap 1996: Post 01: 15 276, post 11: 8 909

SIH 1997: Post 01: 2 598, post 11: 3 134

Instituttgruppa for samfunnsforskning, jf post 01*Resultatrapport for 1996*

ISAF er et administrativt fellesorgan for NOVA og Institutt for samfunnsforskning (ISF). Instituttgruppa (ISAF) har som formål å samordne og ivareta administrative, økonomiske og tekniske oppgaver for ISF og NOVA. ISAFs hovedfunksjoner utgjøres av EDB-avdelingen, bibliotek og kantine.

Resultatmål for 1998

ISAF er et ordinært statlig forvaltningsorgan. Departementet har bedt ISF og NOVA i fellesskap gå gjennom de funksjoner ISAF utfører med tanke på en alternativ organisering. De to instituttene har foreslått at en i første omgang organiserer ISAF som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter slik at instituttgruppa får samme organisasjonsform som NOVA.

Departementet mener at ISAF bør avvikles som statlig forvaltningsorgan, og at instituttene i stedet bør ivareta fellestjenestene gjennom et samarbeid. En slik reorganisering må bygge på at de midlene som bevilges til ISAF, deles mellom de to instituttene ISF og NOVA, og at de ansatte ved ISAF tilbys ansettelse ved et av instituttene.

Omorganiseringen bør skje fra 1. januar 1999.

Budsjettforslag for 1998

Forslaget til bevilgning til ISAF tilsvarete nivået for 1997.

Post 50 Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring*Resultatrapport for 1996*

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) ble etablert 1. juli 1996 ved en sammenslåing av Barnevernets utviklingssenter, Institutt for sosialforskning, Norsk gerontologisk institutt og forskningsprogrammet Ungforsk. NOVA er et statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter underlagt Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Fra andre halvår av 1996 har forskningsaktiviteten ved NOVA vært organisert i seks emneområder: forskning om barne- og ungdomsvern, ungdomsforskning, aldersforskning, forskning om offentlig politikk og levekår, forskning om velferd, livskvalitet og helse og trygde- og sosialhjelpsforskning.

NOVAs eksterne finansiering var ca 60 pst. 72 forskere var knyttet til instituttet.

Det ble publisert 18 forskningsrapporter og 126 artikler. To doktorgrader ble levert til bedømmelse.

Resultatmål for 1998

Instituttet skal utvikle forskningsmessig tyngde på de emneområdene som virksomheten er organisert om.

Departementet legger til grunn at NOVA med utgangspunkt i instituttets kjerneområder viderefører arbeidet med strategiske instituttprogrammer på tvers av de tidligere fag- og institusjonsgrenser. Programmene bør utformes innenfor rammen av den samlede basisfinansiering.

Budsjettforslag for 1998

Etter omorganiseringen må NOVA betale arbeidsgivers andel av pensjonsinnskudd til Statens Pensjonskasse. I budsjettforslaget er det tatt hensyn til dette.

Post 52 Norsk utenrikspolitisk institutt

Resultatrapport for 1996

Fra 1. januar 1997 ble Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI) omdannet til et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter, jf St prp nr 1 (1996-97).

Forskningsvirksomheten ved NUPI er organisert i tre seksjoner og konsentrert om tre hovedområder: utenriks- og sikkerhetspolitikk, internasjonal økonomi og utviklingsøkonomi, og utviklingsstudier og regionale konflikter. I 1996 startet arbeidet med integrerte instituttprogrammer som er tverrgående i forhold til seksjonene, og som knytter virksomheten tematisk mot fire hovedområder. Innenfor rammen av to programmer, «Russlandsenteret» og «FN-programmet», har det bl a vært fokusert på ti delprosjekter som inkluderer samarbeid med med eksterne aktører.

De siste årene har NUPI økt den eksterne finansieringen. I 1996 var denne andelen 56 pst mot 51 pst i 1995 og 26 pst i 1993.

Den totale publiseringen i 1996 var på 202 arbeider mot 174 arbeider i 1995. En doktorgrad er ferdigstilt i 1996.

Resultatmål for 1998

NUPI bør legge mer vekt på langsiktige, grunnforskningspregede arbeider og fortsette arbeidet med å effektivisere administrasjonen og den økonomiske styringen.

Det bør være et hovedmål for NUPI å øke samarbeidet med andre forskningsmiljøer og å iverksette strategiske instituttprogrammer knyttet til instituttets kjerneområder. I arbeidet med programmene bør europaforskning og studier omkring kollektiv sikkerhet stå sentralt. Programmene bør utformes innenfor rammen av den samlede basisfinansieringen.

Budsjettforslag for 1998

Etter omorganiseringen må NUPI betale arbeidsgivers andel av pensjonsinnskudd til Statens Pensjonskasse. I budsjettforslaget er det tatt hensyn til dette.

Post 70 Tilskudd til forskningsstiftelser

Norges forskningsråd er tillagt et strategisk ansvar for instituttsektoren. Som følge av dette har Forskningsrådet fra og med 1997 fått ansvaret for å tildele basisbevilgninger til institutter under denne posten. Forskningsrådet skal tildele basisbevilgningene i samsvar med «Retningslinjer for statlig finansiering av forskningsinstitutter», fastsatt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i 1994.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at det produseres god samfunnsforskning. Basisbevilgningen, som består av en grunnbevilgning og bevilgning til ett eller flere strategiske instituttprogrammer, skal brukes til instituttene faglige virksomhet. Grunnbevilgningen skal gå til langsiktig kompetanseoppbygging, rekruttering og forskning innenfor det som er instituttene kjerneaktiviteter. Grunnbevilgningen er en generell støtte, og midlene brukes i prinsippet fritt av instituttene. Det er likevel satt som forutsetning at grunnbevilgningen ikke skal brukes til å subsidiere oppdragsforskningen. Strategiske instituttprogrammer skal stimulere til kompetanseoppbygging innen et nærmere bestemt

fagområde. Et slikt program kan berøre ett eller flere institutter og kan derfor være et virkemiddel for å oppnå arbeidsdeling og økt samarbeid og nettverksbygging mellom institutter eller mellom institutter og universiteter/høgskoler.

Tildelingskriterier

Tildeling har tidligere vært bestemt av forhold som finansieringskilde og tradisjon og ikke ut fra et enhetlig system. Forskningsrådet er i ferd med å etablere et vurderingssystem basert bl a på faglig kvalitet og innretning, oppdragsaktivitet og antall forskerårsverk. Grunnbevilgningene fastsettes etter en samlet vurdering, der instituttene årsrapporter har en sentral plass. Etter hvert vil det bli lagt økende vekt på sammenhengen mellom evaluering og finansiering. På grunnlag av evalueringer vil Forskningsrådet kunne refordele basisbevilgningene. Behovet for forutsigbarhet i de økonomiske rammene tilsier imidlertid at en unngår for store svingninger i nivået fra år til år.

Det er opprettet to basisbevilgningsutvalg som gir råd om fordeling av basisbevilgningene, ett for de utenrikspolitiske instituttene og ett for de samfunnsvitenskapelige instituttene, dvs. de regionale instituttene, ISF og FAFO. Utvalgene skal også gi råd om tildeling av basisbevilgning m m til institutter som får sine bevilgninger direkte fra departementet. Utvalgene skal ellers foreslå tiltak som kan fremme samfunnsforskningen og bidra til økt kunnskap om instituttsektoren.

Oppfølging og kontroll

Som forvalter av tilskuddsordningen har Forskningsrådet ansvar for oppfølging. Rådet vil løpende vurdere oppgaver, resultater og ressursbruk for instituttene. Det vil bli fokusert på kvalitet, relevans og resultater. Evaluering vil, sammen med konkrete måltall, være et sentralt verktøy.

Instituttene tilbakerapportering til Forskningsrådet foregår bl a i form av en rekke måltall eller resultatindikatorer, der de viktigste er antall FoU-årsverk, vitenskapelig produksjon og formidling, foruten økonomi. På dette grunnlaget utarbeider Forskningsrådet oversikter over instituttene måltall.

Forskningsrådet mottar skriftlig tilbakemelding i form av årsrapporter med godkjent regnskap og egenvurderinger og avholder dessuten jevnlig møter med instituttene, der faglige og administrative spørsmål drøftes. Forskningsrådet vil gjennom årsrapportene kunne kontrollere grunnlaget for tildeling av basisbevilgning. Forskningsrådets rapportering til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet er integrert i den ordinære årsrapporten. I brev og i møter med Forskningsrådet gis styringssignaler for årsrapporten.

På oppdrag fra Forskningsrådet vil Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) utarbeide en rapport med søkelys på instituttsektoren annethvert år. Rapporten vil ta for seg bl a aktuelle endringer i struktur og finansiering.

Forskningsrådet har under utvikling et rullerende evalueringsopplegg for samtlige samfunnsvitenskapelige institutter. Instituttene blir delt inn i grupper, og det blir oppnevnt et evalueringspanel for hver gruppe. Det er utarbeidet en disposisjon for evalueringsrapporten og for instituttene egnevaluering. Panelene skal levere rapport hvert sjette år.

Rapport for 1996

De regionale forskningsinstituttene driver hovedsakelig samfunnsvitenskapelig forskning, men enkelte har også teknologisk-naturvitenskapelige forskningsaktiviteter. Fra 1980 er det etablert ni regionale forskningsstiftelser, 11 dersom man regner med Rogalandforskning og NORUT (Forskningsstiftelsen ved Universitetet i Tromsø). Den samfunnsvitenskapelige aktiviteten ved disse to instituttene får sine grunnbevilgninger under denne posten. De ni forskningsstiftelsene er Agderforskning, Finnmarksforskning, Møreforskning, Nord-Trøndelagsforskning, Nordlandsforskning, Telemarksforskning, Vestlandsforskning, Østfoldforskning og Østlandsforskning.

Av departementets midler til Norges forskningsråd ble det benyttet 17 mill kroner i basisbevilgninger til de regionale instituttene i 1996. I tillegg kommer støtte til prosjekter gjennom Forskningsrådet på ca 30 mill kroner i 1996. Fordelingen av prosjektbevilgninger skjer ut fra en evaluering av kvalitet og relevans i nasjonal konkurranse.

Forskningsrådet er nå i ferd med å avslutte en evalueringsrunde av de regionale forskningsinstituttene som startet i 1990 og vil være ferdig i 1997. Dette er en evaluering av hvert enkelt institutt basert på kvalitets- og relevanskriterier Forskningsrådet har vedtatt. Så langt tyder evalueringene på at de regionale instituttene stort sett holder et faglig akseptabelt

nivå. Åtte av instituttene hadde et negativt driftsresultat i 1996. Årsaken til dette kan være at oppdragsmarkedet er blitt noe trangere for enkelte av instituttene.

De regionale instituttene utførte i 1996 om lag 300 forskerårsverk.

De utenrikspolitiske instituttene driver hovedsakelig forskning på følgende områder: Staters utenriks- og sikkerhetspolitikk, etniske og nasjonalistiske konflikter, energi-, miljø- og klimapolitikk, ressursforvaltning og polar- og dyphavsforskning. I denne gruppen inngår tre institutter, Senter for internasjonal klima- og miljøpolitikk (CICERO), Institutt for fredsforskning (PRIO) og Fridtjof Nansens Institutt (FNI), samt Europaprogrammet. Den samlede basisbevilgningen fra departementet var på 24,1 mill kroner i 1996. Av dette beløpet ble 2 mill kroner fordelt av Forskningsrådet til særskilte samarbeidsprosjekter mellom instituttene slik som forutsatt i St prp nr 1 (1996-97). Også NUPI, som får sin basisbevilgning over kap 0287 post 52, har blitt tildelt midler til samarbeidsprosjekter fra denne posten. I tillegg til basisbevilgningene kommer støtte til prosjekter gjennom Forskningsrådet på 9,9 mill kroner i 1996.

To av instituttene hadde et negativt driftsresultat i 1996.

De utenrikspolitiske instituttene utførte i 1996 om lag 67 forskerårsverk.

Europaprogrammet ble opprinnelig opprettet for perioden 1992-95 for å fremme utviklingen av et europaorientert forskningsmiljø og stimulere til en allmenn drøftelse av den europeiske utviklingen. Senere ble programmet forlenget, og det utløper 31. desember 1997. På oppdrag fra Forskningsrådet er det gjennomført en faglig gjennomgang av Europaprogrammets virksomhet. Vurderingen viser at programmet har et stort internasjonalt kontaktnett og en høy aktivitetsgrad når det gjelder skriftlige utgivelser og antall seminarer og konferanser arrangert i programmets regi. Imidlertid peker gjennomgangen på at forskerne har lav formell kompetanse, og at det er lite kontakt mellom Europaprogrammet og andre norske forskningsmiljøer. Programmet kritiseres bl a for at samfunnsvitenskapelige teori- og metodespørsmål er kommet i bakgrunnen, mens f eks beskrivelser i for stor grad preger produktene.

Norges forskningsråd mener at det ikke kan være aktuelt å etablere Europaprogrammet som en permanent institusjon. I stedet bør norsk europaforskning styrkes ved etablerte forskningsinstitutter. Videre mener Forskningsrådet at en eventuell videreføring av programmets utrednings- og nettverksoppgaver bør vurderes nærmere, og at disse på lengre sikt ikke bør finansieres av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

De samfunnsvitenskapelige instituttene, Institutt for samfunnsforskning (ISF) og Forskningsstiftelsen FAFO, driver hovedsakelig forskning omkring arbeidsmarked, arbeidsliv, velferd og internasjonale forhold. Den samlede basisbevilgningen til disse instituttene var på 7,1 mill kroner i 1996. I tillegg kommer støtte til prosjekter gjennom Forskningsrådet på 13,5 mill kroner. Prosjekttilgangen ved instituttene har vært tilfredsstillende. Instituttene utførte i 1996 om lag 90 forskerårsverk.

Budsjettforslag for 1998

Tilskuddet til Europaprogrammet foreslås avvirket fra januar 1998, i samsvar med Stortingets forutsetninger i 1994. Korrigert for midlene til Europaprogrammet foreslås de samlede basisbevilgningene redusert med ca 2 pst. Innenfor bevilgningen skal det fortsatt avsettes særskilte midler til strategiske samarbeidstiltak mellom instituttene. Midler til samarbeidstiltak innenfor miljø- og klimaforskning skal prioriteres.

Post 71 Tilskudd til andre private institusjoner

Bevilgningen går til forskning gjennom grunnstøtte til en rekke ulike institusjoner.

Rapport for 1996

Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo (DNVA) og Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondheim (DKNVS) har til oppgave å fremme norsk vitenskap, bl a ved å utgi vitenskapelig litteratur, støtte forskning, forvalte vitenskapelige fond og skape kontakt med utenlandske miljøer og organisasjoner. I likhet med foregående år har akademiet i Oslo og DKNVS i Trondheim også i 1996 hatt betydelig aktivitet i form av konferanser og fagseminarer, alle de større med bred internasjonal deltakelse. Akademiet i Oslo ivaretar dessuten norsk medlemskap i 35 internasjonale organisasjoner.

Senter for høyere studier (SHS) skal være et felles miljø for særlig dyktige norske og utenlandske forskere, og et tiltak for å heve kvaliteten i grunnforskningen. Ett av senterets mål er å tjene som et godt miljø for postdoktoral forskerutdanning. I 1996-97 hadde senteret fem forskere innen denne kategorien. Tre vitenskapelige internasjonalt sammensatte grupper

var i arbeid ved SHS. Etter oppdrag fra departementet oppnevnte Norges forskningsråd i 1996 et utvalg for å evaluere SHS. Utvalget avla sin rapport til Forskningsrådet i mai 1997. Evalueringen viser at SHS er en god institusjonell ramme for å drive grunnforskning i et internasjonalt miljø og på høyt nivå. Etter utvalgets oppfatning må imidlertid finansieringen styrkes vesentlig dersom senteret skal kunne oppfylle sin hovedmålsetting. SHS har sin største utfordring i få trukket det norske universitets- og høyskolemiljøet mer aktivt inn i virksomheten. Rapporten er sendt ut til høring, og Forskningsrådets anbefalinger vil foreligge tidlig i 1998.

Vitenskapelige fond gjelder Nansenfondet, Det vitenskapelige forskningsfond av 1919 og Institutt for sammenliknende kulturforskning. Instituttets støtte i 1996 gikk som tidligere bl a til forskningsstipend, utgivelse av vitenskapelige publikasjoner og til vitenskapelige konferanser.

Egede-Instituttet har til oppgave å utføre misjonsvitenskapelig forskning og fremme misjonskunnskap. Instituttet utgir Norsk tidsskrift for misjon.

Tilskuddet til Christian Michelsens Institutt (CMI) går til menneskerettighetsforskningen ved instituttet, som har et anvendt siktemål og en klar U-landsprofil. I 1996-97 ble bl a følgende prosjekter i sin helhet finansiert av departementet: Menneskerettigheter i et nord-sør-perspektiv og oppfølging av saksforberedelse angående Bosnia til domstolen i Haag. I tillegg delfinansierte departementet en rekke prosjekter.

Budsjettforslag for 1998

Tilskuddet til Christian Michelsens Institutt skal gå til menneskerettighetsforskningen ved instituttet.

Tilskuddet til Senter for høyere studier (SHS) foreslås styrket med kr 800 000. I tillegg er 1,2 mill kroner overført denne posten fra kategori 07.60. Disse midlene var tidligere øremerket SHS innenfor bevilgningene til de fire universitetene. Departementet ser på opprettelsen av SHS som en viktig satsing innen grunnforskning i Norge. Siden opprettelsen har senteret samlet fremtredende forskere fra Norge og utlandet til grunnforskning i en rekke ulike fag, fra matematikk til litteraturvitenskap. Senteret har således bidratt til å forsterke forbindelsene mellom det vitenskapelige miljø i Norge og utlandet. Innsatsen har også vært tverrfaglig, og den har knyttet bånd mellom etablerte og yngre forskere. Selv om hovedtyngden av norske forskere er kommet fra Oslo, har også de andre lærestedene vært representert. Departementet mener at man ikke kan se på slike senterdannelser isolert fra hverandre. Universitetet i Bergen har et hovedansvar for Det norske institutt i Athen, Universitetet i Oslo for Det norske institutt i Roma, osv. Likevel brukes de av forskere fra landets ulike læresteder om enn i ulik grad. Derfor må disse også ses som en integrert del av et nettverk av ulike studiesteder.

Departementet mener det bør legges til rette for ulike organisasjonsformer innenfor grunnforskning, og viser i denne sammenheng til programmet «Toppforskning» innenfor medisin som er omtalt i Sosial- og helsedepartementets proposisjon.

Tabell: Bevilgninger til vitenskapelige institusjoner og tiltak (i 1 000 kroner)

Institusjon	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo	981	1 000	985
Senter for høyere studier (SHS)	3 352	3 640	5 640
Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondheim	72	73	71
Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs Stiftelse	97	99	96
Vitenskapelige fond	107	109	104
Egede-Instituttet	225	229	218
Christian Michelsens Institutt	1 000	1 000	970
Sum	5 834	6 150	8 084

Post 72 Til disposisjon for departementet

Denne bevilgningen ble i 1996 i hovedsak benyttet til å gi tilskudd til arrangement av og deltakelse i forskjellige nasjonale og internasjonale konferanser og samarbeidstiltak. Bevilgningen vil også i 1998 bli benyttet til slike formål.

KAP 3287 FORSKNINGSINSTITUTTER (JF KAP 0287)**Kap 3287 Forskningsinstitutter fordelt på poster**

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	22 266	0	0
02	Salgsinntekter mv	1 528	0	0
03	Diverse inntekter	1 034	34	35
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	45	0	0
	Sum kap 3287	24 873	34	35

Inntektene i 1996 knytter seg i hovedsak til oppdragsvirksomheten ved det tidligere Institutt for sosialforskning (INAS) og Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI). Etter at instituttene er omorganisert og omgjort til forvaltningsorganer med særskilte fullmakter (50-poster), inntektsføres slike inntekter ikke lenger i statsbudsjettet.

KAP 0288 INTERNASJONALE SAMARBEIDSTILTAK

Kapitlet omfatter:

- kontingenter til norsk medlemskap i internasjonale grunnforskningsorganisasjoner
- kontingent knyttet til EUs rammeprogram for forskning og utvikling under EØS-avtalen
- disposisjonsbevilgning for departementet.

Kap 0288 Internasjonale samarbeidstiltak fordelt på poster

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
70	Deltakelse i internasjonale forskningsinstitusjoner/-programmer, <i>kan overføres</i>	347 724	0	0
71	Til disposisjon for departementet	1 874	0	0
72	Internasjonale grunnforskningsorganisasjoner	0	99 165	80 573
73	EUs rammeprogram for forskning, <i>kan overføres</i>	0	339 300	381 300
74	Til disposisjon for internasjonalt utdanningsamarbeid	0	2 449	2 460
	Sum kap 0288	349 598	440 914	464 333

Post 72 Internasjonale grunnforskningsorganisasjoner

Tilskuddet dekker den norske kontingenten for deltagelse i

- CERN (European Organization for Nuclear Research)
- EMBL (European Molecular Biology Laboratory)
- EMBC (European Molecular Biology Conference)
- ESRF (European Synchrotron Radiation Facility)
- IARC (International Agency for Research on Cancer).

CERN holder til i Genève. Laboratoriet utvikler store partikkelakseleratorer, som gjør det mulig å studere universets grunnelementer og derved dets skapelse, struktur og utvikling. Norge har deltatt i CERN fra etableringen i 1954. Norges andel for 1997 er 1,66 pst av budsjettet.

EMBL er et laboratorium for avansert molekylærbiologisk og bioteknologisk forskning, og er ledende i verden på sitt område. Laboratoriet har tilhold i Heidelberg. EMBL ble

etablert i 1974. Norge har vært medlem siden 1986. Norges andel utgjør 1,36 pst av budsjettet.

EMBC er en organisasjon som gir støtte til utvekslingsprogram for forskere innen molekylærbiologi, og er nært knyttet til EMBL. EMBC ble etablert i 1963. Norge har vært medlem siden 1969. Norges andel utgjør 1,45 pst av budsjettet.

ESRF ligger i Grenoble og startet sin virksomhet i 1994. Den er det største laboratoriet for synkrotronstråling i verden. Synkrotronstråling brukes særlig innen materialforskning. Norge deltar gjennom det nordiske konsortiet NORDSYNC. Norges bidrag til ESRF utgjør 0,56 pst av budsjettet.

IARC er en del av WHO (Verdens helseorganisasjon). Instituttet driver forskning om kreftutvikling og forebygging av kreft. IARC har sitt hovedsete i Lyon i Frankrike. Norges kontingent utgjør ca 5 pst av budsjettet.

Målsetting

Målsettingen for norsk deltakelse i de internasjonale grunnforskningsinstitusjonene er å styrke kvaliteten på norsk forskning. Deltakelsen gir norske miljøer tilgang til avanserte laboratoriefasiliteter og til forskningsdata som Norge på egen hånd ikke ville være i stand til å framskaffe og som er til nytte for norsk forskning og næringsliv. Det er derfor viktig å arbeide videre med å få flere nordmenn ansatt ved de internasjonale organisasjonene. Arbeidet med å engasjere norsk næringsliv i konkurranse om levering av varer og tjenester til de store forskningslaboratoriene prioriteres.

Tildelingskriterier

Organisasjonenes budsjetter fastsettes av organisasjonenes øverste styrende organer. Norge kan påvirke budsjettene gjennom de norske delegatenes deltakelse i de styrende organer, men er forpliktet til å betale sin del av kontingentene slik de blir fastsatt. Kontingentene for de enkelte land fastsettes ved avtalefestede beregningsformler der BNP er en nøkkelfaktor. Kontingenten til ESRF står i forhold til bruksrettigheter av strålelaboratoriet.

Oppfølging og kontroll

Departementet holder seg orientert om hvor mange nordmenn som har stipendier eller er ansatt ved de internasjonale laboratoriene, og hvordan samarbeidet påvirker kvaliteten i norsk forskning og styrker den faglige kontakten med andre lands forskningsmiljøer. Videre blir det vurdert hvordan norsk næringsliv hevder seg i konkurransen om levering av varer og tjenester til disse store forskningslaboratoriene. Forskningsrådet har et særlig ansvar for deltakelse, oppfølging og spredning av resultater.

Departementet utformer hvert år et brev der det gis styringssignaler om utformingen av Forskningsrådets årsrapport. Forskningsrådets rapportering fra de internasjonale grunnforskningsorganisasjonene er integrert i den ordinære årsrapporten. Departementet har møter med Forskningsrådet, der man drøfter budsjettforslag og årsrapporter. Departementet innhenter derigjennom ytterligere opplysninger og gir styringssignaler.

Departementet har i 1997 fastsatt en instruks for de norske delegatene til de internasjonale grunnforskningsorganisasjonene. Delegatene blir her pålagt, i nødvendig utstrekning, å ta kontakt med departementet i forkant av møter i organisasjonenes styrende organer, eventuelt for å få instruks. Delegatene er videre pålagt å rapportere til departementet fra møtene innen bestemte frister. Organisasjonene har egne revisjonsordninger.

Rapport for 1996-97

I 1996 ble det av midlene bevilget over kap 0285 post 52 brukt 10,5 mill kroner på norsk forskning ved CERN. Denne følgeforskningen inngår i Forskningsrådets program for kjerne- og partikkelforskning. I 1996 var det 28 nordmenn ansatt på CERN. Rundt dobbelt så mange norske fysikere og studenter arbeider i årets løp kortere eller lengre tid ved CERN. Den største norske CERN-aktiviteten i 1996 foregikk ved LEP-Delphi-eksperimentet, hvor det i 1996 var 15 hovedfagsstudenter og fem doktorgradsstudenter. Mange tidligere Delphi-studenter arbeider nå i norsk elektronikkindustri. Arbeidet ved CERN var i 1996 preget av forberedelsene til store eksperimenter (ATLAS og ALICE) ved den nye akseleratoren LHC, som blir ferdig i 2005. Innenfor de økonomiske rammene en har til disposisjon, er Norges utnyttelse av medlemskapet god og inne i en positiv utvikling.

AME Horten har inngått kontrakt med CERN om levering av detektorer til et av CERNs nye eksperimentlaboratorier for 11 mill kroner.

I 1996 bevilget Forskningsrådet 5,7 mill kroner (kap 285, post 52) til norsk forskning knyttet til medlemskapet i EMBL. EMBL omfatter hovedlaboratoriet i Heidelberg og utestasjoner i Hamburg, Grenoble og Hinxton/Cambridge. Med sin nære tilknytning til ESRF representerer EMBL en viktig tilgang til avansert vitenskapelig utstyr tilgjengelig for norske forskere. For 1996 og 1997 har Norge fått innvilget to doktorgradsstipendiatler ved EMBL. Det er nå tre nordmenn ansatt ved EMBL-laboratoriene. Det er under utvikling et godt og økende samarbeid mellom EMBL og norske forskningsmiljøer, særlig universitetene i Bergen, Oslo og Tromsø.

Norsk forskning knyttet til ESRF inngår i Forskningsrådets program for materialforskning. Av programmets totalbudsjett på 10 mill kroner i 1996 ble 3,5 mill kroner bevilget til virksomhet mot ESRF. I 1996 har ca 20 norske forskere benyttet seg av ESRFs forskningslaboratoriefasiliteter og ca 15 stipendiatler benyttet laboratoriet. Det er én fast norsk postdoktorstipendiat ved ESRF. Forskningsrådet arbeider aktivt med å rekruttere flere norske fagfolk til stillinger ved denne institusjonen. Forskningsrådet har etablert selskapet Norsk synkrotronforskning A/S for å øke interessen for, og derved stimulere til økt bruk av, ESRF i norske forskningsmiljøer. Engasjementet innen det sveitsisk-norske samarbeidet om en strålelinje (SNBL) har vært sterkt økende.

Norges deltakelse i IARC er, i tillegg til det rent forskningsmessige, også begrunnet ut fra verdien av generell informasjon om kreft. I Norge er det særlig Kreftregisteret, Folkehelse og Radiumhospitalet som aktivt utnytter samarbeidet med IARC. Norske forskere deltar i de fleste faggruppene. Deltakelsen spiller en viktig rolle i norske myndigheters kreftforebyggende arbeid. Norge hadde i perioden 1994-96 formannskapet i styret og i perioden 1993-95 lederen av Det vitenskapelige råd. Siden 1994 har to norske stipendiatler vært ved IARC i mer enn ett år.

Norges forskningsråd har ønsket å foreta en vurdering av samarbeidet innenfor internasjonale grunnforskningsorganisasjoner. Forskningsrådet mottok i juni 1997 en rapport fra Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) om Norges deltakelse, og behandler denne med sikte på å gi råd til departementet.

Budsjettforslag for 1998

Nedenfor følger en oversikt over budsjetterte kontingenter for 1997 og 1998:

*Tabell: Oversikt over fordeling av kontingenter mellom samarbeidstiltakene i 1997 og 1998
(i 1 000 kroner)*

Organisasjon	Budsjettert kontingent 1997	Kontingent 1998
CERN	84 332	66 653
EMBL	5 321	4 121
EMBC	968	969
ESRF	2 831	2 599
IARC	5 713	6 231
SUM	99 165	80 573

Anslått kontingent til dekning av medlemskapet i CERN er betydelig redusert i 1998. Dette skyldes blant annet både reduksjon i CERNs samlede kontingentbudsjett for medlemslandene og at valutakursutviklingen har vært til fordel for Norge.

De faktiske utbetalingene til kontingenter kan endre seg, avhengig av valutakursendringer fram til utbetalingstidspunktet, og for de fleste organisasjonene blir budsjettet først vedtatt høsten 1997.

Norges forskningsråd har ansvar for midler til følgeforskning knyttet til Norges deltakelse i grunnforskningsorganisasjonene. Disse midlene bevilges over kap 0285. Deltakelsen i de internasjonale programmene må ses i sammenheng med den nasjonale satsingen på tilsvarende områder.

Post 73 EUs rammeprogram for forskning

Denne posten dekker kontingent i forbindelse med Norges deltakelse i EUs fjerde rammeprogram for forskning og utvikling (1994-98). Fra 1993 har Norge deltatt fullt ut i EUs rammeprogram for forskning.

Norge deltar i rammeprogrammet gjennom EØS-avtalen. Fjerde rammeprogram varer fram til 1999, og vil da bli avløst av Femte rammeprogram (perioden 1999-2002).

Rammeprogrammene omfatter en rekke særprogrammer innen industri- og næringsrettet forskning og forskning for livskvalitet, forskningssamarbeid med utviklingslandene og med Sentral- og Øst-Europa, forskerutdanning og mobilitet, samt aktiviteter for spredning av resultater. Programmene spenner fra informasjonsteknologi og energiteknikk til miljøforskning, medisinsk forskning, landbruksvitenskap og fiskeriforskning. I Fjerde rammeprogram er det videre etablert samarbeid på to nye områder gjennom særprogrammene for henholdsvis transport og sosioøkonomisk forskning. Norge deltar aktivt i utformingen av EUs femte rammeprogram, som etter planen skal tre i kraft fra 1. januar 1999. Budsjettet for EUs rammeprogram for forskning fastsettes av EUs organer ved rådet og parlamentet.

Målsetting

Formålet er å sikre norsk deltakelse i kompetansesterke forskningsmiljøer i Europa, og således bidra til økt kvalitet og verdiskaping ved å hente kunnskap og teknologi fra utlandet til fagmiljøer og bedrifter i Norge. Samarbeidet sikrer nye kontaktnett og øker tilgangen på ny kunnskap til nytte for samfunns- og næringsliv. Det vil fortsatt være viktig å styrke næringslivets engasjement i EUs rammeprogram. Dette forutsetter en videreføring av Forskningsrådets aktive informasjonsvirksomhet og en planmessig bruk av midler til forprosjekter, særlig for å stimulere små og mellomstore bedrifters engasjement.

Tildelingskriterier

Kontingenten fastsettes i henhold til EØS-avtalen. Viktigste parameter er størrelsen på de enkelte landenes bruttonasjonalprodukt (BNP). EFTAs andel av totalbudsjettet for 1997 er 1,80 pst, og Norges andel av EFTAs bidrag for 1997 er 94,37 pst.

Oppfølging og kontroll

Utbytte av Norges deltakelse måles bl a i antall prosjekter Norge deltar i, antall prosjekter med norsk koordinator, forskerutveksling og stipend, samt publikasjonsvirksomhet. Videre er omfanget av midler som tilbakeføres til norske forskningsmiljøer sammenliknet med størrelsen på den norske kontingenten en indikator på om den norske deltakelsen i rammeprogrammene er vellykket og regningssvarende. Fordelingen av antall deltakere mellom universitets- og høyskolesektoren, instituttsektoren og næringslivet er en indikator på hvordan utbyttet av deltakelsen fordeler seg på ulike forskningssektorer.

Norge er representert i EUs vitenskapskomité (CREST) ved Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. Norges forskningsråd deltar som observatør. Det er norske delegater i programkomiteene for alle særprogrammene innenfor rammeprogrammet. Disse rapporterer regelmessig til departementet. Videre rapporterer den norske vitenskapsråden i Brussel jevnlig om aktuelle saker knyttet til den norske deltakingen i rammeprogrammet.

Norges forskningsråd har ansvar for koordinering av alle særprogrammene og aktivitetene i Fjerde rammeprogram. Programkoordinatorene ivaretar kontakt og oppfølging mot relevante fagdepartementer og industri- og forskningsmiljøer.

Forskningsrådet har også det faglige ansvaret for norsk deltakelse i og spredning av resultater fra det norske engasjementet i EUs forskningsprogrammer. Departementet utformer hvert år brev der det gis styringssignaler om utformingen av Forskningsrådets årsrapport. Departementet har møter med Forskningsrådet der man drøfter budsjettforslag og årsrapporter. Departementet innhenter derigjennom ytterligere opplysninger og gir styringssignaler.

Forskningsrådet har opprettet en egen enhet, EU-ForskningsInfo, som sprer informasjon om rammeprogrammene til norske forskningsmiljøer og skaffer oversikt over norsk deltakelse i de ulike særprogrammene.

EU har egen revisjon. Virksomheten i Norge revideres som ledd i Forskningsrådets og operative institusjoners ordinære revisjon.

Rapport for 1996-97

Da beslutningen om Norges deltakelse i forskningssamarbeidet med EU innenfor EØS-avtalen ble fattet, la både Regjeringen og Stortinget vekt på at det kunne ta tid å bygge opp norske miljøers engasjement i samarbeidet. Imidlertid ser det ut til at samarbeidet har utviklet seg raskere enn forutsatt. Våren 1997 hadde om lag 470 prosjekter og nettverk med norsk deltakelse fått innvilget sine søknader innenfor Fjerde rammeprogram, dvs ca 27 pst av alle prosjekt- og nettverkssøknader med norsk deltakelse. Dette er godt over EU-gjennomsnittet. Av disse har 72 norsk koordinator.

Interessen fra norsk industri i deler av programmene er imidlertid fortsatt for lav, selv om den er stigende i forhold til innsatsen under Tredje rammeprogram. Av om lag 600 registrerte norske prosjektdeltakelser er det om lag 200 bedrifter. Bedriftsdeltakelsen er høyest innen FoU-programmene for IT, energi, kommunikasjonsteknologi, produksjons- og materialteknologi, telematikk og transport. Også i 1996 ble det innvilget midler til posisjoneringstiltak; det ble bla satt i gang stimuleringstiltak for å hjelpe små og mellomstore bedrifter til å utforme forprosjektsøknader til EU og finne partnere til EU-prosjekter.

Det er relativt god norsk deltakelse i og godt faglig utbytte av de fleste av rammeprogrammets fagområder. Særlig gjelder dette transportforskning, energiforskning, samt informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Også innen fiskeri- og havbruksforskning, marin forskning, biomedisin og miljø er den norske deltakelsen meget tilfredsstillende. Den norske deltakelsen innen programmene for bioteknologi, for standarder, måling og prøving, og landbruksdelen av FAIR-programmet har tatt seg opp i de siste søknadsrundene. Innen det samfunnsvitenskapelige programmet har den budsjettmessige uttellingen vært god, men det er fortsatt ønskelig å involvere flere samfunnsvitenskapelige miljøer.

Innen TMR-programmet har to norske installasjoner fått status som Large Scale Facilities (LSF). Dette er installasjoner for å studere marine næringskjeder knyttet til Institutt for fiskeri- og marinbiologi ved Universitetet i Bergen/Havforskningsinstituttet, og Norsk Polarinstituttts internasjonale miljøforskningsstasjon (ozon, stratosfære og klimaforskning) i Ny-Ålesund på Svalbard. De to LSF vil motta rundt 14 mill kroner fra EU gjennom TMR-programmet i perioden (1996-98). Midlene brukes til å muliggjøre europeiske forskeres opphold ved disse LSF i Norge.

Budsjettforslag for 1998

Norge har deltatt i Fjerde rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling (1994-98) fra 1. januar 1995. Programmet har en total økonomisk ramme på 12,3 mrd ECU, men det kan bli bevilget et tillegg i størrelsesorden 100 mill ECU i 1997. Norges samlede forpliktelse i henhold til EØS-avtalen er på om lag 1,5 mrd kroner over en fireårsperiode. Bevilgningen til EU-programmer omfatter kontingenten til Tredje (under utfasing) og Fjerde rammeprogram. Miljøverndepartementet finansierer 11,8 mill kroner av kontingenten over kap 1410 post 71.

Som for kontingentene under post 72 er kontingenten for deltakelse i EUs rammeprogram avhengig av aktivitetsnivået og valutakursendringer fram til utbetalingstidspunktet. 1998-budsjettet for EUs rammeprogram vedtas høsten 1997. Kommisjonens foreløpige budsjettforslag for rammeprogrammet tilsier en betydelig økning i kontingentutbetalingen for 1998. Dette henger sammen med at antallet igangsatte prosjekter øker utover i rammeprogramperioden.

Post 74 Til disposisjon for internasjonalt utdanningssamarbeid

Bevilgningen skal brukes til ulike tiltak for å fremme nordisk og annet internasjonalt utdanningssamarbeid. Den dekker bl a kontingent til OECDs senter for utdanningsforskning (CERI), deltakelse i den årlige europeiske tegne- og stilkonkurransen «Europa i skolen» tilknyttet Europarådet, tilskudd til Foreningen Norden og UNESCOs nettverk for skoleutveksling (ASP). Husleie for NorFa (Nordisk forskerutdanningsakademi) dekkes også av denne posten.

Programkategori 07.80 Stipend og sosiale formål

Kategori 07.80 omfatter:

- stipend, rentestøtte og avskrivninger for elever i videregående opplæring og studenter i høgre utdanning
- særskilte støtteordninger for norske studenter i utlandet
- sosiale tiltak for elever og studenter
- drift av Statens lånekasse for utdanning.

Programkategori 07.80 Stipend og sosiale formål fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
0291	Studium i utlandet og sosiale formål for elever og studenter	221 777	249 514	275 687	10,5
2410	Statens lånekasse for utdanning (jf kap 5310)	6 792 537	13 565 990	13 177 425	-2,9
	Sum kategori 07.80	7 014 314	13 815 504	13 453 112	-2,6

I tabellen ovenfor er forslag til bevilgning for 1998 sammenliknet med SIII for 1997 og regnskap for 1996. Sammenlikningen viser samlet en nominell reduksjon fra 1997 til 1998 på ca 2,6 pst. Nedgangen skyldes redusert bevilgningsbehov til rentestønad og til lån til Statens lånekasse for utdanning.

Programkategori 07.80 Stipend og sosiale formål fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
5310	Statens lånekasse for utdanning (jf kap 2410)	79 341	3 585 943	3 971 200	10,7
5617	Renter fra Statens lånekasse for utdanning (jf 2410)	0	0	3 949 000	-0,0
	Sum kategori 07.80	79 341	3 585 943	7 920 200	120,9

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:

- Kap 5617 er opprettet for føring av renter fra Statens lånekasse for utdanning. Disse innbetalingene lå tidligere på kap 5601 post 81 under Finans- og tolldepartementet.

Budsjettforslag 1998 – prioriteringer

I budsjettet for 1998 blir det foreslått følgende:

- Kostnadsnormen økes med 2,25 pst.
- Det foreslås en tilsagnsramme som gir rom for 450 nye studentboligenheter.
- Stipendandelen over aldersgrensen i høgre utdanning foreslås opprettholdt på 28 pst i undervisningsåret 1998-99.
- Det foreslås innført et markedsbasert utlånssystem med flytende rente i Statens lånekasse for utdanning fra 1. januar 1998.

Innst S nr 173 (1996-97), jf St meld nr 19 (1996-97) Om studier i utlandet, foreslås fulgt opp som følger på statsbudsjettet for 1998:

- De som tar godkjent studieopphold i utlandet som et godkjent ledd i norsk utdanning av under ett semesters varighet, får støtte etter samme satser som ved lengre opphold.
- Støtte til ERASMUS-studenter på linje med andre delstudenter i utlandet.
- Støtte fra Lånekassen til et begrenset antall elever på yrkesfaglige studieretninger og lærlinger som tar utenlandsopphold av kortere eller lengre varighet, og som får utdanningen godkjent.

- Elever/læringer som får utenlandsopphold av minimum tre måneders varighet gjennom LEONARDO-programmet, gis støtte i Lånekassen for denne perioden.
- To nye medarbeidere til ANSA.
- Kostnadsdekning for studier i utlandet basert på en inndeling av landene i blokker med norm lik den norske med en prosentvis endring ut fra levekostnader.
- Reisestøtte til to tur-retur-reiser per år til studentpris, med halvparten som stipend og halvparten som lån, når utdanningen i utlandet varer seks måneder eller mer. Ved kortere varighet gis støtte til én tur-retur-reise.
- Kjøp av plasser i medisinstudiet i utlandet, jf kategori 07.60 og kap 0262.
- Stipend på inntil kr 10 000 til forberedende språkkurs til studier i ikke-engelskspråklige land.
- En mindre reduksjon i gebyr- og tilleggsstipendordningen.

Som følge av bedringen i stipendieringen for delstudenter er det budsjettert med en økning i antall delstudenter. For nærmere omtale av de enkelte forslag vises det til omtale under de enkelte kapitler.

Departementet foreslår at ovennevnte tiltak iverksettes med virkning fra høsten 1998. Sett i lys av arbeidet med å forenkle regelverket i Lånekassen foreslås det at tiltakene iverksettes uten overgangsordninger.

Studentvelferd

Studiefinansiering og studentvelferd er en del av kunnskapspolitikken. Studentvelferdstilbudet er et supplement til samfunnets generelle velferdstilbud, og bidrar til å legge forholdene til rette for at flere studenter kan gjennomføre sitt studium på normert tid.

Studentvelferd og studiekvalitet henger tett sammen. Den kraftige veksten i søkningen til utdanning har skapt et press mot velferdsapparatet. I lov om studentsamskipnader er utdanningsinstitusjonene gitt overordnet ansvar for det helhetlige læringsmiljøet, mens samskipnadene er gitt det operative ansvaret for studentvelferd.

For å sikre studentvelferden ytes det tilskudd til studentsamskipnadene. Tilskuddene skal sette samskipnadene i stand til å organisere velferdstilbud for studentene. Det gis særlige tilskudd til studentboliger, barnehageplasser for studentbarn, sosial rådgivningstjeneste og helsetiltak.

Studentboligsituasjonen er god ved mange institusjoner, men det er fortsatt enkelte steder der boligsituasjonen for studenter er lite tilfredsstillende. For å bedre situasjonen på steder med sterkt press på boligmarkedet foreslår Regjeringen å øke bevilgningen til nye studentboliger i 1998 med 20 mill kroner. Dette gir rom for et tilsagn på om lag 450 nye studentboligheter i 1998.

Studiefinansiering

Det er et mål at studiefinansieringen skal bidra til å fjerne ulikhet og fremme likestilling, slik at utdanning kan skje uavhengig av sosiale eller økonomiske forhold, alder, kjønn eller geografiske avstander. Studiefinansieringen skal legge til rette for at flest mulig kvalifiserte utdanningssøkende får mulighet til å påbegynne og gjennomføre en utdanning.

Studiefinansieringen skal videre bidra til å sikre samfunnet tilgang på utdannet arbeidskraft med et høyt kunnskapsnivå og en sterk internasjonal orientering. Støttesystemet må i størst mulig grad være fleksibelt, slik at det raskt fanger opp endringer i etterspørsel etter arbeidskraft og utdanning.

Stipendandelen for høyere utdanning er økt fra 13 pst til 28 pst fra 1992 til 1997. Målsettingen er en stipendandel på 30 pst.

Stor økning i antall studenter, samt at flere tar lengre utdanning, har ført til en kraftig vekst i antall søknader til Lånekassen. Samtidig er støttesystemet bedret ved at en større del av støtten utbetales som stipend. Dette skaper samlet et stort press på støttesystemet og behov for omprioriteringer. Som et resultat av ønsket om å bruke støttesystemet som et virkemiddel i utdanningspolitikken, er det dessuten vokst fram et betydelig omfang av særstipend og avskrivningsordninger. For dem som har betalingsproblemer, er det utviklet ulike typer betalingslettelser.

Renten for alle lån er satt ned til 5,5 pst fra 1. juli 1997. Gjennom vedtak ved behandlingen av Innst S nr 295 (1996-97) ba Stortinget Regjeringen fremme forslag om regler for rentefastsettelse for studielån i Statens lånekasse for utdanning i tråd med innstillingen fra Statsbankutvalget (NOU 1995: 11) med sikte på ikrafttredelse fra 1. januar 1998. Fra 1. januar 1998 foreslås det etablert et markedsbasert utlånssystem med flytende rente i Statens lånekasse for utdanning, jf omtale under kap 2410.

I undervisningsåret 1996-97 er antall elever og studenter i utdanning med adgang til å søke støtte i Lånekassen anslått til om lag 389 400. Foreløpige tall for undervisningsåret 1996-97 viser at om lag 228 000 mottok støtte, dvs om lag 59 pst av totalt antall elever og studenter med adgang til å søke støtte.

Samlet støttetildeling i 1996-97 var ca 10 039 mill kroner, hvorav ca 6 183 mill kroner ble utbetalt som lån og 3 856 mill kroner i stipend. Dette var en økning i total støttetildeling på om lag 241 mill kroner fra 1995-96, hvorav stipend økte med om lag 286 mill kroner og lån ble redusert med om lag 45 mill kroner. Økt stipend kan forklares ved at stipendandelen er økt fra 24 til 26 pst fra undervisningsåret 1995-96 til 1996-97. Stipendandelen i undervisningsåret 1997-98 er 28 pst.

Det er lang tradisjon for at et betydelig antall norske studenter tar sin utdanning i utlandet. Selv med den sterke utbyggingen av studiekapasiteten hjemme i de senere år ser det ikke ut til at interessen for å studere i utlandet har avtatt. Departementet ser det som viktig å legge forholdene til rette for at norsk ungdom kan ta utdanning i utlandet. I den forbindelse er det lagt vekt på iverksetting av en rekke tiltak som ble vurdert i forbindelse med Innst S nr 173 (1996-97) og St meld nr 19 (1996-97), jf ovenfor.

Departementet vil vurdere om tilrettelegging for internasjonalisering og godkjenning av utenlandsk utdanning kan løses i tilknytning til Norgesnettrådets sekretariat.

Utdanningsstøtten har gitt flere anledning til å ta utdanning. Dagens støtteordning gir mulighet for å ta utdanning uavhengig av sosiale eller økonomiske forhold, alder, kjønn eller geografiske avstander, jf NOU 1992: 33, NOU 1993: 13 (Magistad-utvalget) og St meld nr 14 (1993-94) Om studiefinansiering og studentvelferd.

Studenter som er faglig forsinket, opptar studieplasser som ellers kunne ha vært frigjort til å øke opptaket. Avskrivning og bonus ved fullføring av langvarig høyere utdanning har vært noen av tiltakene for å øke gjennomstrømmingen. Det vises videre til tiltak for å bedre gjennomstrømmingen under kategori 07.60.

Det er et mål for politikken i sektoren å legge til rette for at studiesøkere får lik rett til utdanning. Forhold som funksjonshemming, sykdom eller fødsel bør ikke være til hinder for å fullføre påbegynt utdanning. Med dagens høye etterspørsel etter utdanning vil ønsket om en sosial studiefinansiering kunne komme i konflikt med målet om god studiegjennomføring.

Hovedutfordringen vil være å finne fram til en studiefinansieringsmodell som bidrar til å bedre studieprogresjonen og som samtidig ivaretar behovet for en sosial profil.

Departementet ønsker særlig å forebygge gjeldsproblemer for yngre kunder og ser det som et mål at elever og studenter etter endt videregående opplæring skal sitte igjen med minst mulig gjeld.

Hoveddelen av den offentlige støtten skal ligge i utdanningsfasen, gjennom rentefritak i studietiden og høy stipendandel.

Støtteordningen i Statens lånekasse for utdanning for studenter fra sentral- og øst-europeiske land og utviklingsland, det såkalte kvoteprogrammet, ble innført fra studieåret 1994-95. Opprinnelig omfattet støtteordningen 750 studenter fordelt på 600 fra utviklingsland og 150 fra Sentral- og Øst-Europa. Fra 1996-97 ble ordningen utvidet til 900. Økningen ble forutsatt avsatt til studenter fra Sentral- og Øst-Europa. Ordningen omfattet i utgangspunktet kun engelskspråklige programmer. I samsvar med Stortingets vedtak i forbindelse med Innst S nr 144 (1994-95) ble norsk og engelsk likestilte undervisningsspråk, og ordningen utvidet til å gjelde også norsk-språklige profesjonsutdanninger.

Interessen blant universiteter og høyskoler for å få tildelt plasser på kvoten er klart økende. Til studieåret 1997-98 var det flere søknader enn antall disponible plasser. Oversøkningen går på plasser for studenter fra sentral- og østeuropeiske land, mens kvoten for studenter fra utviklingsland ikke blir utnyttet fullt ut. For å fylle totalkvoten er det derfor i 1997-98 godkjent flere plasser for studenter fra Sentral- og Øst-Europa enn tidligere lagt til grunn. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med en nærmere vurdering av kvoteprogrammet.

Programkategori 07.80 Stipend og sosiale formål fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
01-29	Driftsutgifter	160 277	171 324	169 523	-1,1
70-89	Overføringer til private	6 854 037	7 063 180	7 024 589	-0,5
90-99	Utlån, avdrag mv	0	6 581 000	6 259 000	-4,9
Sum kategori 07.80 Stipend og sosiale formål		7 014 314	13 815 504	13 453 112	-2,6

KAP 0291 STUDIUM I UTLANDET OG SOSIALE FORMÅL FOR ELEVER OG STUDENTER

Kapitlet omfatter:

- tiltak for norske studenter i utlandet
- student- og elevrabatt ved lengre reiser, bl a med NSB
- tilskudd til velferdsarbeid, bl a driftstilskudd til studentsamskipnadene
- tilskudd til studentbarnehageplasser
- tilskudd til bygging av studentboliger.

Kap 0291 Studium i utlandet og sosiale formål for elever og studenter fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
70	Tilskudd til lengre reiser, <i>overslagsbevilgning</i>	69 278	66 511	68 174
71	Tilrettelegging for studium i utlandet	2 727	3 969	7 028
73	Tilskudd til studentbarnehageplasser	56 395	58 059	59 510
74	Tilskudd til velferdsarbeid	47 590	48 653	48 653
75	Tilskudd til bygging av studentboliger, <i>kan overføres</i>	45 787	72 322	92 322
Sum kap 0291		221 777	249 514	275 687

Resultatrapport for 1996-97

Det er etablert 26 studentsamskipnader.

Ca 170 000 studenter var ved utgangen av 1996 tilsluttet en studentsamskipnad. Semesteravgiften ga i 1996 en samlet inntekt for samskipnadene på ca 81 mill kroner. Ordinær semesteravgift varierte fra kr 120 til kr 330.

Verdien av fristasjon og andre ytelser fra lærestedene til studentsamskipnadene er regnet til ca 122 mill kroner.

Det er i 1997 gitt tilsagn om støtte på til sammen 2 mill kroner til prøveprosjekter innen sosial rådgivningstjeneste ved 13 utdanningssteder.

For resultatrapport vedrørende studentboliger og studentbarnehageplasser vises det til omtale under post 73 og 75.

Resultatmål for 1998

Gjennom satsing på utbygging av studentboliger og etablering av barnehageplasser for studentbarn vil studiegjennomføringen kunne bedres.

Av lov om studentsamskipnader følger at utdanningsinstitusjonen har det overordnede ansvaret for studentenes læringsmiljø. Utdanningsinstitusjonens ledelse skal, i samarbeid med studentsamskipnaden, legge forholdene til rette for et godt studiemiljø og arbeide for å bedre det helhetlige læringsmiljøet ved utdanningsinstitusjonen. Ansvaret omfatter også å stille egnede lokaler til rådighet for studentsamskipnaden. Fristasjonsytelsen forutsettes å bl a bidra til lengre åpningstider og lave priser ved samskipnadens kantiner.

Av loven følger videre at alle studenter ved høgre utdanningsinstitusjoner skal være tilknyttet en studentsamskipnad. Departementet vil fastsette forskrifter til loven og gi nærmere regler for fristasjonsordningen.

Gjennom prøveprosjekter med sosial rådgivningstjeneste over en treårsperiode (1995-97) har siktemålet vært å vinne erfaring for å kunne profilere ulike tiltak rettet inn mot bedret læringsmiljø og studiesituasjon for den enkelte. Ordningen vil bli evaluert, jf omtale under post 74.

Budsjettforslag for 1998

Post 70 Tilskudd til lengre reiser, *overslagsbevilgning*

Bevilgningen gjelder moderasjon ved lengre reiser for elever og studenter ved Norges Statsbaner, Hurtigruta og Nord-Norge-Bussen. Avtalen med NSB er reforhandlet, jf St prp nr 63 (1996-97). Departementet arbeider med reforhandling av avtalene med de andre reiseselskapene etter samme mønster som avtalen med NSB.

Post 71 Tilrettelegging for studium i utlandet

Forslag til bevilgning i 1998 skal dekke støtte til de norske studiesentra i York (England), Caen (Frankrike) og Kiel (Tyskland). Departementet forutsetter at de norske institusjonene som sender studenter til York, Caen og Kiel, fremdeles skal finansiere noen av utgiftene ved de aktuelle kursene.

Forslag til bevilgning til Fulbright-stipend til norske studenter i USA på master- og doktorgradsnivå er overført fra kap 2410 post 75.

Fra denne posten blir det i tillegg gitt tilskudd til lønns- og driftsutgifter ved Norges Hus i Paris.

Post 73 Tilskudd til studentbarnehageplasser

Driftstilskudd til studentbarnehageplasser i regi av studentsamskipnadene over kap 0291 post 73 ble innført i statsbudsjettet for 1990. Studentbarnehagene mottar også tilskudd fra Barne- og familiedepartementet på lik linje med andre barnehager.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til rimelige priser i studentbarnehagene.

Studentbarnehager skal legge til rette for bedre studiekvalitet for studentforeldre og like muligheter for normal studieprogresjon. Studentbarnehagene er ment å være et supplement til tilbudet i kommunal og privat sektor for øvrig.

Tildelingskriterier

Tilskudd til studentbarnehageplasser gis på grunnlag av revisorbekreftet aldersfordeling per 15. desember og støttesatser fastsatt på grunnlag av bevilgningen i statsbudsjettet vedkommende år. Til forskjell fra tilskuddsordningen til Barne- og familiedepartementet som er en rettighetsordning, er tilskuddsordningen over kap 0291 post 73 en rammestyrt støtteordning.

Oppfølging og kontroll

Studentsamskipnadene rapporterer om barnehagedriften gjennom ordinær årsmelding og årsregnskap, foruten revisorbekreftet aldersfordeling per 15. desember som danner grunnlag for beregning av statstilskudd. For øvrig avlegger samskipnadene eget årsregnskap for sin samlede barnehagedrift til Barne- og familiedepartementet. Kopi av årsregnskapet sendes også til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Rapport for 1996-97

Ved utgangen av 1997 er det opprettet ca 2 150 studentbarnehageplasser med tilskudd fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. For 1997 er satsen kr 37 800 per plass for barn under tre år og kr 17 600 for barn over tre år. Alle studentsamskipnadene så nær som en har nå etablert studentbarnehagetilbud.

Budsjettforslag for 1998

Bevilgningsrammen over kap 0291 post 73 for 1998 forutsettes å gi støtte til ca 2 150 studentbarnehageplasser.

Post 74 Tilskudd til velferdsarbeid

En stor del av bevilgningen går til studentsamskipnadene. Støtten omfatter dels et grunn-tilskudd, dels et tilskudd per student samt et særskilt tilskudd til samskipnader som omfatter utdanningsinstitusjoner som ligger spredt.

En del av tilskuddet går til landsomfattende interesseorganisasjoner for elever og studenter.

Mange studentsamskipnader har etablert egen sosial- og rådgivningstjeneste. Ved behandlingen av Innst S nr 101 (1993-94), jf St meld nr 14 (1993-94), ble det foreslått å avsette 5 mill kroner over tre år til prøveprosjekter av sosial/faglig karakter. På statsbudsjettet for 1995 ble det avsatt 1 mill kroner mens det i hvert av årene 1996 og 1997 ble avsatt 2 mill kroner til formålet. Prøveperioden på tre år avsluttes i 1997, og departementet legger opp til en evaluering av ordningen. Eventuell videreføring av prosjekter på permanent basis vil bli vurdert på grunnlag av evalueringen.

En del av bevilgningen er øremerket til studenthelsetjenesten ved universitetene i Oslo, Bergen og Trondheim.

Post 75 Tilskudd til bygging av studentboliger, kan overføres

De gjeldende reglene for finansiering av studentboliger over kap 291 post 75 ble trukket opp i St meld nr 91 (1961-62). Ordningen forutsatte 50 pst statstilskudd og 50 pst husbanklån. Den første bevilgningen til dette formålet ble gitt over statsbudsjettet for 1961. I 1985 ble statstilskuddet økt til 60 pst av byggekostnadene mens Husbanken finansierte 40 pst. Fra og med budsjetterminen 1991 ble ordningen med 60 pst statstilskudd erstattet med et tilskudd per hybelenhet.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å etablere et rimelig boligtilbud for studenter. Studentboliger skal legge til rette for bedre studiekvalitet, normal studieprogresjon og større gjennomstrømming. Videre skal studentboliger bidra til en forutsigbar og stabil bolig-situasjon for studenter. Studentboligtilbudet er ment å være et supplement til tilbudet i det private markedet.

Tildelingskriterier

Tilskudd til studentboliger fordeles til studentsamskipnader eller studentboligstiftelser etter søknad og bestemmes ut fra den årlige bevilgningen, eksisterende dekningsgrad for studentboliger, studenttallsutviklingen, antall utenlandsstudenter ved lærestedet, situasjonen på det private hybelmarkedet eller andre særskilte faktorer ved det enkelte studiested. For 1998 legges til grunn et tilskudd per hybelenhet på kr 160 000. Til hybelenheter tilpasset funksjonshemmede vil det bli gitt et tilskudd på kr 180 000. Resten av kostnadene blir normalt lånefinansiert gjennom Husbanken.

Oppfølging og kontroll

I 1992 oppnevnte departementet Rådgivende organ for studentboligbygging (ROS), som da overtok Statsbyggs tidligere funksjon som kontrollerende instans ved bygging av studentboliger. Departementet har fastsatt egne vedtekter for ROS. Alle samskipnader og studentboligstiftelser som mottar statstilskudd til bygging av studentboliger, har plikt til å rapportere til ROS om prosjektene. På grunnlag av bl a anbefalingene fra ROS avgjør departementet hvorvidt prosjektene kan godkjennes. Byggeregnskap skal sendes ROS og departementet. Sluttutbetaling av statstilskuddet foretas ikke før byggeregnskap er godkjent. For øvrig rapporterer studentsamskipnadene om boligdriften gjennom ordinær årsmelding og årsregnskap.

Rapport for 1996-97

I 1997 gav departementet tilsagn om støtte til bygging av 540 nye hybelenheter fordelt på følgende studentsamskipnader: Oslo (150 enheter), Bergen (140 enheter), Trondheim (140 enheter), Vestfold (60 enheter) og Harstad (50 enheter). Ramme for nye tilsagn i statsbudsjettet for 1997 ga rom for ca 325 enheter. Tilsagn utover ordinær ramme i 1997 var et resultat av Stortingets vedtak ved behandlingen av Innst S nr 295 (1996-97) og at enkelte nye studentboliger har vært rehabiliteringsprosjekter med et lavere tilskudd per enhet.

Budsjettforslag for 1998

Departementet foreslår for 1998 en bevilgning på vel 92 mill kroner og en ramme for tilsagn til nye studentboliger på ca 72 mill kroner. Tilsagnsrammen gir rom for ca 450 nye studentbolighenheter i 1998. Ca 1 mill kroner blir benyttet til Rådgivende organ for

studentboligbygging. Ved utgangen av 1998 forutsettes tilbudet å omfatte nærmere 24 000 studentboligheter.

Tabell: Bevilgning, ramme og tilsagnsfullmakt for studentboliger i 1997/1998 (i 1 000 kr)

Tilsagnsfullmakt per 31. desember 1997	48 000
Ramme for nye tilsagn i 1998	72 322
Bevilgning	92 322
Tilsagnsfullmakt per 31. desember 1998	29 000

Det foreslås en tilsagnsfullmakt på 29 mill kroner, jf forslag til vedtak III nr 9.

KAP 2410 STATENS LÅNEKASSE FOR UTDANNING (JF KAP 5310)

Kapitlet omfatter:

- administrasjon av utdanningsstøtteordningen
- utdanningsstipend og andre stipend til elever og studenter
- rentestønad til dekning av forskjellen mellom Lånekassens påløpne renteutgifter og renteinntekter
- avskrivninger av utdanningslån
- tap på utlån
- tilretteleggingstiltak for utdanning i utlandet
- lån til Statens lånekasse for utdanning.

Kap 2410 Statens lånekasse for utdanning fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	160 277	171 324	169 523
70	Utdanningsstipend, <i>overslagsbevilgning</i>	3 235 944	3 581 300	3 638 600
71	Andre stipend, <i>overslagsbevilgning</i>	496 893	503 800	561 800
72	Rentestønad	2 522 017	2 301 481	2 062 600
73	Avskrivninger, <i>overslagsbevilgning</i>	370 770	420 000	462 300
74	Tap på utlån	0	0	20 000
75	Særskilte tilretteleggingstiltak for utdanning i utlandet	6 636	7 085	3 602
90	Lån til Statens lånekasse for utdanning, <i>overslagsbevilgning</i>	0	6 581 000	6 259 000
	Sum kap 2410	6 792 537	13 565 990	13 177 425

Regnskap 1996: Post 01: 85 953, post 11: 74 324

S III 1997: Post 01: 89 230, post 11: 82 094

Resultatrapport for 1996-97

Statens lånekasse for utdanning administrerer de stipend- og låneordningene som er opprettet med hjemmel i lov om utdanningsstøtte til elever og studenter. I tillegg kommer bl a ordninger opprettet ved særskilte vedtak i Stortinget. Lånekassen administrerer videre søknadsbehandling og utbetaling av tilskudd til delvis dekning av skolepenger for elever ved utenlandske eller internasjonale videregående skoler, jf kap 0240.

Hovedtall for studiefinansieringen i 1996-97 presenteres under. Disse tallene bygger på foreløpige oppgaver.

Tabell: Hovedtall for støttetildelingen de fire siste årene

Fra støttetildelingen	1993-94	1994-95	1995-96	1996-97 ¹⁾
Antall elever/studenter i utdanning med adgang til å søke støtte	400 100	398 000	393 200	389 400
Antall støttemottakere	224 333	229 898	231 142	228 384
Totalt utbetalt stipend og lån (mill kroner)	9 077,4	9 493,0	9 797,6	10 038,6
Antall stipendsøkere	257 009	261 865	262 670	260 059
Antall stipendmottakere	199 314	206 984	208 901	207 145
Sum stipend (mill kroner)	2 505,1	3 271,9	3 581,8	3 856,2
Gjennomsnittsstipend (kroner)	12 569	15 808	17 088	18 615
Antall lånesøkere	165 794	164 839	165 971	165 289
Antall lånemottakere	159 027	159 148	159 922	158 619
Sum lån (mill kroner)	6 572,3	6 221,1	6 228,0	6 182,7
Gjennomsnittslån (kroner)	41 328	39 090	38 944	38 978

1) Tall for 1996-97 er basert på foreløpige oppgaver.

Tabell: Fordeling av ulike stipendformer i 1996-97 sammenliknet med 1995-96

Stipendform	Antall stipend		Stipend i mill kroner	
	1995-96	1996-97 ¹⁾	1995-96	1996-97 ¹⁾
Utdanningsstipend	202 949	201 096	2 900,5	3 113,2
Reisestipend ²⁾	76 573	76 996	166,9	177,6
Gebyrstipend	5 732	6 815	217,9	262,6
Tilretteleggingsstipend	991	829	29,5	23,4
Reisestipend utenfor Norden	8 632	9 938	37,9	43,7
Flyktningstipend	581	413	30,3	20,3
Kunstfagstipend	1 609	1 756	62,7	70,4
Fødselsstipend	3 163	2 955	112,4	113,9
Tiltaksstipend	2 902	2 840	15,2	15,2
Reisestipend, kvoteprogram	100	443	0,2	1,5
Andre stipend ³⁾	814	933	8,3	14,4

1) Tall for 1996-97 er basert på foreløpige oppgaver.

2) Omfatter ordinært reisestipend, reisestipend i Norden samt reisestipend i Norge for norske utenlandsstudenter.

3) Sommerstipend er ikke inkludert pga at lån blir omgjort til stipend ved bestått eksamen. Resultatet av tildelingen ser en derfor først et år senere.

Antall utenlandsstudenter som har søkt lån og stipend i Statens lånekasse for utdanning, har hatt en jevn økning de senere årene. I undervisningsåret 1990-91 var tallet 8 397 mot 11 392 i undervisningsåret 1996-97. Fra undervisningsåret 1995-96 til 1996-97 er det en økning på ca 1 200 studenter, mens andelen kvinner har økt fra ca 51,4 til 53,6 pst.

Tabell: Hovedtall fra tilbakebetalingen av lån fra driftsregnskapet til Lånekassen

Fra tilbakebetalingen:	1992	1993	1994	1995	1996
Antall tilbakebetalende låntakere	412 000	422 000	429 000	435 000	427 000 ¹⁾
Rentebærende lån (i mill kroner)	27 861	30 553	33 190	34 614	37 191
Renter (i mill kroner)	2 203	2 438	2 375	2 402	2 625
Avdrag (i mill kroner)	1 291	2 249	2 956	3 119	3 332
Ettergitt/avskrevet (i mill kroner)	216	246	290	334	371
Fra driftsregnskapet (i mill kroner):					
Administrasjonsutgifter	116	121	131	146	160
Rentestønad	2 549	2 701	2 845	2 475	2 522
Utestående lån	41 007	45 052	48 197	50 054	52 602
Utestående renter	4 117	4 416	4 612	3 724	3 303

1) Tallet på tilbakebetalere har gått ned fordi 15 600 kunder er overført til Statens innkreivingsentral i 1996 for permanent innkreivning.

Som følge av den sterke veksten i antall elever og studenter har antall saker i Lånekassen de siste årene økt sterkt. I 1989 hadde Lånekassen 252 500 låne- og stipendsøknader mot 338 800 i 1996. Tilsvarende har antall tilbakebetalingssaker økt fra 139 000 i 1989 til 298 100 i 1996. Gjennomsnittlig behandlingstid for tildelingssaker var 20 dager både i 1993 og 1994. I 1995 kunne en se resultater av den moderniseringen av EDB-systemet som har foregått de senere årene, og den gjennomsnittlige behandlingstiden for tildelingssaker ble redusert til 14 dager. I 1996 økte imidlertid gjennomsnittlig behandlingstid til 17 dager.

Tabell: Endringer i arbeidsvolum

	1992	1993	1994	1995	1996
Låne-/stipendsøknader	320 300	325 400	333 500	342 100	338 800
Tilbakebetalingssaker	195 300	207 200	218 300	244 900	298 100
Saker per årsverk	1 829	1 892	2 007	1 995	2 087

I 1996 ble det ettergitt om lag 118 mill kroner i forbindelse med uførhet, langvarig sykdom og død. Ca 5 000 låntakere fikk i 1996 ettergitt lån etter fullføring av langvarige studier. Totalt ettergitt beløp utgjorde rundt 167 mill kroner. Dette er en liten økning i totalt ettergitt beløp og en nedgang i antall låntakere som fikk ettergitt midler i forhold til 1995, da 5 960 låntakere fikk ettergitt totalt om lag 161 mill kroner.

I 1996 fikk i alt 10 625 kunder innvilget søknad om inntektsavhengig tilbakebetaling (INTB), og totalt utsatt beløp utgjorde om lag 73 mill kroner. Tilsvarende tall for 1995 viser at 10 803 kunder totalt fikk utsatt et beløp på om lag 73 mill kroner.

Resultatmål for 1998

Departementet forutsetter at arbeidet med modernisering av informasjons- og saksbehandlingssystemer fortsetter i 1998. Dette er nødvendig for å få et system der det er enklere å gjennomføre endringer i støttesystemet. Det legges videre til grunn at Statens lånekasse for utdanning gjennom en slik modernisering etter hvert skal oppnå en effektiviseringsgevinst ved en ytterligere økning i antall saker per årsverk.

Statens lånekasse for utdanning må fortsatt prioritere arbeidet med å redusere behandlingstidene, forenkle regelverket og bedre informasjonen til støttesøkere og tilbakebetalere.

Departementet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal gjennomgå regelverket med tanke på å lette mulighetene for bruk av skjønn. Arbeidsgruppen er bedt om å avgi en tilrådning innen utgangen av 1997. Departementet tar videre sikte på å forenkle regelverket gjennom de årlige revisjoner av forskriftene. Ønsket om forenklinger i regelverket kan imidlertid komme i konflikt med ønsket om å lette mulighetene for bruk av skjønn.

Gjeldende ordning for fastsettelse av beregningskurs for støtte til utlandet innebærer at det benyttes kurs fastsatt i januar måned ved beregning av støtte for etterfølgende høstsemester. Departementet vil pålegge Lånekassen å fastsette kurs for beregning av støtte langt nærmere opp til tildelingstidspunkt for utenlandsstudentene fra og med tildelingene for høstsemesteret 1998.

Ved revisjon av forskriftene for 1998-99 vil det bli lagt vekt på i større grad å likestille gifte og samboende studenter når det gjelder tildeling av støtte i Lånekassen.

Stortinget har vedtatt at saker som er grovt og vedvarende misligholdt, kan overføres til Statens innkrevingssentral (SI) for innkreving etter tvangsfullbyrdelsesloven, jf Innst S nr 52 (1994-95). Lånekassen må i den forbindelse i 1998 fortsatt prioritere klargjøring av saker for oversendelse til SI. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere iverksettelse av tiltak for å forbedre inkassosiden i Statens lånekasse for utdanning og redusere tapsomfanget knyttet til misligholdelse av lån i Lånekassen. Departementet vil komme tilbake til resultatet av dette arbeidet.

Budsjettforslag for 1998

Budsjettforslaget gjelder kalenderåret 1998, mens Lånekassen må gi tilsagn om støtte for undervisningsåret 1998-99. Det er således en forutsetning at Stortinget ved behandlingen av budsjettet for 1998 tar stilling til støttenivået for hele undervisningsåret 1998-99 og at Lånekassen kan gi tilsagn om slik støtte, jf forslag til vedtak III nr 10.

Kostnadsnormen skal i utgangspunktet følge kostnadsutviklingen, jf St meld nr 14 (1993-94). I budsjettforslaget har departementet etter dette lagt til grunn en økning av kostnadsnormen (grunnbeløp pluss botillegg) på 2,25 pst for undervisningsåret 1998-99.

Regjeringen foreslår at stipendandelen over aldergrensen opprettholdes på 28 pst i undervisningsåret 1998-99.

Regjeringen har iverksatt en forsøksordning med støtte til elever i videregående utdanning i utlandet, jf St prp nr 88 (1995-96). Midler til videreføring av ordningen er lagt inn i 1998. Departementet tar sikte på å evaluere ordningen i løpet av undervisningsåret 1998-99.

Departementet ønsker å legge opp til en størst mulig grad av likhet mellom forskjellige land når det gjelder kostnadsdekning for studenter. Målsettingen er å finne en beregningsmetode som ivaretar at studenter i utlandet kan leve på om lag samme nivå som studenter i Norge, at forskjellen i støtte skal gjenspeile forskjeller i levekostnadene mellom studielandene, at støttetildelingen skal være forutsigbar for studentene og at ordningen er forholdsvis enkel å administrere. Ut fra dette foreslås det fra høsten 1998 iverksatt en ordning med inndeling av landene i blokker med norm lik den norske med prosentvis endring ut fra levekostnadene. En eventuell utvidelse av ordningen til også å ta hensyn til kostnadsforskjeller innenfor det enkelte land lar seg ikke gjennomføre allerede fra høsten 1998. Regjeringen vil derfor måtte vurdere dette i forbindelse med de årlige statsbudsjettene.

Det foreslås innført et markedsbasert utlånssystem med flytende rente i Statens lånekasse for utdanning fra 1. januar 1998. Renten vil i det nye systemet beregnes på bakgrunn av renten på 0-3 måneders statssertifikater tillagt en margin på 1 prosentpoeng til dekning av bl a administrasjonskostnader og tap. Den flytende renten reguleres hvert kvartal. Omlegging til et system med både fast og flytende rente krever systemomlegginger i Lånekassen. Det legges derfor opp til at låntakerne så snart de nødvendige endringer er foretatt, kan velge å gå over til fast rente. Regjeringen vil komme tilbake til en omlegging av innlånssystemet i Lånekassen. Det vises for øvrig til omtale i Gul bok.

Departementet har inngått et samarbeid med Nasjonalt kontaktforum for læringsmiljø om en undersøkelse om studentenes levekår og forbruk. Hensikten er å få undersøkt om den støtte en student kan oppnå fra Statens lånekasse for utdanning ligger på et tilfredsstillende nivå i forhold til de nødvendige utgifter og andre inntekter en student vil ha. Planleggingen vil starte opp i 1997, mens selve datainnsamlingen og bearbeidingen av resultatene vil foregå i 1998 i regi av Statistisk sentralbyrå. Nasjonalt kontaktforum for læringsmiljø består av Samskipnadsrådet, Det norske universitetsråd, Det norske høyskolerådet og De utdanningssøkendes kontaktutvalg.

Departementet ønsker å stimulere til økt antall studenter på delstudier i utlandet. I den forbindelse foreslås at de som tar studieopphold i utlandet av under et fullt semesters varighet som et godkjent ledd i norsk utdanning, får støtte per måned etter de samme satser som ved lengre opphold. Videre foreslås at ERASMUS-studenter behandles på samme måte som andre delstudenter i utlandet, dvs ERASMUS-studenter får utenlandsstøtte på linje med andre. På kort sikt er det regnet med en økning av tallet på støtteberettigete søkere tilsvarende ca 5 600 semestre per år til delstudier i utlandet.

Det foreslås gitt støtte til et begrenset antall elever på yrkesfaglige studieretninger og lærlinger som tar utenlandsopphold av kortere eller lengre varighet, og som får utdanningen godkjent. Videre foreslås at elever/lærlinger som får utenlandsopphold av minimum tre måneders varighet gjennom LEONARDO-programmet, gis støtte i Lånekassen for denne perioden.

Departementet er positivt innstilt til innføring av en avgrenset forsøksordning med støtte fra Lånekassen til elever som deltar i utvekslingsopphold til medlemsbaserte, frivillige organisasjoner som AFS og YFU som ledd i videregående opplæring. Det tas sikte på å komme tilbake til saken i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 1998.

Budsjettforslaget har som forutsetning at aldersgrensene for behovsprøve mot forsørgerinntekt og formue skal være den samme for undervisningsåret 1998-99 som fastsatt for undervisningsåret 1997-98, dvs til vanlig 19 år, men 18 år for studenter i høgre utdanning. For elever som tar folkehøgskole som siste året i et fireårig løp, er likevel aldersgrensen økt til 20 år for å gi dem minstestipend på linje med ungdom under 19 år i videregående opplæring. Videre er aldersgrensen for elever som har fått utsatt skolestart etter sakkyndig vurdering, økt til 20 år.

Videre har budsjettforslaget som forutsetning at behovsprøvingstabellen i forhold til forsørgerinntekt og formue for undervisningsåret 1998-99 for søkere under aldersgrensene for behovsprøve, skal justeres om lag i takt med inntektsutviklingen fra 1995 til 1996.

Tabell: De maksimale satser per måned for støtte til livsopphold

	Støtte til livs- opphold (kr)	Økning fra 1997-98 (kr)
Grunnbeløp for søkere over aldersgrensen	3 885	85
Grunnbeløp for søkere under aldersgrensen	3 210	70
Botillegg	2 025	45

Departementet regner foreløpig med at det i undervisningsåret 1997-98 vil være om lag 391 100 elever og studenter i de skoleslagene som omfattes av stipend- og låneordningen. Innvilgning av nye utlån i 1998 fra Lånekassen blir anslått til om lag 6 272 mill kroner.

Ordningen med ettergivelse av lån etter fullføring av langvarige studier foreslås opprettholdt. Prosjektet med tretermens studieordning vil bli videreført i 1998 på spesielt egnede studier, jf forslag til vedtak III nr 11.

Ordningen med inntektsavhengig nedsettelse av terminbeløpene foreslås opprettholdt som i 1997. En låntaker kan på visse vilkår få satt ned terminbeløpene for 1998 dersom terminbeløpene samlet sett er større enn 6 pst av brutto årsinntekt for 1998.

Post 01 Driftsutgifter

I forbindelse med overgang til konsernkontoordningen ble det lagt inn midler til dekning av transaksjonskostnader og betalingsformidling i Lånekassen. Dette er videreført i 1998. I tillegg er det videreført midler til dekning av driftskostnader i forbindelse med hyppigere innbetalinger. Bevilgningen er redusert som følge av at utviklingsmidler bli a i forbindelse med hyppigere innbetaling utgår.

Departementet vil komme tilbake til spørsmålet om administrative ordninger i forbindelse med overgang til markedbasert rente og eventuell styrking av inkassosiden i Lånekassen.

Post 70 Utdanningsstipend, overslagsbevilgning

Bevilgningen under posten skal dekke utgifter til utdanningsstipend for elever og studenter.

Utrekning av utdanningsstipendet

Stipendet blir gitt på grunnlag av den maksimale støtten en søker kan få. Stipendet blir regnet ut som en nærmere fastsatt prosent (stipendprosent) av den delen av grunnlaget som overstiger en nedre og opp til en øvre grense. Departementet foreslår at nedre og øvre grense justeres i takt med økningen i kostnadsnormen.

Stipendprosent og beløpsgrenser presenteres i tabellen under.

Tabell: Stipendprosent og beløpsgrenser

Utdanningsstipend	Fastsatt per måned 1997-98	Forslag per måned 1998-99
<i>Under aldersgrensen for behovsprøve</i>		
Nedre grense (kr)	2 210	2 260
Øvre grense (kr)	5 870	6 000
Stipendprosent	93	93
Minstestipend for borteboere (kr)	3 050	3 120
<i>Over aldersgrensen for behovsprøve</i>		
Nedre grense (kr)	4 335	4 430
Øvre grense (kr)	9 530	9 740
Stipendprosent	90,7	90,7

Satsene for minstestipend er økt fra kr 1 300 per måned i undervisningsåret 1990-91 til kr 3 120 per måned, som foreslått for undervisningsåret 1998-99.

Tabell: Følgende utdanningsstipend blir regnet ut etter egne parametere

Utdanningsstipend til særlige grupper	Fastsatt per måned 1997-98	Forslag per måned 1998-99
<i>Tiltaksstipend (kr)¹⁾</i>	590	600
<i>Kunsthøgskolestipend</i>		
Nedre grense (kr)	4 040	4 130
Øvre grense (kr)	9 440	9 650
Stipendprosent	100	100
<i>Flyktningstipend</i>		
Nedre grense (kr)	0	0
Øvre grense (kr)	7 480	7 650
Stipendprosent	100	100

1) Tillegg til utdanningsstipendet for borteboende elever fra Finnmark og Nord-Troms i videregående utdanning.

Fra inneværende undervisningsår er stipendandelen for studenter som omfattes av kunsthøgskoleordningen, redusert fra ca 66,6 pst til ca 35,5 pst. For studenter ved tidligere Statens teaterhøgskole er stipendandelen redusert fra ca 46,7 pst til 28 pst som for ordinære støttesøkere.

For flyktninger som tar videregående utdanning, blir det gitt flyktningstipend for inntil tre år.

Bevilgningen skal også dekke utgifter til stipend for kvinnelige elever og studenter som får barn eller adopterer barn under 15 år under utdanningen. Likeledes skal bevilgningen under posten dekke utgiftene til omgjøring av lån til stipend under sykdom.

Post 71 Andre stipend, overslagsbevilgning

Reisestipend

Bevilgningen under posten skal bl a dekke utgifter til reisestipend innenlands. Stipendet blir for undervisningsåret 1997-98 gitt til tre tur-retur-reiser for et helt undervisningsår mellom hjemsted og lærested utover en egenandel på kr 850. Samme ordning gjelder norske elever og studenter som tar utdanning i et annet nordisk land. For undervisningsåret 1998-99 foreslår departementet at stipendet blir gitt til tre tur-retur-reiser for et helt undervisningsår mellom hjemsted og lærested utover en egenandel på kr 870.

Bevilgningen dekker videre stipenddelen av utgiftene til en årlig hjemreise for studenter fra U-land og Øst-Europa som får støtte fra Lånekassen gjennom egen kvoteordning innført fra studieåret 1994-95. Hjemreisen dekkes med 50 pst som stipend og 50 pst som lån.

Departementet foreslår en utvidelse av reisestøtteordningen for studenter i utdanning ved læresteder utenfor Norden til to tur-retur-reiser per år til studentflypris når utdanningen i utlandet varer seks måneder eller mer. Ved kortere varighet foreslås støtte til én tur-retur-reise. Tilskuddet foreslås gitt med 50 pst som stipend og 50 pst som lån. En utvidelse av stipenddelen for reisestøtten vil bli vurdert i forbindelse med utarbeidelse av de årlige statsbudsjettene.

Gebyrstipend og videreutdanningsstipend

Utgifter til gebyrstipend for norske studenter i land utenfor Norden samt utgifter til tilleggsstipend for studenter som er tatt med under tilretteleggingsprogrammet for økonomiske og teknologiske fag, skal også dekkes gjennom bevilgning under posten.

Gebyrstipend kan også gis til høgre utdanning i land utenfor Norden der forholdene er særlig godt tilrettelagt for studenter med funksjonshemming, når særlig godt tilrettelagte tilbud på tilsvarende fagområde ikke finnes ved norske læresteder.

I tillegg skal bevilgningen under posten gå til dekning av utgifter til videreutdanningsstipend for kunstnere som har avsluttet vanlig utdanning.

Regjeringen vil i forbindelse med utarbeidning av de årlige budsjettforslagene vurdere en utvidelse av ordningen med gebyrstipend til også å omfatte humanistiske disipliner. Regjeringen vil videre måtte komme tilbake til spørsmålet om en prosentmodell for tildeling av gebyrstipend som tar hensyn til begrensninger som for eksempel utdanningskapasitet i Norge, nivået på skolepengene og opptakskravene ved læresteder i utlandet.

Det legges opp til mindre justeringer av regelverket for tildeling av gebyr- og tilleggsstipend ved revisjon av forskriftene for 1998-99.

Tabell: For disse stipendene foreslår departementet følgende satser

	Fastsatt 1997-98 (kr)	Forslag 1998-99 (kr)
Gebyrstipend for studenter i land utenfor Norden	46 400 per år	47 400 per år
Videreutdanning for kunstnere	47 600 per år	48 700 per år

Bevilgningen skal også dekke utgifter til stipend for norske studenter som tar videreutdanning ved enkelte nordiske institusjoner.

Regjeringen foreslår som ledd i arbeidet med å spre søkningen til land som tradisjonelt har hatt liten søkning fra Norge, innføring av en ordning med engangsstipend til forberedende språkkurs. Stipendet gis når søkeren er opptatt i fagutdanning i land utenfor Norden med annet undervisningsspråk enn engelsk. Det foreslås at stipendet settes til kr 10 000. En eventuell utvidelse av stipendet vil måtte vurderes i forbindelse med de årlige budsjettframleggene.

Post 72 Rentestønad

I motsetning til i de fleste andre europeiske land er studielånene rentefrie i normal utdanningstid. Dette rentefritaket innebærer en relativt sterk subsidiering av elever og studenter.

Fra 1. juli 1997 er rentesatsen satt ned til 5,5 pst for alle lån i Statens lånekasse for utdanning.

Fra 1. januar 1998 foreslås det innført et markedsbasert utlånssystem med flytende rente i Statens lånekasse for utdanning, jf ovenfor. Det foreslås en rentemargin på 1 pst. En videreføring ut 1997 av nivået på 0-3 måneders statssertifikatrente per september vil gi en flytende studielånsrente på om lag 4,7 pst i 1. kvartal og 4,6 pst i 2. kvartal 1998. Det vises for øvrig til omtale i Gul bok.

Post 73 Avskrivninger, overslagsbevilgning

Avskrivning og ettergivelse av studielån

Etter lov om utdanningsstøtte blir gjelden ettergitt når låntaker dør. Lån kan også ettergis helt eller delvis når låntaker er blitt ufør med en uføregrad på minst 50 pst eller lider av langvarig sykdom. Gjelden kan videre på visse vilkår ettergis i sin helhet for låntakere fra utviklingsland og Øst-Europa som tar varig opphold i sine hjemland.

Videre skal bevilgningen dekke utgifter i forbindelse med ordningen med ettergivelse av utdanningslån for låntakere som er bosatt i og utøver et yrke i Finnmark eller i en av de sju virkemiddelkommunene i Nord-Troms. Låntakere som er yrkesaktive leger i utvalgte kommuner utenfor Finnmark og Nord-Troms, omfattes også av ordningen med ettergivelse

av utdanningslån. Det er for disse ikke et vilkår at de er bosatt i kommunen. Maksimalt ettergitt beløp skal samtidig ikke overstige kroner 16 500 per år.

Ettergivelse av lån etter fullføring av langvarige studier

Bevilgningen skal også dekke utgiftene vedrørende ordningen med ettergivelse av utdanningslån for kandidater som har avsluttet utdanningen og avlagt eksamen i enkelte lange studier. Ordningen vil i 1998 gjelde kandidater som har avsluttet utdanningen og avlagt eksamen i høstsemesteret 1997 eller i vårsemesteret 1998.

Departementet foreslår at det beløpet som kan ettergis per kandidat i 1998, skal være:

Tabell: Beløp som kan ettergis per kandidat i 1997

Normert tid	Fastsatt 1997 (kr)	Forslag 1998 (kr)
10 semestre	20 300	20 800
11 semestre	31 500	32 200
12 semestre	42 400	43 400
13 semestre eller flere	48 000	49 100

Post 74 Tap på utlån

Stortinget vedtok ved behandlingen av Ot prp nr 38 (1994-95) at saker som er grovt og vedvarende misligholdt, kan overføres til Statens innkrevingssentral (SI) for innkreving etter tvangsfullbyrdsloven. Det ble på statsbudsjettet for 1995 bevilget 2 mrd kroner til regnskapsmessig avskrivning av uerholdelige fordringer og renter av disse. Overføring av fordringer til SI i 1998 er i hovedsak beregnet å kunne dekkes innenfor tidligere gitte bevilgninger på denne posten.

Lånekassen har gjennom flere år hatt en sterk økning i innvilgede lån. De høyere student-tallene gjør at innvilgningsrammene vil videreføres på et høyt nivå i årene framover. Samtidig blir stadig flere lån misligholdt. Dette er en sterkt foruroligende utvikling. Til tross for flere misligholdte lån har likevel omfanget av ekstraordinære innbetalinger til Statens lånekasse for utdanning økt de senere årene, fra om lag 600 mill kroner i 1992 til over 2 200 mill kroner i 1996.

Undersøkelser viser at det er elever som har tatt opp lån under videregående utdanning som er hyppigst representert i inkassomassen. Et viktig redskap for å støtte opp om dem som har problemer i tilbakebetalingsfasen, vil være fortsatt satsing på ordningen med inntektsavhengig tilbakebetaling. Regjeringen vil vurdere nærmere hvordan støtten til elever i videregående opplæring kan innrettes bedre. En mulighet kan være å forbedre ordningen med behovsprøvde stipender.

I alt 32 400 låntakere var ved utgangen av 1996 i inkassoregisteret, mot 40 100 året før. Tallet må korrigeres for om lag 15 500 inkassosaker som er oversendt SI på permanent basis. Nettoøkningen er derfor på om lag 7 800 eller om lag 19 pst sammenliknet med året før.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere iverksettelse av tiltak for å forbedre innkassosiden i Lånekassen, jf ovenfor.

Post 75 Særskilte tilretteleggingstiltak for utdanning i utlandet

Forslag til bevilgning til Fulbright-stipend til norske studenter i USA på master- og doktorgradsnivå er overført til kap 0291 post 71.

Til ære for tidligere utenriksminister Johan Jørgen Holst er det fra høsten 1995 blitt opprettet et eget stipend til en norsk student ved Columbia College i USA.

Bevilgningen blir ellers brukt til informasjonsarbeid rettet mot nye studenter, informasjon om norsk utdanning som grunnlag for opptak og særskilte arrangement ved utenlandske læresteder der det er norske studenter. Bevilgningen skal også dekke diverse driftsutgifter knyttet til tilrettelegging for studium i utlandet.

Departementet foreslår at informasjonsarbeidet knyttet til studier i utlandet bedres. I den forbindelse er det lagt inn midler til to nye stillinger i ANSA fra høsten 1998.

Post 90 Lån til Statens lånekasse for utdanning, overslagsbevilgning

Posten dekker lån til Statens lånekasse for utdanning som tidligere ble bevilget over kap 2430 Lån til statsbankene. Bevilgningen ble overført til kap 2410 post 90 på statsbudsjettet for 1997, jf Budsjett-innst S II (1996-97) og St prp nr 1 Tillegg nr 7 (1996-97).

KAP 5310 STATENS LÅNEKASSE FOR UTDANNING (JF KAP 2410)**Kap 5310 Statens lånekasse for utdanning fordelt på poster**

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
03	Diverse inntekter	122	0	0
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	344	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	578	0	0
72	Gebyr	78 297	65 943	90 000
90	Avdrag	0	3 100 000	3 400 000
91	Tap og avskrivninger	0	420 000	481 200
	Sum kap 5310	79 341	3 585 943	3 971 200

Post 72 Gebyr

Forslaget gjelder bl a gebyr per førstegangsvarsel om forfalt terminbeløp per 15. februar, 15. mai, 15. august og 15. november. Gebyret foreslås økt fra kr 20 per førstegangsvarsel til kr 30.

Videre gjelder forslaget gebyr ved for sen betaling av forfalte terminbeløp. Ved andre-gangsvarsel etter forfall er det et gebyr på kr 250, og ved tredje-gangsvarsel (varsel om opp-sigelse) vil gebyret utgjøre kr 350. Likeledes skal gebyr ved urettmessig nedsettelse av terminbeløp under ordningen med inntektsavhengig nedsettelse av terminbeløp føres under denne posten.

Post 90 Avdrag

Forslaget gjelder avdrag til Statens lånekasse for utdanning. Bevilgningen ble overført fra kap 5340 post 90 til kap 5310 post 90 på statsbudsjettet for 1997, jf Budsjett-innst S II (1996-97) og St prp nr 1 Tillegg nr 7 (1996-97).

Post 91 Tap og avskrivninger

Forslaget gjelder tap og avskrivninger i Statens lånekasse for utdanning og er motpost til kap 2410 post 73 og 74. Bevilgningen ble overført fra kap 5341 post 91 til kap 5310 post 91 på statsbudsjettet for 1997, jf Budsjett-innst S II (1996-97) og St prp nr 1 Tillegg nr 7 (1996-97).

KAP 5617 RENTER FRA STATENS LÅNEKASSE FOR UTDANNING**Kap 5617 Renter fra Statens lånekasse for utdanning fordelt på poster**

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
80	Renter	0	0	3 949 000
	Sum kap 5617	0	0	3 949 000

Post 80 Renter

Midlene er tidligere bevilget over kap 5601 post 81. Forslaget gjelder renter fra Statens lånekasse for utdanning. Bevilgningen foreslås overført fra kap 5601 post 81.

Programkategori 07.90 Den norske kirke

Kategori 07.90 omfatter:

- de regionale og sentralkirkelige møter og råd
- preste- og katekettjenesten og Det praktisk-teologiske seminar
- tilskudd til kirkelige formål
- antikvarisk vedlikehold av Nidaros domkirke og forvaltning av Erkebispegården
- overføringer fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak mv.

Programkategori 07.90 Den norske kirke fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
0294	Kirkelig administrasjon (jf kap 3294)	123 461	210 273	200 086	-4,8
0295	Presteskapet (jf kap 3295)	475 789	479 200	503 029	5,0
0297	Nidaros domkirke m m (jf kap 3297)	76 790	58 909	24 495	-58,4
0299	Opplysningsvesenets fond (jf kap 3299)	110 977	117 650	25 500	-78,3
2475	Opplysningsvesenets fonds skoger	-7 586	-4 290	0	-100,0
Sum kategori 07.90		779 431	861 742	753 110	-12,6

I forhold til 1997 er det gjort følgende endringer i kapittel- og poststrukturen som følge av endret budsjettering og regnskapsføring av utgifter og inntekter vedrørende Opplysningsvesenets fond:

- Kap 0299 Opplysningsvesenets fond: postene 21, 30, 45, 50 og 52 utgår.
- Kap 3299 Opplysningsvesenets fond: postene 01, 50, 51 og 52 utgår, mens ny post 54 opprettes.
- Kap 2475 Opplysningsvesenets fonds skoger utgår i sin helhet.

Endringene vedrørende Opplysningsvesenets fond innebærer at fondets utgifter og inntekter ikke lenger budsjetteres som en del av statsbudsjettet. Utgiftene under kategori 07.90 er justert ned tilsvarende, jf ellers nærmere omtale under kap 0299.

Under kap 0294 er det justert for bispedømmemøtene, jf merknadene under dette kapitlet. Kap 0297 er justert for tidligere byggebevilgninger til Erkebispegården og rehabilitering av nye lokaler for Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider.

Når det ellers gjelder forslag til budsjettmessige endringer fra 1997 til 1998, vises det til omtalen under overskriften «Budsjettforslag 1998 – prioriteringer» i kategoriomtalen og kapittelvis under overskriften «Budsjettforslag for 1998».

Programkategori 07.90 Den norske kirke fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
3294	Kirkelig administrasjon (jf kap 0294)	17 108	5 332	5 539	3,9
3295	Presteskapet (jf kap 0295)	7 643	16 312	16 638	2,0
3297	Nidaros domkirke m m (jf kap 0297)	4 049	4 754	5 101	7,3
3299	Opplysningsvesenets fond (jf kap 0299)	105 362	113 360	25 500	-77,5
Sum kategori 07.90		134 162	139 758	52 778	-62,2

Det vises til omtalen ovenfor med hensyn til endringen under kap 3299 Opplysningsvesenets fond.

Budsjettforslag 1998 – prioriteringer

Budsjettforslaget under kategori 07.90 Den norske kirke er på 753,1 mill kroner for 1998. For kategorien samlet er det budsjettert med 52,8 mill kroner som inntekt. Av disse inntektene gjelder 25,5 mill kroner overføringer fra Opplysningsvesenets fond.

For preste- og katekettjenesten i bispedømmene representerer budsjettforslaget i hovedsak en videreføring av aktivitetsnivået fra 1997. Det er i forslaget for 1998 tatt hensyn til årsvirkningen av de i alt 26 nye preste-, kateket- og soknediakonstillingene som ble opprettet fra 1. juli 1997. Også for den kirkelige administrasjon i bispedømmene representerer budsjettforslaget i hovedsak en videreføring av nivået fra 1997. Det er for 1998 budsjettert med midler til en ny stilling ved Liturgisk senter i Trondheim og en fast pilegrimsprest i Nidaros.

I forbindelse med iverksettelsen av ny kirke Lovgivning ble det i 1997 bevilget 100 mill kroner til kirkelig virksomhet i kommunene. Bevilgningen foreslås videreført med 80 mill kroner for 1998, jf nærmere omtale under kap 0294, post 72. Som tilskudd til kirkens undervisning og diakoni, og til kirkemusikalsk virksomhet ved landets domkirker, foreslås bevilget i alt 23,5 mill kroner. Som statstilskudd til Den norske Sjømannsmisjon er ført opp 22,5 mill kroner. Til døve menighetene foreslås det en økning i statstilskuddet.

Under Stortingets behandling av Innst S nr 295 (1996-97) ble det for 1997 bevilget kr 900 000 til etableringen av et praktisk-kirkelig utdanningstilbud i Tromsø for en periode på fire år. For 1998 er det avsatt inntil 2 mill kroner til tiltaket.

Oslo bispegård har fra tidligere vært forvaltet av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Det tas sikte på å komme tilbake til overføring av forvaltningsansvaret til Statsbygg fra 1998 i et tillegg til St prp nr 1 (1997-98). I regi av Statsbygg er det også tatt sikte på å gjennomføre en omfattende rehabilitering av eiendommen innenfor en kostnadsramme på 20 mill kroner.

Fra 1. januar 1997 gjelder ny lov om Opplysningsvesenets fond, som bl a legger til rette for en mer fleksibel og forretningsmessig forvaltning av fondets formuesmasse (eiendommer og pengekapital). I tråd med dette, og i lys av at fondet er selveiende med en stiftelsesliknende karakter, foreslås det at fondets utgifter og inntekter ikke lenger inntas som en ordinær del av statsbudsjettet og statsregnskapet, jf nærmere omtale under kap 0299.

Folk og kirke

Mål

Den norske kirke skal være en bekjennende, misjonerende og diakonal kirke. Som folkekirke skal den favne mennesker i alle aldre og i ulike livssituasjoner, slik at alle – kvinner og menn, barn og unge – kan kjenne tilhørighet til kirken og få del i kirkens forkynnelse, opplæring, omsorg og fellesskap. Kirken skal gjennom sin kultur- og tradisjonsbærende rolle bidra til at det kristne verdigrunnlag og vår felles kulturarv holdes levende – i det enkelte lokalsamfunn og i storsamfunnet.

Tilstandsvurdering

Den norske kirke skal være en åpen folkekirke. Et uttrykk for dette vil bl a være befolkningens oppslutning om de kirkelige handlinger, så som dåp, konfirmasjon, kirkelige vigslar og gudstjenestedeltakelse.

Andelen døpte i forhold til fødte var markert synkende i 1970- og 1980-årene. Denne tendensen endret seg i 1990-årene, hvor antallet døpte har vært i overkant av 80 pst av antallet fødte. I 1996 var dåpsprosenten 83,1. Dette representerer en svak økning fra 1995, da prosentandelen var 82,9.

Andelen av 14-åringer som blir konfirmert i Den norske kirke, har hatt en markert nedgang fra begynnelsen av 1980-årene, da andelen var 89 pst, og fram til 1996, da andelen var 75 pst. Denne nedgangen tilsvarer nedgangen i dåpstallene i 1970- og 1980-årene. En sammenlikning av dåpstallene i denne perioden med antallet konfirmerte 15 år senere viser imidlertid at andelen døpte som blir konfirmert, har holdt seg stabil på ca 90 pst de siste tjue årene.

Også når det gjelder oppslutningen om vigsel i Den norske kirke, er tallene svært stabile. Etter en periode i 1970-årene med klar nedgang i andelen kirkelige vigslar i forhold til alle ekteskapsinngåelser, har andelen vært stabil omkring 60 pst i perioden 1981-96.

Når det gjelder gudstjenestedeltakelse, ble det i 1995 registrert 7,43 millioner gudstjenestebesøk, som er det høyeste tallet siden slik registrering tok til i 1984. Noe av forklaringen på dette er trolig kirkens tusenårsmarkering i 1995. I 1996 er antall gudstjenestebesøk falt noe til 7,26 millioner. I de siste ti årene har det totale gudstjenestebesøk per år ligget i overkant av 7 millioner. I disse tallene er ikke besøk i kirken i forbindelse med begravelser, bryllup, kirkekonserter o.l medregnet.

I 1996 meldte 5 072 personer seg ut av Den norske kirke, mens 1 079 personer meldte seg inn. Ut- og innmeldingstallene for Den norske kirke har vist lite variasjon de siste ti årene. I 1996 har alle bispedømmer hatt nedgang i antallet utmeldte i forhold til 1995.

Oppslutningen om Den norske kirke, målt bl a etter andel døpte, er forholdsvis parallell med oppslutningen i de øvrige nordiske folkekirker, jf nedenstående tabell:

Tabell: Sammenliknende tall (1995) om oppslutningen om de nordiske lutherske folkekirker

	Norge	Sverige	Danmark	Finland	Island
Døpte i prosent av fødte	83	79	80	90	96
Konfirmerte i prosent av 14-åringer	75	51	79	91	94
Kirkemedlemskap i prosent av befolkningen	88	86	87	86	92
Gudstjenestebesøk pr innbygger	1,7	1,9	-	1,6	1,7

Tabellen viser at det både med hensyn til dåp og medlemskap er vesentlige fellestrekk mellom de nordiske lands folkekirker. Samsvaret er særlig påfallende i Norge, Sverige og Danmark. Også når det gjelder tallene for gudstjenestebesøk per innbygger, er det et stort samsvar mellom landene. Med hensyn til konfirmasjonsprosenten er det større variasjon, trolig fordi konfirmasjonen har ulik betydning som allment overgangsritual, og derfor i mindre grad er anvendelig som sammenliknende indikator på kirkenes oppslutning blant de unge.

Hovedutfordringer og strategier

Hovedutfordringene kan identifiseres med stikkordene tradisjon og fornyelse. Tradisjonen omfatter så vel kirkens kilder i Ordet og sakramentene, som kirkens historiske forutsetninger i vårt folk. Fornyelsen har sitt utspring i kirkens selvforståelse, i møtet med samtidens utfordringer og i nye impulser fra det verdensvide kirkelige fellesskap. Dette er ikke uttrykk for et strategisk dilemma. Det overordnede mål for kirken – sett i lys av kirkens selvforståelse – instituerer i seg selv en grunnleggende sammenheng mellom tradisjon og fornyelse i kirken.

Fundamentalt er kirkens evne til å formidle til samtiden og kommende generasjon den tro, det håp og de verdier som utgjør dens identitet og som kommer til uttrykk i dens gudstjenestefeiring, i forvaltningen av dåpssakramentet og nattverden. Å bidra til at alle foreldre får tilbud om opplæring for sine døpte barn, framstår i denne sammenheng som en særskilt utfordring.

Kirken skal tolke og aktualisere det kristne budskap. Samtidig – og uløselig knyttet til dette – skal den være et fellesskap som symboliserer og synliggjør de verdier den forfekter og forvalter. Den norske kirke må derfor søke å framtre som et fellesskap preget av omsorg og respekt for ulikheter, og samtidig framstå tydelig på basis av sin egen identitet.

Kirkens diakonale utfordring representeres av det enkelte menneske, kvinne og mann, barn og ungdom, som trenger kirkens støtte og omsorg. Den diakonale utfordring er imidlertid også av kollektiv karakter, og knytter seg til kirkens kulturskapende rolle i vid forstand, til dens oppgave med å bygge identitets- og kulturskapende nettverk, og å målbære og virkeliggjøre fellesskapsverdier som rettferdighet, fred og vern om skaperverket.

Ansvar for å utvikle folkekirkelige strategier for å komme hovedmålet og utfordringene i møte, vil i første rekke ligge til kirkens valgte organer, og berører kirkens dåps- og konfirmasjonsopplæring, barne- og ungdomsarbeidet, grunn- og videreutdanningen for kirkelig tilsatte, utviklingen av gudstjenesteliv og menighetsfellesskap, det diakonale og kulturskapende arbeid og utviklingen av kirkens språk- og uttrykksformer.

Ny kirkelovgivning

Ny lov om Den norske kirke (kirkeloven) og ny lov om kirkegårder, kremasjon og gravferd (gravferdsloven) trådte i kraft 1. januar 1997. Med bakgrunn bl a i rapporter fra bispedømmene synes overgangen og tilpasningen til ny kirkelovgivning i hovedsak å ha skjedd

tilfredsstillende og i samsvar med forutsetningene. Dette bekreftes av en undersøkelse Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon gjennomførte våren 1997.

I samsvar med kirkelovens bestemmelser er det opprettet kirkelig fellesråd i kommuner med flere enn ett sokn. Under fellesrådene er det opprettet stilling for daglig leder. Videre er det foretatt en gjennomgang av den kirkelige inndelingen med sikte på å nedlegge eller om-danne til egne sokn tidligere kapelldistrikt med eget menighetsråd. Per 1. mai 1997 er det nå 1 309 sokn i Den norske kirke, som er nær 150 flere enn året før. Undersøkelsen foretatt av Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon viser at ca 90 pst av fellesrådene har inngått avtale om kommunal tjenesteyting på en rekke områder. Omfanget av slik kommunal tjenesteyting kan ses som uttrykk for at det nære samvirke mellom kirke og kommune videreføres i form av nye, gjensidig fruktbare samarbeidsformer.

Det er i 1996-97 gjennomført en omfattende informasjons- og opplæringsvirksomhet i forbindelse med ny kirkelovgivning. Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon har på oppdrag fra departementet og i samarbeid med bispedømmerådene gjennomført et landsdekkende kurs-opplegg for kirkelig tilsatte og for kirkelige og kommunale ombud. Mer enn 10 000 har deltatt på disse kursene.

I medhold av bestemmelser i kirkeloven har departementet gitt regler om budsjett-ordning, regnskapsføring og revisjon for kirkelig fellesråd og menighetsråd, og fastsatt forskrifter til gravferdsloven. På en rekke områder er det ut over dette foretatt justeringer i gjeldende regelverk og i ulike administrative bestemmelser. Blant annet er det fastsatt tjenesteordning for biskoper og regler om nominasjon ved utnevning av biskop. Også Kirkemøtet 1996 har fastsatt særskilte regler i medhold av kirkeloven, jf omtalen under kap 0294.

Det omstillingsarbeid som ny kirkelovgivning stilte krav om, er gjennomført tilfredsstillende i løpet av en meget kort periode. Det er med dette lagt et godt grunnlag for den lokale kirkeforvaltning, og for videreutvikling av den kirkelige virksomhet i samsvar med det hovedmål som gjelder. Utfordringene framover ligger bl a i å videreutvikle og profesjonalisere fellesrådene som kirkelige forvaltningsorganer, bl a på det økonomiske og arbeidsrettslige området, og å utnytte denne profesjonalisering og konsentrasjon av kirkelig forvaltningsmyndighet slik at menighetsrådene i større grad enn tidligere kan rette sin oppmerksomhet mot menighetsbyggende virksomhet, barne- og ungdomsarbeid, undervisning, diakoni mv.

Opplysningsvesenets fond

Lov 7. juni 1996 om Opplysningsvesenets fond tok til å gjelde fra 1. januar 1997. Fondet skal forvaltes til beste for kirkelige formål. Vedlikeholdet av prestegårdene og presteboligene vil fortsatt være en hovedoppgave for fondet. Samtidig tas det sikte på en stadig mer målrettet eiendoms- og pengeforvaltning. Fondets pengekapital var 778 mill kroner per 31. desember 1996. For øvrig vises til nærmere omtale under kap 0299.

Programkategori 07.90 Den norske kirke fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998	Pst endr 97/98
01-29	Driftsutgifter	595 270	585 017	593 360	1,4
30-49	Nybygg, anlegg mv	81 165	62 700	4 600	-92,7
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	34 455	43 590	0	-100,0
70-89	Overføringer til private	68 541	170 435	155 150	-9,0
Sum kategori 07.90 Den norske kirke		779 431	861 742	753 110	-12,6

Endringene under postgruppene 30-59 har sammenheng med avsluttede byggeprosjekter (Erkebisppegården mv) og den foreslåtte omleggingen av budsjetteringen av utgifter/inntekter vedrørende Opplysningsvesenets fond, jf kap 0299.

Når det ellers gjelder endringer fra 1997 til 1998, vises til kategoriomtalen under «Budsjettforslag 1998 – prioriteringer» og kapitтелomtalen under overskriften «Budsjettforslag for 1998».

KAP 0294 KIRKELIG ADMINISTRASJON (JF KAP 3294)

Kapitlet omfatter:

- drift av Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene
- tilskudd til ulike kirkelige formål, bl a til Den norske Sjømannsmisjon, til kirkens undervisning og diakoni, og til døvemenighetene
- tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene.

Kap 0294 Kirkelig administrasjon fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIH 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	67 325	57 116	64 147
21	Spesielle driftsutgifter	9 081	3 822	2 889
71	Tilskudd til kirkelige formål	41 160	48 585	52 300
72	Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene	0	100 000	80 000
79	Til disposisjon for departementet, <i>kan overføres</i>	5 895	750	750
Sum kap 0294		123 461	210 273	200 086

Regnskap 1996: Post 01: 40 967, post 11: 26 358

S III 1997: Post 01: 41 478, post 11: 15 638

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Post 01 er oppjustert med 1,1 mill kroner mot en tilsvarende økning i inntektsbevilgningen på kap 3294.
- Post 21 er nedjustert med 1 mill kroner mot tilsvarende reduksjon av inntektsbevilgningen på kap 3294.

I forslaget under post 01 er det bl a tatt hensyn til avholdelse av bispedømmemøter i 1998, som sist ble avholdt i 1996. Endringer i forhold til 1997 er ellers nærmere omtalt nedenfor under overskriften «Budsjettforslag for 1998».

Resultatrapport for 1996-97

Arbeidet i bispedømmerådene og Kirkerådet har i 1996-97 bl a vært preget av forberedelser og oppfølging av den nye kirkelovgivningen, jf kategoriinnledningen.

Som tidligere har bispedømmerådene, foruten ivaretagelsen av pålagte forvaltningsoppgaver, gjennomført en rekke kurs og konferanser, herunder bispedømmemøtene 1996, gitt veiledning og iverksatt tiltak overfor menighetene og kirkelig ansatte, bl a innen undervisning og diakoni. Også personalomsorg og personalforvaltning har vært prioriterte områder. På det felleskirkelige området har rådene initiert tiltak innenfor satsingsområder vedtatt av Kirkemøtet (gudstjenestefornyelse, evangelisering og misjon, det økumeniske tiåret for kvinner mv). Slike tiltak er delvis finansiert ved tilskudd fra Opplysningsvesenets fond, jf kap 0299 post 79.

Ca 60 pst av landets menighetsråd har nå vedtatt en plan for dåpsopplæringen, basert på den rammeplan for kirkens dåpsopplæring som Kirkemøtet har vedtatt. Bispedømmerådene rapporterer ellers om positive utviklingstrekk i samarbeidet med skoler og barnehager.

Bispedømmerådene fikk i 1996 fullmakt til å gjennomføre lokale lønnsforhandlinger for prester og kateker. Bispedømmerådene og Kirkerådet gjennomførte i 1996-97 en betydelig omlegging av sine saksbehandler- og arkivrutiner ved innføring av edb-baserte systemer.

I medhold av kirkeloven har Kirkemøtet 1996 fastsatt regler for valg av kirkelig fellesråd og menighetsråd og regler for disse rådenes virksomhet. Kirkemøtet 1996 fastsatte også tjenesteordning for kateket, diakon og kantor (organist). Et utvalg oppnevnt av Kirkerådet la i mai 1997 fram en innstilling i spørsmålet om eventuell deling av Agder bispedømme, jf i denne sammenheng flertallsmerknaden i Innst O nr 46 (1995-96). Saken vil bli behandlet av Kirkemøtet 1997.

Foruten de oppgaver Kirkerådet i 1996-97 har utført i sammenheng med endringene i kirkelovgivningen, har Kirkerådet, Mellomkirkelig Råd og Samisk kirkeråd ivarettatt en rekke andre felleskirkelige saker. Blant annet har Mellomkirkelig Råd vært engasjert i å tilrettelegge den første nasjonale kirkeavtale mellom Den norske kirke og et annet norsk kirkesamfunn, Metodistkirken i Norge. I et samarbeid mellom Kirkerådet, Norges KFUK og

Diakonissehuset Lovisenberg er det gjennom opprettelsen av et kirkelig ressurscenter etablert et fast kirkelig arbeid for mishandlede kvinner.

Kirkerådets arbeid med tillegg til Norsk Salmebok pågikk i 1996 og ble ferdigstilt til Kirkedagene i Trondheim i juli 1997. Arbeidet med nordsamisk konfirmantbok vil være ferdig høsten 1997. Samisk kirkeråd arbeider ellers med et nordsamisk dåps-opplæringsprosjekt, der bl a samiske barns bønner, sanger og fortellinger skal samles i en egen bok. Oppfølgingen av Kirkemøtets vedtak i 1994 om «Forbrukersamfunnet som etisk utfordring» har ellers stått sentralt i Kirkerådets arbeid i 1996-97.

Kirkeloven forutsetter at det finnes et kirkelig medlemsregister. Arbeidet med etableringen av et slikt register skjer nå i regi av Kirkerådet, og et foreløpig register vil være i funksjon høsten 1997 i forbindelse med menighetsrådsvalget. Bestemmelser om medlemskap i Den norske kirke er gitt i kirkeloven § 3. Manglende eller feilaktig innføring i det foreløpige registeret er således uten rettslig betydning for medlemskap.

Resultatmål for 1998

Den nye kirkelovgivningen vil på flere områder prege bispedømmerådene og Kirkerådets virksomhet i 1998. Etter lovgivningen, i forskrifter til kirkelovene og etter delegasjon av myndighet fra departementet, er rådene gitt nye oppgaver. Det vil i tillegg bli stilt krav om at særlig bispedømmerådene bistår de lokalkirkelige organer i den oppgaveløsning disse er pålagt etter lovgivningen og i tilhørende forskrifter.

Høsten 1997 avholdes valg til nye menighetsråd for perioden 1998-2001. Opplæring av nyvalgte rådsmedlemmer vil være en viktig oppgave i 1998.

Bispedømmerådene og Kirkerådet vil i 1997 og 1998 bli betydelig berørt av de krav som er stilt i det nye økonomiregelverket for staten, jf særskilt omtale under pkt 1.3 i proposisjonens innledning.

Bispedømmerådene forvalter betydelige tilskudd til den lokale kirkelige virksomhet. På vegne av Kirkemøtet vil Kirkerådet fra 1998 dessuten forvalte tilskudd fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak, jf kap 0299 post 79. Forvaltningen av disse tilskuddsordningene skal skje i samsvar med økonomiregelverkets generelle krav. Samtidig stilles bispedømmerådene og Kirkerådet overfor kravet om at forvaltningen skjer i overensstemmelse med sentrale kirkelige målsettinger, strategier og satsingsområder, og bidrar til å befeste og utvikle det lokale kirkelige selvstyre, representert ved de kirkelige fellesråd og menighetsrådene. Både for Kirkerådet og bispedømmerådene ligger det i dette en særskilt utfordring i å avklare og tilpasse sin egen rolle i kirkeforvaltningen i forhold til det selvstendige ansvar som fellesrådene og menighetsrådene er gitt i lovgivningen.

Budsjettforslag for 1998

Budsjettforslaget under kap 0294 representerer i hovedsak en videreføring av driftsbevilgningene til bispedømmerådene og Kirkerådet fra 1997. Det er tatt hensyn til at bispedømmerådene kan avholde bispedømmemøter i 1998, selv om slike møter ikke lenger er lovpålagte. Det er budsjettert med en ny stilling ved Liturgisk senter i Trondheim.

Det tas sikte på å komme tilbake til overføring av forvaltningsansvaret for Oslo bispegård til Statsbygg fra 1. januar 1998 i et tillegg til St prp nr 1 (1997-98). Eiendommen har et betydelig rehabiliteringsbehov. Kostnadsrammen ved en fullstendig rehabilitering er av Statsbygg beregnet til 20 mill kroner. Rehabiliteringsarbeidene er forutsatt påbegynt i 1998, finansiert over kap 2445 Statsbygg. Investeringene vil bli inndekket gjennom husleien til Statsbygg.

I budsjettforslaget er det innarbeidet et større tilskudd enn tidligere til døvemenighetene, jf merknaden til post 71.2. Det foreslåtte tilskuddet på 23,5 mill kroner til kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk representerer en videreføring av tilskuddet fra 1997, korrigert for helårsvirkningen av de nye kateket- og diakonstillingene som ble opprettet fra 1. juli 1997.

Tilskuddet til kirkelig virksomhet i kommunene foreslås videreført i 1998 med 80 mill kroner.

Post 01 Driftsutgifter

Under denne posten budsjetteres driftsutgifter ved Kirkerådet og bispedømmerådene, jf ellers ovenfor under «Budsjettforslag for 1998». Bevilgningen på posten kan overskrides mot merinntekter på kap 3294 postene 01, 04, 60 og 70, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Under denne posten budsjetteres lønn og driftsutgifter til eksternt finansierte tiltak, jf kap 3294. Bevilgningen på posten kan overskrides mot merinntekter på kap 3294 postene 01, 04, 60 og 70, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 71 Tilskudd til kirkelige formål

Det oppførte tilskuddet under denne posten er forutsatt disponert slik:

Post 71 Tilskudd til kirkelige formål fordelt på underposter

		(i 1 000 kr)		
Under-post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
71.1	Tilskudd til Den norske Sjømannsmisjon	20 181	22 300	22 500
71.2	Tilskudd til døvekirkene	1 640	1 700	2 250
71.4	Tilskudd til Kristent Arbeid Blant Blinde	200	200	200
71.6	Tilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk	15 739	20 135	23 500
71.7	Tilskudd til samisk bibeloversettelse	650	650	650
71.8	Tilskudd til internasjonale økumeniske organisasjoner	2 750	3 600	3 200
	Sum post 0294.71 Tilskudd til kirkelige formål	41 160	48 585	52 300

Underpost 71.1 Tilskudd til Den norske Sjømannsmisjon*Målsetting*

Etter vedtak i Kirkemøtet skal Sjømannsmisjonen på vegne av Den norske kirke ivareta den kirkelige betjeningen av nordmenn i utlandet. Dette oppdraget ligger tilsvarende til grunn for statens årlige tilskudd til organisasjonen, jf Innst S nr 91 (1993-94) og St meld nr 49 (1992-93). Foruten geistlig og annen kirkelig betjening tilbyr Sjømannsmisjonen et viktig sosialt miljø og nettverk for nordmenn i utlandet. Målgruppen er som tidligere norske sjøfolk, men i stadig økende grad etterspørres Sjømannsmisjonens tjenester også av andre grupper nordmenn i utlandet: tilsatte i norsk næringsliv, langtidsferierende nordmenn, studenter, utenrikspersonell mv.

Tildelingskriterier

Under behandlingen av Innst S nr 295 (1996-97) gjorde Stortinget vedtak om at tilskuddet til Sjømannsmisjonen skal gå til full dekning av personalkostnader for prest, assistent og husmor ved utestasjonene, avgrenset til det statlige regulativet for tilsvarende stillinger i Den norske kirke. Samtidig gjorde Stortinget vedtak om å øke statstilskuddet til Sjømannsmisjonen i 1997 med 3 mill kroner. Departementet legger til grunn at faktiske endringer i de aktuelle personalkostnadene i løpet av budsjettåret ikke skal påvirke omfanget av det tilskuddet som er bevilget vedkommende år. Dersom personalkostnadene endrer seg fra ett år til et annet som følge av vedtak av Sjømannsmisjonen, f eks vedtak om endringer i antallet stillinger, må konsekvensene for statstilskuddet vurderes særskilt. Statstilskuddet til Sjømannsmisjonen kan etter dette karakteriseres som et generelt driftstilskudd til organisasjonen, basert på de forutsetninger som følger av nevnte stortingsvedtak.

Oppfølging og kontroll

Rapporteringen fra Sjømannsmisjonen om organisasjonens virksomhet skjer i første rekke gjennom årsmelding og revidert regnskap. Også Kirkemøtet behandler hvert år Sjømannsmisjonens årsmelding. Viktige oppfølgingskriterier overfor Sjømannsmisjonen er statistikk som viser oppslutningen om Sjømannsmisjonens virksomhet.

Rapport for 1996

Statistikk fra Sjømannsmisjonens virksomhet viser at deltakelsen ved gudstjenestene i 1996 var på om lag 100 000, som tilsvarer tallet fra 1995. Fra 1995 til 1996 økte det totale antallet besøkende ved kirkene fra 362 000 til 369 000. Den mest markante endringen er antallet vielser foretatt av Sjømannsmisjonens prester, som for 1996 viser en økning på vel 25 pst fra 1995.

Sjømannsmisjonens egeninntekter kommer i hovedsak fra lotterivirksomhet, bidrag fra lokale lag og foreninger i Norge, samt inntekter ved utestasjonene. Organisasjonen mottar dessuten tilskudd fra bl a oljeselskap og rederinæringen. Sjømannsmisjonens totale driftsregnskap i 1996 var 75,1 mill kroner, inklusive virksomheten i Norge. Driftsregnskapet for utestasjonene var på 51,2 mill kroner.

Statens tilskudd til Sjømannsmisjonen gis i sin helhet over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett.

Budsjettforslag for 1998

Oppfølgingen av Stortingets vedtak om at statstilskuddet til Sjømannsmisjonen skal gå til full dekning av personalkostnadene for prest, assistent og husmor ved utestasjonene, forutsettes å skje over tid, jf flertallsmerknaden i Innst S nr 295 (1996-97). For 1998 foreslås det bevilget 22,5 mill kroner til Sjømannsmisjonen. Omfanget av den foreslåtte bevilgningen illustreres ved at tilskuddet gir full dekning av Sjømannsmisjonens lønnsutgifter til de 39 prestene og de vel 47 assistent- og husmorstillingene i utarbeidet, og dessuten vel 2 mill kroner til dekning av de øvrige personalkostnadene for disse stillingene. De samlede personalkostnadene for prestepstillingene, og for husmor- og assistentstillingene, inklusive lønn, er beregnet til 30 mill kroner per 1. mai 1997, eksklusive Sjømannsmisjonens administrasjonsutgifter.

Underpost 71.2 Tilskudd til døvekirkene

De fire døvemenighetene i landet, lokalisert i Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim, er ikke omfattet av bestemmelsene i kirkeloven som bl a regulerer kommunenes økonomiske ansvar overfor menighetene i Den norske kirke. Departementet har utformet et høringsutkast med forslag til nærmere bestemmelser om døvemenighetenes organisering, valg til menighetsråd mv. Endelige bestemmelser vil bli fastsatt av departementet i medhold av kirkeloven § 2.

Døvemenighetenes økonomiske grunnlag omfatter egeninntekter i form av frivillige bidrag, foruten tilskudd fra staten. Driftstilskuddet til døvemenighetene utgjorde i 1997 vel kr 750 000, fratrukket tilskuddet til dekning av renter og avdrag for Bergen døvekirke. Det er for 1998 budsjettert med en økning i driftstilskuddet på ca kr 400 000.

En vesentlig andel av tilskuddet på underpost 71.2 vil medgå til å dekke renter og avdrag for døvekirken i Bergen, som ble finansiert ved lån i Opplysningsvesenets fond. Det er dessuten budsjettert med renter og avdrag for lån opptatt av stiftelsen Stavanger Døvesenter til kjøp av Stavanger frikirke til bruk som kirke for døvemenigheten i Stavanger.

Underpost 71.4 Tilskudd til Kristent Arbeid Blant Blinde

Tilskuddet gis som en generell driftsstøtte til organisasjonen, som bl a arbeider med tilrettelegging av kristen litteratur og annet materiell for blinde og svaksynte. Tilskuddet utgjorde i 1995 ca 5 pst av organisasjonens totale inntekter. Den samlede offentlige støtten utgjorde vel 16 pst av inntektene. Organisasjonen mottar statstilskudd fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Sosial- og helsedepartementet og fra Kulturdepartementet.

Underpost 71.6 Tilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk

Målsetting

Målsettingen med tilskuddet er å stimulere menighetene i Den norske kirke til innsats innen kirkelig undervisning (dåpsopplæring) og diakoni. Tilskuddet er i det vesentlige knyttet til særskilte stillinger med oppgaver innen disse områdene. En del av tilskuddet skal dessuten nyttes til kirkemusikalsk arbeid ved landets domkirker.

Tildelingskriterier

I medhold av kirkeloven § 23 har departementet med virkning fra 1. juli 1997 fastsatt regler for tildeling av statstilskudd til særskilte stillinger innen kirkelig undervisning og diakoni. Disse avløser tidligere regler om statstilskudd til soknediakonstillinger. I de nye reglene er det bl a stilt som vilkår at stillingene skal være organisert under kirkelig fellesråd og ordnet i samsvar med regler gitt av Kirkemøtet etter kirkeloven § 24 (regler om kvalifikasjonskrav og tjenesteordning). Det er stilt krav om en viss egenfinansiering av stillingene. Bispedømmerådene bestemmer hvilke stillinger som skal tildeles statstilskudd, og hvor stort tilskuddet for den enkelte stilling skal være.

Oppfølging og kontroll

Som forvalter av tilskuddsordningen har bispedømmerådene ansvaret for oppfølging og kontroll med at tilskuddsmidlene nyttes etter forutsetningene og i samsvar med økonomiregelverket for staten. Tilskuddsmottakeren skal avgi årlig rapport til bispedømmerådet om bl a bruken av midlene. Disse rapportene danner grunnlaget for bispedømmerådernes rapportering til departementet.

Rapport 1996-97

Per 1. juli 1997 gis det statstilskudd til 10 kateketstillinger og 138 diakonstillinger, i de fleste tilfeller med ca 50 pst av stillingenes utgifter. Dette er en økning på 19 stillinger i forhold til 1996.

Budsjettforslag for 1998

Forslaget for 1998 innebærer en videreføring av tilskuddet for 1997, korrigert for helårsvirkningen av de 19 nye kateket- og diakonstillingene som ble gitt tilskudd fra 1. juli 1997.

Over statsbudsjettet, kap 0295 post 01, bevilges nå lønn til i alt 132 statlige kateketstillinger. Det har i forarbeidene til den nye kirkeloven vært forutsatt at kateketstillingene i framtiden skal opphøre som statlige stillinger og organiseres under kirkelig fellesråd. Nyorganisering av de statlige kateketstillingene kan gjennomføres ved ledighet i stillingene, men også andre løsninger kan være aktuelle. Vedkommende fellesråd forutsettes i tilfelle tildelt statstilskudd til stillingen i samsvar med de regler som er fastsatt, jf ovenfor. En slik omlegging i løpet av budsjettåret innebærer at det må gis adgang til at budsjetterte midler til kateketstillingene over kap 0295 post 01, kan nyttes under kap 0294 post 71.6, jf kap 0295.

Underpost 71.7 Tilskudd til samisk bibeloversettelse

Fra denne posten har det gjennom flere år vært gitt tilskudd til Det Norske Bibelselskap til oversettelse av deler av Bibelen til samiske språk, i første rekke til oversettelse av Det nye testamente til nordsamisk. Oversettelsen av Det nye testamente til nordsamisk ventes avsluttet tidlig i 1998, og det oppførte tilskuddet for 1998 gjelder delvis avslutningen av dette oversettelsesarbeidet. Det Norske Bibelselskap planlegger dessuten å igangsette oversettelse av Det gamle testamente til nordsamisk. Tilskuddet for 1998 vil dekke deler av Bibelselskapets utgifter til dette arbeidet, og vil ellers kunne nyttes til oversettelse av utvalgte bibeltekster til sørsamisk og lulesamisk.

Underpost 71.8 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Tilskuddet til internasjonale økumeniske organisasjoner er foreslått noe redusert i forhold til 1997, da det dette året var innarbeidet et særskilt tilskudd til generalforsamlingen i Det Lutherske Verdensforbund. Forslaget for 1998 tar likevel hensyn til særskilte utgifter i forbindelse med generalforsamlingen i Kirkenes Verdensråd, som avholdes i 1998. Det oppførte tilskuddet disponeres av Kirkerådet, som fordeler tilskuddet mellom ulike økumeniske organisasjoner.

Post 72 Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene

Etter kirkeloven § 15 har kommunene et lovpålagt økonomisk ansvar for den lokale kirkelige virksomheten. De kommunale bevilgningene forvaltes av vedkommende kirkelige fellesråd. I forbindelse med iverksettelsen av ny kirkelovgivning ble det over statsbudsjettet 1997 bevilget 100 mill kroner som tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene. Bevilgningen, som foreslås videreført med 80 mill kroner i 1998, skal ikke kompensere for kommunenes utgiftsforpliktelser etter kirkeloven. Slik kompensasjon ble fra 1. juli 1996 innarbeidet i rammetilskuddet til kommunene.

Målsetting

Målsettingen med tilskuddet er å styrke det økonomiske grunnlaget for den lokale kirkelige virksomheten utover kommunenes utgiftsforpliktelser etter kirkeloven.

Tildelingskriterier

Tilskuddet vil bli tildelt fellesrådene til kirkelig virksomhet i vedkommende kommune, uten nærmere presisering av hvilke utgiftstyper eller formål som skal tilgodeses. Det er likevel forutsatt at tilskuddet ikke skal nyttes slik at det avlaster kommunene for de økonomiske forpliktelsene kommunene har etter kirkelovgivningen. Med dette forbeholdet er tilskuddet et generelt driftstilskudd til fellesrådenes og eventuelt også til menighetsrådenes

virksomhet, og hvor fellesrådene er gitt stor frihet til selv å bestemme anvendelsen av tilskuddet.

Oppfølging og kontroll

Fellesrådene skal årlig rapportere til bispedømmerådene om hvorledes tilskuddet er anvendt, bl a i forhold til ulike typer formål. Bispedømmerådene rapporterer videre til departementet. Over tid vil denne rapporteringen danne grunnlag for en nærmere evaluering av tilskuddsordningen.

Budsjettforslag for 1998

Budsjettforslaget for 1998 er på 80 mill kroner. Tilskuddet vil bli fordelt på samme måte som i 1997, dvs med et grunnbeløp på kr 150 000 til hvert fellesråd og ellers proporsjonalt med innbyggertallet i kommunen.

Post 79 Til disposisjon for departementet, kan overføres

Fra denne posten er det i senere år bl a bevilget 2,6 mill kroner til restaurering av altertavle, døpefont og prekestol i Oslo domkirke. Dette restaureringsarbeidet ventes avsluttet i 1997. Fra denne posten vil det i 1998 dessuten bli gitt et driftstilskudd til Norges kristne råd med kr 250 000.

KAP 3294 KIRKELIG ADMINISTRASJON (JF KAP 0294)

Kap 3294 Kirkelig administrasjon fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	7 799	3 822	2 898
02	Salgsinntekter mv	556	1 285	611
04	Refusjoner	6 938	225	2 030
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	42	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	220	0	0
60	Tilskudd fra kommuner	25	0	0
70	Tilskudd fra private	1 528	0	0
	Sum kap 3294	17 108	5 332	5 539

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Post 01 er redusert med 1 mill kroner og post 02 med 0,7 mill kroner mot tilsvarende reduksjon på kap 0294.
- Post 04 er økt med 1,8 mill kroner mot tilsvarende økning på kap 0294.

Det er ikke uvanlig at tiltak eller prosjekter i regi av de kirkelige rådene blir delfinansiert av andre private eller offentlige institusjoner som har interesse i tiltakene. Bispedømmerådene mottar også bidrag fra menigheter og andre. Da slike inntekter er av frivillig karakter, blir de ikke ført opp i statsbudsjettet. Kirkerådet og bispedømmerådene produserer en del materiell for salg. Salgsinntektene blir ført under post 02.

KAP 0295 PRESTESKAPET (JF KAP 3295)

Kapitlet omfatter:

- drift av preste- og katekettjenesten
- drift av Det praktisk-teologiske seminar
- tilskudd til kompetanseutvikling.

Kap 0295 Presteskapet fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap 0294 post 71</i>	471 765	476 000	499 827
21	Spesielle driftsutgifter	362	100	102
70	Kompetanseutvikling	3 662	3 100	3 100
	Sum kap 0295	475 789	479 200	503 029

Regnskap 1996: Post 01: 415 216, post 11: 56 549

SIII 1997: Post 01: 413 267, post 11: 62 733

Resultatrapport for 1996-97

Viktige indikatorer for utviklingen av den geistlige betjening av landets menigheter, og også for å vurdere prestenes arbeidssituasjon, er endringer over tid av antallet gudstjenester og kirkelige handlinger, totalt og per prestestilling, jf nedenstående tabell:

Tabell: Utviklingen i antallet gudstjenester og kirkelige handlinger 1985-96

	1985	1990	1995	1996
Antall gudstjenester	70 800	72 373	74 079	74 960
Antall kirkelige handlinger (dåp, vigsel og gravferd)	96 351	106 652	105 695	107 157
Antall prestestillinger	1 085	1 090	1 154	1 165
Antall gudstjenester og kirkelige handlinger per prestestilling	153,5	164,2	155,8	156,3

Tabellen viser at antallet gudstjenester og kirkelige handlinger økte med 7 pst i perioden 1985-90. Antallet prestestillinger var i samme periode nesten uforandret, noe som ga en økning i antallet gudstjenester og kirkelige handlinger per prestestilling. I perioden 1991-96 er det opprettet 95 nye prestestillinger. Bemanningsøkningen har gitt en vesentlig bedring av betjeningssituasjonen i en rekke av landets prestegjeld og har også naturlig påvirket gudstjenestetallet. Det har ellers aldri tidligere vært avholdt så mange gudstjenester som i 1996. Sammenliknet med gudstjenesteforholdet i 1950 er det tale om en vekst på nær 40 pst.

Søkertilgangen til preste- og katekestillingene varierer forholdsvis mye fra bispedømme til bispedømme. Det er særlig de nordligste bispedømmene som rapporterer om en vanskelig rekrutteringssituasjon, med svakt søkergrunnlag og svak tilgang på vikarer. I 1996 var det svakest søkertilgang til ledige prestestillinger i Nidaros bispedømme med gjennomsnittlig 1,2 søkere til hver stilling. Oslo og Stavanger bispedømmer hadde best søkertilgang til prestestillingene, hvor gjennomsnittet i 1996 var henholdsvis 8,9 og 8,2 søkere.

Kompetanseutvikling for prester og kateketer er et prioritert område innenfor det personalpolitiske feltet. I 1996 hadde ca 20 pst av prestene og kateketene studiepermisjon av minst en ukes varighet. Samlet utgjorde disse studiepermisjonene ca 25 årsverk. Samtlige proster utnevnt fra og med 1994 deltok på departementets kurs for nye proster våren 1997.

Systematisk faglig veiledning gjennom ulike former for organisert arbeidsveiledning er et sentralt personaltiltak i kirken. Det er nå ca 125 prester og kateketer som har fullført utdanning som arbeidsveiledere. Et felles regelverk for arbeidsveiledning er fastsatt og det er i alle bispedømmer gjennomført arbeidsveiledningstiltak, hvor nyutdannede prester blir prioritert.

33 studenter, 19 kvinner og 14 menn, fulgte utdanningstilbudet ved Det praktisk-teologiske seminar i 1996, og i alt 23 kandidater, 14 kvinner og 9 menn, avla praktisk-teologisk eksamen ved seminaret i 1996.

Kvinneandelen i prestestillingene var i april 1997 på 11,3 pst, som tilsvarer en økning på 1,6 prosentpoeng fra 1996. Andelen kvinnelige søkere som ble tilsatt i prestestilling, var i 1990-91 på 9 pst. Denne andelen økte til 14 pst i 1993-94. I 1996 var 18 pst av søkerne til prestestillinger kvinner, mens kvinner ble tilsatt i 15 pst av de utlyste stillingene. 32 pst av alle som ble ordinert til prest i perioden 1990-96, var kvinner. I kirkelige lederstillinger er kvinnene underrepresentert i forhold til andre stillingskategorier. Av landets 127 kvinner tilsatt i prestestilling er det fire kvinnelige proster (4 pst), 37 sokneprester (7 pst) og 90 kapellaner (17 pst). Med sikte på å øke antallet kvinnelige søkere til prosteembetene, ble det i regi av Det praktisk-teologiske seminar i 1996-97 gjennomført et lederutviklingsprogram for kvinnelige prester. 18 prester deltok.

Resultatmål for 1998

Det sentrale resultatmålet i 1998 vil som tidligere år være å opprettholde et regelmessig og stabilt gudstjenestetilbud i landets menigheter, å se til at de kirkelige handlinger som etterspørres, blir utført, og at tjenestetilbudet for øvrig opprettholdes med den standard og i det omfang som følger av de budsjettmessige forutsetninger.

De endringer i den lokale kirkeforvaltningen som den nye kirkelovgivningen har medført, stiller i seg selv nye krav til organisering og ledelse av den geistlige tjeneste, og til en stadig avklaring av prestens rolle. Det er avgjørende for samarbeidet i den lokale menigheten og for kvaliteten i tjenesteutøvelsen at presten på en god måte finner sin plass i forhold til de folkevalgte styringsorganer i kirken.

I et samfunn med et generelt økende kunnskapsnivå og økte forventninger til ledelse og formidling stilles presten overfor nye krav og utfordringer. I møte med disse kravene innenfor rammen av sine personlige forutsetninger og forankret i kirkens budskap, må presten utforme den rolle som hun og han skal fylle. Presten skal være forvalter av livsritualer, tradisjons- og verdiformidler og veileder overfor kvinner og menn, så vel som overfor ulike grupper i samfunnet. Prestetjenesten må derfor omfattes av en systematisk personalledelse og personalutvikling, som innbefatter rekrutteringstiltak, planmessig etterutdanning, faste medarbeidersamtaler og arbeidsveiledning. De rammebetingelsene som prestetjenesten er omgitt av, vil i denne sammenheng bli løpende vurdert.

Det er ellers et viktig resultatmål å oppnå økt kvinneandel i soknepreststillingene og prosteembetene. Det vil dessuten være viktig å avklare og styrke prostens rolle, ikke minst som tilsynsmyndighet, og departementet vil i samarbeid med biskopene arrangere en bredt anlagt konferanse i Trondheim i 1998 for alle prostene.

Budsjettforslag for 1998

Budsjettforslaget for 1998 innebærer i hovedsak en videreføring av bevilgningsnivået fra 1997. Det er imidlertid tatt hensyn til årsvirkningen av de sju nye prestestillingene som ble opprettet fra 1. juli 1997. I samsvar med flertallsmerknadene i Budsjett-innst S nr 12 (1996-97), er det budsjettet med en fast stilling for pilegrimsprest i Nidaros bispedømme.

Det er i budsjettforslaget tatt hensyn til at det i tilknytning til Det praktisk-teologiske seminar skal etableres et praktisk-kirkelig utdanningstilbud i Tromsø for en forsøksperiode på fire år, jf Innst S nr 295 (1996-97). Det er for 1998 budsjettet med inntil 2 mill kroner til tiltaket.

Kirkerådet er anmodet om å bistå departementet i å framskaffe et grunnlagsmateriale vedrørende bemanningssituasjonen i kirken, herunder å foreta en helhetlig vurdering av bemanningsforholdene bispedømmene imellom, av de fordelingsmessige og rekrutteringsmessige virkninger av stillingsveksten i kirken de senere år m m. Det vises i denne sammenheng til Budsjett-innst S nr 12 (1996-97), der flertallet i komiteen ba departementet utarbeide en plan for den kirkelige bemanningen, og de senere års betydelige stillingsvekst innen kirken, som i seg selv gjør det målstjenlig å få framskaffet et slikt bredt grunnlagsmateriale. Spørsmålet om nye kirkelige stillinger vil på vanlig måte bli vurdert i forbindelse med de årlige budsjettene.

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap 0294 post 71

Post 01 skal dekke lønn mv til prestene og kateketene, reise- og oppholdsutgifter for prestevikarer, utgifter til kontorhold for prester som fører kirkebøker, utgifter til kommunale boliger, foruten driftsutgifter ved Det praktisk-teologiske seminar.

Det foreslås at budsjetterte midler til statlige kateketstillinger under post 01 kan nyttes under kap 0294, jf nærmere omtale under kap 0294, post 71.6.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Post 21 gjelder lønn og driftsmidler til tidsavgrensede stillinger finansiert av andre enn staten, jf kap 3295. Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 70 Kompetanseutvikling

Fra denne posten tildeles stipend til etter- og videreutdanning for prester og kateketer. Tildelingen skjer i det enkelte bispedømme. Det gis også tilskudd til etterutdanningstiltak for prester og kateketer i regi av Den norske kirkes presteforening, Den norske kirkes kateketforening m fl. I tillegg tildeles Olavstipend og Sunnivastipend fra denne posten.

KAP 3295 PRESTESKAPET (JF KAP 0295)**Kap 3295 Presteskapet fordelt på poster**

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	386	112	114
04	Husleieinnbetalinger mv	2 917	16 200	16 524
05	Mekling	562	0	0
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	936	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 842	0	0
	Sum kap 3295	7 643	16 312	16 638

KAP 0297 NIDAROS DOMKIRKE M M (JF KAP 3297)

Kapitlet omfatter:

- antikvarisk vedlikehold av Nidaros domkirke, drift av Erkebispegården og Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider
- vedlikehold av krigsgraver og lønn mv til departementets rådgivende konsulenter innen kirker og kirkegårder.

Kap 0297 Nidaros domkirke m m fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	17 174	18 209	19 895
30	Erkebispegården, gjenreisning, <i>kan overføres</i>	40 808	6 100	0
31	Vestfrontplassen, <i>kan overføres</i>	9 237	16 600	0
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	9 571	14 000	4 600
47	Andre middelalderkirker og -anlegg, <i>kan overføres</i>	0	4 000	0
	Sum kap 0297	76 790	58 909	24 495

Regnskap 1996: Post 01: 10 812, post 11: 6 362, post 45: 5 571, post 46: 4 000

SIII 1997: Post 01: 11 419, post 11: 6 790, post 45: 8 500, post 46: 5 500

Post 01 er noe økt, bl a som følge av økte inntekter, jf parallell økning av inntektene på kap 3297. Byggearbeider finansiert over postene 30, 31 og 45 avsluttes i 1997. Den oppførte bevilgning under post 45 for 1998 gjelder etterarbeid vedrørende de arkeologiske utgravningene ved Erkebispegården.

Resultatrapport for 1996-97

1996 har for Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider vært preget av gjenreisningen av Erkebispegården, nyutforming av Domkirkens vestfrontplass og flytting/istandsetting av nye lokaler for Restaureringen. Byggearbeidene har skjedd i regi av Statsbygg, men Restaureringen har deltatt i arbeidet bl a gjennom egeninnsats.

En gjenreist Erkebispegård ble innviet av HM Kong Harald i forbindelse med jubileumsfeiringen i Trondheim 1. juni 1997. Nidaros bispedømmeråd og biskop er nå lokalisert i den gjenreiste delen. Det samme er Liturgisk senter og Universitetets middelaldersenter. Erkebispegårdens sørløys rommer en utstillingsdel, hvor arkeologiske funn er utstilt slik de ble avdekket, og hvor også deler av Restaureringens skulptursamling er utstilt. Utstillingen formidler kunnskap om Domkirkens og Erkebispegårdens historie og er åpen for publikum hele året.

Vestfrontplassen foran Domkirken er gitt ny utforming. Også disse arbeidene var ferdig til åpningen av den gjenreiste Erkebispegården. Bygninger i umiddelbar nærhet til Domkirken ble i 1995 innkjøpt til bruk for Restaureringen. Rehabilitering av bygningene ble på-

begynt i 1996 i regi av Statsbygg, og verkstedet forventes flyttet fra vestfrontplassen til de nye lokalene innen utgangen av 1997.

Det er utarbeidet en hovedtilstandsrapport for Domkirken. For utvalgte deler av Domkirken er den bygningsmessige tilstanden kartlagt mer detaljert. Tilstandsrapportene danner grunnlaget for et planmessig antikvarisk vedlikehold. Av utførte arbeider i 1996 nevnes særlig reparasjonsarbeider på øvre del av nordvestre tverrskipstårn. I 1996 ble det ellers foretatt konservering av kronregaliene, som oppbevares i Domkirken.

Som et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av bygninger i stein, benyttes Restaureringen regelmessig til eksterne restaureringsoppdrag i samarbeid med Riksantikvaren. Restaureringen har i 1996 bl a utarbeidet tilstandsrapporter for Vår Frues kirke i Trondheim og Stavanger domkirke.

Resultatmål for 1998

I løpet av 1998 vil Restaureringen flytte til de rehabiliterte lokalene i Domkirkens umiddelbare nærhet (Bispegata 11). Verkstedet og administrasjonen er nå lokalisert på vestfrontplassen. Arbeidet med innflytting og ferdigstilling av de rehabiliterte eiendommene vil kreve betydelig innsats i 1998.

I 1996 ble det utført geologisk kartlegging av de gamle steinbruddene på Klungen/Øye ved Gauløset. Steinen her har den beste kvalitet av alle steintyper som er anvendt på Domkirken. Det er tatt sikte på prøveboringer i 1998. Målet er å ta i bruk stein fra disse gamle bruddene til det antikvariske vedlikeholdet av Nidarosdomen.

Foruten antikvarisk vedlikehold av Domkirken, drift av Erkebispegården og det nyåpnede museet, vil Restaureringen i 1998 være engasjert i eksterne oppdrag, særlig vedrørende Stavanger domkirke, jf post 47.

Budsjettforslag for 1998

I budsjettforslaget er det tatt hensyn til innflytting i nye lokaler for Restaureringen, noe som innebærer økte driftsutgifter. Det er budsjettert med en viss økning av inntektene.

Post 01 Driftsutgifter

Under denne posten dekkes driftsutgiftene ved Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider, utgifter til krigsgravtjenesten og lønn mv til departementets fagkonsulenter innen kirker og kirkegårder. Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap 3297 postene 02 og 04, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 30 Erkebispegården, gjenreisning, kan overføres

Arbeidet med gjenreisning av Erkebispegården ble avsluttet i 1997, innenfor den godkjente kostnadsrammen. Gjenreisningen kostet i alt 64,3 mill kroner.

Post 31 Vestfrontplassen, kan overføres

Nyutforming av Domkirkens vestfrontplass var ferdig i 1997. Også rehabiliteringen av Bispegata 11, hvor Restaureringens verksted og administrasjon vil være lokalisert, skal i hovedsak være ferdig i 1997.

I samråd med Statsbygg vurderes mulige framtidige løsninger for den gjenværende bygningsmassen på vestfrontplassens nordside.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen under denne posten for 1997 omfattet bl a utgifter til den museale innredningen av den gjenreiste Erkebispegården, som nå er avsluttet ved åpningen av museet 1. juni 1997.

De arkeologiske utgravningene ved Erkebispegården ble avsluttet i 1995, men det pågår etterarbeid i form av katalogisering og systematisering av funnene. Bevilgningsforslaget for 1998 gjelder dette etterarbeidet. Arbeidet utføres av Norsk Institutt for Kulturminneforskning.

Post 47 Andre middelalderkirker og -anlegg, kan overføres

Posten er ny for 1997, da det ble bevilget i alt 4 mill kroner øremerket som tilskudd til rehabilitering av Stavanger domkirke, jf Budsjett-innst S nr 12 (1996-97). Beløpet er stilt til rådighet for Riksantikvaren, som vil prioritere arbeidene ved Stavanger domkirke innenfor rammen av det bevilgede beløpet.

I Budsjett-innst S nr 12 (1996-97) ba flertallet i komiteen om at departementet ga en nærmere vurdering av situasjonen for visse middelalderkirker og -anlegg. Det vises i denne

sammenheng til St prp nr 1 (1996-97) Tillegg nr 7 og omtalen under kap 1429 Riksantikvaren.

KAP 3297 NIDAROS DOMKIRKE M M (JF KAP 0297)

Kap 3297 Nidaros domkirke m m fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
02	Salgsinntekter mv	3 781	2 899	3 657
04	Leieinntekter	242	1 807	1 444
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	26	0	0
60	Refusjon fra kommuner	0	48	0
Sum kap 3297		4 049	4 754	5 101

Inntektene gjelder virksomheten ved Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider/Erkebisppegården. Det er forventet en økning i salgsinntekter, og det er under post 04 lagt til grunn en realistisk budsjettering av leieinntektene. Foruten salgsinntekter føres det under post 02 også betaling for tjenester som Restaureringen utfører for andre. Post 60 vil utgå fra 1998.

KAP 0299 OPPLYSNINGSVESENETS FOND (JF KAP 3299 OG 2475)

Opplysningsvesenets fond er et selveiende fond, med en stiftelsesliknende karakter. I St prp nr 1 (1996-97) ble det varslet at departementet ville vurdere prinsipielle og praktiske sider ved fondets nåværende tilknytning til statsbudsjettet og statsregnskapet, bl a med bakgrunn i ny lovgivning for fondet, jf lov 7. juni 1996 om Opplysningsvesenets fond.

Tidligere lovbestemmelser om fondet forutsatte at fondets utgifter og inntekter skulle vedtas av Stortinget, jf lov 9. desember 1955 om presteboliger og prestegårder § 8. Ved ny lov om Opplysningsvesenets fond er det lagt til rette for en større grad av forvaltningsmessig frihet i disponeringen av fondets inntekter, som tidligere var detaljert regulert i lovgivningen. Formålet har vært å skape grunnlag for en mer aktiv, resultatorientert og forretningsmessig forvaltning av fondets eiendommer og formue for øvrig. Med bakgrunn i fondets rettsstilling, opphevelsen av tidligere lovgivning for fondet og motivene bak en ny fondslov bør fondets utgifter og inntekter nå ikke lenger inngå i statsbudsjettet og statsregnskapet. Fortsatt vil det i de årlige budsjettproposisjonene bli tatt inn en utførlig rapportering om fondets forvaltning og resultater, og om hvilke målsettinger og forvaltningsmessige prioriteringer og prinsipper som vil bli lagt til grunn for fondets framtidige forvaltning. Stortingets kontroll med fondets forvaltning vil som tidligere skje gjennom Riksrevisjonen, som på vanlig måte skal revidere fondets regnskap. For øvrig vil det heretter være naturlig at det i forbindelse med årsregnskapet for fondet også utarbeides en årsrapport for Opplysningsvesenets fond.

Systemet etter tidligere lovgivning var ellers slik at fondets økonomiske aktivitet dels ble ført over statsregnskapet og dels over et eget fondsregnskap. All økonomisk aktivitet etter prestegårdsloven ble ført i statsregnskapet, mens alle aktiviteter etter bl a lov 23. februar 1923 om anvendelsen av visse prestegårdsinntekter ikke inngikk i statsregnskapet. Den foreslåtte omleggingen nå innebærer en betydelig forenkling av regnskapsføringen.

Etter den nye loven skal fondet forvaltes av Kongen og komme Den norske kirke til gode. Fondets avkastning skal nyttes til å dekke fondets utgifter og skal ellers kunne nyttes som tilskudd til kirkelige formål.

For visse utgifter som dekkes av fondets inntekter, foreligger det hensyn som tilsier at utgiftene bør inngå i statsbudsjettet og statsregnskapet. Dette vil bl a gjelde utgifter til stillinger (prestegårdsinspektører) som dekkes av fondet, og også den delen av fondets avkastning som skal nyttes som tilskudd til kirkelige formål. Disse utgiftene vil fortsatt bli budsjettert under kap 0299. Overføringer fra fondet til dekning av utgiftene vil bli ført under kap 3299, ny post 54. Den foreslåtte omleggingen innebærer følgende:

- Over statsbudsjettet under kap 0299, post 01, budsjetteres bl a driftsutgifter (lønn mv) for prestegårdsinspektører.

- Tilskuddet til kirkelige formål budsjetteres over statsbudsjettet under kap 0299 post 79.
- Overføring fra fondet til dekning av statens utgifter nevnt ovenfor budsjetteres over statsbudsjettet under kap 3299, ny post 54.
- Fondets inntekter og utgifter regnskapsføres i et eget fondsregnskap, som på vanlig måte revideres av Riksrevisjonen.
- I St prp nr 1 rapporteres det til Stortinget om fondets forvaltning.

Kap 0299 Opplysningsvesenets fond fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Driftsutgifter	26 561	27 300	6 500
21	Spesielle driftsutgifter	8 853	5 760	0
30	Bygg, <i>kan overføres, kan nyttes under post 46</i>	4 128	6 000	0
31	Forpakterboliger, <i>kan overføres</i>	488	0	0
32	Driftsbygninger, <i>kan overføres</i>	1 407	0	0
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	17 261	17 000	0
50	Fondsavsetninger	1 864	5 590	0
52	Avsetning av salgssummer	29 920	38 000	0
53	Avsetning av avkastning fra Særfond II	2 671	0	0
79	Til disposisjon for felleskirkelige tiltak, <i>kan overføres</i>	17 824	18 000	19 000
Sum kap 0299		110 977	117 650	25 500

Regnskap 1996: Post 01: 2 260, post 11: 24 301, post 46: 17 261

SIII 1997: Post 01: 3 000, post 11: 24 300, post 46: 17 000

I forhold til 1997 er det gjort følgende endringer:

- Budsjetteringsgrunnlaget for post 01 er endret, og postene 21, 30, 45, 50 og 52 utgår, jf kapittelinnledningen.

Resultatrapport for 1996-97

Fondet eier 450 presteboliger og nærmere 1 500 andre bygninger knyttet til gårdsbrukene, som består av 107 forpaktningsbruk og 139 jordleiebruk. Nærmere 350 bygninger er fredet. Det ble i 1996 brukt ca 42 mill kroner til rehabilitering og vedlikehold av eiendomsmassen. De relativt høye utgiftene til bygningsmassen har bl a sin årsak i at det er store og tradisjonsrike boliger, hvorav mange er fredet. Dessuten er det et mål å innhente et etterslep av vedlikeholdsbehov. Som følge av salg av forpaktningsbruk hvor også presteboligen er solgt, er det investert betydelig i nye presteboliger. I 1996 er det anskaffet tre nye boliger og ytterligere tre er under bygging.

I 1993 ble det igangsatt en prøveordning med en prestegårdsinspektør i Hamar bispedømme, med ansvar for forvaltningen av fondets presteboliger i bispedømmet. Denne forvaltningsordningen er senere gjennomført også i de fleste andre bispedømmer. Ordningen blir endelig evaluert i 1997.

Departementet har i 1997 inngått avtale med Statskog SF om forvaltning av Opplysningsvesenets fonds eiendommer, med unntak av bygninger og landbruksdelen.

Særfond II opphørte som særfond under Opplysningsvesenets fond da lov om Opplysningsvesenets fond trådte i kraft 1. januar 1997. Avkastningen av dette særfondet har vært benyttet som tilskudd til felleskirkelige tiltak, jf post 79.

Resultatmål for 1998

I anvendelsen av midlene til vedlikehold og ombyggingsarbeider vil det bli lagt til grunn at presteboligene skal ha en bomessig kvalitet på høyde med dagens krav til bostandard, samtidig som de kulturhistoriske og antikvariske hensyn som gjør seg gjeldende, blir ivare tatt.

For forpaktningsbruk som blir besluttet beholdt for å ivareta prestegårdenes historie og kulturtradisjoner, vil det i 1998 og for en periode framover bli et økt investeringsbehov for å bevare disse som levende kulturminner og samtidig ivareta hensynet til en tidsmessig drift.

Desentralisert forvaltning av presteboligene er forutsatt gjennomført i hele landet i 1998. Denne forvaltningsordningen vil som nevnt bli evaluert i 1997, i sammenheng med

forvaltningsordninger for fondets øvrige eiendomsmasse. Målet er ellers å legge til rette for forvaltningsordninger som kan tre i stedet for ordningen med prestegårdstilsyn i hver kommune når inneværende tilsynsperiode utløper i 1999. Målsettingen med en desentralisert forvaltning av bygningsmassen er bl a å oppnå en faglig forsvarlig og rasjonell forvaltning, nærhet til eiendommene og nærhet mellom beslutningstaker og bruker.

Avtalen som ble inngått med Statskog SF i 1997, jf omtalen ovenfor under «Resultatrapport for 1996-97», utløper i 1998. Departementet vil i denne sammenheng vurdere også mulige andre samarbeidspartnere.

Budsjettforslag for 1998

For 1998 er det under kap 0299 bl a budsjettert med driftsutgifter til prestegårdsinspektører, foruten tilskudd fra Opplysningsvesenets fond til kirkelige formål, som for 1998 er budsjettert med 19 mill kroner, jf merknaden til post 79 nedenfor. For øvrig vises til kapittelinnledningen om omleggingen av budsjetterings- og regnskapsordningen for Opplysningsvesenets fond.

Post 01 Driftsutgifter

Under denne posten budsjetteres bl a lønn og reiseutgifter mv til prestegårdsinspektører.

Post 79 Til disposisjon for felleskirkelige tiltak, *kan overføres*

Etter lov 7. juni 1996 om Opplysningsvesenets fond skal en del av fondets avkastning kunne nyttes som tilskudd til kirkelige formål. Denne delen av fondets avkastning er budsjettert under post 79.

Målsetting

Tilskuddet skal nyttes til kirkelige formål som ikke er en naturlig del av statens eller kommunenes økonomiske ansvar.

Tildelingskriterier

Departementet legger til grunn at en vesentlig del av tilskuddet skal stilles til disposisjon for kirkelige organer, og at det bør være Kirkemøtet som fastsetter nærmere retningslinjer for anvendelsen av disse midlene.

Som følge av den kirkelige disposisjonsfrihet som vil bli gitt, har Kirkerådet utarbeidet forslag til nærmere retningslinjer for tildeling mv som skal behandles av Kirkemøtet 1997. Etter forslaget skal Kirkerådet og bispedømmerådene disponere 50 pst hver, fortrinnsvis til tiltak i menighetene og til felleskirkelige tiltak, i regi av Kirkerådet, bispedømmerådene, kirkelige fellesråd, menighetsråd eller andre. Etter retningslinjene er det lagt opp til en fast søknadsprosedyre, og det er forutsatt at midlene i hovedsak skal nyttes til prosjekter eller tiltak med begrenset varighet og innenfor formål som nærmere defineres av Kirkemøtet som satsingsområder.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll med at tilskuddsmottaker anvender midlene i samsvar med forutsetningene, vil dels ligge til Kirkerådet, dels til bispedømmerådene. Det er Kirkerådet som står ansvarlig for den samlede rapporteringen til departementet. Tilsvarende vil Kirkerådet ha ansvar for å evaluere de ulike tiltakene som er finansiert med tilskudd fra denne posten, og Kirkerådet skal hvert år utarbeide en sammenfattende rapport om hvilke formål og tiltak som er tildelt midler.

Rapport for 1996

I 1996 ble det fra denne posten tildelt midler særlig til prosjekter innenfor satsingsområder vedtatt av Kirkemøtet (dåpsopplæring, gudstjenestefornyelse m m). Også til etableringen av det foreløpige medlemsregisteret for Den norske kirke ble det gitt tilskudd fra denne posten i 1996.

Budsjettforslag 1998

Budsjettforslaget på 19 mill kroner representerer en økning i forhold til bevilgningen for 1997 som følge av at fondets samlede avkastning forventes å øke. Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap 3299, post 54, jf forslag til vedtak II nr 1.

KAP 3299 OPPLYSNINGSVESENETS FOND (JF KAP 0299)

Kapitlet vil fra 1998 omfatte:

- Overføring fra Opplysningsvesenets fond, jf innledningen til kap 0299.

Kap 3299 Opplysningsvesenets fond fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
01	Inntekter ved oppdrag	3 704	3 905	0
50	Feste- og forpaktningssavgifter m m	40 674	40 550	0
51	Renteinntekter	10 444	30 905	0
52	Salgsinntekter	29 920	38 000	0
53	Avkastning av Særfond II	20 620	0	0
54	Overføring fra Opplysningsvesenets fond	0	0	25 500
Sum kap 3299		105 362	113 360	25 500

I forhold til 1997 er det gjort følgende endringer, jf innledningen til kap 0299:

- Postene 01, 50, 51 og 52 utgår.
- Post 54 er ny.

Resultatrapport for 1996-97

I 1996 var 57 prestegårder under vurdering for salg. Departementet har i samarbeid med Riksantikvaren satt ned en arbeidsgruppe som skal gjennomgå de gjenværende prestegårder som har prestebolig og er forpaktingsbruk med tanke på å beholde et representativt antall prestegårder. Denne gjennomgangen skal være ferdig i løpet av 1997.

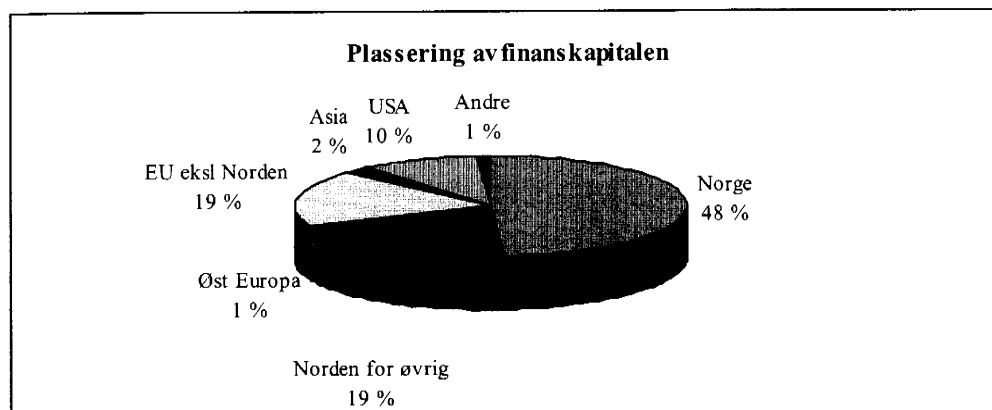
Det ble solgt 471 festetomter i 1996. Dette var 29 færre enn målet på 500 solgte tomter. Salget av festetomter innbrakte 16,8 mill kroner, som er lagt til finanskapitalen.

Målet om å regulere opp alle feste-, forpaktningss- og jordleieavgifter med reguleringsadgang i 1996 ble på det nærmeste nådd.

Husleieinntekter fra presteboligene i 1996 utgjorde 9,8 mill kroner. Inntektene fra feste- og forpaktningsskontraktene samt jordleieavgifter var i 1996 på 30,8 mill kroner.

Inntektene i 1996 av finanskapitalen (realiserte gevinster, renteinntekter, avkastning Særfond II) utgjorde 43,4 mill kroner. Dette gir en avkastning på 6 pst i forhold til gjennomsnittet av bokført kapital i 1996. Medregnes urealiserte gevinster og inntekter, målt i forhold til gjennomsnittet av markedsverdien i 1996, gir dette en avkastning på 170 mill kroner eller 20 pst. Til sammenlikning ga en porteføljeveid indeks 16,6 pst i avkastning.

Fondskapitalen økte fra 744 mill kroner per 1. januar 1996 til 778 mill kroner per 31. desember 1996. Av dette var 32 mill kroner (94 pst) avsetning av salgssummer og 0,6 mill kroner avsetning av avkastning og realiserte gevinster på aksjer og obligasjoner. De resterende 1,4 mill kroner var avsetning av merinntekter på eiendommene m m. Basert på markedsverdi (inkludert urealiserte gevinster og avkastning) var fondet per 31. desember 1996 på 918 mill kroner. Av fondskapitalen per 31. desember 1996 utgjorde Særfond II i alt 469 mill kroner (61 pst). Diagrammet nedenfor viser fordelingen av plasseringene av finanskapitalen på land eller regioner.

Andre: Latin-Amerika, Sveits, Afrika, Australia, New Zealand m fl.

Resultatmål for 1998

Det følger av fondsloven § 2 at Opplysningsvesenets fond skal forvaltes slik at det kommer Den norske kirke til gode og at fondets verdier bevares og gir avkastning i samsvar med Grunnlovens § 106. Departementet legger etter dette til grunn til at fondet skal forvaltes på en forretningsmessig måte.

Det er tatt sikte på at ca 15 landbrukseiendommer skal ferdigvurderes i 1998 for eventuelt salg. Det er for 1998 satt som resultatmål at 600 festetomter skal innløses av fester. Departementet ser det videre som et mål å kunne innfri etterspørselen etter arealer til utbygging. Målet med alle salg er ellers å oppnå markeds- eller konsesjonspris, samt erstatning på lik linje med andre grunneiere. Dette gjelder enten salget er til fester, til næringsdrivende eller til det offentlige, og enten salget skjer frivillig eller ikke.

Det er ellers forutsatt at fondets inntekter av jakt og fiske skal opprettholdes, og at gebyrinntektene skal dekke utgiftene bl a ved salg av eiendom. Tilsvarende er det et mål at festeavgiftene mv skal ha samme vekst som tidligere, dvs om lag 5 pst.

Plasseringen av fondets kapital skjer ut fra målet om å oppnå høyest mulig avkastning med en rimelig risiko. For å spre risikoen er fondets finansportefølje fordelt på flere verdipapirer, bransjer og land.

Det vil bli arbeidet aktivt med å øke resultatet for skogsdriften, bl a ved å redusere kostnadene og utnytte konjunktorene bedre i salgsprosessen. Videre har departementet som målsetting å kunne tilby tømmer til kunder som etterspør miljøgarantier.

Budsjettforslag for 1998

Under kapitlet er det nå under ny post 54 budsjettert med overføringer fra fondet til dekning av utgiftene under kap 0299, mens de tidligere utgiftspostene 01, 50, 51 og 52 utgår, jf innledningen til kap 0299.

Det vises ellers til forslag til vedtak II nr 1 om adgang til å overskride kap 0299 post 79 mot tilsvarende økning i overføringen fra fondet under kap 3299, post 54.

KAP 2475 OPPLYSNINGSVESENETS FONDS SKOGER

Kapitlet utgår fra 1998, jf innledningen under kap 0299. De oppførte tall for regnskapet 1996 og SIII 1997 omfatter:

- driftsresultat på skogsdriften
- netto avkastning skogavgiftsfond.

Kap 2475 Opplysningsvesenets fonds skoger fordelt på poster

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1996	SIII 1997	Forslag 1998
24	Driftsresultat	-5 851	-3 290	0
30	Endring skogavgiftsfond	-1 735	-1 000	0
	Sum kap 2475	-7 586	-4 290	0

Resultatrapport for 1996-97*Tabell: Utdrag av resultatet for skogsdriften i 1996 (i 1000 kr)*

Produktgruppe	Inntekter	Utgifter	Resultat
Salgsvirke	20 767	12 101	8 666
Annet salg	225	145	80
Diverse	2 175	2 796	-621
Driftsresultat	-	-	8 125
Investeringer i veier, skogkultur og takster	1 310	3 187	-1 877
Resultat etter investeringer	-	-	6 248
Skatt	-	397	-397
Resultat skog	-	-	5 851
Bruk og avsetting skogavgiftsfond	2 510	775	1 735
Overskudd	-	-	7 586

Driftsresultatet utgjør 35 pst av omsetningen. Overskuddet utgjør 29 pst av omsetningen. Verdien på skogen (skog og utmark) er på ca 675 mill kroner hvis en bruker prinsippene for en verdijustert balanse. Overskuddet utgjør i forhold til markedsverdien 1,2 pst. Til sammenlikning var tre måneders pengemarkedsrente i 1996 på 5,19 pst. Skogavgiftsfondet var per 31. desember 1996 på 5,2 mill kroner.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

t i l r å r:

I proposisjonen om statsbudsjettet for 1998 føres de summene opp som er nevnt i et framlagt forslag:

a) sum utgifter under kap 0200-0299 og 2410	Kr	34 898 608 000
b) sum inntekter under kap 3200-3299, 5310 og 5617	Kr	9 624 482 000

Forslag

til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 1998, kapitlene 0200-0299, 2410, 3200-3299, 5310 og 5617

I

Utgifter:

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr	Kr
Administrasjon						
0200		Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (jf kap 3200)				
	01	Driftsutgifter	145 931 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	6 919 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	2 254 000	155 104 000		
0203		Statens utdanningskontorer (jf kap 3203)				
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap 0200 post 01</i>	118 679 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	7 641 000			
	71	Tilskudd	10 751 000	137 071 000		
0206		Samisk utdanningsråd (jf kap 3206)				
	01	Driftsutgifter	9 159 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	1 923 000			
	70	Tilskudd til produksjon av samiske læremidler, <i>kan overføres</i>	11 606 000	22 688 000	314 863 000	
Grunnskolen						
0221		Tilskudd til grunnskolen (jf kap 3221)				
	01	Driftsutgifter	6 300 000			
	60	Tilskudd til virkemiddeltiltak i Nord-Norge, <i>kan overføres</i>	29 758 000			
	61	Tilskudd til institusjoner	32 734 000			
	62	Tilskudd til Fjellheimen leirskole	3 682 000			
	63	Tilskudd til skolefritidsordninger, <i>kan overføres</i>	446 250 000			
	64	Tilskudd til undervisning i finsk	2 495 000			
	65	Tilskudd til undervisning for fremmedspråklige elever	640 291 000			
	66	Tilskudd til leirskoleopphold	21 700 000			
	67	Tilskudd til kommunale musikk- og kulturskoler, <i>overslagsbevilgning</i>	89 261 000			
	68	Det samiske utdanningsområdet, <i>kan overføres</i>	23 133 000			
	69	Pensjonsinnskudd i Statens Pensjonskasse	187 473 000	1 483 077 000		
0222		Statens grunnskoler og grunnskoleinternat (jf kap 3222)				

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr	Kr
	01	Driftsutgifter	45 138 000	45 138 000		
0228	21	Kvalitetsutvikling i grunnskolen Spesielle driftsutgifter	112 013 000	112 013 000		
0229		Andre formål i grunnskolen				
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap 0239 post 01</i>	15 431 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	2 150 000			
	60	Kompensasjon for investeringskostnader ved grunnskolereformen	415 748 000			
	63	Ekstraordinært tilskudd til læremidler, <i>kan overføres</i>	50 000 000			
	70	Tilskudd	3 131 000	486 460 000	2 126 688 000	

Videregående opplæring

0231		Tilskudd til videregående opplæring				
	60	Tilskudd til landslinjer mv	131 977 000			
	61	Tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen	77 704 000			
	65	Tilskudd til ekstra språkopplæring for fremmedspråklige elever/lærlinger	38 000 000			
	66	Tilskudd til teknisk undervisningsutstyr og tilpasning av lokaler	59 447 000	307 128 000		
0232		Statlige skoler med opplæring på videregående nivå (jf kap 3232)				
	01	Driftsutgifter	100 417 000			
	21	Sikkerhetsopplæring for fiskere	22 614 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 996 000			
	75	Til disposisjon for departementet	771 000	127 798 000		
0234		Tilskudd til lærebedrifter og lærlinger				
	01	Driftsutgifter	2 867 000			
	60	Tilskudd til formidling av reformlærlinger	15 000 000			
	70	Tilskudd til bedrifter som tar inn lærlinger	514 000 000			
	71	Tilskudd til drift av opplæringsråd	7 116 000			
	73	Tilskudd til lærlinger	15 453 000			
	74	Tilskudd til andre opplæringstiltak	4 350 000			
	75	Sekretariat for små og verneverdige fag	513 000	559 299 000		
0235		Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk (jf kap 3235)				
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 60</i>	23 566 000			
	60	Tilskudd til fylkeskommuner	6 121 000			
	72	Tilskudd til andre opplæringstiltak	234 000	29 921 000		
0238		Kvalitetsutvikling i videregående opplæring				
	01	Driftsutgifter	82 776 000	82 776 000		
0239		Andre formål i videregående opplæring				

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr	Kr
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap 0229 post 01</i>	79 404 000			
	70	Tilskudd til internatdriften ved Krokeide yrkesskole	13 604 000			
	71	Tilskudd til studieopphold i utlandet	6 235 000			
	72	Tilskudd til internasjonale utdanningsprogrammer (LEONARDO m fl)	27 875 000			
	73	Tilskudd til Røde Kors Nordisk United World College	17 276 000			
	75	Tilskudd	6 200 000	150 594 000	1 257 516 000	

Andre tiltak i utdanningen

0240		Private skoler mv				
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	884 253 000			
	75	Tilskudd til friskoleorganisasjoner	415 000	884 668 000		
0243		Kompetansesentra for spesialundervisning (jf kap 3243)				
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 21</i>	679 577 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	14 165 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	6 011 000			
	75	Til disposisjon for departementet	11 367 000	711 120 000		
0244		Nasjonalt læremiddelsenter (jf kap 3244)				
	01	Driftsutgifter	29 734 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	2 500 000			
	70	Tilskudd til lærebøker mv, <i>kan overføres</i>	64 997 000	97 231 000		
0249		Andre tiltak i utdanningen				
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under postene 60 og 70</i>	21 876 000			
	60	Tilskudd til IT-tiltak, <i>kan nyttes under post 21</i>	5 000 000			
	61	Tilskudd til Nordland kunst- og filmskole	1 500 000			
	70	Tilskudd til IT-tiltak, <i>kan nyttes under post 21</i>	2 563 000			
	71	Fotokopiering i skoleverket	22 142 000			
	73	Tilskudd til privateide skole- og kirkebygg	10 335 000	63 416 000	1 756 435 000	

Annen voksenopplæring

0250		Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for fremmedspråklige voksne (jf kap 3250)				
	01	Driftsutgifter	34 310 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	8 078 000			
	60	Opplæring i norsk med samfunnskunnskap for fremmedspråklige voksne	322 534 000			

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr	Kr
	61	Andre tiltak for fremmedspråklige voksne	13 000 000			
	62	Grunnskoleopplæring for fremmedspråklige 16-20-åringer	30 000 000	407 922 000		
0251		Voksenopplæring i studieforbundene				
	70	Studiearbeid	142 620 000			
	71	Administrasjon, utviklingsarbeid og pedagogiske tiltak i studieforbundene	45 613 000			
	72	Tiltak for særlige målgrupper	23 243 000	211 476 000		
0252		Fjernundervisning (jf kap 3252)				
	01	Driftsutgifter	4 385 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	3 686 000			
	70	Tilskudd til fjernundervisning, <i>kan overføres</i>	26 791 000			
	71	Tilskudd til ICDE og NFF	2 563 000	37 425 000		
0253		Folkehøgskoler				
	21	Spesielle driftsutgifter	2 081 000			
	60	Tilskudd til fylkeskommunale folkehøgskoler, <i>kan nyttes under post 70</i>	33 493 000			
	70	Tilskudd til andre folkehøgskoler, <i>kan nyttes under post 60</i>	277 953 000			
	72	Tilskudd til folkehøgskoler med stor andel funksjonshemmede elever	20 901 000			
	75	Tilskudd	2 133 000	336 561 000		
0255		Forskning, utvikling og diverse tilskudd (jf kap 3255)				
	01	Driftsutgifter	5 028 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	11 616 000			
	70	Tilskudd, <i>kan nyttes under post 21</i>	16 400 000	33 044 000	1 026 428 000	

Høgre utdanning

0260		Universitetet i Oslo (jf kap 3260)				
	01	Driftsutgifter	1 774 504 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	374 273 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	123 784 000			
	49	Kjøp av eiendom, <i>kan overføres</i>	10 000			
	61	Refusjon for bruk av sykehus	14 319 000	2 286 890 000		
0261		Universitetet i Bergen (jf kap 3261)				
	01	Driftsutgifter	993 211 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	236 262 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	64 669 000			
	49	Kjøp av eiendom, <i>kan overføres</i>	10 000			
	61	Refusjon for bruk av sykehus	2 875 000	1 297 027 000		
0262		Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (jf kap 3262)				
	01	Driftsutgifter	1 319 793 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	191 862 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	77 510 000			
	49	Kjøp av eiendom, <i>kan overføres</i>	10 000			
	61	Refusjon for bruk av sykehus	8 298 000	1 597 473 000		

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr	Kr
0263		Universitetet i Tromsø (jf kap 3263)				
	01	Driftsutgifter	608 281 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	105 647 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	26 243 000			
	49	Kjøp av eiendom, <i>kan overføres</i>	10 000			
	61	Refusjon for bruk av sykehus	1 715 000	741 896 000		
0264		Norges handelshøgskole (jf kap 3264)				
	01	Driftsutgifter	127 507 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	10 918 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	12 486 000	150 911 000		
0265		Arkitektthøgskolen i Oslo (jf kap 3265)				
	01	Driftsutgifter	35 692 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	1 978 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 409 000	39 079 000		
0268		Norges idrettshøgskole (jf kap 3268)				
	01	Driftsutgifter	65 208 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	1 408 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	5 709 000	72 325 000		
0269		Norges musikkhøgskole (jf kap 3269)				
	01	Driftsutgifter	78 026 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	1 200 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 716 000	80 942 000		
0273		Statlige kunsthøgskoler (jf kap 3273)				
	01	Driftsutgifter	112 972 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	407 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	4 870 000	118 249 000		
0274		Statlige høyskoler (jf kap 3274)				
	01	Driftsutgifter	4 464 359 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	188 361 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	159 028 000			
	70	Tilskudd	6 150 000	4 817 898 000		
0278		Norges landbrukshøgskole (jf kap 3278)				
	01	Driftsutgifter	304 162 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	110 869 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	8 325 000			
	49	Kjøp av eiendom, <i>kan overføres</i>	10 000	423 366 000		
0279		Norges veterinærhøgskole (jf kap 3279)				
	01	Driftsutgifter	127 837 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	32 599 000	160 436 000		
0280		Riksbibliotek tjenesten (jf kap 3280)				
	01	Driftsutgifter	12 464 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	50 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 170 000			

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr	Kr
	70	Tilskudd til Bibliothèque Nordique, Paris	70 000	13 754 000		
0281		Fellesutgifter for universiteter og høyskoler (jf kap 3281)				
	01	Driftsutgifter	479 841 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	1 393 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	7 701 000			
	49	Kjøp av eiendom, <i>kan overføres</i>	25 000 000			
	60	Tilskudd RiT 2000, <i>kan overføres</i>	36 300 000			
	70	Tilskudd til utgivelse av lærebøker	6 141 000			
	71	Tilskudd til Stiftelsen for helsetjenesteforskning ved Sentralsykehuset i Akershus	4 281 000			
	73	Tilskudd til internasjonale programmer	37 960 000			
	90	Kapitalinnskudd i forskningsstiftelser	208 000	598 825 000		
0282		Privat høyskoleutdanning				
	70	Tilskudd	282 454 000	282 454 000		
0283		Det norske meteorologiske institutt (jf kap 3283)				
	01	Driftsutgifter	194 861 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	35 568 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 392 000			
	70	Den meteorologiske verdensorganisasjon	1 992 000			
	72	Internasjonale samarbeidsprosjekter, <i>kan overføres</i>	34 840 000	270 653 000	12 952 178 000	
Forskning						
0285		Norges forskningsråd				
	52	Forskningsformål, <i>kan overføres</i>	555 721 000			
	55	Administrasjon, <i>kan overføres</i>	156 867 000	712 588 000		
0287		Forskningsinstitutter (jf kap 3287)				
	01	Driftsutgifter	5 858 000			
	50	NOVA	15 316 000			
	52	Norsk utenrikspolitisk institutt	13 204 000			
	70	Tilskudd til forskningsstiftelser	38 282 000			
	71	Tilskudd til andre private institusjoner	8 084 000			
	72	Til disposisjon for departementet	613 000	81 357 000		
0288		Internasjonale samarbeidstiltak				
	72	Internasjonale grunnforskningsorganisasjoner	80 573 000			
	73	EUs rammeprogram for forskning, <i>kan overføres</i>	381 300 000			
	74	Til disposisjon for internasjonalt utdanningssamarbeid	2 460 000	464 333 000	1 258 278 000	
Stipend og sosiale formål						
0291		Studium i utlandet og sosiale formål for elever og studenter				

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr	Kr
	70	Tilskudd til lengre reiser, <i>overslagsbevilgning</i>	68 174 000			
	71	Tilrettelegging for studium i utlandet	7 028 000			
	73	Tilskudd til studentbarnehageplasser	59 510 000			
	74	Tilskudd til velferdsarbeid	48 653 000			
	75	Tilskudd til bygging av studentboliger, <i>kan overføres</i>	92 322 000	275 687 000	275 687 000	
Den norske kirke						
0294		Kirkelig administrasjon (jf kap 3294)				
	01	Driftsutgifter	64 147 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	2 889 000			
	71	Tilskudd til kirkelige formål	52 300 000			
	72	Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene	80 000 000			
	79	Til disposisjon for departementet, <i>kan overføres</i>	750 000	200 086 000		
0295		Presteskapet (jf kap 3295)				
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap 0294 post 71</i>	499 827 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	102 000			
	70	Kompetanseutvikling	3 100 000	503 029 000		
0297		Nidaros domkirke m m (jf kap 3297)				
	01	Driftsutgifter	19 895 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	4 600 000	24 495 000		
0299		Opplysningsvesenets fond (jf kap 3299)				
	01	Driftsutgifter	6 500 000			
	79	Til disposisjon for felleskirkelige tiltak, <i>kan overføres</i>	19 000 000	25 500 000	753 110 000	
Statsbankene						
2410		Statens lånekasse for utdanning (jf kap 5310)				
	01	Driftsutgifter	169 523 000			
	70	Utdanningsstipend, <i>overslagsbevilgning</i>	3 638 600 000			
	71	Andre stipend, <i>overslagsbevilgning</i>	561 800 000			
	72	Rentestønad	2 062 600 000			
	73	Avskrivninger, <i>overslagsbevilgning</i>	462 300 000			
	74	Tap på utlån	20 000 000			
	75	Særskilte tilretteleggingstiltak for utdanning i utlandet	3 602 000			
	90	Lån til Statens lånekasse for utdanning, <i>overslagsbevilgning</i>	6 259 000 000	13 177 425 000	13 177 425 000	
Sum departementets utgifter					34 898 608 000	

Inntekter:

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr	Kr
Administrasjon						
3203		Statens utdanningskontorer (jf kap 0203)				
	01	Inntekter ved oppdrag	1 641 000			
	02	Salgsinntekter mv	1 834 000			
	11	Kursavgifter	510 000	3 985 000		
3206		Samisk utdanningsråd (jf kap 0206)				
	01	Inntekter ved oppdrag	1 110 000			
	02	Salgsinntekter mv	120 000	1 230 000	5 215 000	
Grunnskolen						
3221		Tilskudd til grunnskolen (jf kap 0221)				
	04	Tilskudd til undervisning for fremmedspråklige elever	5 914 000	5 914 000		
3222		Statens grunnskoler og grunnskoleinternat (jf kap 0222)				
	02	Salgsinntekter mv	313 000	313 000	6 227 000	
Videregående opplæring						
3232		Statlige skoler med opplæring på videregående nivå (jf kap 0232)				
	02	Salgsinntekter mv	6 197 000	6 197 000		
3235		Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk (jf kap 0235)				
	02	Salgsinntekter mv	211 000	211 000	6 408 000	
Andre tiltak i utdanningen						
3243		Kompetansesentra for spesialundervisning (jf kap 0243)				
	01	Inntekter ved oppdrag	14 175 000			
	02	Salgsinntekter mv	6 225 000			
	11	Kursavgift ved voksenopplæring og etterutdanning	1 113 000			
	60	Betaling fra kommuner og fylkeskommuner	3 366 000	24 879 000		
3244		Nasjonalt læremiddelsenter (jf kap 0244)				
	01	Inntekter ved oppdrag	2 500 000			
	02	Salgsinntekter mv	6 586 000	9 086 000	33 965 000	

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr	Kr
Annen voksenopplæring						
3250		Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for fremmedspråklige voksne (jf kap 0250)				
	01	Inntekter ved oppdrag	8 312 000			
	02	Salgsinntekter mv	4 037 000			
	04	Opplæring i norsk med samfunnskunnskap for fremmedspråklige voksne	7 268 000	19 617 000		
3252		Fjernundervisning (jf kap 0252)				
	01	Inntekter ved oppdrag	510 000			
	02	Salgsinntekter mv	195 000	705 000		
3255		Forskning, utvikling og diverse tilskudd (jf kap 0255)				
	01	Inntekter ved oppdrag	2 500 000			
	02	Salgsinntekter mv	10 000	2 510 000	22 832 000	
Høgre utdanning						
3260		Universitetet i Oslo (jf kap 0260)				
	01	Inntekter ved oppdrag	372 936 000			
	02	Salgsinntekter mv	27 640 000			
	11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	4 383 000			
	49	Salg av eiendom	10 000			
	50	Tilskudd til Institutt for farmakoterapi	3 000 000			
	51	Inntekter under Observatoriefondet og Tøyenfondet	7 733 000	415 702 000		
3261		Universitetet i Bergen (jf kap 0261)				
	01	Inntekter ved oppdrag	244 410 000			
	02	Salgsinntekter mv	10 087 000			
	11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	128 000			
	49	Salg av eiendom	10 000	254 635 000		
3262		Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (jf kap 0262)				
	01	Inntekter ved oppdrag	198 810 000			
	02	Salgsinntekter mv	9 745 000			
	11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	2 361 000			
	49	Salg av eiendom	10 000			
	80	Refusjon fra SINTEF o a	13 122 000			
	81	Renter av innskudd i borettslag m m	191 000	224 239 000		
3263		Universitetet i Tromsø (jf kap 0263)				
	01	Inntekter ved oppdrag	108 400 000			
	02	Salgsinntekter mv	11 537 000			
	11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	16 000			
	49	Salg av eiendom	10 000			
	81	Renter av innskudd i borettslag	423 000	120 386 000		
3264		Norges handelshøgskole (jf kap 0264)				
	01	Inntekter ved oppdrag	12 000 000			
	02	Salgsinntekter mv	1 661 000	13 661 000		

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr	Kr
3265		Arkitekthøgskolen i Oslo (jf kap 0265)				
	01	Inntekter ved oppdrag	2 000 000			
	02	Salgsinntekter mv	56 000	2 056 000		
3268		Norges idrettshøgskole (jf kap 0268)				
	01	Inntekter ved oppdrag	1 500 000			
	02	Salgsinntekter mv	1 984 000			
	05	Refusjon fra Forsvarsdepartementet	2 163 000	5 647 000		
3269		Norges musikkhøgskole (jf kap 0269)				
	01	Inntekter ved oppdrag	1 200 000	1 200 000		
3273		Statlige kunsthøgskoler (jf kap 0273)				
	01	Inntekter ved oppdrag	430 000			
	02	Salgsinntekter mv	16 000	446 000		
3274		Statlige høyskoler (jf kap 0274)				
	01	Inntekter ved oppdrag	196 565 000			
	02	Salgsinntekter mv	77 832 000	274 397 000		
3278		Norges landbrukshøgskole (jf kap 0278)				
	01	Inntekter ved oppdrag	110 869 000			
	02	Salgsinntekter mv	14 902 000			
	03	Diverse inntekter	160 000			
	49	Salg av eiendom	10 000	125 941 000		
3279		Norges veterinærhøgskole (jf kap 0279)				
	01	Inntekter ved oppdrag	32 599 000			
	02	Salgsinntekter mv	7 682 000			
	04	Refusjon gebyrstipend	1 081 000	41 362 000		
3280		Riksbibliotekstjenesten (jf kap 0280)				
	01	Inntekter ved oppdrag	52 000	52 000		
3281		Fellesutgifter for universiteter og høyskoler (jf kap 0281)				
	01	Inntekter ved oppdrag	100 000			
	02	Salgsinntekter mv	100 000	200 000		
3283		Det norske meteorologiske institutt (jf kap 0283)				
	01	Inntekter ved oppdrag	31 966 000			
	02	Salgsinntekter mv	2 232 000			
	05	Refusjon for flyværtjenester	62 700 000	96 898 000	1 576 822 000	
Forskning						
3287		Forskningsinstitutter (jf kap 0287)				
	03	Diverse inntekter	35 000	35 000	35 000	
Den norske kirke						
3294		Kirkelig administrasjon (jf kap 0294)				
	01	Inntekter ved oppdrag	2 898 000			
	02	Salgsinntekter mv	611 000			
	04	Refusjoner	2 030 000	5 539 000		

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr	Kr
3295		Presteskapet (jf kap 0295)				
	01	Inntekter ved oppdrag	114 000			
	04	Husleieinnbetalinger mv	16 524 000	16 638 000		
3297		Nidaros domkirke m m (jf kap 0297)				
	02	Salgsinntekter mv	3 657 000			
	04	Leieinntekter	1 444 000	5 101 000		
3299		Opplysningsvesenets fond (jf kap 0299)				
	54	Overføring fra Opplysningsvesenets fond	25 500 000	25 500 000	52 778 000	
Statsbankene						
5310		Statens lånekasse for utdanning (jf kap 2410)				
	72	Gebyr	90 000 000			
	90	Avdrag	3 400 000 000			
	91	Tap og avskrivninger	481 200 000	3 971 200 000		
5617		Renter fra Statens lånekasse for utdanning (jf 2410)				
	80	Renter	3 949 000 000	3 949 000 000	7 920 200 000	
Sum departementets inntekter					9 624 482 000	

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i:

1. at Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i 1998 kan overskride bevilgninger mot tilsvarende merinntekter under kapitler og poster som angitt i tabellen nedenfor:

Fullmakt til å overskride bevilgninger under	mot tilsvarende merinntekter under
Kap 0200 post 01	Kap 3200 post 02
Kap 0203 post 01	Kap 3203 postene 02 og 11
Kap 0232 post 01	Kap 3232 post 02
Kap 0243 post 01	Kap 3243 postene 02, 11 og 60
Kap 0244 post 01	Kap 3244 post 02
Kap 0252 post 01	Kap 3252 post 02
Kap 0260 post 01	Kap 3260 postene 02 og 11
Kap 0260 post 21	Kap 3260 postene 50 og 51
Kap 0260 post 49	Kap 3260 post 49
Kap 0261 post 01	Kap 3261 postene 02 og 11
Kap 0261 post 49	Kap 3261 post 49
Kap 0262 post 01	Kap 3262 postene 02, 11 og 80
Kap 0262 post 49	Kap 3262 post 49
Kap 0263 post 01	Kap 3263 postene 02, 11 og 82
Kap 0263 post 49	Kap 3263 post 49
Kap 0264 post 01	Kap 3264 postene 02 og 11
Kap 0265 post 01	Kap 3265 postene 02 og 11
Kap 0268 post 01	Kap 3268 postene 02, 04 og 05
Kap 0269 post 01	Kap 3269 postene 02 og 06
Kap 0273 post 01	Kap 3273 postene 02 og 06
Kap 0274 post 01	Kap 3274 postene 02 og 11
Kap 0278 post 01	Kap 3278 post 02
Kap 0278 post 49	Kap 3278 post 49
Kap 0279 post 01	Kap 3279 post 02
Kap 0280 post 01	Kap 3280 post 02
Kap 0283 post 01	Kap 3283 post 02
Kap 0283 post 21	Kap 3283 post 05
Kap 0294 postene 01 og 21	Kap 3294 postene 01, 04, 60 og 70
Kap 0297 post 01	Kap 3297 postene 02 og 04
Kap 0299 post 79	Kap 3299 post 54

2. at bevilgningene til oppdragsvirksomhet under postene 21 i 1998 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter.

III

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i 1998 kan:

1. gi tilsagn om å utbetale inntil kr 3 000 000 i 1999 for avtaler om produksjonsstøtte inngått med forlagene i 1998, jf kap 0206.
2. gi tilsagn om tilskudd til undervisning i finsk som 2. språk for 1. halvår 1999 (2. halvdel av undervisningsåret 1998-99) etter de satsene som blir fastsatt for 2. halvår 1998 (1. halvdel av undervisningsåret 1998-99), jf kap 0221 post 64.
3. gi tilsagn om tilskudd til 2 studiepermisjoner for videreutdanning i finsk for 1. halvår 1999 (2. halvdel av undervisningsåret 1998-99) etter gjeldende regler, jf kap 0221 post 64.

4. gi tilsagn om tilskudd til opplæring for fremmedspråklige elever i grunnskolen for 1. halvår 1999 (2. halvdel av undervisningsåret 1998-99) etter de satsene som blir fastsatt for 2. halvår 1998 (1. halvdel av undervisningsåret 1998-99), jf kap 0221 post 65.
5. gi tilsagn om tilskudd til kommunale musikkskoler for 1. halvår 1999 (2. halvdel av undervisningsåret 1998-99) etter de satsene som blir fastsatt for 2. halvår 1998 (1. halvdel av undervisningsåret 1998-99), jf kap 0221 post 67.
6. gi tilsagn for inntil kr 50 000 000 ut over gitt bevilgning på kap 0228 Kvalitetsutvikling i grunnskolen, post 21.
7. gi tilsagn om å utbetale inntil kr 20 000 000 i 1999 for avtaler om produksjonsstøtte inngått med forlagene i 1998, jf kap 0244.
8. gi tilsagn for inntil kr 37 500 000 til Norges forskningsråd ut over gitt bevilgning på kap 0285 Norges forskningsråd, post 52.
9. gi tilsagn om tilskudd til studentboliger med inntil kr 29 000 000 i tillegg til det som blir bevilget under kap 0291 Studium i utlandet og sosiale formål for elever og studenter, post 75.
10. gi Statens lånekasse for utdanning fullmakt til å gi tilsagn om støtte for 1. halvår 1999 (2. halvdel av undervisningsåret 1998-99) etter de satsene som blir fastsatt for 2. halvår 1998 (1. halvdel av undervisningsåret 1998-99), jf kap 0240 og 2410.
11. gi Statens lånekasse for utdanning fullmakt til å gi tilsagn om et tillegg til lånet for 1998 med kr 3 250 per måned i opptil to måneder for studenter som tar del i undervisning som er omfattet av ordningen med sommerundervisning i 1998. Videre at Statens lånekasse for utdanning kan gjøre om tillegget i lån i 1998 og 1999 til stipend for de av studentene som består.

IV

Fullmakter vedrørende fast eiendom

Stortinget samtykker i at:

1. universitetene og Norges landbrukshøgskole kan nytte inntekter ved salg av eiendommer til kjøp av andre eiendommer til undervisnings- og forskningsformål ved samme institusjon.

V

Andre fullmakter

Stortinget samtykker i at:

1. privatister som melder seg til eksamen etter lov om videregående opplæring eller til fag-/svenneprøver etter lov om fagopplæring i arbeidslivet § 20, skal betale et gebyr per prøve. Gebyret betales til fylkeskommunen og utgjør kr 210 dersom privatisten ikke har prøvd seg i faget tidligere som privatist eller elev, og kr 420 ved forbedringsprøver.
2. at Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet gis rett til å organisere innkreving av Kopinor-avgift og utgifter til papir/kopier fra studenter ved underliggende institusjoner.

4. Stikkordregister**A**

Arkitekthøgskolen i Oslo, 156
asylmottak, 51

B

Bibelselskap, Det Norske, 253
Bibliothèque Nordique, 186
biskopene, 249
bispedømmerådene, 249
brannskole, Norges, 73
Buer-utvalget, 8; 104; 118

C

CEDEFOP, 82
CERN, 225
Comenius, 56; 191; 196

D

Database for statistikk om høgre utdanning (DBH), 192
delkompetanse, 67
diakoni, 252
distriktsaktiv skole, 48; 56
doktorgrader, 12; 131; 209
dykkerskole, Statens, 73
døvemenighetene, 252
dåpsopplæring, 249; 252

E

egenbetaling i grunnskolen, 38, 41
eksamensavvikling i grunnskolen, 57
eksamensavvikling i videregående opplæring, 81
ekstra språkundervisning i videregående opplæring, 71
elevvurdering, 41; 55
EMBL/EMBC, 226
enhetsskolen, 37; 45
entreprenørskap. *Se* distriktsaktiv skole
ERASMUS, 191; 196; 239
Erkebispegården, 257
ESRF, 226
etter- og videreutdanningsreform, 8; 103
etterutdanning av lærere og instruktører, 39; 41; 57; 66; 79
EUMETSAT, 204
EUs rammeprogram for forskning, 212; 228
evaluering av Reform 94, 79
evaluering av Reform 97, 42
evalueringer av studiekvalitet, 128

F

fagbrev, 65
finsk, 50

Fjellheimen leirskole, 50
fjernundervisning, 103; 111
folkehøgskoler, 103; 113
Folkehøgskolerådet, 116
Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG), 58
forskerrekruttering, 131; 189; 210; 217
forskning
 humanistisk, 213
 medisinsk og helsefaglig, 214
 miljø og utvikling, 9; 207; 215
 naturvitenskapelig og teknologisk, 216
 samfunnsvitenskapelig, 213
forskning allment, 11
forskning, stortingsmelding om, 130; 208
forskningssiftelser, 210; 221
fotokopiering i skoleverket, 99
fremmedspråklige, 9; 44; 45; 50; 102; 105
funksjonshemmede, 9; 85

G

gebyrstipend, 242
Gerhard Schønnings skole, 105
grunnforskning, 12; 130; 208; 226
grunnskoleinternat, 53
Grunnskolen informasjonssystem (GSI), 37
Grunnskolen uke, 58
grunnskoleopplæring for voksne, 102
gudstjenester, 246; 255

H

Handlingsplan for helse- og omsorgspersonell, 194
hovedfagskandidater, 127
høgskoleråd, Det norske, 195
hørselshemmede, 9; 42; 45; 68; 90; 175; 252

I

IARC, 226
Informasjonsteknologiprogrammet, 190; 195
internasjonalt forskningssamarbeid, 13; 211; 225
International Council for Distance Education (ICDE), 112
investeringskompensasjon, 37; 58
ISAF, 220
IT i skolen, 40; 56; 67; 97

K

kandidattall, 125; 170; 173
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, 28
kirkelig medlemsregister, 250
kirkelig virksomhet, tilskudd til, 253
kirkeavgivning, 247
kirkemusikk, 252
Kirkerådet, 249
Kjeller, Høgskolestiftelsen på, 178
Kjeller, Universitetsstudiene på (UNIK), 190

kompetanseutvikling for prester og kateketer, 255

Kornhaug fredssenter, 118

krigsgravtjeneste, 258

kriminalomsorgen, 70

kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering, 44; 47

Kristent Arbeid Blant Blinde, 252

Krokeide yrkesskole, 82

kunstfagstipend, 241

Kunsthøgskolen i Bergen, 165

Kunsthøgskolen i Oslo, 165

Kvinneuniversitetet Nord, 117

Kvinneuniversitetet på Løten, 117

kvoteprogrammet, 232

L

landslinjer, 69

lederopplæringsprogrammet (LUIS), 67

leirskole, 51

LEONARDO da Vinci, 82; 191; 196; 239

likestillingsarbeid, 10; 28

Liturgisk senter, 250

livslang læring, 117

lovlighetskontroll, 32

lærebedrifter, 75; 76

lærebøker, 6; 39; 94

lærebøker, godkjenning av, 94

læremidler

ekstraordinært tilskudd, 6; 60

for særskilte grupper, 93

samiske, 35

læreplaner, 37; 39; 42; 55; 67; 80

læreplasser, 7; 63

lærerutdanning, 8

læringer, 7; 75

M

Menighetsfakultetet, bygg, 164; 196

meteorologiske institutt, Det norske, 202

metodiske veiledninger, 40; 80

midlertidige skolelokaler, 39; 59

mobbing, 47

morsmålsopplæring, 51

musikk- og kulturskoler, 51

N

Nasjonalt læremiddelsenter, 93

naturvitenskap og teknologi, 8; 130

navigasjonsskolefartøyet M/S «Sjøveien», 72

Nidaros domkirke, 257

nordisk overenskomst om adgang til høgre utdanning, 130; 195

Nordland kunst- og filmskole, 98

Noregs Kristelige Folkehøgskolelag, 116

Norges handelshøgskole, 153

Norges idrettshøgskole, 159

Norges kristne råd, 254

Norges landbrukshøgskole, 178

Norges musikkhøgskole, 162

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 144

Norges veterinærhøgskole, 182

Norgesnettrådet, 128; 192

Norsk Fjernundervisning (NFU), 111

Norsk Folkehøgskolelag, 116

Norsk Forbund for Fjernundervisning (NFF), 112

Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitutt (NVI), 117

NOVA, 210; 220

NUPI, 210; 221

O

Olavstipendet, 256

Ole Bull-akademiet, 178

omfangsforskriften, 64; 66

oppdragsforskning, 132; 172

oppfølgingstjenesten, 67

Opplysningsvesenets fond, 248; 259

Opplysningsvesenets fonds skoger, 263

opplæringsbok, 67; 80

opplæringsråd, 31; 77

opptakskapasitet i høgre utdanning, 124; 169

oppvekstmiljø, 47; 56

P

pensjonsinnskuddet for lærere, 52; 87

post doc-stillinger, 189; 210

PP-tjenesten, 91

praktisk-teologisk seminar, 256

preste- og katekettjenesten, 254

presteboliger, 260

private forskningsinstitusjoner, 223

private høyskoler, 197

privateide skole- og kirkebygg, 99

privatskoler, 85

profesjonskandidater, 127

Programmet for Nord-Norge, 90

R

Reform 94, 7; 63; 79

Reform 97, 6; 36

reisestipend, 241

rekruttering til høgre utdanning, 128

Rekrutteringsstipendprogrammet, 189; 193

Riksbibliotekstjenesten, 186

Rådet for fagopplæring i arbeidslivet, 31

S

sameskoler, 53

samisk, 44; 52

samisk bibeloversettelse, 253

samisk læreplan, 34; 40

Samisk utdanningsråd, 34

samiske videregående skoler, 73

Senter for høyere studier (SHS), 223

sikkerhetsopplæring for fiskere, 74

Sjømannsmisjon, Den norske, 251

skole- og bedriftsbasert vurdering, 66

Skolefilmutvalget, 82

skolefritidsordninger, 6; 46; 50

SOFF, 189; 195

SOKRATES, 191; 196

spesialpedagogiske kompetansesentra, 89

spesialundervisning, 42; 45; 90
spesialundervisning for voksne, 102
Statens innkrevingssentral, 239
Statens lånekasse for utdanning, 236
Statens ressurs- og voksenopplæringssenter, 104
statens utdanningskontorer, 32
statlige høyskoler, 168
statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk, 78
stipend til forberedende språkkurs, 242
stipendandel, 231
stipendiater, 132; 189
storm- og kulingvarsel, 205
student- og elevrabatt ved lengre reiser, 234
studentbarnehager, 234
studentboliger, tilskudd til bygging, 235
studentsamskipnader, 231; 234
studenttall, 124
studentvelferd, 231; 235
studiefinansiering, 231; 237
studieforbund, 103; 108
studiegjennomføring, 173; 189; 194
studielån, avskrivning og ettergivelse, 242
studielånsrente, 239; 242
studieprogresjon, 126
studieringer på høgre nivå, 33
Studiesenteret Finnsnes, 117
studiesentra i York, Caen og Kiel, de norske, 177; 234
SUFUR, 33; 52
Sunnivastipendet, 256
Svalbard, Universitetsstudiene på (UNIS), 191
syns- og audiopedagogtjenesten, 90
særskilt tilrettelagt opplæring, 67
søking til høgre utdanning, 124

søking til videregående opplæring, 65
sørsamer, 54

T

TIMSS, 40; 55
trafikklærerskole, Statens, 73
tretermens studieordning, 189

U

Uninett, 190; 195
United World Colleges, 82
Universitetet i Bergen, 139
Universitetet i Oslo, 134
Universitetet i Tromsø, 148
utdanningsforskning, 190; 195
utdanningsstipend, 240

V

Veiviseren, 7; 66
vektallspott, 123; 194
verneverdige fag, 77
videreutdanningsstipend, 242
virkemiddeltiltak i Nord-Norge, 45; 49
vitenskapelig utstyr, 216
vitenskapelige publikasjoner, 136; 141; 146; 150
Voksenopplæringsforbundet (Vofo), 110
voksne i videregående opplæring, 64; 75; 103

Ø

økonomiregelverket for staten, 15

